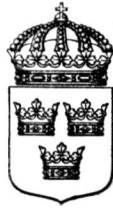

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1950

ANDRA KAMMAREN

Nr 29

11—15 november.

Debatter m. m.

Onsdagen den 15 november fm.

	Sid.
Svar på interpellationer av:	
Herr Johansson i Mysinge ang. uppskov med inbetalningen av kvarskatt under år 1951	5
Herr Persson i Landafors ang. uppskov med inbetalningen av kvarskatt under år 1951	5
Svar på fråga av herr Sjölin ang. fördelning av kvarskattbetalningarna under år 1951 på sex månader	5
Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.	17
Ändring i förordningen om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar, m. m.	38
Tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner	40
Lag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.	47
Interpellationer av:	
Herr Adolffson ang. utökning av antalet prisorter, m. m.	74
Herr Jönsson i Rosshol ang. överenskommelsen om införande av exportavgifter å trävaror och pappersmassa	75
Herr Pettersson i Dahl ang. avstyckning av tomter och uppförande av bostäder inom icke planlagda områden	76

Onsdagen den 15 november em.

Lag om gräns mot allmänt vattenområde m. m. (forts.)	78
Lag om rätt till fiske m. m.	130
Ändring i lagen om delning av jord å landet m. m.	135
Ändrad lydelse av lagen om rätt till jakt	135

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 15 november fm.

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 63, ang. ändrad lydelse av förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m.	17
— nr 62, ang. ändring i förordningen om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar, m. m.	38
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 194, ang. allmänna beredskapsstaten (principfrågor)	39
— nr 195, ang. d:o (justitiedepartementet)	39
— nr 196, ang. d:o (försvarsdepartementet)	39
— nr 197, ang. d:o (socialdepartementet)	39
— nr 198, ang. d:o (kommunikationsdepartementet)	39
— nr 199, ang. d:o (finansdepartementet)	39
— nr 200, ang. d:o (ecklesiastikdepartementet)	39
— nr 201, ang. d:o (handelsdepartementet)	39
— nr 202, ang. d:o (inrikesdepartementet)	39
— nr 203, ang. d:o (statens allmänna fastighetsfond samt försvarrets fastighetsfonder)	40
— nr 204, ang. tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner	40

Onsdagen den 15 november em.

<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 22, ang. lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.	78
— nr 23, ang. lag om rätt till fiske, m. m.	130
— nr 24, ang. ändring i lagen om delning av jord å landet, m. m. ...	135
— nr 25, ang. ändrad lydelse av lagen om rätt till jakt	135

Lördagen den 11 november.

Kl. 2 em.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollet för den 4 inrevarande november.

§ 2.

Föredrogs den av herr *Johansson* i Mysinge vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående uppskov med inbetalningen av kvars katt under år 1951.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 3.

Föredrogs den av herr *Persson* i Landafors vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående uppskov med inbetalningen av kvars katt under år 1951.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Hansson* i Skediga vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående motorfordonsförordningens bestämmelser om framförande av traktortåg å allmän väg.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Ericsson* i Näs vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående utredningen rörande folksemester.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Edström* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående inrättande av professorer i geoteknik vid de tekniska högskolorna.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Anmälades, att Kungl. Maj:ts proposition nr 257, angående godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående upprättande av en europeisk betalningsunion, tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 8.

Till bordläggning anmälades

statsutskottets utlåtanden:

nr 194, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 behandlade allmänna principfrågor;

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser staterna för statens allmänna fastighetsfond och försvarets fastighetsfond; och

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälliga tillägg

å vissa löner och pensioner jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 23, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till fiske, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.; och

nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt, dels ock i ämnet väckta motioner.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 2.03 em.

In fidem

Per Bergsten.

Tisdagen den 14 november.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 in-
nevarande november.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till utrikes-
utskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande
proposition nr 257, angående godkän-
nande av Sveriges anslutning till en
överenskommelse angående upprättan-
de av en europeisk betalningsunion.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades åter
statsutskottets utlåtanden nr 194—204,
bevillningsutskottets betänkanden nr
62 och 63 samt tredje lagutskottets ut-
låtanden nr 22—25.

§ 4.

Herr **TALMANNEN** yttrade: Jag till-
låter mig hemställa att å morgondagens
föredragningslista bland två gånger
bordlagda ärenden främst måtte upp-
föras bevillningsutskottets betänkanden

nr 63 och 62 i nu nämnd ordning och
därefter övriga ärenden i den ordning
de förekomma å dagens föredragnings-
lista.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 5.

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposi-
tion nr 258, angående godkännande av
tilläggsavtal till avtalet den 24 decem-
ber 1936 mellan Sverige och Frankrike
för undvikande av dubbelbeskattning
och fastställande av bestämmelser an-
gående ömsesidig handräckning beträf-
fande direkta skatter, m. m., tillställts
kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 4.05 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 15 november.

Kl. 11 fm.

§ 1.

**Svar på interpellationer och fråga ang.
uppskov med inbetalningen av kvarskatt
under år 1951.**

Herr talmannen lämnade på begäran
ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr
statsrådet **SKÖLD**, som yttrade: Herr

talman! I en med andra kammarens
tillstånd framställd interpellation har
herr Johansson i Mysinge till mig fram-
ställt följande frågor:

Anser herr statsrådet att ett uppskov
med inbetalningen av kvarskatt för
nästkommande budgetår enligt samma
grunder som hittills tillämpats är moti-
verat?

Har herr statsrådet i så fall för avsikt

Svar på interpellationer och fråga ang. uppskov med inbetalningen av kvarskatt under år 1951.

att förelägga höstriksdagen proposition härom?

Vidare har herr Persson i Landafors med kammarens tillstånd riktat följande fråga till mig:

Har herr statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder i syfte att förlänga betalningstiden å kvarskatten under 1951 till åtta månader?

Slutligen har herr Sjölin till mig riktat följande fråga:

Har herr statsrådet undersökt möjligheten av en fördelning av kvarskattebetalningarna under år 1951 på sex månader i stället för fyra, och är herr statsrådet, för den händelse en sådan undersökning visat att praktiska möjligheter finnas, villig föreslå riksdagen en sådan anordning?

Då interpellationerna samt den enkla frågan angå samma ämne, torde jag få besvara dem i ett sammanhang. Jag vill därvid till en början erinra om vad som förekom då spörsmålet rörande anstånd med kvarskatten enligt 1949 års taxering behandlades vid föregående års riksdag. Såsom motivering för ett anstånd anfördes den gången särskilt, att många skattskyldiga vid erläggandet av 1948 års preliminärskatt alltså varit i viss mån okunniga om uppbördssystemets verkningar; full och allmän känedom därom hade vunnits först i samband med utsändandet i december 1948 av debetsedlarna å slutlig skatt enligt 1948 års taxering. I anslutning härtill framhöll jag, att jag utgick ifrån att — såvitt icke läget bleve ett annat än vad som då, d. v. s. i november 1949, kunde förutses — något liknande anståndsförfarande icke vidare skulle ifrågakomma.

Dessa uttalanden föranledde ingen erinran från riksdagens sida.

Frågan om utsträckning av tiden för erläggande av kvarstående skatt på grund av 1950 års taxering måste bedömas med hänsyn till den inverkan å budgetläget under innevarande och nästkommande budgetår, som en even-

tuell utsträckning av betalningstiden skulle medföra.

I propositionen nr 255 till innevarande års riksdag med förslag till vissa skärpningar i beskattningen av spritdrycker med mera har en redogörelse lämnats för budgetläget under nämnda två budgetår. Av denna redogörelse framgår att om anstånd med betalningen av kvarskatten på grund av 1950 års taxering *icke* medgives och denna skatt sålunda i sin helhet inflyter under budgetåret 1950/51, budgeten för detta budgetår beräknas bli ungefär jämnt balanserad. Dessa beräkningar i propositionen nr 255 ha godtagits av bevillningsutskottet i dess betänkande nr 63, som i dag finnes upptaget på kammarens föredragningslista.

Vid de diskussioner, som under den senaste tiden förekommit angående en förlängning av tiden för betalningen av kvarskatten på grund av 1950 års taxering, har man i första hand tänkt sig en förlängning enligt samma princip som under tidigare år eller alltså en förlängning från den nu gällande fyramånadersperioden till en åttamånadersperiod. Enligt verkställda beräkningar skulle en dylik förlängning — som i och för sig torde vara *tekniskt* genomförbar — resultera i att skatteinkomster på 200 å 250 miljoner kronor skulle föras över från innevarande till nästkommande budgetår. Detta skulle alltså innebära att man för innevarande budgetår finge räkna med ett budgetunderskott av den nämnda storleksordningen. Den budgetbalans, som avsetts skola vinnas genom de i propositionen nr 255 föreslagna skattehöjningarna, skulle sålunda ånyo gå förlorad.

Då jag i nuvarande läge med tendenser i inflationistisk riktning icke anser mig kunna medverka till en underbalansering av budgeten, har jag funnit mig böra avstå från att föreslå en sådan förlängning av betalningstiden som det nu diskuterade alternativet innebär. I sam-

Svar på interpellationer och fråga ang. uppskov med inbetalningen av kvars katt under år 1951.

band härmed vill jag framhålla, att en fördubbling av tiden för betalningen av kvars katten på grund av 1950 års taxering icke skulle medföra en motsvarande förbättring av budgetläget för budgetåret 1951/52. Preliminärskatteavdragen enligt de av årets riksdag beslutade, skärpta principerna börja nämligen tillämpas först under år 1951, och denna skärpta preliminärbeskattning återverkar första gången på den kvarstående skatt, som förfaller till betalning under år 1953. Vid sådant förhållande är det tydligt, att om ett uppskov nu skulle medgivas beträffande kvars katten på grund av årets taxering, ett motsvarande uppskov knappast kan förvägras i fråga om den kvarstående skatt som förfaller till betalning under år 1952. Under dessa förhållanden skulle — om ett betalningsansånd nu medgaves — budgetunderskottet för innevarande budgetår få täckas med låne-medel, vilka icke skulle kunna återbetalas förrän efter en relativt lång tid.

Herr Sjölin har i sin enkla fråga berört spörsmålet om en fördelning av kvars katten på sex i stället för fyra månader. I anledning härav vill jag först framhålla, att även ett dylikt alternativ — som innebär att en del av den kvarstående skatten skulle inflyta först under uppbördsterminen i juli 1951 eller således efter innevarande budgetårs utgång — skulle föranleda att budgeten för innevarande budgetår bleve underbalanserad; budgetbristen torde enligt detta alternativ kunna beräknas till omkring 150 miljoner kronor. Att förhindra en sådan underbalansering genom att hänföra i juli månad 1951 inlevererade skattemedel till budgetåret 1950/51 kan icke komma i fråga. Om en dylik princip skulle knäslättas, skulle detta innebära en betänklig uppluckring av principerna för budgetberäkningarna.

Jämväl rent uppbördstekniska skäl tala mot en förlängning av betalnings-

tiden från fyra till sex månader. Debet-sedlarna å slutlig skatt enligt 1950 års taxering äro numera i huvudsak iordningställda och äro på sina håll redan under distribution till de skattskyldiga. Kvars katebeloppet har för envar skattskyldig införts å de båda vid debetsedeln fogade betalningskupongerna med fördelning — där skatten överstiger 20 kronor — med halva beloppet å vardera kupongen. Beloppen äro likaledes införda å de för envar skattskyldig upplagda debet- och kreditkorten. Någon ändring av dessa poster kan icke nu göras. Det är sålunda icke tekniskt genomförbart att låta arbetsgivaren verkställa avdrag för $\frac{1}{6}$ av kvars katebeloppet under fyramånadersperioden januari — april, med skatteinbetalning under uppbördsterminen i maj 1951, samt för återstående $\frac{2}{6}$ under tvåmånadersperioden maj—juni med skatteinbetalning under uppbördsterminen i juli 1951.

Det återstår att behandla frågan om betydelsen för den enskilde skattebetalaren av ett vägrat betalningsansånd. Jag vill härvid nämna, att 1949 års uppbördssakkunniga införskaffat visst statistiskt material rörande storleken av den kvarstående skatten enligt 1950 års taxering. Av detta material framgår att den kvarstående skatten är större, procentuellt sett, inom inkomstgrupperna jordbrukare och rörelseidkare än inom inkomstgruppen löntagare. Vidare framgår, att de genomsnittliga kvars katebeloppen för de olika inkomstgrupperna uppgå enligt denna undersökning till följande belopp:

	Kronor
för jordbrukare	433
» rörelseidkare	681
» samtaxerade löntagare med A-skatt	161
» övriga löntagare med A-skatt eller, om »ytterlighetsfallen» undantagas	121
» löntagare med B-skatt	88
» övriga skattskyldiga fysiska personer	575
	108

Svar på interpellationer och fråga ang. uppskov med inbetalningen av kvarskatt under år 1951.

I fråga om inkomstgruppen löntagare utvisar det statistiska materialet vidare, att av samtaxerade äkta makar, som erlagt preliminär A-skatt, omkring 49 procent debiterats kvarstående skatt med belopp om högst 100 kronor samt att av övriga löntagare med preliminär A-skatt cirka 46 procent påförts kvarstående skatt med belopp om högst 50 kronor.

Tillräcklig anledning att generellt förlänga betalningstiden för jordbrukare, rörelseidkare eller andra skattskyldiga, som påförts preliminär B-skatt, kan enligt min mening icke anses föreligga. Skattskyldiga tillhörande dessa kategorier ha tydligen i stor utsträckning underlåtit att påkalla erforderliga jämkningar i den preliminära skatten för att därigenom komma i åtnjutande av en icke motiverad skattekredit. För nämnda kategorier skattskyldiga föreligga ej heller samma svårigheter att under en kortare tidsperiod betala kvarstående skatt som för löntagare med löneutbetalningar per vecka eller månad.

Där skattskyldiga med preliminär A-skatt påförts kvarstående skatt med större belopp torde detta i viss utsträckning ha berott på att de skattskyldiga haft biinkomster, för vilka de skattskyldiga underlåtit att hos vederbörande arbetsgivare begära erforderliga skatteavdrag. Ej heller för dylika skattskyldiga föreligger tillräcklig anledning att generellt utsträcka tiden för betalning av kvarskatten.

För övriga skattskyldiga med preliminär A-skatt, d. v. s. den övervägande delen av arbetstagare i allmän eller enskild tjänst, uppgår den kvarstående skatten — såsom av de nyss anförda siffrorna framgår — i allmänhet till mindre belopp. För den mycket stora grupp av arbetstagare, vilkas kvarskatt uppgår till högst cirka 75 kronor, skulle en betalningsperiod om 4 månader innebära att den skattskyldige finge under de ifrågakvarande 17 veckorna vid-

kännas en ökning av skatteavdraget med högst 4 kronor per vecka. Även en dylik, förhållandevis måttlig ökning av löneavdraget innebär givetvis en belastning för vederbörande, men nackedelen därav bör vägas mot fördelen för den skattskyldige att under sommarmånaderna icke behöva vidkännas något extra skatteavdrag.

Ehuru jag är medveten om att i vissa fall skattskyldiga kunna komma att påföras kvarstående skatt till så stora belopp att erläggandet av desamma under de fyra första månaderna 1951 kan medföra svårigheter, har jag — såsom av det redan anförda framgår — icke ansett mig böra föreslå någon förlängning av betalningsperioden. Jag vill emellertid i anslutning härtill erinra om att skattskyldig, vars skattebetalningsförmåga på grund av arbetslöshet eller sjukdom eller eljest oförvållat blivit nedsatt, enligt uppbördsförelagningen må beviljas anstånd med erläggandet av kvarstående skatt. Anståndstiden kan bestämmas till längst ett år efter utgången av den månad, varunder den första betalningsterminen infaller.

Härefter anförde:

Herr JOHANSSON i Mysinge: Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra ett tack för att han besvarat min interpellation. Men samtidigt beklagar jag, att han ej ansett sig kunna gå till mötes vissa framställda önskemål. I svaret ha skälen härför radats upp. Som jag i min interpellation framhållit, måste också statens prekära ekonomiska läge beaktas i detta sammanhang.

Å andra sidan förefaller det mig vara svårt att helt bortse från många skattebetalares besvärliga situation. Man står då inför en avvägningsfråga, där en del frågetecken måste sättas. Finansministern anser sålunda att det är nödvändigt att beräknade skatteintäkter

Svar på interpellationer och fråga ang. uppskov med inbetalningen av kvarskatt under år 1951.

komma in under det löpande budgetåret. Jag skall för min del inte ingå på några statsfinansiella reflexioner i det fallet. Men är det då så säkert, att under rådande förhållanden, då kvarskatten skall inbetalas under årets fyra första månader, hela det beräknade beloppet kommer in och att statsverket, även om det inte gör några direkta förluster, dock inte får räkna med förlängd tid för skattens inbetalning genom indrivningsförfarandet?

En annan fråga, som också uppställer sig, är givetvis, om statsverket kan komma att göra förluster genom att vissa kommuner komma att höja existensminimum. Troligtvis komma på detta sätt en del skatteintäkter helt och hållet att gå förlorade för statsverket. Det är ju omöjligt för en lekman att bedöma dessa faktorer, men det torde väl vara svårt att komma ifrån, att vissa risker i det avseendet föreligger.

Det är också en annan fråga som man gärna i detta sammanhang ställer med anledning av vad statsrådet själv uttalat i propositionen nr 255, där statsrådet säger: »Jag torde slutligen få nämna, att en framställning nyligen inkommit från Föreningen Sveriges kronokamrerare, vari föreslås att anstånd med erläggande av kvarskatt skall medgivas under 1951. Slutlig ståndpunkt till detta spörsmål är jag i detta sammanhang icke beredd att taga. Därest vid den kommande prövningen övervägande skäl kunna anses tala för ett fortsatt uppskovsförfarande, torde framställning härom få göras till innevarande års riksdag.» Mig förefaller det som om statsrådet vid denna tidpunkt icke skulle ha varit fullt på det klara med sig själv om nödvändigheten att uttaga skatten såsom riksdagen i våras föreslog. Men han tillägger: »Vid beslut om dylikt uppskov kommer budgetläget att försämrats för innevarande år.» Denna kronokamrerarnas framställning är givetvis av stort intresse. Man

har en känsla av att den väl knappast kan vara förestavad av medlidande med skattebetalarna utan att det fastmer ligger andra praktiska motiv bakom denna framställning.

Finansministern anser således, att tillräcklig anledning att generellt förlänga betalningstiden för samtliga skattebetalare inte förefinnes. Vidare framhåller finansministern, att tillräcklig anledning till en sådan förlängning inte heller föreligger för jordbrukare, rörelseidkare eller andra skattskyldiga, som påförts preliminär B-skatt, och vissa andra kategorier skattskyldiga med preliminär A-skatt. Jag förmodar, att finansministern menar att skälen härtill äro ännu mindre än för övriga grupper. Han påpekar nämligen, att dessa kategorier tydligen i stor utsträckning underlåtit att påkalla erforderliga jämkningar i den preliminära skatten för att därigenom komma i åtnjutande av en icke motiverad skattekredit. Jag förmodar att det är vanskligt att avgöra om det är små eller stora grupper, som medvetet använda sig av denna form för s. k. skattekredit. För min del anser jag denna kreditform vara en av de sämsta tänkbara. De som äro i behov av kredit och kunna få sådan på ett annat och mera ändamålsenligt sätt föredraga nog detta. Många av dem som åtnjuta s. k. skattekredit äro nog personer i sämre ekonomisk ställning, ja kanske rent av balansera på kanten till obestånd. I sådana fall måste väl en utsträckt tid för inbetalning av kvarskatten betraktas som behjärtansvärd. Den stora massan av företagare, och jag tänker då inte minst på jordbrukarna, ha ytterst små möjligheter att i olika avseenden bedöma kommande års inkomster i förväg. Man tar därför dagen som den kommer i skattehänseende. Det ena året blir den preliminära skatten för hög, det andra året för låg, beroende på växlande inkomster. Och blir skillnaden mellan den preliminära skatten

Svar på interpellationer och fråga ang. uppskov med inbetalningen av kvars katt under år 1951.

och den slutliga för stor, uppstå tillfälliga svårigheter. Ett flertal mindre jordbrukare och företagare stå också ofta främmande — tyvärr kanske man kan tillägga — för skattereglerna och äro dessutom ofta mer eller mindre okunniga om vägarna för lösandet av problem i samband med preliminär och slutlig skatt. Och vad det gäller A-skattebetalarna kunna ju dessa knappast alltför hårt klandras, särskilt de som varit beroende av kvars kattetabeller som varit ofullständiga. Detta gäller i synnerhet de samtaxerade.

Sedan uppställer sig den väsentliga frågan, om skattebetalarna alltför hårt skola klandras. Staten måste också ta ga sitt ansvar för att uppbördssystemet fungerar på bästa möjliga sätt. För löntagarnas del hade man nog hoppats, att det skulle fungerat bättre. För företagarnas del har man väl från början räknat med större svårigheter. Det är beklagligt att man inte kan finna former som bättre tillgodose bägge parter, statens och skattebetalarnas, intressen. Det ligger säkerligen i båda parter intressen, att systemet med preliminär skatt verkligen skall bli vad man önskar att det skulle vara. Ur statens synpunkt är det beklagligt att stora skattebelopp komma att ligga ute samtidigt som skattebetalarna i viss utsträckning åtnjuta en s. k. skattekredit, som det stora flertalet — jag skulle tro det — sätter mycket litet värde på. Alla som kunna tänka ekonomiskt, veta att det alltid kommer surt efter. Jag har en känsla av att förbättringar och uppmjukningar äro nödvändiga, om detta skatteuppbördssystem skall fungera utan alltför mycket gnissel. Det är att hoppats att 1949 års skatteuppbördssakkunniga skola finna sådana utvägar till betydande förbättringar, att det i fortsättningen kommer att fungera mera gnisselfritt. Detta är nödvändigt inte minst på grund av de ständigt stegrade skatterna. När dessa sluka en be-

tydande del, ibland en mycket betydande del, av människornas inkomster, är det nödvändigt, att skatteuppbördssystemet är sådant, att skattebetalarna ständigt så långt möjligt är kunna överblicka sin ekonomiska ställning.

Herr statsråd och finansminister! Då startsvårigheterna i varje fall knappast torde vara övervunna för denna källskattereform, hade det säkert varit tacknämligt, om statsrådet ansett sig kunna gå med på en längre kvars kattbetalningstermin.

Jag vill emellertid ännu en gång till herr statsrådet uttala ett tack för det uttömmande svaret.

Herr PERSSON i Landafors: Herr talman! Jag ber att få tacka herr finansministern för det snabbt avlämnade svaret på min interpellation. Redan i fredags meddelades genom radion att regeringen i konselj avslagit framställningen från Föreningen Sveriges kronokamrerare, att anstånd med erläggande av kvars katt skulle medgivas under år 1951. Finansministern och regeringen i övrigt ha sålunda tagit definitiv ståndpunkt till frågan, och det var därför endast att invänta det svar vi nu fått.

Nog föreligger skäl att vänta sig betydande svårigheter för stora delar av skattebetalarna, då den kvarstående skatten skall betalas under de fyra vintermånaderna. Preliminärskatten skärpes för år 1951, i många fall stiga kommunalskatterna, och till detta kommer föreläggandet att klara kvarstående skatt under en tid av 17 veckor. Ökade prisstegringar och levnadskostnader komma att ytterligare försvåra situationen, därest icke pågående lönerörelser komma att leda till full kompensation för dyrtiden. Därtill kommer att för vissa yrkeskategorier, såsom byggnads- och grovarbetare, målare och andra, vintermånaderna icke ge sam-

Svar på interpellationer och fråga ang. uppskov med inbetalningen av kvarskatt under år 1951.

ma möjligheter till arbetsinkomst som andra tider på året.

Av den i svaret intagna tabellen framgår att jordbrukare, rörelseidkare och andra som påförts B-skatt i genomsnitt ha de största beloppen i kvarstående skatt. Finansministern synes dock anse att dessa grupper ha bättre förutsättningar att betala kvarstående skatt under en kortare tidsperiod än A-skattebetalare.

I övrigt hänvisar finansministern till möjligheten enligt uppbördsförordningen att anstånd med erläggande av kvarstående skatt må beviljas skattskyldig, vars skatteförmåga på grund av arbetslöshet eller sjukdom eller eljest oförvällat blivit nedsatt.

Ja, de som inte kunna betala sin kvarskatt bli sålunda nu hänvisade till att antingen söka anstånd till senare tidpunkt eller att bli uppförda på restlängd och utsättas för indrivning.

När det nu liksom skär ihop sig med ekonomien inom statsapparaten, förefaller det som om det hade varit klokt att söka finna någon möjlighet att låta inlevererandet av de väldiga belopp som den kvarstående skatten enligt 1950 års taxering utgör ske mera friktionsfritt genom att utsträcka det över en längre tidrymd än fyra månader.

Herr **SJÖLIN**: Herr talman! Även jag ber att till statsrådet få framföra mitt tack för det utförliga svaret. Liksom de båda föregående talarna måste jag emellertid också beklaga att svaret är så otillfredsställande. Jag respekterar finansministerns önskan att undvika underbalansering av budgeten, utan att jag därmed vill ingå på frågan om innebörden av detta begrepp. Jag får därför även finna mig i att förhoppningen att få kvarskatten fördelad på åtta månader icke kan infrias. Men då jag anser det önskvärt att kvarskattebetalarna få fördela inbetalningen på

så lång tid som möjligt, blir den naturliga slutledningen för mig, att man bör försöka fördela betalningen på den del av innevarande budgetår som faller på nästa kalenderår, eller alltså på sex månader. Nu har emellertid finansministern funnit att detta skulle innebära en uppbörd även i juli månad, vilket skulle betyda att ett visst belopp kommer att kvarstå till nästa budgetår. Han avböjer nämligen tanken att den uppbörd som sker i juli skulle få tillföras första halvåret, det vill säga innevarande budgetår.

Jag måste medge att jag till en början var inne på tanken att det borde vara möjligt att förfara på detta sätt. Snart nog kom jag emellertid underfund med att förfarandet är olämpligt, och jag delar alltså finansministerns uppfattning, att det inte låter sig göra att föra en ev. juliuppbörd till innevarande budgetår. Det skulle alltför mycket kunna inbjuda till manipulationer med intäkterna. Det är ju då naturligt att man försöker en annan lösning. Finansministern har emellertid stannat med detta, och jag nästan tycker mig förstå att han var tillfredsställd med att det inte lyckats honom att finna en utväg som kunde medge den fördelning jag föreslagit. Det förhåller sig ju dock så att om man har god vilja, är det i de allra flesta fall möjligt att finna en lösning på uppkommande problem.

Jag tycker mig också ha funnit en lösning i detta fall. Intet hindrar att man ändrar betalningsterminerna så, att man i stället för att låta den andra inbetalningen ske i juli tänker sig den i juni. Det är givetvis nödvändigt att fördela kvarskatten på jämna perioder, och det faller sig då naturligt att tänka sig att i april sker uppbörd för januari, februari och mars samt i juni för april, maj och juni. Jag har räknat med att det skulle vara möjligt att förrätta uppbörden i april under de sedvanliga da-

Svar på interpellationer och fråga ang. uppskov med inbetalningen av kvars katt under år 1951.

garna, den 6—den 13, medan upp börd en i juni kunde ske exempelvis under tiden den 20—den 28. Till en början undrade jag om detta skulle låta sig göra. Det kunde ju tänkas att det bleve svårigheter exempelvis för postverket. Jag vände mig därför till vederbörande i postverket och fick där beskedet, att det icke skulle bereda några som helst svårigheter, utan att det tvärtom utan de ringaste betänkligheter vore möjligt att ha upp börd en i april och juni.

Jag tycker mig härigenom ha funnit den lösning vi eftersträva och uttrycker den förhoppningen att finansministern också skulle vilja hysa denna uppfattning.

Vad sedan beträffar frågan om det över huvud taget är så angeläget att fördela upp börd en på flera månader vill jag nog hävda den meningen att det är ett allmänt önskemål särskilt bland löntagare att så sker. Nu försöker visserligen finansministern, om jag tolkar honom rätt, göra gällande att kvars katten i allmänhet är självförvålad, i det man icke iakttagit vad man borde ha iakttagit för att få rätt preliminärskatt. Jag tror emellertid att man begär för mycket om man förutsätter att människor i allmänhet skola vara så skattetekniskt kunniga, att de ha möjlighet att alltid ordna så att de få rätt preliminärskatt. Det är tyvärr så att de skattetabeller som hittills gällt — vi skola ju få nya efter den 1 januari — icke äro rätt konstruerade. I regel ge de icke tillräckligt hög preliminärskatt. Om t. ex. kommunalskatten är 12 kronor 25 öre, räknar man enligt tabellen med ett uttag av 12 kronor. Vidare kan man ju inte ha tabeller för alla möjliga inkomstlägen, utan man måste upptaga inkomsterna med vissa intervaller, varvid skatten är beräknad för genomsnittet av de inom en viss intervall befintliga inkomsterna. Befinner vederbörande sig då i ett inkomstläge, som ligger i den övre delen

av en intervall, blir det ett för litet uttag. Därför måste jag hävda den uppfattningen att det i främsta rummet — eller åtminstone i stor utsträckning — är skattetabellernas fel att preliminärskatten ofta blir oriktig. Jag vill påpeka att riksdagen själv har vidgått detta, då riksdagen i år beslutat ändra skattetabellerna så att de komma i bättre överensstämmelse med behovet av skatteuttag.

Finansministern säger vidare att kvars kattelbeloppen i regel äro så små att det icke spelar någon roll om de betalas på fyra eller sex månader. Jag har faktiskt en annan uppfattning. Även om jag utgår från de siffror finansministern har varit vänlig anföra i sitt svar, kan jag inte finna att saken är betydelselös. För samtaxerade löntagare med A-skatt är det genomsnittliga kvars kattelbeloppet 161 kronor. Det betyder, om kvars katten skall betalas på fyra månader, att vederbörande skall erlägga 40 kronor per månad. Med fördelning på sex månader blir det 27 kronor per månad, en differens sålunda av 13 kronor. Beträffande övriga löntagare bli motsvarande siffror 30 resp. 20 kronor, alltså med en differens av 10 kronor. Jag tror inte att man skall bagatellisera dessa belopp. Kanske är det just de belopp de skattskyldiga ha över för kulturella förströelser o. d.

Vad angår rörelseidkare, säger sig finansministern ha fått den uppfattningen att de avsiktligt underlåta att deklarerera så att de få en rätt avpassad preliminärskatt. Det kan ju hända att detta många gånger är fallet. Men ofta kanske orsaken är att folk inte kan avge en preliminär självdeklaration — något som skulle kunna ge anledning till att göra litet propaganda för att preliminära självdeklarationer skulle komma till användning mera än nu. Men man måste komma ihåg att det för hantverkare och mindre rörelseidkare

Svar på interpellationer och fråga ang. uppskov med inbetalningen av kvarskatt under år 1951.

måste vara svårt att träffa rätt. Man kan inte på förhand säkert veta hur inkomsterna komma att gestalta sig under nästa år.

Beträffande frågan om uppbördens fördelning på fyra eller sex månader måste man vidare komma ihåg att källskatten under nästa år blir större än den varit hittills. Därför blir också den sammanlagda skatten — källskatt och kvarskatt — mera betungande än den hittills varit. Detta är också en synpunkt som man måste taga hänsyn till.

Ja, herr talman, jag skall inte upprepa de övriga skäl som de båda föregående talarna anført. Jag nöjer mig med detta och vädjar till finansministern att beakta mina synpunkter. Jag är övertygad om att det icke finns några tekniska hinder för att såsom jag föreslagit förlägga kvarskatteuppbörden till april och juni.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag vill först säga några ord om herr Sjölin's förslag. Det är ju verkligen ett nytt uppslag. Nu vill jag emellertid från början göra klart, att det med en uppbörd av kvarskatt i sista veckan av juni icke finnes någon möjlighet att få sex månaders kvarskattebetalning för de skattskyldiga. Företagen måste ha en viss tid på sig att betala in dessa pengar. Det är ju inte för ingenting som man har beräknat från åtta till tretton dagar för de vanliga skatteuppbörderna. Därför får man först som sist göra klart för sig, att den uppbördsanordning, som herr Sjölin här tänker sig, på sin höjd ger möjligheter för en inbetalning av kvarskatt under fem och en halv månader. Det skulle alltså bli en utsträckning av tiden från fyra till fem och en halv månader. Jag vill inte säga, att detta inte kunde ha sin betydelse, men kan den betydelsen vara så stor, att man på den grund

skall underkasta sig åtföljande mycket stora besvärligheter, så mycket mer som ju pengarna faktiskt inte komma i statens händer förrän i juli månad? Det är precis i skarven. Den 29 juni är en fredag, när posten är kolossalt överbelastad. Det är mycket svårt att tänka sig, att man kan ha skatteuppbörd den dagen. Man kan knappast heller ha den den 30, som är en lördag. Följaktligen bestyrker detta ytterligare vad jag har sagt, att det ingen möjlighet finns att på denna väg komma fram till sex månaders betalningstid.

Vilka svårigheter uppkomma sedan med ett sådant system? Jo, för det första blir det ju svårigheter för arbetsgivarna, de som ha uppburit pengarna av löntagarna. De skola först räkna ut hur mycket som skall avdragas under den första tremånadersperioden. Sedan få de för nästa period på två och en halv månader göra en ny uträkning och tillämpa en ny avdragstabell.

Herr Sjölin säger, att han varit i förbindelse med postverket och fått veta att inga svårigheter föreligga för att tillämpa den av honom föreslagna anordningen. Finansdepartementet har kontaktats av postverket med anledning av herr Sjölin's telefonsamtal, och man beklagade mycket i posten, att herr Sjölin avslutade samtalet så snabbt. Ty vad man där har sagt är, att det finns möjligheter, men man har inte varit i tillfälle att utveckla svårigheterna. För det första blir det nämligen en svårighet — såsom vi inom departementet ha uppfattat förslaget — därigenom, att postverket skulle få åtaga sig ytterligare en uppbörd i samband med ett kvartalsskifte, vilket det betraktar som en mycket betydande nackdel. Men dessutom fick man på postverket icke veta, att det skulle bli tal om en uppbördstermin i slutet av juni månad. Det går nämligen inte alls. Ty vi skola komma ihåg, att postverket måste ha en uppbördstermin i början

Svar på interpellationer och fråga ang. uppskov med inbetalningen av kvarskatt under år 1951.

på juli av preliminär skatt. Den kan man inte komma ifrån, och följaktligen får man då där ett sammankörande av uppbörder, som postverket säkert, då det konfronteras med detta spörsmål på allvar, måste betacka sig för.

Jag måste ställa den frågan: Innebär det så betydelsefulla förbättringar för skattebetalarna att få tiden utsträckt från fyra till fem och en halv månader, att man skall taga på sig de svårigheter som här utan tvivel föreligga både för arbetsgivarna och för uppbördsmyndigheterna? Jag kan för min del inte tycka, att det i belysning av de siffror jag förut här anfört skulle vara så mycket vunnet med detta.

Till sist vill jag säga till herr Sjölin, att jag visst inte anser, att det för alla är självförvällat, att de få kvarskatt. Jag anser att det är självförvällat av jordbrukare och företagare. Om det beror på medveten handling eller på att de bara låter det gå, är ju en sak för sig. Men det kan inte vara möjligt, att inte dessa kategorier skola kunna ha klart för sig, att deras inkomster under ett år hålla på att stiga och att de därför böra vidta åtgärder för att öka sina skatteinbetalningar. Och detsamma gäller för de löntagare som ha extrainkomster. De kunna ju inte se bort ifrån att dessa extra inkomster komma att medföra ökade skatter. Där emot är det klart att man kan säga, att för den stora massan av löntagare är det inte självförvällat. Framför allt gäller detta de sambeskattade. Beträffande dem är det riktigt, att det är skatttabelernas fel. Men å andra sidan har jag visat, att för de allra flesta av dessa kategorier föreligger det inte några oöverstigliga svårigheter att göra dessa inbetalningar.

Till herr Johansson i Mysinge skulle jag vilja säga två ting. Med anledning av hans undran om inte denna kortare uppbördstermin kommer att betyda, att staten inte får in de tänkta pengarna,

skulle jag för min del vilja säga, att det är klart, att restskatten kommer att bli något större. Men ökningen kommer inte att få någon avgörande betydelse. Det blir i alla fall ett litet belopp av det hela. Vi kunna räkna med att det inte är naturligt — och det kommer inte heller att ske — att jordbrukare och företagare komma på restlängd. Deras ekonomiska status förhindrar ju i grund och botten detta. För den stora massan av löntagare äro beloppen, som jag här påvisat, så små, att de komma att gå in i de vanliga löneavdragen, och det kommer att ske. Jag vill emellertid inte förneka, att man får räkna med något större restskatter, men — jag understryker det — icke av den storleksordning, att detta behöver påverka bedömningen av denna sak.

Vidare sade herr Johansson i Mysinge, att när jag framlade propositionen nr 255, angav jag där, att jag inte tagit ståndpunkt i denna fråga. Det hade jag inte heller gjort. Vad kronokamrerarnas framställning beträffar vill jag säga, att det var styrelsen för Kronokamrerarnas förening, som gjorde framställningen, och jag har här på mitt bord ett brev från en kronokamrerare, som intar en fullkomligt motsatt ställning till den som hans styrelse intagit. — Framställningen är alltså inte uttryck för någon ensartad uppfattning hos dessa befattningshavare. Jag lät den bli föremål för remissbehandling och lät föranstalta om den statistiska utredning, som uppbördssakkunniga gjort. Det är klart att jag ville avvakta resultatet. Om jag hade kommit till den uppfattningen, att detta vore ett så stort problem, att ett ytterligare uppskov med kvarskattebetalningen skulle ha varit erforderligt, hade jag känt mig förpliktad att förelägga riksdagen förslag om ytterligare inkomsthöjningar för staten för att vi skulle undgå att få en underbalanserad bud-

Svar på interpellationer och fråga ang. uppskov med inbetalningen av kvarskatt under år 1951.

get med en inflationistisk verkan. Jag hade ansett mig nödsakad att ta den konsekvensen av en sådan situation. Därav framgår också, att jag hade fullt klart för mig, vilket också uttalas i propositionen, att det måste föreligga mycket starka skäl, för att man skulle kunna gå med på ett uppskov.

Till sist skulle jag vilja säga till riksdagsmännen: Det kan ju inte vara någon av er obekant, att förra årets riksdag vid denna tid på året lämnade utan erinran mitt uttalande, att en fortsatt förlängning av uppbyggd tiden inte skulle ske, såvida inte något alldeles oförutsebart hade inträffat. Det har inte inträffat något sådant oförutsebart. Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på att budgeten för 1950/51, som riksdagen beslöt i slutet av maj månad i år, var uppbyggd under den förutsättningen, att ett ökat uppskov inte skulle medges. Var och en som var med om att medverka till att slå fast den budgeten måste ju därmed också ha tagit ståndpunkt till frågan om denna uppbyggd i princip. Jag vill bara påminna er om hur vi diskuterade, huruvida budgeten gav utrymme för en skattesänkning eller ej. Om någon då hade haft i tankarna att medge ett ökat uppskov, som skulle medföra, att inkomsterna för detta budgetår skulle minskas med mer än 200 miljoner kronor, hade utan varje tvekan allt tal om skattesänkingsmöjligheter varit utslutet. Jag vill därför säga, att även om man kan ha anledning att diskutera denna sak och väga skälen för och emot, så har riksdagen varit fullt medveten om de omständigheter, som nu ha lett fram till att jag för min del och även regeringen i övrigt intagit den ståndpunkten, att en förlängning av kvarskatteuppbörden icke gärna kan medges.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Då det i den allmänna diskussionen

har framhållits, att bevillningsutskottet lämpligen borde ha tagit initiativ i den här föreliggande frågan, har jag ett behov av att till kammarens protokoll få antecknat, att vid de två tillfällen, då det i bevillningsutskottet varit möjligt att där aktualisera detta spörsmål, från intet av de i utskottet företrädde partierna framförts något förslag om att bevillningsutskottet skulle ta ett sådant initiativ. Jag skall inte försöka tolka vad detta kan innebära. Själv skulle jag betrakta det ungefär så, att bevillningsutskottet inte var berett att påtaga sig det ekonomiska ansvar, som skulle följa i bemälda avseende. Jag har nämligen en liten smula svårt, herr talman, att samtidigt som jag klubbfäster ett beslut om uttagande av nya skatter på 100 miljoner kronor vilja lämna ökad kredit åt dem som äro skyldiga staten pengar. Det är kanske en enkel uppfattning, men jag tror att det är en uppfattning, som bör förstås. Med samma rätt kunde man ju kräva från dem som komma att drabbas av de ökade skatterna, att de skulle slippa dem, om staten är beredd till en uppoffring sådan som den som nu påyrkas.

För övrigt vill jag, herr talman, framhålla, att jag har mycken förståelse för de människor, som det här kommer att gälla. Det är säkerligen så, att det i många fall kan bli svårt för dem, men vi böra ju ändå erinra oss förhållandena, innan vi hade källskattesystemet, och jämföra dem med de nuvarande. Det är ju här fråga om en bagatell i jämförelse med de kronoskatter — ehuru det då var lägre uttag av dem — som vi på den tiden hade att betala ungefärligen vid denna tid. Jag tror således, att man för att få de rätta proportionerna på detta problem också bör komma ihåg, hur det var, innan källskattesystemet började användas i detta land.

Herr SJÖLIN: Herr talman! Statsrådets meddelande om vad man sagt från

Svar på interpellationer och fråga ang. uppskov med inbetalningen av kvarskatt under år 1951.

postverkets sida var rätt överraskande. När jag sökte kontakt med posten, utgick jag ifrån att jag skulle möta starkt motstånd mot min tanke, och därför blev jag glatt överraskad, när vederbörande ämbetsman i posten inte uttalade några betänkligheter utan visade sig vara så helt på min linje och menade, att anordningen skulle låta sig göra utan några svårigheter. Jag gav ett par gånger uttryck åt min överraskning över den positiva inställningen, och det fanns verkligen tillfälle för honom under samtalet att göra invändningar, om han velat göra det.

Med anledning av vad statsrådet yttrade angående arbetsgivarnas merarbete vill jag säga, att det såvitt jag förstår inte blir något merarbete för dem. Skattsedeln är uppdelad på två olika poster, och vardera posten skall fördelas för sig på den tid, under vilken det skall göras avdrag. Jag kan därför inte förstå, att det skulle kunna spela någon som helst roll för arbetsgivarna.

Vad beträffar riksdagens tidigare uttalande i denna fråga är det visserligen riktigt, att riksdagen uttalat sig på det sätt som finansministern nämnde. Men vi skola också erinra oss vad vi alldeles nyss påmint om, nämligen att finansministern i propositionen nr 255 gjort det uttalandet, att han övervägde möjligheten att för riksdagen framlägga förslag om ökad tid för kvarskattens erläggande. Det är därför inte så underligt, om en enkel riksdagsman skulle kunna tänka sig den eventualiteten som ett alternativ.

Med anledning av herr Olssons i Gävle meddelande från bevillningsutskottet vill jag framhålla som en förmildrande omständighet till försvar för dem, som inte tagit initiativ i denna fråga men nu äro aktiva på området, att jag verkligen hade den tanken, att man skulle försöka aktualisera saken i bevillningsutskottet, men att jag fick den upplysningen — jag är inte så hemmastadd på

detta område att jag har klart begrepp därom — att bevillningsutskottet knappast skulle ha rätt att ta initiativ i denna fråga, som närmast borde betraktas som en uppbördsfråga. Bevillningsutskottets initiativrätt skulle nämligen vara begränsad till rena bevillningsfrågor. Huruvida detta är riktigt, kan jag inte avge något omdöme om, men den upplysningen var tillräcklig för att förhindra, att jag skulle ta något initiativ i frågan.

Jag tillåter mig att upprepa min vädjan till finansministern, även om det knappast finns någon förhoppning om att jag skall vinna gehör.

Herr NILSSON i Bästekille: Herr talmän! Det är bara ett par ord jag skulle vilja ha sagt i denna debatt.

Det har framhållits, att det framför allt är B-skattebetalarna som äro skyldiga staten pengar, och det är intet som jävar detta påstående. Men när man använder uttrycket, att dessa människor skulle i större utsträckning än andra grupper av skattebetalare använda sig av skattekrediter, tror jag att man felbedömer situationen. Var och en som har sysslat med taxeringsarbete, särskilt på landsbygden, vet, att det knappast finns möjlighet för jordbrukare och andra näringsidkare där att göra preliminärdeklarationer. De göra inte sådana deklARATIONER, därför att de allra flesta av dem anse, att de inte duga till det. Man vet alltför väl, när man studerar de deklARATIONER, som avges av åtskilliga människor i detta land, att de inte kunna skriva sådana, och att få dem att göra en preliminärdeklARATION är inte någon lätt uppgift.

Sedan är det ytterligare en sak, som vi skola komma ihåg, nämligen att B-skattebetalarna ofta ha mycket svårt att beräkna sin inkomst. När de inte vilja göra preliminärdeklARATION, vilket de borde kunna göra, undrar jag, herr

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

finansminister, om man inte skulle kunna tänka sig ett annat uppslag. Skulle det vara omöjligt att till de skattesedlar vi få, där det finns sex anvisningar, foga ytterligare två tomma anvisningar med en uppmaning till varje skattebetalare av ungefär följande lydelse: Om Ni vet, att Eder inkomst i år blir större än den på vilken Ni betalar preliminärskatt, bör Ni använda någon av dessa tomma skattepostanvisningar för inbetalning av beräknad skatt på merinkomsten. Jag tror att det är ett uppslag som är värt beaktande, och jag tror också, att staten på det sättet skulle kunna få in en hel del pengar extra och att kvarskatterna därigenom skulle kunna minskas. Det var detta jag ville ha sagt, herr talman.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 258, angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande direkta skatter, m. m.

§ 3.

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 13 oktober 1950 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 255, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över fi-

nansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker;

2) förordning om ändrad lydelse av 13 § förordningen den 15 december 1939 (nr 887) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

3) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 januari 1948 (nr 21) om tillfällig skatt å viss maltdryck av första klassen;

4) förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 22 december 1939 (nr 919) om skatt å läskedrycker; samt

5) förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen;

dels ock besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skulle från och med den 1 december 1950 i viss del erhålla ändrad lydelse.

Propositionen avsåg skärpning av beskattningen av spritdrycker, maltdrycker, läskedrycker, choklad- och konfityrvaror samt vissa essenser och extrakter, i syfte att förhindra en underbalansering av budgeten för innevarande budgetår. Det under 5) upptagna författningsförslaget innebar bl. a., att för vissa choklad- och konfityrvaror, i varuförteckningen upptagna under statistiskt nr 298—302, skattesatsen skulle från den 1 december 1950 höjas från 60 till 80 procent av beskattningsvärdet.

Till utskottets behandling hade överlämnats ett antal i anledning av propositionen väckta motioner.

I motionen II: 641 av herr *Christenson* i Malmö *m. fl.* hade hemställts, »att

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

riksdagen måtte besluta att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 255 i vad den gäller varor hänförliga till den till propositionen fogade varuförteckningen statistiskt nr 298—302».

I motionen II: 642 av herrar *Persson* i Landafors och *Karlsson* i Stuvsta hade hemställts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 255 angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m.».

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 255

1) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker;

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 13 § förordningen den 15 december 1939 (nr 887) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 januari 1948 (nr 21) om tillfällig skatt å viss maltdryck av första klassen;

4) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 22 december 1939 (nr 919) om skatt å läskedrycker;

5) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen; och

6) besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skulle från och med den 1 december 1950 hava den i propositionen föreslagna lydelsen; samt

B) att följande motioner, nämligen

1) motionen I: 538 av herr Carl Sundberg,

2) motionen II: 640 av herr Kollberg,

3) motionen II: 641 av herr Christenson i Malmö m. fl., samt

4) motionen II: 642 av herrar *Persson* i Landafors och *Karlsson* i Stuvsta, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Gustaf Elofs-son* och *Vigelsbo* beträffande beskattningen av maltdrycker och läskedrycker.

Därjämte hade särskilda yttranden avgivits

dels av herrar *Velander*, *Wehtje* och *Hagberg* i Malmö,

dels ock av herrar *Petrén*, *Sandberg*, *Kristensson* i Osby och *Persson* i Svensköpn.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **SANDBERG**: Herr talman! Till här föreliggande utskottsbetänkande med förslag till höjning av vissa konsumtionsskatter har från vårt håll fogats ett särskilt yttrande, i vilket vi ha velat klargöra vår ställning i denna fråga.

Vi betona först, att det inte är det beräknade budgetutfallet för innevarande budgetår i och för sig, som ger anledning till den föreslagna skatteskräpningen — som också vi ha biträtt — utan att skatteskräpningen är en åtgärd, som måste vidtagas med hänsyn till nödvändigheten att söka bevara jämvikten i samhällsekonomin. Denna jämvikt kan ju nämligen hotas, även om budgeten inte är underbalanserad. Vi mena, att beräkningarna över budgetutfallet icke leda till det resultatet att budgeten blivit underbalanserad — om man räknar på det sätt, som vi hittills ha gjort.

Nu redovisar emellertid finansministern på riksstatens utgiftssida förbrukning av äldre reservationsmedel till ett

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

belopp av 166 miljoner kronor plus vissa anslagsöverskridanden på 4 miljoner kronor. När så även inkomst- och utgiftsökningar i övrigt medtagas kommer finansministern till det slutresultatet, att det uppstår ett budgetunderskott på 50 miljoner kronor, vilket belopp skall täckas genom de föreslagna skatteökningarna.

Vi anse för vår del att förbrukningen av reservationsmedel nu lika litet som tidigare bör ingå på utgiftssidan, och vi komma därför till det resultatet, att budgeten fortfarande är överbalanserad med 120 miljoner kronor. Budgetläget är visserligen försämrat, jämfört med läget vid budgetårets ingång, men det är inte fråga om någon underbalansering i vanlig mening. Vi anse nämligen, att man inte bör frångå det sätt som hittills använts vid dessa beräkningar. Ifrågavarande reservationsmedel äro ju upptagna i tidigare års riksstater, och avsikten kan givetvis ingalunda vara att så snart reservationsförbrukning föreligger av skattebetalarna på nytt utkräva medel för samma ändamål.

Att vi ändå, trots vad jag nu sagt, ha kunnat biträda föreliggande skatteskräpningsförslag beror, som jag redan angivit, på hänsynen till jämvikten i samhällsekonomin, vilken synes vara hotad. Tendenser i inflationistisk riktning göra sig nämligen gällande. Man kan räkna med ökad efterfrågan, bl. a. beroende på den verkan, som den betydande förbrukningen av reservationsmedel och nya anslag till försvarets stärkande kunna få. I detta läge är det nödvändigt att söka hålla efterfrågan i samhället inom gränserna för de reella resurserna. Utskottet framhåller också att det i nuvarande läge är synnerligen angeläget att ett efterfrågeöverskott förhindras eller, i den mån ett sådant redan kan anses vara för handen, begränsas. Därest de nu föreslagna skatteskräpningarna genomföras, kommer åtminstone en del av den privata köpkraften för konsumtionsändamål att indragas,

och därigenom minska ju efterfrågan och prisstegringstendenserna.

I vårt särskilda yttrande framhålla vi, att statskassans bidrag till en stabilisering av samhällsekonomin under detta finansår blir större än vad som framkommer av det siffermässiga budgetutfallet. De ökade källskatteavdrag, som till följd av nästa års väntade inkomsthöjningar för skattebetalarna göras under maj och juni månader, inflyta nämligen i statskassan först efter ingången av det nya budgetåret men påverka skattebetalarnas köpkraft redan under innevarande budgetår.

I samband med förevarande förslag till skatteskräpning bör det kanske också framhållas — utan att man ingår på frågan om avvägningen mellan direkta och indirekta skatter — att om vid ett ansträngt konjunkturläge en viss skatteskräpning måste tillgripas, synes en höjning av den indirekta beskattningen, och då i första hand på den mera umbrellafliga konsumtionen, vara den form, som närmast står till buds och bör komma i fråga. En höjning av den direkta statsskatten kan, som departementschefen också har framhållit, av olika skäl icke gärna ifrågakomma. Jag erinrar också om att vi för vår del kämpa för en sänkning av den direkta statsskatten. Vi ha emellertid ansett att i nu rådande läge med, som jag framhållit, tendenser till inflation, kravet på samhällsekonomisk balans och en fast grund för penningvärdet nödvändiggöra vissa uppoffringar. Vi hävda dock bestämt, att rådande skattetryck är för hårt och att det inte i längden bör bibehållas. Under fredsekonomiska förutsättningar bör det vara möjligt att reducera skatten. Skattedragarnas bärkraft är nu alltför hårt pressad. Arbetsviljan, sparandet och produktionen bli lidande, och skatteunderlaget påverkas i ogynnsam riktning. En bättre ordning måste därför med all kraft eftersträvas. Därvid måste ju självfallet också sparsamhet med statsutgifterna iakttagas och konsekven-

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

serna av de beslut som fattas noga övervägas.

Jag vill i det sammanhanget understryka vad utskottet på s. 19 i förevarande utlåtande säger om önskvärdenheten av att söka erhålla en bättre kontroll över de stora, automatiska utgiftstestringarna.

Herr talman! Jag vill till sist bara ytterligare betona, att vårt biträdande av här föreliggande förslag inte innebär något frångående av eller någon förändring i vår strävan att på längre sikt uppdra riktlinjer för en skattepolitik, som bättre än den nuvarande beaktar skattedragarnas och produktionens intressen.

Jag skall inte här närmare ingå på detaljerna i det föreliggande förslaget, detaljer, som ha diskuterats och om vilka olika meningar kunna råda. Jag hänvisar i det avseendet till vad utskottet har skrivit.

Herr talman! Med dessa reflexioner ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **HAGBERG** i Malmö: Herr talman! Jag har inte för avsikt att här dra upp någon större ekonomisk debatt. Vi hade ju en sådan för ett par veckor sedan, vid höstriksdagens början, och vi få måhända ytterligare en om några veckor. Jag skall därför inskränka mig till några korta reflexioner kring det utskottsbetänkande, som här föreligger.

Detta bevillningsutskottets betänkande är, såvitt jag förstår, märkligt urskilda synpunkter. Jag tror att det är märkligt framför allt i två hänseenden. För det första konstaterar utskottet för första gången, att vi i detta land icke längre nå någonstans på den direkta beskattningens väg. Detta är mycket klart utsagts i betänkandet, s. 20. Jag anser detta vara så pass viktigt, att det bör intagas i kammarens protokoll. Utskottet ger där till känna:

»För egen del är utskottet — i likhet med departementschefen — av den uppfattningen, att då det gäller att tillföra statsverket ytterligare inkomster under innevarande budgetår i syfte att eliminera det förut berörda budgetunderskottet, inget annat val står till buds än att genomföra en skärpning av den indirekta beskattningen.»

Observera, ärade kammarmedlemmar, denna term! »Inget annat val står till buds.» Det är ett skrivsätt, som vi inte ha varit vana vid här i riksdagen på ganska många år. Naturligtvis är det en tröst för ett tigerhjärta att konstatera, att vi nu inte kunna komma längre på den vägen, men å andra sidan är det ju ändå intressant att detta konstaterande kan göras. Det är intressant, inte minst därför att den mest betydande meningsriktningen här i riksdagen ju mycket länge och mycket konsekvent har hävdats den uppfattningen, att det visserligen finns en mättnadspunkt för den direkta beskattningen, men att — det har man ständigt sagt — den alltför långt, långt borta i fjärran. »Det är långt, innan vi komma dit», har man sagt. Men nu äro vi där i alla fall, den saken är oförtydlig.

Den andra punkt, som enligt min mening påkallar uppmärksamhet, gäller utskottets uttalande i fråga om den indirekta beskattningen. Även i det hänseendet ger nämligen utskottet till känna en synnerlig tveksamhet. Jag läser på s. 21:

»Sistnämnda synpunkt är värd särskild uppmärksamhet av den anledningen att den indirekta beskattningen numera nått en sådan höjd, att det icke utan vidare kan antagas, att en skatteskräpning på en konsumtionsvara också medför ökade skatteintäkter.»

Ja, detta är, såvitt jag förstår, alldeles riktigt — i varje fall om man vill gå vidare på den som jag menar ganska dubiösa punktbeskattningens väg.

Nu gör man naturligtvis gällande, att det i väsentlig utsträckning är omstän-

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

digheter, som ligga utanför vår makt, som ha föranlett det allvarliga statsfinansiella och samhällsekonomiska läge, i vilket vi nu befinna oss. Jag vill ingalunda besrida, att Koreakriget och vad därmed sammanhänger, den i många fall våldsamma uppgången på de internationella marknaderna o. s. v., här spelar en mycket stor roll. Men denna prisuppdragning har dock i och för sig icke skapat den kris, i vilken vi nu befinna oss. Den har, såvitt jag förstår, endast ytterligt starkt accentuerat den samma.

Det allvarliga statsfinansiella och samhällsekonomiska läget här i landet har alltså enligt min mening icke uppkommit nu. Det är en följd av den skatte- och utgiftspolitik, som har bedrivits under en ganska lång följd av år, en politik, som har avsatt sitt kanske allvarligaste resultat i de av alla i detta hus nu så livligt beklagade automatiska utgiftsstegringarna. Dessa automatiska utgiftsstegringar ha blivit till något av en kräftskada för vår samhällsekonomi.

Att detta allvarliga läge inte har uppkommit just nu framgår av mångahanda omständigheter. Det visar den nu offentliga redovisningen av budgetutfallet för budgetåret 1949/50. Kammarens ledamöter voro själva med om att fastställa den budgeten, och ni komma säkerligen ihåg den väldiga överbalansering, som man då räknade med och tryckte så hårt på, en överbalansering på 678 miljoner kronor, alltså nära 700 miljoner. Det var en utomordentligt stark budget. Men hur gick det med den? I dagarna har riksräkenskapsverket avslutat sin budgetredovisning, och den är nu offentlig. Vad blev det av detta väldiga budgetöverskott på nära 700 miljoner kronor? Jo, det har förbytts i ett budgetunderskott på 163 miljoner kronor vid budgetårets slut. En jämförelse mellan det i den ordinarie riksstaten beräknade överskottet och det reella underskottet visar alltså en försämring på 841 miljoner kronor.

Man har följaktligen här räknat fel på i det närmaste en miljard kronor. Den felräkning har berott dels på ökade utgifter och dels på minskade inkomster.

Ifrågavarande budget har i allt väsentligt omfattat tiden före det nu aktuella världsläget. Hur tar sig då den budget ut, som löper från 1 juli i år? Kammarens ledamöter komma säkert ihåg hur det gick till, när den presenterades den 11 januari. Den företedde då ett överskott på 472 miljoner kronor och karakteriserades i majoritetspartiets huvudorgan som en stark budget. Så heter det ju alltid. Men för att vara på den säkra sidan karakteriserade man den nästa dag som en överstark budget, och det kan man kanske säga att den var, ty en överbalansering på 472 miljoner kronor var ju en betydande överbalansering. I dag kan man dock finna, att detta överskott gått all världens väg.

Det beslut, som riksdagen om en stund skall fatta, betyder att vi säga ja till de föreslagna extra konsumtions-skatterna och därmed skaffa finansministern de 50 miljoner kronor, som han behöver för att i dag åstadkomma en balanserad budget. Men, herr talman, hur länge räcker denna budgetbalansering? Jag tror inte att jag kommer att desavueras av utvecklingen, om jag nu vågar uttrycka den förmodan, att när riksräkenskapsverket skall binda samman nu löpande budget och komma med sin redovisning av utfallet av den samma, även den budgeten kommer att visa ett visst underskott.

Om vi så kasta en blick framåt på den budget, som vi skola få oss förelagd den 11 januari nästa år, alltså budgeten för 1951/52, så är det väl ingen i denna kammare, som inte är helt på det klara med att den budgeten förorsakar finansministern ytterligt stora bekymmer. Ingen avundas finansministern den roll, som ödet därvidlag har givit honom att spela. Men vad jag här an-

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

fört visar enligt min mening att läget inte kan hänföras uteslutande till den nu aktuella internationella situationen. Dess grund och orsak måste sökas väsentligt djupare.

Nu komma vi om en liten stund att tämligen enhälligt besluta om de föreslagna nya skatterna. De äro ofrånkomliga. Ingen i bevillningsutskottet har vågat ifrågasätta något annat än att man måste ta ifrågavarande proposition. Jag vågar säga, att det hedrar utskottet att man har sett så realistiskt, kallt och nyktert på situationen, som man har gjort. Men det beslut vi komma att fatta hjälper oss inte långt. Jag tror, att detta i grund och botten också är finansministerns mening. En fortsatt vandring på punktskatternas väg för oss icke till målet. Såvitt jag förstår, måste härför tillgripas åtgärder av helt annan räckvidd.

Jag skall inte här närmare ingå på detta spörsmål. Det blir måhända tillfälle till det senare. Jag vill i stället göra en reflexion. Man får i dessa dagar genom tidningarna vissa perspektiv på vad jag vill kalla den sannolika utvecklingen på inkomst- och lönefronterna framöver. Jag vet inte om alla ha reagerat på samma sätt som jag inför dessa meddelanden, men på mig ha de gjort ett ganska allvarligt intryck — för att inte använda en annan term. De perspektiv, som nu rullas upp, korrespondera såvitt jag förstår inte alls med de prognoser, som konjunkturinstitutet har ställt. Jag vill bara erinra kammarens ledamöter om vad konjunkturinstitutet självt skriver i sin sammanfattning i den berättelse, som delades ut i kammaren för någon tid sedan. Där förtäljer konjunkturinstitutet följande:

»Skulle höstens avtalsförhandlingar leda till en nominell inkomststegring under 1951, som i procent räknat mera väsentligt överstiger vad som motsvarar ökningen i det reala konsumtionsunderlaget och subventionsavvecklingens prishöjande effekt, kan en allvarlig

rubbnings av det samhällsekonomiska balansläget befaras.»

Jag skulle för min del gärna se att regeringen i detta läge övergav något av den passiva hållning, som regeringen till mångas överraskning på det hela taget alltjämt intar. Jag menar, att regeringen borde höja ett varningens ord till arbetslivets parter. Jag säger *parter*. Ty om utvecklingen här skall gå i anslutning till de perspektiv, som nu rullas upp i tidningarna, tror jag att man har anledning att med stora bekymmer se på möjligheterna att nå den anpassning till det nya läget, om vilken så mycket har talats. Regeringen bör alltså, såvitt jag förstår, försöka att mera energiskt än vad som hittills skett backa upp konjunkturinstitutet.

Jag skall sluta med att helt kort knyta an till det lilla särskilda yttrande, som vår meningsriktning gjort till bevillningsutskottets betänkande. Däri finns ett uttalande, som jag gärna vill fästa kammarledamöternas uppmärksamhet på. Vi säga nämligen på s. 24 och 25 följande:

»Att vårt land icke kunnat och ej heller kan vara oberört av den internationella utvecklingen är självklart. Uppgiften för svensk ekonomisk politik borde därför ha varit att under de av denna utveckling givna förutsättningarna skapa grunden för en hög och jämn sysselsättning och ett fast penningvärde.»

Jag vill tro, att detta även är regeringens önskan. Men vad man inte vet någonting om är, hur och på vilket sätt regeringen tänker att i praktiken realisera ett sådant program: en hög och jämn sysselsättning kombinerad med ett fast penningvärde.

Till slut, herr talman, vill jag bara uttrycka min stora tillfredsställelse med vad bevillningsutskottet anför på s. 19, där utskottet bl. a. skriver, att utskottet icke vill »underlåta att framhålla, att utskottet, som med stark oro uppmärksammat tendenserna till steg-

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

ring av statsutgifterna, finner det i hög grad angeläget att stor försiktighet iakttages från statsmakternas sida vid fattande av beslut som föranleda eller framdeles komma att medföra ekonomiska anspråk gentemot statsverket.»

Detta är en stoppsignal. Det är en varning från bevillningsutskottets sida till statsmakterna, till regering och riksdag, som jag tror att de ha all anledning att beakta. Utskottet anger här klart och otvetydigt åtminstone en av de vägar, som vi ha att vandra, om vi skola ha några utsikter att, i varje fall inom rimlig tid, komma ur den mycket besvärliga statsfinansiella och samhälls-ekonomiska kris, i vilken vi nu befinna oss.

Herr PERSSON i Landafors: Herr talman! Av bevillningsutskottets betänkande nr 63 framgår, att Kungl. Maj:ts proposition nr 255 blivit tillstyrkt. En ytterligare höjning av konsumtionsskatterna på sprit-, malt- och läskedrycker samt choklad- och konfityrvaror skall sålunda ske.

Å kommunistiska riksdagsgruppens vägnar har jag tillsammans med herr Karlsson i Stuvsta i motionen II: 642 yrkat avslag på detta förslag till beskattning. Vi kunna icke godkänna eller medverka till den föreslagna beskattningen, och som skäl härför ber jag att få anföra följande argument och synpunkter.

Regeringen och bevillningsutskottet ha i mycket bestämda ordalag förklarat, »att en skärpning av den direkta beskattningen kunde av olika skäl icke gärna ifrågakomma». Utskottet skriver, att »inget annat val står till buds än att genomföra en skärpning av den indirekta beskattningen. Vidare anser utskottet uppenbart att erforderliga skatteskräpningar på detta område i första hand böra drabba den mera umbrellafliga konsumtionen.»

Utskottet biträder därmed regering-

ens förslag att skärpa ifrågavarande konsumtionsskatter och ta ut ytterligare 100 miljoner kronor per år för att balansera budgeten, vilken för innevarande år beräknas ge ett underskott på 50 miljoner kronor.

Det märkliga är här, att fastän den ökade beskattningen i huvudsak föranledes av den militära upprustningen, har man stannat för att göra spritdryckerna och därmed jämförliga drycker dyrare och sedan kallt räknat med att folk skall supa ihop dessa pengar. Ja, läskedrycker och chokladvaror skola också hjälpa till. Vi äro motståndare till en sådan skattepolitik. Vi ha tidigare här i kammaren vid flera tillfällen angivit vår principiella ståndpunkt i dessa spörsmål och hävda allt fortfarande, att i den mån skatter måste tagas ut, så skall detta ske på den direkta beskattningens väg.

I fråga om den militära upprustningen anse vi det vara omotiverat att nu sätta i gång med ytterligare krav på hundratals miljoner utöver våra redan så stora kostnader för försvaret. Vi anse, att den militära försvarsapparaten skall kunna göras effektiv inom ramen för de tidigare kostnaderna. Skatteuttaget på spritdrycker m. m. genom den nu företagna skärpningen betingas av krav på anslag till höjda kostnader för den militära beredskapen. Av detta skäl yrka vi avslag på skatteförslaget.

Å s. 14 i propositionen skriver finansministern, att vad den privata konsumtionen angår innebära de framlagda skatteförslagen en viss indragning av köpkraft. Bevillningsutskottet skriver i sitt betänkande på s. 18: »Därest de i förevarande proposition föreslagna skatteskräpningarna genomföras, kommer en ökad del av den privata köpkraften för konsumtionsändamål att indragas till statsverket... Ytterligare åtgärder kunna bliva erforderliga i syfte att begränsa den privata konsumtions efterfrågan... Enligt utskottets uppfattning är det därför i nu rådande all-

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

varliga läge synnerligen angeläget, att uppkomsten av ett efterfrågeöverskott förhindras eller, i den mån ett sådant redan kan anses vara för handen, begränsas.»

Nu dyker resonemanget om att indraga köpkraft från de stora skikten av konsumenter ånyo upp. Prisskruven är i rörelse, och inom de närmaste veckorna inträffa betydande prishöjningar här i landet och därmed fördyrade levnads-kostnader. Det har varit lönestopp i över två år. Nu måste arbetarna och tjänstemännen i den pågående lönerörelsen tillgodose sina direkta behov att säkerställa sig mot en reallönesänkning. Hur stora prishöjningarna på konsumtionsvarorna bli efter nyåret vet man ännu inte. Innan vare sig löner eller priser äro klara komma regeringen och bevillningsutskottet och anse det nödvändigt att få ett riksdagsbeslut på att draga in 100 miljoner kronor av köpkraften. Om dessa pengar därefter skola användas för försvarsberedskapen, så komma de ju tillbaka i den allmänna marknaden såsom köpkraft.

År 1948, då de extra konsumtions-skatterna genomfördes på bl. a. de nu ifrågavarande varuslagen, skulle de då beräknade 500 miljoner kronorna i merinkomst utgöra »uppsugning och sterilisering av köpkraftsöverskott». Pengarna ha genom dessa skatter tagits in men äro också förbrukade och ha följaktligen gått ut tillbaka i marknaden som köpkraft. Det har sålunda inte varit något annat än skatter för att finansiera statens utgifter med.

Är det då riktigt, såsom finansministern och bevillningsutskottet ha skrivit, att de nu föreslagna skatteskräpningarna drabba den mera umbärliga konsumtionen? Vi ha i vår motion tillbakavisat påståendet om att spritskatterna drabba umbärliga varor, dvs. sådana varor som folk kunna avstå ifrån. Jag kan inte hjälpa att jag tycker att uppfattningen om att det rör sig om umbärliga varor är cynisk. Själv har jag varit nyk-

terist i hela mitt liv, men jag tycker hela resonemanget är utmanande, då jag vet att dryckesvanorna äro konstanta och att statistiken också bekräftar detta. Regeringen och utskottet räkna också kallt med den saken.

Bevillningsutskottet behandlade år 1948 tre förslag till höjning av sprit-skatten. Förslagen gingo ut på höjningar med 1, 2 och 3 kronor per liter. Efter en längre diskussion enades utskottet om 2 kronor. Man vågade inte gå längre om man ville räkna med att få in de beräknade pengarna. Det kunde nämligen föreligga risk för att ett större antal konsumenter skulle komma på den ljusa idén att sluta supa. Den här gången bekräftar utskottet resonemanget med att på s. 21 i betänkandet klart skriva ut:

»Enligt utskottets mening är frågan om fördelningen av den ökade skattebelastningen på olika slag av konsumtionsvaror i hög grad komplicerad. Då syftet med de ifrågasatta skatteskräpningarna uttryckligen angivits vara att tillföra statsverket ytterligare inkomster måste skärpningarna avvägas så, att detta syfte icke äventyras genom en mera betydande konsumtionsminskning eller en omläggning av hittills gängse konsumtionsvanor. Sistnämnda synpunkt är värd särskild uppmärksamhet av den anledningen att den indirekta beskattningen numera nått en sådan höjd, att det icke utan vidare kan antagas, att en skatteskräpning på en konsumtionsvara också medför ökade skatteintäkter. Vid nya skärpningar på den indirekta beskattningens område är det ävenledes nödvändigt att beakta de enskilda näringsutövarnas intressen av att snedvridningar och icke önskvärda strukturförändringar inom industri och handel hindras. Å andra sidan kan en skatteskräpning som berör spritdrycker och maltdrycker svårligen genomföras utan att samtidigt hänsyn tages till sociala skäl som tala för och emot skatteskräpningen.»

Detta var alltså utskottets uttalande.

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

Genom att riksdagen undan för undan höjer sprit- och maltdrycksskatterna bibringas folk den uppfattningen, att detta sker i nykterhetsvårdande syfte, och sedan godtages detta lojt och likgiltigt. Jag hänvisar till vad utskottet skrivit och det faktum, att den som tar ut sin trelitersranson varje månad enligt kontrollstyrelsens uppgifter betalar 10:44 kr. per liter i skatt till staten, dvs. 375:84 kr. per år. Nu skall detta höjas till i genomsnitt 12:92 kr. per liter eller 465:12 kr. i spritskatt per år. Höjningen beräknas ge 80 miljoner kronor ökade inkomster åt staten eller omkring 570 i stället för 490 miljoner kronor. I detta belopp ingå då även utskänkningsskatten och skatten på teknisk sprit.

Nog måste man väl reagera och anse, att detta är en skatteutplundring av mycket utmanande slag. Den drabbar framför allt de mindre inkomsttagarna hårt. Deras anhöriga och familjer, som äro beroende av deras inkomst, få direkt känning av dessa skatteskräpningar och måste i alldeles särskilt hög grad anse det orättvist, att staten skall täcka nya utgifter genom att lägga de nya skatterna i huvudsak på sprit och öl. Är det meningen att de lägre inkomsttagarna skola nödgas avstå från denna konsumtion därför att de icke längre ha råd att ta ut sina ransoner? Kan detta vara rättvist, då den ekonomiskt välbestämda helt obehindrat kan fortsätta med sina vanor? »De sociala skäl som tala för och emot skatteskräpningen», enligt utskottet, borde klart ha givit den anvisningen att icke höja dessa skatter. Choklad- och konfityrskatten beräknas öka från 115 till 140 miljoner kronor, dvs. med 25 miljoner kronor. Denna skattehöjning torde drabba barnfamiljerna i första hand, särskilt genom skolbarnen. Skola de fattiga barnen vara utan, medan de som komma från ekonomiskt välsituerade hem fortfarande obehindrat kunna tillfredsställa sitt behov av sötsaker? Det är inte meningen

att skattebeloppen skola sjunka utan i stället öka, men här räknar kontrollstyrelsen försiktigtvis med det antagandet, att konsumtionen kan komma att sjunka med 10 procent. Enligt utskottets resonemang kan den höga skattenivån ha detta till följd.

Vid ett genomförande av ifrågakvarande skatteskräpningar skola 68 miljoner kronor tagas ut å spritdrycker, 4,3 miljoner kronor å maltdrycker, 3,3 miljoner kronor å läskedrycker samt 25 miljoner kronor å choklad- och konfityrvaror per år. Det blir sålunda konsumenterna, som skola draga ihop dessa pengar. Firmor, bolag och andra företag, som genom den exempellösa högkonjunkturen tjäna mer pengar än någonsin, behöva nu icke vara med och lämna sina bidrag.

Det är risk för att prisläget på spritdrycker när en sådan höjd, att hembrännare och langare få en gynnsammare marknad. Fastän staten med nuvarande skattebestämmelser tar ut omkring 700 miljoner kronor på ifrågakvarande skatteobjekt och nu skall öka dessa skatter till 800 miljoner kronor har detta icke några nykterhetsvårdande eller sociala skäl som bakgrund.

Vi äro emot en sådan beskattning och vidhålla vårt avslagsyrkande. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till vår motion II: 642.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! När kammaren går att taga ställning till det föreliggande förslaget är det givet, att man från olika håll kan uttala önskemål om hur man lämpligast skall ordna upp dessa problem. Jag erkänner oförbehållsamt, att om vi i vårt land haft ett sådant skatteläge, att det möjliggjort ett uttagande av dessa kostnader i direkta skatter, så skulle jag ha ansett det vara riktigare och rimligare att pålägga sådana i stället för att göra så, som vi nu ha gjort. Det gäller ju täckande av kostnader, som beröra hela

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

vårt folk och hela vårt land, och därför vore det önskvärt om alla skulle ha kunnat deltaga när det gäller dessa kostnader. Vi veta emellertid hur läget är, och det är ju ingen idé att hän-giva sig åt några önskedrömmar vid be-handlandet av dessa ting. Vill man ha täckning för de utgifter, som det här gäller, så är det utan tvivel på det sättet, som det står både i departements-chefens uttalande i propositionen och i bevillningsutskottets betänkande, att det i nuvarande läge inte finns någon annan väg att gå än att taga ut skatterna på det sätt Kungl. Maj:t här föreslår.

Jag skulle i detta sammanhang vilja säga till den siste talaren, när han talar om umbärligheten eller oumbärligheten av dessa varor, att det kan råda delade meningar om detta. Jag erinrar mig att vi för ungefär två år sedan i denna kammare diskuterade och tvistade om huruvida vissa andra ting voro umbär-liga eller kanske raka motsatsen. Kon-sumtionsskattesakkunniga hade den gången föreslagit, att det bl. a. skulle läggas skatt på »lösa ögonbryn samt på puder och sådana saker». Den kommunistiske representanten i kommittén hade biträtt detta förslag, men när förslaget kom till riksdagen, så fann tyd-ligen den kommunistiska gruppen att de »lösa ögonbrynen» inte tillhörde de umbärliga varorna, och därför ville man befria dem från denna skatt. Jag erkän-ner att jag inte har reda på om man på detta håll har något särskilt behov av dessa saker, men man kan ju alltid dis-kutera vad som är umbärligt och vad som är oumbärligt. Nu ha vi emellertid kommit till det resultatet, att man i nu-varande läge inte har någon annan väg att gå — man må protestera hur myc-ket som helst. Det står ingen annan väg öppen, om man vill åstadkomma en lös-ning i detta nu.

Jag skulle här framför allt vilja säga till dem, som motionerat beträffande chokladen, att de böra se utskottets ställningstagande i dessa spørsmål just

ur den synpunkten, att man velat göra skattehöjningen så allmän, som det med tillgängliga varuslag varit möjligt. Be-villningsutskottet liksom Kungl. Maj:t har ansett, att man icke endast skulle låta dem som använda sprit betala dessa nya kostnader. Vi ha ansett det vara tillständigt — om nu detta uttryck till-låtes — att även de som tycka om söt-saker och karameller skulle få bidra i detta sammanhang. Därför har bevill-ningsutskottet gått in för den kungl. propositionen. Det har icke rätt några delade meningar härom, utan utskottet har varit enhälligt.

I detta sammanhang skulle jag även vilja understryka en del synpunkter, som herr Hagberg i Malmö här fram-fört. Läget i dag är ju svårt, och vi veta ingenting om hur det blir 1951/52. Så mycket veta vi dock, att det blir värre än det är i dag. Därför är det också nödvändigt att man på alla håll gör klart för sig vad det är som väntar oss. Herr Hagberg talade om att han hittat ett betydelsefullt yttrande angående de indirekta skatterna. Det är möjligt att detta yttrande gläder honom mest, men jag tror ändå herr Hagberg till slut kom fram till, att den väsentligaste meningen i bevillningsutskottets betänkande är den, som finns på s. 19 och som börjar »I anslutning härtill...». Man säger bl. a. här att utskottet icke kan under-låta att framhålla, »att utskottet, som med stark oro uppmärksammat tenden-serna till stegring av statsutgifterna, finner det i hög grad angeläget att stor försiktighet iakttages från statsmakternas sida vid fattande av beslut...». Detta uttalande skulle jag nästan vilja ha tryckt med särskilt stora bokstäver och uppspikat ej blott i riksdagshuset — det kanske vore för mycket begärt i kam-rarnas plenisalar, men det skulle inte skada — utan även i kanslihuset som en maning till respektive departements-chef.

Vi ha nu råkat i ett allvarligt läge, och vi måste alla medverka till att för-

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

söka komma ur detta läge. Det finns ingen annan väg att gå än att verkligen pröva de olika utgiftsposterna. Vi ha nog den känslan, att finansministern gör vad som göras kan, och jag betraktar det nyssnämnda uttalandet av utskottet som ett stöd åt finansministern, ej blott vid uppgörandet av budgeten för nästa år utan även för att då och då användas mot respektive departementschefer. Dessutom kan det åberopas gentemot enskilda riksdagsmän, som motionsvägen försöka att öka utgifterna. I det avseendet är det fenomenalt, vad man orkar med även i detta hus.

Under debatten i bevillningsutskottet har det särskilt framhållits, att man släppt maltdryckerna en liten smula för lätt. Man påpekar att man tar ut 80 procent i skatt på sötsakerna. Detta är på fabriktionspriset. Gör man samma uträkning beträffande maltdryckerna, där ju produktionspriset av kontrollstyrelsen beräknas till 14 öre per liter, blir skatten på klass II 100 procent. Jag tror således att det i det avseendet icke har skett någon orätt mot chokladen och karamellerna på så sätt att maltdryckerna skulle ha sluppit lindrigare undan.

Låt mig sedan, herr talman, till sist säga ett par ord i anledning av vad herr Sandberg anförde. När utskottet talar om det reella budgetunderskottet, betraktar jag närmast detta skrivsätt såsom betingat av det läge, i vilket vi befinna oss, och där vi måste betala varje öre. Vi besluta nu här ökade försvarskostnader, och vi utnyttja de gamla bemyndiganden, som riksdagen lämnat. Om man läser den proposition, som gått till statsutskottet, finner man, att där föreslås ett nytt bemyndigande på 59 miljoner kronor. Dessa nya 59 miljoner måste ju betalas — inte i år visserligen, men vi måste ha klart för oss, att när varorna för detta bemyndigande, som Kungl. Maj:t här får, äro levererade, så är staten betalningsskyldig för dem. Man slipper inte undan dessa utgifter. Vi resonera därför på det sättet,

att om man skall få en bild av hur det ekonomiska läget för staten är, så är det rimligt att i det svåra läge vi nu befinna oss i medtaga alla dessa utgifter, som faktiskt äro beslutade. Vi skola således vid bedömandet av läget taga med alla de pengar, som äro använda eller komma att användas under året. Jag skall dock, herr Sandberg, oförbehållsamt erkänna, att om vi åter komma till någorlunda normala tider — och det hoppas vi alla — så skall jag obetingat ansluta mig till herr Sandbergs ståndpunkt. I princip är det nämligen riktigt, att man skall räkna budgetöverskottet på det sättet.

Ja, herr talman, det tjänar väl inte mycket till att vi här försöka övertyga varandra: de som anse att ingenting skall göras och de andra, som vilja göra någonting, vilka senare ju äro tämligen eniga i sak. Jag ber därför att få hemställa om bifall till bevillningsutskottets här föreliggande förslag i dess helhet.

Herr SANDBERG (kort genmäle): Herr talman! Om under normala tider den princip är riktig, som hittills använts vid budgetberäkningen, nämligen att man inte skall räkna med förbrukning av reservationsmedel på utgiftsidan — herr Olsson i Gävle ansåg detta vara en ordning att eftersträva — så tror jag också man kan säga, att det är riktigt att hålla på den principen även i nuvarande läge. Har man en gång kastat loss från nämnda ordning, så vet man inte riktigt var man slutar. Detta innebär emellertid icke att man inte skall till fullo beakta de verkliga förhållandena i olika avseenden. I vårt yttrande och vårt ställningstagande ha vi också betonat, att man får taga hänsyn till hur de ökade utgifterna — bl. a. för försvarets stärkande — komma att verka på samhällsekonomin. Detta har ju varit avgörande för oss i vårt ställningstagande i denna fråga. Jag tror emellertid att det är av vikt, att man slår vakt

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

om de hittillsvarande principerna vid budgetberäkningarna såsom vi ha gjort i vårt särskilda uttalande.

Herr **OLSSON** i Gävle (kort genmäle): Herr talman! Jag har inte förebrått herr Sandberg det allra ringaste för att han räknat på detta sätt. Jag skulle bara vilja rekommendera herr Sandberg att söka ta del av några synpunkter, som direktör Wärn lagt fram i sin utredning beträffande dessa ting. Herr Sandberg kanske då kommer att erkänna, att man kan nödgas räkna på olika sätt när man lever under normala förhållanden och när man lever under onormala förhållanden. Jag erkänner oförbehållsamt, att herr Sandbergs sätt att räkna är riktigt under normala tider. Där är det ingen tvist emellan oss. I dagens läge — detta erkänner också herr Sandberg — måste man taga hänsyn till alla de utbetalningar, som man måste göra, och folkpartiet har ju de facto gjort det. Det är således egentligen endast en strid om ord.

Herr **HEDLUND** i Rådom: Herr talman! I detta ärende föreligger ju ett enigt utskottsbetänkande. Det är därför inget tvivel om utgången här i kammaren. Jag förutsätter, att kammaren kommer att praktiskt taget enhälligt bifalla propositionen. Vi befinna oss nämligen i ett tvångsläge, och det är knappast något annat att göra än att vara med om det föreliggande förslaget, hur olustig hela denna fråga än kan förefalla. Det är naturligtvis inflationsfaran som är den faktor, som vi ansett oss vara tvungna att taga hänsyn till.

Det föreligger en liten divergens inom utskottet så till vida, att det av majoritetens skrivning torde framgå, att man ansett frågan om budgetunderskottet som det avgörande, medan vissa reservanter inte velat vara med om att bedöma saken på det sättet. Dessa reservanter ha menat, att de uteslutande

med hänsyn till inflationsfaran kunnat vara med om dessa skattehöjningar. För egen del ansluter jag mig till dem, som mena att de rent budgetära motiven icke äro tillräckliga i detta läge utan att man får lov att tillgripa även de samhällsekonomiska synpunkterna för att nå fram till den slutsats, som man kommer till i detta fall.

Vi äro alltså på det klara med att vi nu igen måste vidtaga en skattehöjning. Både regeringen och utskottet tyckas vara ense om att någon höjning av de direkta skatterna inte kan komma i fråga i detta läge, utan att det i stället gäller att överväga, huruvida man inte kan få de pengar som behövas genom en ökning av den indirekta beskattningen. Utskottet finner emellertid att även den vägen anlåtats ungefärligen så långt som det över huvud taget är möjligt. Utskottet säger nämligen »att den indirekta skatten numera nått en sådan höjd, att det icke utan vidare kan antagas, att en skatteskräpning på en konsumtionsvara också medför ökade skatteintäkter». Märk väl att detta uttalande inte bara gäller de varor, om vilka det nu är fråga, utan här ha vi att göra med en generell deklaration, som gäller den indirekta beskattningen över huvud.

Situationen är alltså följande. Man är praktiskt taget ense om att det inte går att komma längre på den direkta beskattningens väg. Utskottet är i fråga om den indirekta beskattningen på det klara med att man egentligen inte kan gå längre där heller. Det föreligger således ett stopp, när det gäller ökad beskattning. Detta är ett konstaterande, som man därtill nödgas göra under en högkonjunktur, när sysselsättningen är full och när produktionen är synnerligen god. Vi få vidare komma ihåg att de pengar man tar in för dessa ändamål komma att förbrukas. Någon överbalansering av budgeten på det sätt man avsett vid de olika budgetförslagens upprättande har inte blivit av,

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

utan det har visat sig att pengarna gått åt undan för undan. Vi veta också, att det kommer att uppstå betydande utgiftsstegringar. Om det då skulle bli på det sättet, att konjunkturen skulle vika något och skatteintäkterna därigenom skulle minskas, hur går då det hela ihop?

Man kan enligt min mening inte komma ifrån att det ligger till på det sättet, att vi nog litet var ha skyndat för fort i fråga om utgifter. Det tjänar inte mycket till att tala om vem som bär ansvaret härför. Det är naturligtvis åtskilligt mer fruktbarande att se framåt. För min del finner jag det ofrånkomligt att regeringen försöker att fortlöpande lämna en redogörelse för hur den bedömer utvecklingen av statens inkomster och utgifter för den närmaste tiden i olika tänkta konjunkturlägen. Det lär ju pågå några utredningar i det hänseendet.

Enskilda riksdagsmän ha naturligtvis inte samma möjligheter att bedöma sådana saker som regeringen, vilken har till sitt förfogande statens hela tjänstemannastab och all den expertis man i övrigt kan finna erforderlig för en sådan uppgift. Därför kan man från regeringens sida helt enkelt inte föra det resonemanget, att vi alla ha varit i stort sett ense om olika utgifter, och därmed mena, att det föreligger samma möjligheter och skyldigheter för den enskilde riksdagsmannen som för regeringen att bedöma nya statsutgifter. Det är enligt min mening en ren orimlighet att föra ett sådant resonemang. Först när regeringen har presterat en redogörelse, där man försöker bedöma situationen i olika konjunkturlägen, och riksdagsmajoriteten inte visat sig villig att taga tillbörlig hänsyn till den saken, först då föreligger det tillräckliga förutsättningar för att föra det kända resonemanget om att vi ju alla varit ense om de utgifter, som blivit beslutade. Jag gör detta påpekande uteslutande med tanke på framtiden

och för att säga att vi från vårt håll ställa ett sådant anspråk på regeringen i fortsättningen. Vi ha stött regeringens stabiliseringssträvanden hittills, och vi äro beredda att medverka till den saken även i fortsättningen.

I den proposition, som ligger till grund för det utlåtande, som nu diskuteras, har det nämnts något om avgifterna på trävaruindustriens exportprodukter. Vid remissen av denna proposition hade jag tillfälle att säga några ord i ärendet. Jag skall därför nu inskränka mig till några reflexioner i anslutning till ett yttrande av handelsministern i den offentliga debatten. Jag tycker nämligen att det uttalande, som handelsministern gjorde, bör något kompletteras för att ge en fullt rättvis bild av den föreliggande situationen.

När handelsministern sålunda gjort gällande, att skogsägarna komma att få våldsamt ökade merinkomster, vilka han så där överslagsvis beräknat till 400 milj. kronor för ett år, utgår jag ifrån att han i det sammanhanget har landets samtliga skogsägare i tankarna och alltså räknar med staten och andra allmänna skogsägare, träförädlingsindustrien samt de privata skogsägarna. De privata skogarna utgöra ungefär hälften av hela landets skogsbestånd. För de privata skogsägarnas del skulle det således enligt handelsministerns uppgift röra sig om en merinkomst på omkring 200 milj. kronor per år.

När man bedömer storleken av en sådan höjning, förefaller det mig, som om det inte är tillräckligt att taga fasta på prisläget uteslutande under det allra närmast föregående året. Jag tror, att det kan finnas anledning att blicka något längre tillbaka i tiden. Gör man det, då får man också en helt annan bild av vad som verkligen inträffat. Jag vill alltså i jämförelsen medtaga förhållandena för exempelvis två år sedan och fråga hur stor den nuvarande prisökningen är gentemot vad som då betalades. Om man utsträcker jämförel-

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

sen till att omfatta förhållandena för tre år sedan, kommer man i än högre grad fram till ett helt annat resultat. Man finner i så fall, att det praktiskt taget inte är fråga om någon höjning, i varje fall inte någon nämnvärd höjning av realinkomsten för skogsägarna från 1947/48 och 1948/49 till innevarande år. Man får som sagt en helt annan bild, om man bedömer saken på detta sätt. Jag tycker för min del, att den jämförelse, som jag här gjort, är riktigare och mer belysande än handelsministerns jämförelse. Jag är emellertid angelägen understryka att vad jag här yttrat inte är avsett som något slags klagovisa från skogsägarnas sida. De nuvarande priserna på rundvirke äro goda. Hur skulle de för övrigt kunna vara annorlunda med de rekordartat stegrade exportinkomster, som kommit den svenska träförädlingsindustrin till godo under innevarande år?

Herr CHRISTENSON i Malmö: Herr talman! Vid tidigare behandling i denna kammare av choklad- och konfityrskatten har det framförts åtskilliga kritiska synpunkter mot en skärpning av denna skatt. Om man sammanfattar riksdagskritiken från 1948, kommo därvid bl. a. följande betänkligheter till synes. För det första borde höjningen av chokladskatten stanna vid 50 % i stället för då föreslagna 60 %. För det andra skulle den indirekta beskattningen i hög grad drabba barnrika fattigmansfamiljer. För det tredje slutligen skulle skattehöjningen bli orättvis även för företagarna, då det blir svårt att kontrollera hemmaproducenterna inom branschen. Dessa kritiska synpunkter vid 1948 års riksdag kunna med ännu större skäl åberopas i dag.

Den kanske allvarligaste invändning, som i synnerhet vid allt högre skattesatser kan riktas mot varuskatten på choklad, är risken för uppkomsten av

en omfattande tillverkning, som helt eller delvis undandras varuskatten. När råvarutillgången främst på socker blivit fri, äro möjligheterna till en fullt effektiv kontroll över tillverkningen av typen s. k. hemmakokare mycket begränsade. Kontrollstyrelsen har medgivit, att det beträffande glasstillverkning föreligger sådana kontrolltekniska svårigheter, att man inte vågat sig på att föreslå en skattehöjning på glassprodukter.

Utskottet har i sitt yttrande framhållit, att utskottet för sin del inte kan tillmäta de invändningar, som antingen motionsvägen eller i särskilda skrivelser anförts mot en skärpt beskattning, någon avgörande betydelse. Vidare redovisar utskottet i sitt utlåtande kontrollstyrelsens uppgifter rörande försäljning av choklad- och konfityrvaror, vilka uppgifter visa att skattehöjningen i mars 1948 inte medförde någon minskning av den försålda kvantiteten utan tvärtom en ökning. Jag kan för min del inte tillmäta detta uttalande något större bevisvärde. Importen var för några år sedan betydande men har numera i det närmaste bortfallit. Man får också räkna med en betydande lagerökning sedan sockerransoneringen upphört. Kvaliteterna ha blivit bättre, och större sortimentökning föreligger. Vidare har antalet försäljningsställen under de senaste åren ökat. Dessa faktorer har kontrollstyrelsen tydligen inte tagit hänsyn till i sin promemoria. Minskningen i efterfrågan har fortsatt sedan 1947 och förorsakat att omsättningen i kronor räknat gått ned med cirka 5 %. Kvantitativt innebär detta, att omsättningen gått ned med inte mindre än 20 % och att den nu är cirka 10 % lägre än före kriget.

Den beräknade skatteinkomsten på 140 milj. kronor per år från inom landet tillverkade choklad- och konfityrprodukter torde vara i högsta grad optimistiskt tilltagen. Kontrollstyrelsens uppfattning om en konsumtionsminsk-

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

ning på 10 % bygger inte på något statistiskt material utan på rena antaganden. Detaljhandelns försäljningssiffror för månaderna september och oktober i år visa en nedgång med cirka 15 % i förhållande till motsvarande månader föregående år. Försäljningen har alltså sjunkit i motsvarande grad som priset höjts.

Vid en ytterligare prishöjning och dessutom en skatthöjning med 20 % anse erfarna branschmän, att nedgången av konsumtionen inte kommer att stanna vid 10 % utan att det snarare kan befaras en minskning med 20—30 % under nästa år. Om en sådan minskning sker, kommer inte statskassan att tillföras de ökade inkomster som man i propositionen räknat med.

I återförsäljarkretsar har man allmänt trott, att den höjning av chokladskatten, som skedde under år 1948, skulle vara tillfällig. Sveriges frukt- & konfektyrhandlareförbund samt Sveriges speceri- & lanthandlareförbund ha i en skrivelse för några månader sedan hemställt till finansministern att om möjligt vidtaga åtgärder för att varuskatten på choklad och konfityrer skall kunna nedsättas. Som motivering anföres att de berörda varorna inte äro lyxbetonade och att svin förlusterna äro kännbarare ju högre skattesatserna äro. Svaret på denna framställning kom i form av den höjda varuskatten.

Sveriges kioskidkares riksförbund med sina 3 000 medlemmar, vilka i huvudsak bestå av småfolk, befarar starkt minskad omsättning och en avsevärd nedsättning av medlemmarnas förut knappa inkomster. Jag vill härtill tillägga att försäljarna inom kioskhandeln räkna med betydande lönesänkningar, emedan deras lönesystem i många fall regleras på provisionsbasis. Dessa erfarna branschmäns synpunkter viftar emellertid utskottet bort med den fras som jag tidigare har citerat.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motion nr 641.

Herr OHLIN: Herr talman! I bevillningsutskottets yttrande finnas några meningar, där utskottet understryker nödvändigheten av att i nuvarande läge begränsa den privata konsumtionsefterfrågan. Jag tror att dessa uttalanden lämna en nyttig belysning av olika sidor av den ekonomiska politik som föres och att de inte minst kasta ett ljus över den subventionspolitik, varunder vi ju fortfarande leva. Jag skall inte här i dag upprepa den diskussion, som finansministern och jag för några veckor sedan hade rörande subventionspolitikens andel i de prisstegringsförväntningar och det därav framkallade skärpta inflationstryck, som man i höst kunnat konstatera. Att denna tillfälliga subventionspolitik ur stabiliseringssynpunkt är snart sagt den sämsta möjliga torde väl stå utanför diskussion. Jag vill emellertid helt kort beröra den omständigheten, att subventionerna ju innebära att staten betalar en del av medborgarnas konsumtion under en period, då ett enigt bevillningsutskott uttalar att det är nödvändigt att göra allt vad som göras kan för att begränsa konsumtionen. Jag tycker att denna samtidighet, med å ena sidan stora statliga betalningar för medborgarnas konsumtion och å andra sidan de skatteförslag och de principiella uttalanden av bevillningsutskottet, som här föreligga, ställer subventionspolitiken i en ganska gräll belysning.

För min del har jag vid olika tillfällen uttalat skepsis mot subventionspolitiken. Det har också från vårt håll tagits en rad initiativ för att åstadkomma en steg för steg genomförd avveckling av densamma. Jag tillåter mig nu uppmana regeringen att i en sådan anda handlägga de många subventionsproblem som snart bli aktuella.

Både bevillningsutskottet och finansministern använda i sina framställningar det uttryckssättet, att man säger att det är nödvändigt att höja här ifrågasvarande skatter för att hindra en under-

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

balansering av budgeten. Herr Sandberg i Böle har redan kritiskt belyst detta tillvägagångssätt. Jag skall be att få tillägga några ord.

För finansministern och utskottet är utgångspunkten tydligen, att man vill åstadkomma en balans för de kassamässiga intäkterna och utgifterna för driftbudgetsändamål under finansåret. Detta innebär ett helt annat uttryckssätt än svenska folket varit vant vid under en mycket lång period. Om man använder hittillsvarande terminologi, är budgeten, även frånsatt nu föreslagna skattehöjningar, överbalanserad med omkring 125 miljoner kronor. Varför har man nu på regeringshåll och inom bevillningsutskottets majoritet varit så angelägen om att vända bort uppmärksamheten från detta faktum? Det är svårt att komma till någon annan slutsats än att det har skett för att underlätta argumenteringen. Utskottets ordförande gjorde för en stund sedan ett indirekt erkännande på denna punkt, när han sade att det uttryckssätt, som använts, varit betingat av det läge, vari vi nu befinna oss — ett ganska märkligt uttalande, skulle jag vilja säga. Vi kunna väl i alla fall vara överens om en sak, nämligen att man bör hålla isär frågan om *vilken finanspolitik* som det i ett visst läge är motiverat att föra och frågan om *vilket uttryckssätt* som bör begagnas för att för svenska folket klargöra vilka krav staten ställer på skattebetalarna och *varför dessa krav ställas*.

När det gäller frågan huruvida den nya terminologi, som nu använts, kanske är motiverad av några särskilda hänsyn, skulle jag vilja säga, att jag inte tror att så är fallet. Den ger tvärtom medborgarna ett felaktigt intryck av vad saken gäller. Det är svårt att säga vad den medborgare, som inte sysslar närmare med statsfinansiella problem, menar med ekonomisk balans, men jag skulle tro att han närmast uppfattar detta begrepp på följande sätt:

Om någon underbalanserar sin ekonomi, så betyder det att vederbörande försämrar sin förmögenhetsställning, d. v. s. att han i en eller annan bemärkelse tär på sitt kapital. Den, som under tidigare år har av sin inkomst avsett pengar för vissa ändamål och sedan använder detta belopp under ett följande år, tär emellertid inte på sin förmögenhet i den bemärkelsen. Under en lång period av år kommer han att vidmakthålla sin förmögenhetsställning, om han under denna tidrymd balanserar sin ekonomi i den gamla vanliga bemärkelsen. Om man däremot inför den nya terminologi, som nu använts, och vid förbrukning av reserverade medel begär av skattebetalarna, att dessa för andra gången skola betala dessa utgifter under det år, när förbrukningen sker, så blir resultatet att staten under sådana perioder förbättrar sin förmögenhetsställning. Jag diskuterar nu inte om detta i och för sig är bra eller dåligt, utan vad jag vill säga är att det säkerligen inte går, vare sig för finansministern, bevillningsutskottets ordförande eller för någon annan, att få en enkel svensk skattebetalare att förstå att *vad man kallar för balans skall behöva vara detsamma som att staten förbättrar sin förmögenhetsställning genom att skattebetalarna få betala samma belopp två gånger*. Hur mycket man än försöker förklara den saken, skall man finna att folk tycker att detta är ett mycket märkvärdigt uttryckssätt.

För att klargöra innebörden av det hela skulle jag vilja ställa den frågan: Vad inträffar om en *ökning* av de reserverade medlen kan förutses? Tänker finansministern då underbalansera budgeten i den bemärkelse, vari denna term har använts under årtionden? Jag vore mycket tacksam om finansministern ville svara på den frågan. Skall man under en period, när det förutses en ökning av de reserverade medlen, underbalansera budgeten — i den van-

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

liga bemärkelsen — för att kunna säga, att budgeten blir i sin helhet balanserad? Om man inte vill använda detta framställningssätt, blir det ju en fullständig villervalla, ty då blir förhållandet det att man, när det är fråga om en minskning av de reserverade medlen talar på *ett* sätt och när det är fråga om en ökning av de reserverade medlen på ett *annat* sätt. Och den uppenbara nackdelen av att man i sådana lägen skulle kalla för budgetbalans vad som hittills kallats underbalansering är väl något som jag inte behöver uppehålla mig vid.

Jag för min del vågar, herr talman, hålla ett vad om att i de lägen, där det kunde befinnas lämpligt att gå tillbaka till den gamla terminologien, kommer man på regeringshåll inte att vara obenägen att göra det. Men för att få svenska folket att förstå så mycket som möjligt av dessa viktiga statsfinansiella problem, är givetvis *konsekvens i uttryckssättet* en viktig sak. Vidare är det viktigt att man, när man skall klargöra dessa ting, så nära som möjligt ansluter sig till medborgarnas eget tänkesätt. Det är klart att man kan kalla en ko för en häst, om man talar om för medborgarna att man insisterar på att få göra det och om man sedan konsekvent använder detta uttryckssätt. Men bevillningsutskottets ordförande säger här att vi i nuvarande läge skola kalla kon för en häst, medan han medger att det i andra lägen är bättre att kalla den för en ko.

Jag undrar verkligen om inte detta måste anses vara den sämsta av alla ståndpunkter, och det vore intressant att höra, om finansministern intar samma ställning som bevillningsutskottets ordförande.

Såsom herr Sandberg i Böle påpekat, tvingar det uttryckssätt, som nu användes, staten att ta ut vissa belopp av skattebetalarna två gånger, såvida man inte vill erkänna att man i vissa lägen underbalanserar budgeten. Jag ifråga-

sätter om det över huvud taget finns någon möjlighet att få skattebetalarna att förstå vad som sker, när man trasslar till det hela på detta sätt i stället för att använda den gamla enkla terminologien. Det är därför svårt att frigöra sig från en liten misstanke om att en förtjänst hos metoden kanske ansetts vara, att det skulle gå lättare att få skattebetalarna att svälja skattehöjningarna, om man uttryckte saken på ett sätt som gav ett något annat intryck än som egentligen borde vara fallet.

Det är klart att det finns samhälls-ekonomiska skäl för att i nuvarande läge ha en överbalansering av budgeten, och vi inom folkpartiet ha ansett dessa skäl så vägande, att vi ställa oss bakom de föreslagna skattehöjningarna.

Men jag måste dock till sist, herr talman, ställa den frågan: När hänsynen till den samhälls-ekonomiska balansen är något så väsentligt, varpå beror det då att majoriteten av bevillningsutskottet inte har funnit lämpligt framhålla, att budgetens bidrag till den samhälls-ekonomiska balansen blir större än det bidrag, som med ett budgetöverskott på 175 miljoner kronor minus reservationsmedelsförbrukningen kan uppkomma? Det är ju så att under månaderna maj och juni betala skattebetalarna källskatt, som inflyter till statskassan först i juli. Under nästa år komma medborgarna, på grund av dels väsentligt höjda inkomster och dels strängare skatteavdragstabeller, att under maj och juni betala in, såvitt man nu kan förutse, väsentligt högre belopp än förut. Men dessa högre belopp komma in i statskassan först i början av juli, d. v. s. följande finansår. Ur samhälls-ekonomisk synpunkt är det emellertid relevant, att pengarna betalas av skattebetalarna under det nu löpande finansåret. Bevillningsutskottets majoritet är mycket angelägen om att framhålla en sådan sak som att när man gör bemyndiganden om materielbeställningar för försvaret, som skola betalas ett kom-

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

mande år, är detta en negativ faktor i balansen. Varför nämner då inte bevillningsutskottets majoritet, att det också finns en positiv faktor härvidlag, i det att man under månaderna maj och juni tar ut av skattebetalarna ett större belopp än förut, som alltså faktiskt belastar dem under innevarande finansår fastän det redovisas först ett följande år? Jag tycker att det skulle vara motiverat att så objektivt och nyktert som möjligt lägga fram en bild av läget — det är sannerligen besvärligt nog i alla fall.

Herr talman! Jag ser det som en angelägenhet av vikt, att man inte på något sätt lägger till rätta framställningar i fråga om budgetläget, utan att man, när man av medborgarna begär ökade skatter, talar så klart som möjligt och på ett sådant sätt, att medborgarna så bra som möjligt förstå, vad som sker. Det är enligt min mening en angelägenhet av icke ringa betydelse ur demokratisk synpunkt.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Det är ganska betecknande att den viktigaste frågan i dagens debatt är en terminologisk fråga. Det är kanske förklarligt med hänsyn till att vi bara för ett par veckor sedan hade en ingående debatt om det ekonomiska läget.

Jag kan dock inte låta bli att förundra mig över den stora betydelse som folkpartiet och dess ledare tillmätat frågan om terminologien. Jag medger gärna att när jag vid sidan av det vanliga budgetbalanseringsbegreppet har upptagit den nya termen »reell balansering av budgeten», så har det skett i pedagogiskt syfte. Rent samhällsekonomiskt sett är det de pengar, som staten ger ut under ett budgetår, som äro av betydelse för balansen, liksom naturligtvis också frågan om hur staten får de pengar som staten ger ut. Det är på detta sätt som den offentliga konsum-

tionen, i vad det ankommer på staten, har inverkan på det samhällsekonomiska sammanhanget.

Däremot är det likgiltigt, hur utgifterna och inkomsterna en gång ha tagits upp på budgeten. Det är utgifterna och inkomsterna under det år, då pengarna skola betalas, som bli det avgörande. Det har ur denna synpunkt inte någon betydelse, om riksdagen ett tidigare år har anvisat medel, ty dessa medel finnas inte upplagrade, utan de äro investerade. Om det icke ges täckning för alla statens löpande utgifter med löpande inkomster, blir följden att staten måste låna pengar till löpande utgifter, oavsett om medel härtill varit anvisade på budgeten, och att detta i en sådan situation som den nuvarande måste vara förkastligt behöver jag väl inte här understryka.

Men, säger herr Ohlin, då kan det väl räcka med att tala om att det ur samhällsekonomisk synpunkt behövs en viss överbalansering av budgeten — något som ju folkpartiet gudskelov äntligen också har gått med på att anse. Man får ju komma ihåg hurusom det i våras under skattedebatten och under valrörelsen framför allt från folkpartiets sida fördes en argumentering, där man över huvud taget bestred behovet av en viss överbalansering och tvärtom arbetade för en i verklig mening underbalanserad budget. Enligt mitt sätt att se är det bra, om man säger ifrån, att i dagens läge erfordras att budgeten har en sådan status att löpande inkomster täcka löpande utgifter oavsett den budgettekniska behandlingen. Det är det minsta man kan begära av en budget, för att den icke skall bli i samhällsekonomisk mening negativ. För att nå det läget får man se till att man även täcker de löpande utgifter, som belöpa på gamla reservationsanslag, med nya löpande inkomster. Detta kan aldrig bortresoneras.

Herr Ohlin undrade om vårt resonemang i verkligheten är någonting som menige man förstår. Han undrade vad

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

menige man menar med underbalansering. Nu har jag kanske icke tänkt så mycket direkt på menige man som på vissa andra kretsar av folket. Men jag skulle vilja säga, att menige man menar nog att man inte har en balanserad ekonomi, om man ger ut mera pengar än man har, och detta åskådliggöres just av detta begrepp »reell balansering». Sedan vill jag bara till sist säga att det vad, som herr Ohlin skulle vilja ingå, har han redan vunnit. Det har aldrig varit min tanke att i ett läge där en överbalansering av budgeten icke är erforderlig använda detta hjälpbegrepp »reell balans» av budgeten. I det läget behövs det inte. Nu är det min erfarenhet att det behövs, och att det behövs är folkpartiet i icke liten grad skuld till.

Herr OHLIN: Herr talman! Jag vill visst icke bestrida finansministerns pedagogiska talang, även om han därvidlag icke kan mäta sig med sin företrädare, men den här gången undrar jag om han ändå icke väljer fel. Han insåg själv att han måste svara på frågan varför han icke använder det uttryck som folk är vant vid nämligen, att vi ha ett överskott men att, eftersom en reservationsmedelsförbrukning sker, måste vi för att slippa låna ha ett så och så stort överskott. Jag kan inte se att han hade något annat svar på den frågan än att han trodde att det skulle vara lättare att få folk med på skattehöjningarna, om man säger, att eljest blir budgeten underbalanserad. Detta har ett drag av att man — förlåt herr finansminister — för att få folk med på en ståndpunkt måste en smula vilseleda dem. Om man talar om vad som faktiskt skulle ske, nämligen att det skulle bli ett överskott som förbättrar statens förmögenhetsställning men som är motiverat, därför att vi också ha en reservationsmedelsförbrukning, då är det inte säkert att de acceptera detta, menade han.

Finansministern säger, att det är lik-

giltigt hur vissa poster tagits upp i budgeten. Han anförde detta i ett samhällsekonomiskt resonemang. Jag vill framhålla att det icke är likgiltigt för skattebetalarna, om man använder ett resonemang som vid de tillfällen, när man har en reservmedelsförbrukning, innebär krav på att de skola betala samma utgift två gånger, utan att menige man får klart för sig att han får betala två gånger. Finansministern vill väl ändå icke hävda att regeringen eller bevillningsutskottet gjort detta klart för skattebetalarna?

Sedan säger finansministern: »Jag har icke tänkt så mycket på menige man.» Jag undrar om inte finansministern borde göra det, och jag undrar om det inte är finansministerns plikt att tänka litet på hur menige man bland skattebetalarna skall kunna förstå dessa ting. Finansministern säger att de mena nog, att om man ger ut mera pengar än man har, så underbalanserar man. Men om vad man här kallar för balansering avser en politik som innebär att staten under en period tar ut samma anslag två gånger och därmed förbättrar sin förmögenhetsställning, så tror jag knappast att de enkla medborgarna kalla detta för balansering.

Finansministern säger sedan att han delar herr Adolv Olssons mening att man i ett annat läge skall gå tillbaka till en annan terminologi. Det betyder alltså att man begär att svenska folket skall förstå, i vilket läge regeringen med balans menar ett och i vilket läge den menar ett annat, i stället för att regeringen kunde gå den enkla vägen och använda *samma* klargörande terminologi just för att motivera varför läget ibland är ett annat och allvarligare än under andra förhållanden. Jag tror, herr talman, att detta att säga än si och än så och att mena än si och än så, när man talar om balansering, är den sämsta metod man kan använda, om man vill att menige man skall förstå, vad det hela rör sig om.

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag tycker att det närmar sig litet demagogi, när herr Ohlin med sådan styrka slår fast att medborgarna betala pengar för samma sak två gånger. Jag vet ju att man gärna vill i den enklare agitationen använda detta argument, men jag ber de ärade kammarledamöterna att tänka sig litet för innan man går för långt på den vägen.

Det har ju aldrig från riksdagens sida gentemot skattebetalarna lämnats någon garanti för att, sedan ett anslag har blivit upptaget med ett visst belopp för ett visst ändamål, pengar icke ändå ytterligare skulle anvisas för detta ändamål. Vad som här i verkligheten skett är, att när pengar tidigare ha anvisats för ett ändamål och de icke betalats ut, därför att utgifterna icke blivit gjorda, ha pengarna gått till riksgäldskontoret och där använts i stället för låne-medel till investeringar. I en tid med samhällsekonomisk balans har detta ju ingen som helst betydelse, därför att då lånar man upp pengar, när det ursprungliga ändamålet aktualiseras. Men i en tid med spänning inom den samhällsekonomiska balansen kan man inte göra det. Det kan väl aldrig vara meningen, att riksdagen skall ge skattebetalarna en utfästelse att de pengar, som beviljats för ett ändamål som icke aktualiseras, icke få under sådana omständigheter användas för investeringar utan skola ligga stilla. Jag tror att man här rullar upp ett problem om förhållandet mellan statsmakterna, framför allt riksdagen som representant för det svenska folket, och de enskilda skattebetalarna, som leder till konsekvenser, som man skall akta sig för att driva för långt.

Sedan vill jag bara säga att herr Ohlin överdriver alldeles ofantligt denna, som han säger, nya terminologi. Det är dock så att i min framställning till riksdagen är ordentligt redovisat både

hur den formella budgetbalansen inträder och hur den som jag kallar reella budgetbalansen inträder. Där kan inte föreligga något missförstånd, och där blandar man icke bort några kort. Jag kan icke annat än tycka, att det ligger någonting, jag hade nära på sagt, sjukt i folkpartiets monomani på denna punkt. Det verkar på mig som om det skulle vara någonting av ruelse över något felsteg som man begått i den gångna tiden, och det kanske icke är så felaktigt, om man tror detta.

Herr OHLIN: Herr talman! Vi skulle ju kunna ta upp en debatt här — när finansministern anser det lämpligt att tala om snedsteg — om finansministerns uppträdande under veckorna före valet. Jag skall inte gå närmare in på det nu, men jag är beredd att komma tillbaka, om så önskas. I alla fall vill jag erinra om hur finansministern flera veckor före valet talade om en gissningsvis gjord uppskattning av ökningen av försvarsutgifterna av precis den storleksordning som sedan föreslogs. Finansministern hävdade också, att man skulle täcka reservationsmedelsförbrukningen med verkliga inkomster. Under de närmaste veckorna och i radiodebatten kunde han icke ge svenska folket någon upplysning alls om de eventuella skattehöjningarna, men så snart valet var över, klarnade det. Det är precis en parallell till statsrådet Sven Anderssons uttalande om hur stolt man var inom det socialdemokratiska partiet över att det byggdes så få enrumslägenheter och så många större lägenheter, och sedan efter valet sade han: Nu blir det tyvärr nödvändigt att bygga så många flera enrumslägenheter. Men jag skall, herr talman, lämna den saken och övergå till vad finansministern hade att säga i sak.

Det var egentligen bara en sak. Han

Skärpning av beskattningen av spritdrycker m. m.

säger i fråga om att skattebetalarna betala två gånger samma utgift, att inte har väl riksdagen givit skattebetalarna någon garanti för att de pengar, som tagas ut för att finansiera driftbudgeten, inte skola få föras över och finansiera kapitalutgifter i stället. Ja, inte har riksdagen givit någon »garanti», men det verkliga förhållandet är ju det, att man motiverat skatterna med hänvisning till driftbudgetens utgifter och till vissa balanseringsresonemang. Sedan bli dessa driftutgifter icke gjorda, utan man använder pengarna till kapitalinvesteringar. Då kommer man tillbaka nästa år och säger till riksdagen som skattebetalarnas representant: Nu måste ni betala en gång till för dessa utgifter. Att detta är vad som sker kommer man inte ifrån, herr finansminister.

Det är kanske riktigt att riksdagen inte lämnat någon garanti, men vad saken här gäller är, att regeringen vill använda en terminologi, som, om man håller på att budgeten skall vara balanserad, binder riksdagen för att ta ut dessa medel två gånger. Det är denna bindning som jag har vänt mig emot.

Man skall naturligtvis icke överdriva denna frågas betydelse. Finansministern har rätt i att det finns frågor av större vikt, men jag tror att den är alldeles tillräckligt betydelsefull och att allmänna demokratiska skäl tala för att den bör diskuteras här i kammaren.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag skall inte gå in på det förgångna. Det tror jag att herr Ohlin kommer att återkomma till många gånger, oavsett om jag önskar det eller inte. Det är hans natur. Naturligtvis skulle jag också kunna återkomma till det förgångna. Herr Ohlin har t. ex. alluderat på ett yttrande som jag hade vid ett sammanträde mellan regeringen och partiledarna. Na-

turligtvis kunde det ha sitt intresse att här referera herr Ohlins yttrande den gången i belysning av den ståndpunkt som han i dag intagit, men det drar jag en slöja över. Det är alldeles onödigt att hålla på och riva i detta.

Vad jag nu vill säga är bara att herr Ohlin bör tänka litet ytterligare på hur hans resonemang om den där tvågångersbetalningen egentligen går ihop med en aktiv konjunkturpolitik med underbalansering av budgeten vid lågkonjunktur och överbalansering av densamma vid högkonjunktur. Jag tror att det är ytterligt svårt att få det att gå ihop med det uttalande som han här har gjort.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande utskottets hemställan i punkten A) 1)—4), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i dessa delar dels ock på avslag därå; och blev utskottets berörda hemställan av kammaren bifallen.

Beträffande punkten A) 5) framställde herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i angiven del; 2:o) bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i motionen II: 641 av herr Christenson i Malmö m. fl.; samt 3:o) avslag på utskottets ifrågavarande hemställan; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Vidare gav herr talmannen propositioner beträffande utskottets hemställan i punkten A) 6), nämligen dels på bifall till denna hemställan dels ock på avslag därå; och biföll kammaren utskottets nämnda hemställan.

På därå av herr talmannen framställd proposition blev slutligen utskottets hemställan i punkten B) av kammaren bifallen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 4.

Ändring i förordningen om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar, m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **EDSTRÖM**: Herr talman! Det utlåtande, som bevillningsutskottet kommit till i fråga om utskiftningsskatten, har inte föranlett någon skriftlig reservation. Jag har emellertid tillåtit mig att avge en blank reservation för att här få tillfälle att framlägga mina synpunkter.

Vi ha från högerhåll fäst uppmärksamheten på sambandet mellan ersättningsskatt och utskiftningsskatt. Avsikten med utskiftningsskatten är ju att säkerställa dubbelbeskattning på aktiebolags inkomster. Om emellertid ersättningsskatt redan har utgått för viss bolagets inkomst, har också dubbelbeskattning kommit till stånd. Blir det sedan fråga om utskiftningsskatt, kommer samma belopp att på nytt beskattas. Man får då inte en tvådubbel utan en tredubbel beskattning av den inkomst det rör sig om. Detta är en orättvisa, som inte kan stå i överensstämmelse med denna lagstiftnings syfte.

Frågan är kanske inte så stor, det vill jag erkänna. Antalet fall då ersättningsskatt uttagits är ganska litet. Framför allt beror detta på att vi sedan ett par år tillbaka haft utdelningsstopp. Men för de enskilda skattskyldiga, som drabbas av en tredubbel beskattning, blir ju inte saken bättre för den skull. Att det bara rör sig om några få fall skulle enligt min mening kunna tagas

till intäkt för den uppfattningen, att staten just därför skulle kunna visa sig litet mera generös. Staten har ju inte mycket att förlora på att beskattningen på denna punkt gjordes mera rättvis.

Bevillningsutskottet har mot vårt resonemang bl. a. anført, att ett hänsynstagande till en tidigare erlagd ersättningsskatt skulle medföra den konsekvensen, att vinstmedlen bleve olika beskattade allteftersom bolaget valde utdelningsvägen eller föredroge att tillföra aktieägarna tillgångarna genom utskiftning. Denna anmärkning är givetvis riktig men kan enligt min mening inte utgöra något skäl för att helt bortse från ersättningsskatten. Det torde nämligen förhålla sig så, att det är praktiskt omöjligt att vid beskattningen av de årliga utdelningarna utskilja den vinst, som må ha blivit belagd med ersättningsskatt. Vid uttagande av utskiftningsskatt föreligga inte samma svårigheter. Det förhållandet att man i det ena fallet inte kan ge full rättvisa bör inte kunna åberopas såsom skäl i det andra fallet för att även där ha samma orättvisa.

Utskottet har inte sträckt sig längre än att det förutsätter, att frågan om ersättningsskattens framtida utformning skall upptagas i samband med frågan om familjebolagens inkomstbeskattning. För min del skulle jag vilja göra gällande, att man vid denna tidpunkt snarare bör ifrågasätta, om det över huvud taget längre finns några skäl för en ersättningsskatt, ifall 1944 års allmänna skattekommittés förslag rörande familjebolagen i huvudsak blir genomfört.

Jag vill också, herr talman, erinra om en synpunkt, som jag framfört i min motion i denna fråga. Det förhåller sig ju så, att det beskattningsbara beloppet för utskiftningsskatt utgör skillnaden mellan utskiftat belopp och vad som därav är att anse som återbäring av tillskjutet belopp. I det be-

Ändring i förordningen om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar, m. m.

skattningsbara beloppet kommer därför att ingå även värdestegringsvinster på t. ex. byggnader, tomtmark, jordbruksfastigheter m. m. Enligt gällande skattesystem äro sådana vinster undantagna från inkomstskatt, i den mån förutsättningen för realisationsvinstbeskattningen inte föreligger. Till stor del äro vidare dessa värdestegringsvinster av rent fiktiv natur på grund av den fortgående försämringen av penningvärdet. Utskiftningsskatten kommer alltså i betydande utsträckning att framstå såsom en beskattning utanför skattesystemet. Detta förhållande borde mana till försiktighet vid bestämmandet av utskiftningsskattens storlek.

Jag har, herr talman, inte något yrkande. Jag har endast velat redovisa dessa synpunkter för att visa att frågan om utskiftningsskatten inte ligger så enkelt till som man skulle kunna tro av bevillingsutskottets betänkande och vidare att den inte kan ses isolerad.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Jag skall nöja mig med att efter herr Edströms anförande, vari han inte ställde något yrkande, yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande ärende.

Man kan alltid tvista om utskiftningsskattens höjd, men man måste ju söka sig fram till en medelprocent. Även om man anser denna medelprocent hög, visar det sig att den ändå blir för låg när det gäller vissa inkomsttagare. Beträffande ersättningsskatten får det givetvis prövas, om den skall vara kvar eller om den skall förändras i samband med familjebolagsbeskattningen över huvud taget. Där har utskottet icke tagit någon annan ståndpunkt än att det hemställs, att den skall prövas i detta sammanhang.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 194, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 behandlade allmänna principfrågor;

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad

Tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.

propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde; och

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser staterna för statens allmänna fastighetsfond och försvarets fastighetsfond.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 249 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 13 oktober 1950, föreslagit riksdagen dels medgiva, att tillfälligt tillägg å löner och pensioner under budgetåret 1950/51 måtte i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen föreslagna grunder utgå till vissa befattningshavare och förutvarande befattningshavare i statens tjänst m. fl. enligt de närmare föreskrifter, som meddelades av Kungl. Maj:t; dels besluta, att utgifterna för tillfälligt tillägg å löner och pensioner skulle bestridas beträffande löner och pensioner, som utginge på grund av tjänst vid de affärsdrivande verken eller vid av dessa övertagna företag eller inrättningar, från de medel, av vilka verkets utgifter i övrigt bestredes, beträffande löner och pensioner, som utginge på grund av prästerlig tjänst, från kyrkofonden samt beträffande löner och pensioner i övrigt från ett för ändamålet anvisat anslag; dels ock till Tillfälligt tillägg å vissa löner och pensioner å tilläggsstat I till riksdagen för budgetåret 1950/51 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 19 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått två motioner.

I en inom andra kammaren av herr *Senander m. fl.* väckt motion (II: 632) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av de i propositionen angivna grunderna för tillfälligt lönetillägg, att varje ifrågavarande befattningshavare och förutvarande befattningshavare tilldelades ett tillfälligt lönetillägg om 500 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 532 och II: 632,

1) medgiva, att tillfälligt tillägg å löner och pensioner under budgetåret 1950/51 skulle i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen föreslagna grunder utgå till vissa befattningshavare och förutvarande befattningshavare i statens tjänst m. fl. enligt de närmare föreskrifter, som meddelades av Kungl. Maj:t;

2) besluta, att utgifterna för tillfälligt tillägg å löner och pensioner skulle bestridas beträffande löner och pensioner, som utginge på grund av tjänst vid de affärsdrivande verken eller vid av dessa övertagna företag eller inrättningar, från de medel, av vilka verkets utgifter i övrigt bestredes, beträffande löner och pensioner, utgående på grund av prästerlig tjänst, från kyrkofonden samt beträffande löner och pensioner i övrigt från ett för ändamålet anvisat anslag;

3) till Tillfälligt tillägg å vissa löner och pensioner å tilläggsstat I till riksdagen för budgetåret 1950/51 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 19 000 000 kronor.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herr *Lundqvist*.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr *SENANDER*: Herr talman! Statsutskottet har ju avstyrkt den kommu-

Tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.

nistiska gruppens motion om ett engångstillägg på 500 kronor för varje befattningshavare som kompensation för att statstjänarna tidigare än andra grupper fingo vidkännas lönestopp. Någon motivering utöver den som angivits i propositionen har utskottet inte vare sig kunnat eller — troligen — velat prestera. Jag tycker emellertid det borde ha varit utskottet angeläget att söka finna en något starkare motivering än den som anförts i propositionen. Den är nämligen inte av det slag, att den kan tillmätas vitsord i alla avseenden.

Läser man propositionens motivering får man närmast intryck av en nödfallsargumentering i syfte att komma undan så billigt som möjligt, då det gäller uppfyllandet av de tidigare gjorda utfästelserna i detta avseende till statstjänarna. Utskottet har därför inte gjort saken bättre, men det hela är kanske inte så märkvärdigt när, såsom här är fallet, rättvisesynpunkterna skjutas åt sidan. Och när — som vanligt är när det gäller statstjänarna — krassa statsfinansiella och s. k. samhällsekonomiska synpunkter fått träda i stället, är det givetvis svårt att hitta på något som skulle kunna kallas för en verkligt saklig argumentering.

Behandlingen av detta statstjänarnas löneärende är helt i stil med vad som tidigare förekommit. Enligt min mening ha statsmakterna en enda gång under de många år, som jag för min del har sysslat med dessa problem, presterat en välvillig yttring, som skulle kunna tagas som tecken på en bättre behandling av de statsanställda, och det var när den nu gällande löneregleringen fastställdes. Men den fick icke ens hinna träda i kraft, innan statsmakterna voro färdiga att avsevärt reducera dess värde — jag syftar, som väl alla förstå, på fastläsningen av det rörliga tillägget. Och härutöver företogs ytterligare en åtgärd i försämrande riktning, nämligen den indexrens-

ning som trädde i kraft den 1 juli 1948. Båda dessa åtgärder ha medfört stora direkta och indirekta förluster för varje statstjänare. För de stora och sämst betalade grupperna — stationskarlar, brevbärare, banvakter, tullvakter m. fl. — med fasta löner som ligga under 500 kronor i månaden utgör den sammanlagda direkta förlusten under de tre och ett halvt år lönestoppet existerat mellan 500 och 600 kronor per befattningshavare.

De indirekta förlusterna äro emellertid sammantagna vida större. Om man tar hänsyn till att det rörliga tillägget inte ger mer än $\frac{3}{4}$ kompensation för prisstegringarna och till att den regel, som gäller för det rörliga tillägget, är — som man uttryckt det — trögrörlig, vilket betyder en icke oväsentlig eftersläpning, kommer man till det resultatet, att statstjänarna, om full kompensation för prisstegringarna redan fr. o. m. den 1 juli 1947 skulle ha beretts dem, skulle ha haft ett tillägg på 20 procent i stället för de 12 procent som då fastställdes. Det bör tilläggas, att därest statstjänarna i dag skulle ha full kompensation för levnadskostnadstegringen — då syftar jag bara på den som uttryckes genom den officiella indexberäkningen — skulle deras rörliga tillägg icke vara 12 utan 24 procent. Statstjänarna få i dag endast halv kompensation för prisstegringarna. Att detta innebär en stark försämring av reallönen är uppenbart. Det betyder att en befattningshavare med en lön på 500 kronor i månaden underkompenseras med 720 kronor om året, vilket är den sammanlagda underkompensationen för en sådan befattningshavare under den tid lönestoppet för statstjänarna existerat, allt detta under förutsättning att den fulla kompensationen belöper sig till ca 1 860 kronor, vilket i sin mån uttrycker den realvärdeförsämring av den sammanlagda lönen sedan den 1 juli 1947, som jag här talat om. Detta belopp, som jag här nämnt,

Tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.

skulle en statstjänare i den löneställning det stora flertalet av dem innehar, nämligen nionde lönegraden, ha haft om reallönen varit oförändrad.

Tar man så hänsyn till den allmänna inkomststegring, som ägt rum under den tid statstjänarna icke kunnat förbättra sin lön i något avseende, blir bilden ännu mörkare. Enligt officiella siffror, som LO mycket flitigt utnyttjar för att påvisa lönestegringen för industriarbetarna, har inkomststegringen för dessa sedan maj 1947 — alltså två månader innan statstjänarna fingo vidkännas sitt lönestopp — och till maj 1950 för manliga industriarbetare varit 25 procent. Under samma tid stego lönerna för befattningshavare i nionde lönegraden — alltså stationskarlar, brevbärare, banvakter, tullvakter m. fl. — med endast 11 procent, motsvarande en eftersläpning av inte mindre än 14 procent.

Slutligen vill jag erinra om att den strama ekonomiska politiken gentemot statstjänarna också medfört en tämligen konsekvent vägran att tillgodose kraven på nytillsättning av behövligen tjänster, vilket naturligtvis medfört anmärkningsvärt försämrade befordringsmöjligheter för statspersonalen. Förlusterna för statstjänarna efter löneregleringens genomförande kunna följaktligen för varje befattningshavare räknas inte i hundratals utan i tusentals kronor.

Tror nu någon att statstjänarna under sådana förhållanden betrakta uppgörelsen om engångsbeloppet som ett hedersamt infriande av de löften statsmakterna givit, såsom någon uttryckt det tidigare? Statstjänarna ha själva kallat beloppet för en grindslant, och för den som något litet känner till läget bland statstjänarna är det inte svårt att förstå den bitterhet, som ger sig till känna i denna beteckning på engångsbeloppet. Statstjänarna ha så långt tillbaka jag minns matats med löften om bättre behandling, men lika ofta ha

löftena svikits. Är det då att förundra sig över att lojaliteten — som faktiskt nu är förhållandet — börjar svikta? Såvitt jag förstår tål den snart inte flera utmaningar. Frågan om vidtagande av stridsåtgärder är inte längre en tanke som ligger statstjänstemännen fjärran, och jag skulle våga påstå, att om det inte blir en anständig uppgörelse på nyår för statstjänarna, kommer säkerligen frågan om stridsåtgärder att aktualiseras i en eller annan form.

Denna inställning har sitt fulla berättigande. När det gått så långt — vilket vi påtala i vår motion och vilket stödes av en utredning, som vi företagit i Göteborg — att statstjänare i mycket stort antal tvingas att med åsidosättande av gällande arbetstidsbestämmelser utföra extra arbete utom det egna verket på fritid för att uppehålla existensen, borde var och en kunna inse att en snar och effektiv förbättring av statstjänarnas läge måste ske omedelbart.

Det skulle vara mycket annat att säga i denna fråga, men det har framförts från vårt håll vid upprepade tillfällen vilka synpunkter som ligga till grund för vårt ställningstagande i såväl detta statstjänarfrågor som tidigare här i riksdagen behandlade sådana, och därför skall jag inskränka mig till vad jag nu sagt och hemställer, herr talman, om bifall till den av mig m. fl. under-tecknade motionen i frågan.

Herr LINDHOLM: Herr talman! Herr Senander började sitt inlägg med ett beklagande av att utskottet inte närmare motiverat sitt avstyrkande av den motion, som han väckt i detta ärende. Jag tror inte det behövs någon utförligare motivering än den, att man 1948 var överens om att statstjänarna skulle ha en kompensation för det halvår, som de tidigare togo lönestoppet än den öppna marknadens löntagare, och det är detta frågor som kammaren i dag har att behandla.

Tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.

Herr Senander har med sitt inlägg berört två andra ting som egentligen inte ha något samband med det spörsmål vi nu behandla. Han har berört tjänsteförteckningen — den är föremål för en speciell revision — och han har dessutom berört statstjänarnas löneläge i allmänhet, som ju blir föremål för särskilda förhandlingar. Vad vi ha att ta ställning till i dag är frågan, huruvida en komensation skall utgå eller icke. På den punkten har det förts förhandlingar mellan representanter dels för staten, dels för de anställdas organisationer. I dessa förhandlingar har man träffat uppgörelse om en uppmjukning, om vissa regler, som skulle tillämpas för engångsbidragets utbetalande. Jag tror inte det finns någon anledning ta upp ytterligare debatt på denna punkt.

När herr Senander talar om hur mycket statstjänarna ha avstått genom lönestoppet, skulle det vara ganska frestande att göra en spekuliation om hur mycket de också *vunnit* genom lönestoppet. Ty det fanns dock ett alternativ till denna ekonomiska politik, som förts under de senaste åren, och det var risken för en inflation. Hade den fått löpa linan ut, skulle deras ekonomiska läge i dag varit väsentligt mycket sämre än det är. Det är därför jag tror det är felaktigt att bedöma spörsmålet så enkelspårigt som herr Senander gör.

Herr talman! Jag ber att med stöd av det anförda få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SENANDER: Herr talman! Bara ett par repliker till herr Lindholm. Jag tror visserligen inte det tjänar så mycket till att föra någon mer ingående debatt i denna fråga, men det är ett par saker jag i alla fall skulle vilja ytterligare beröra.

Herr Lindholm säger att egentligen ha statstjänarna vunnit på denna upp-

görelse. Det skulle jag vilja rekommendera herr Lindholm att gå ut och tala med statstjänarna själva om; de känna nog bäst trycket, och de veta nog vad de ha vunnit och förlorat på uppgörelsen. Nu är att märka att detta lönestopp, som man öppnade vägen för i och med dess införande den 1 juli 1947 för statstjänarna, skulle kompletteras med ett effektivt prisstopp. Så blev inte fallet. Statstjänarnas löner ha emellertid fått ligga stilla hela tiden, medan industriarbetarna faktiskt — som framgår av den officiella statistiken, som jag nyss gav ett exempel på — kunnat t. o. m. under lönestopsperioden förbättra sin ställning.

Jag är den förste att medge, att när det nu föreligger en uppgörelse mellan två parter, så är det svårt att åstadkomma en förändring. Men samtidigt vill jag framhålla att så länge riksdagen behandlar dessa spörsmål och skall godkänna uppgörelserna, bör det under inga förhållanden anses opåkallat, om man påtalar bristerna i en dylik uppgörelse och också ställer förslag till ändring här i riksdagen, vilken riksdagen ju är kompetent att företa. Enligt det Lindholmska resonemanget skulle, förefaller det, man över huvud taget inte få göra något annat här, på grund av att det föreligger en uppgörelse mellan de två parterna, än att antingen yrka minskning av det belopp, som fastställts genom uppgörelsen, eller också yrka rent avslag. Jag tror att herr Lindholm måste vara ense med mig om att man har full rätt att ställa andra förslag om en förbättring av det resultat som nåtts genom uppgörelsen.

Slutligen berörde jag inte alls tjänsteförteckningsrevisionen i mitt anförande. Om herr Lindholm hade lyssnat på vad jag sade, skulle han ha hört att jag talade om det som redan nu består, att man visat en stor restriktivitet när det gäller tillsättandet — oberoende av tjänsteförteckningsrevisionens utredning — av behövliga tjänster. Detta

Tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.

har — vilket också generaltullstyrelsen påtalat med synnerlig skärpa — i ytterligare grad allvarligt försämrat befordringsmöjligheterna för statspersonalen.

Herr LINDHOLM (kort genmäle): Herr talman! Jag vill bara be herr Senander att han citerar mig riktigt. Jag talade om värdet av den ekonomiska politik som förts och satte detta i motsats till vad man hade kunnat få, därest en sådan politik icke förts, och detta är ju något helt annat än att, som herr Senander gjorde, tala om värdet av den uppgörelse som här föreligger. Det rör sig ju därvidlag om en matematisk historia, som lett till en avrundning uppåt. Att det finns statstjänare, som äro irriterade över denna uppgörelse, känner jag till och förstår. Men det spørsmålet skall behandlas i sammanhang med den löneuppgörelse som skall träffas. Det är inte detta spörsmål vi ha att taga ställning till nu.

Herr Senander kan framställa vilka yrkanden som helst i detta sammanhang, men han torde få finna sig i att jag återför honom till det spörsmål vi behandla.

Herr SENANDER (kort genmäle): Herr talman! Den mästrande tonen kunde herr Lindholm gärna ha lämnat hemma.

Jag har inte vidrört dessa spörsmål på annat sätt än att jag framhållit, att om det icke blir en hygglig uppgörelse, kommer frågan om stridsåtgärder att aktualiseras i något sammanhang. Jag har icke talat om den kommande uppgörelsen, då jag vet att den är föremål för förhandlingar. Jag har bara velat förutskicka vad som kan komma att hända.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN: Herr talman! Jag begärde egentligen ordet i anledning av ett yttrande av herr Senander om att

propositionen skulle bygga på en nödfallsargumentering, förmodligen för att regeringen skulle komma ifrån givna löften så billigt som möjligt. För att ett sådant uttalande skall ha underlag för sig, måste det ha givits några bestämda löften, som genom denna proposition icke skulle helt infrias.

Sakförhållandet är det, att när stabiliseringsförhandlingarna fördes, begärdes från statstjänarorganisationernas sida att regeringen, då stabiliseringstiden utlupit, skulle beakta att de statsanställda anslutit sig till stabiliseringslinjen ett halvt år tidigare än andra löntagargrupper. Därmed åsyftades det förhållandet att statstjänarna anslöto sig till stabiliseringen redan den 1 juli 1948 medan övriga löntagare anslöto sig först i och med att deras avtal utlöpte vid årsskiftet 1948/49. Den sakliga skillnaden blir då den, att de statsanställda, därest de icke anslutit sig till stabiliseringen den 1 juli 1948, hade kunnat få ut en förhöjning av lönerna på tre procent. Hade avtalsgrupperna icke gått med på att prolongera avtalet den 1 januari 1949, hade även de haft möjligheter att förhandlingsvägen få en förhöjning av lönerna; hur stor vet jag icke. Men möjligheten hade de dock haft.

Det var perioden mellan 1 juli 1948 och den 1 januari 1949 som statstjänarna ville ha beaktad. Om man går tillbaka till den tiden och ser efter hur mycket de statsanställda avstått från, kan man räkna ut vad dessa tre procent utgöra för ett halvt år. Men då kan man — såsom förekommit i diskussionen — säga, att här gäller det inte bara att räkna värdet av tre procent på ett halvt år, utan värdet av tre procent på två och ett halvt år. Skulle man ha följt det resonemanget, hade det emellertid betydtt, att man inte tagit stabiliseringen den 1 juli 1948. Hade man då höjt lönerna med tre procent för de statsanställda, ja, då skall ingen tro att löntagarna på den enskilda marknaden stått stilla, utan då hade de också begärt hög-

Tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.

re löner. Det står klart för alla, att så hade blivit förhållandet. Sedan kan man diskutera, huruvida det var rimligt att stabilisera på den nivån eller på en högre nivå. Men den diskussionen fördes då.

Vad det nu gäller att infria är den utfästelse, som gjordes från regeringens sida, att man skulle beakta det där halvåret. Skulle utfästelsen ha infriats så som man då resonerade, med hänsyn tagen till dessa tre procent, skulle detta för en befattningshavare, inplacerad i nionde löneklassen på I-ort, betytt en ersättning med 63 kronor. Det var vad denne så att säga avstått sista halvåret 1948. I ortsgrupp 5 skulle beloppet utgjort 75 kronor. Sedan stiger beloppet till maximalt 216 kronor.

Under de förhandlingar som nu förts mellan regeringen och organisationerna ansågo organisationernas representanter, att det skulle bli små ersättningsbelopp för dem som hade de lägsta lönerna och befunno sig i de svåraste omständigheterna. Man ville ha högre grundbelopp. Det var därför man från regeringens sida ansåg, att man skulle kunna gå med på mer än tre procent. Man sträckte sig då till ett minimum av 100 kronor för löneanställda och 70 kronor för pensionärerna. Jag har velat nämna detta därför att det mot denna bakgrund icke är riktigt att säga, att regeringen sökt komma ifrån ett givet löfte. Regeringen har sökt infria löftet så som det var givet.

Sedan kan man diskutera, om 100 kronor är ett för litet belopp och om 500 kronor vore riktigare med hänsyn till att statstjänarna kommit i ett svårt läge under denna tid. Det gäller dock här att avväga beloppet, så att det motsvarar vad de förlorat under stabiliseringstiden. En annan bedömningsgrund skulle innebära, att man, sedan stabiliseringstiden gått till ända, inte bara kan begränsa sig till de statsanställda. Då borde alla löntagare få ersättning för vad de under andra förhållanden hade

kunnat taga ut under dessa två eller två och ett halvt år. Jag tror att en sådan räkneoperation skulle vara mycket svår att genomföra. De statsanställda ha emellertid förstått problemet och träffat överenskommelse i saken.

Jag är medveten om att många känna sig missnöjda. Det händer ju ofta att folk är missnöjt med överenskommelser. Men har man, som här varit fallet, träffat en överenskommelse, som villar på vad man varit enig om från början, kan det inte sägas, att statsmakterna underlåtit infria gjorda utfästelser.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Jag begärde ordet när jag hörde herr Senander yttra, att statsmakterna inte hållit sina löften. Den löneförbättring som här föreligger och som väl kommer att bifallas, går ju utöver vad statsmakterna utlovat. Ty vad har egentligen utlovats? Då vi träffade uppgörelse 1948 om att statstjänarna skulle medverka i lönestoppet, skedde det på villkor att de, om de väntade till dess index steg till 124, skulle få full kompensation för de ökade levnadskostnaderna. Tidigare hade de icke haft rätt till annat än tre fjärdedelars kompensation. Riksdagens löfte innebar alltså, att när index steg till 124 skulle de få 8 enheters kompensation i stället för med bara 6 enheter. Ännu har icke den dagen kommit, då index kommit till det talet. Men det är troligt, att vi vid nyår äro där, och då ha statstjänarna säkerligen att vänta att det löfte, som gavs, när uppgörelsen träffades, infrias.

Vad statstjänarna nu komma att få grundar sig icke på ett av riksdagen direkt givet löfte. I propositionen i våras framhölls nämligen, att man vid löneförhandlingarna efter 1950 års utgång skulle beakta att statstjänarna icke tidigare uttagit sin rätt till de tre procenten. Så blev ej fallet. Inför valrörelsen i år har regeringen tagit upp problemet och i förväg lovat statstjänarna tre pro-

Tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.

cents lönetillägg för ett halvt år, vartill de ej fått löfte av statsmakterna. Statstjänarna böra vara mycket nöjda, när de nu få denna förmån, som även jag varit med om att tillstyrka i statsutskottet.

När jag nu har fått ordet, herr talman, kan jag icke underlåta säga, att det är en felaktig historieskrivning i propositionen, när man gör gällande, att statstjänargruppen var den första grupp som gick in för lönestabilisering och alltså gav efter på sina krav. Det var jordbrukarna som voro de första som togo initiativet till att avstå ett betydande antal miljoner kronor; det gjorde de innan statstjänarna gingo in på stabiliseringslinjen. När jordbrukarna gingo i förväg med en nedprutning av sina berättigade önskemål, då kommo statstjänarna och accepterade lönestoppet. Detta är den riktiga historieskrivningen, som jag menar bör beaktas vid kommande förhandlingar med jordbrukarna. När det gäller prissättningen å jordbrukets produkter skall, åtminstone i lika stor utsträckning som man här tagit hänsyn till statstjänarna, beaktas, att jordbrukarna voro de första som gingo in för stabilisering. Jordbrukarna böra därför premieras.

Så ligger saken till. Jag har velat poängtera alltså, att regeringen bör vara lika välvillig när det gäller jordbrukarna som när det gäller statstjänarna.

Herr **SEANDER**: Herr talman! Jag hoppas att statsrådet Lingman ursäktar om jag svarar herr Rubbestad först. Han talade ju sist.

Herr Rubbestad påstod, att jordbrukarna voro de första som gingo med på inkomststabiliseringen. Jag tycker det var onödigt av honom att föra in denna sak i detta sammanhang. Jag gjorde ju icke någon jämförelse åt det hållet, utan jag gjorde jämförelse med andra löntagargrupper. Eljest fick jag på sin tid den upplysningen från mycket initierat

håll, att, när statstjänarrepresentanterna första gången — den 1 juli 1947 — träffade uppgörelse om lönestopp för statstjänarna, gjorde man det därför att man ville, att det skulle verka »som en gest» speciellt åt jordbrukarna, så att de skulle bli mera återhållsamma i sina krav vid höstens förhandlingar. Jag tror att det ligger någon sanning i detta.

Sedan är det uppenbart, att det vill mycket till för att människor, som befinna sig i ett dåligt löneläge, bli nöjda. Jag förstår mycket väl att de som här företråda arbetsgivarintressena vilja hålla igen, så att vederbörande icke få sina krav tillgodosedda i full utsträckning. Det hela inskränker sig inte bara till att förstå det förhållande, som råder mellan dessa två parter. Som här är vitsordat av statsrådet Lingman och som framgår av alla handlingar, förhåller det sig faktiskt så — även om man går tillbaka till 1948 — att statsmakterna givit ett löfte att kompensera statstjänarna för att de tidigare än andra grupper pressats på ett lönestopp. Då är det att märka, att allmänna meningen bland statstjänarna är, att deras lönestopp började redan den 1 juli 1947. Vilken motivering man hade för detta lönestopp, hör ju inte dit. Själva faktum, att det varit lönestopp från 1 juli 1947 är det avgörande.

Sedan skulle jag vilja säga ett par ord om det ganska intressanta resonemang, som förts på senare tid och som egentligen lämnar åt sidan tvistefrågan, huruvida statstjänarna fingo sitt lönestopp den 1 juli 1947 eller den 1 juli 1948. Det är just detta som statsrådet Lingman berörde, när han sade, att från visst håll hävdats, att om statstjänarna fått sitt lönestopp samtidigt med andra grupper, dvs. den 1 januari 1949, så skulle de ha haft ett utgångsläge på 15 procent. Då nu det förhållandet, att de tidigare än andra grupper tvingats till lönestopp, medfört, att de startade med 12 procent, ligger det både logik och förnuft i det resonemanget, att de skola

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

ha kompensation inte bara för ett halvår utan för fem halvår, alltså med fem gånger så mycket som man föreslagit. Detta motiverar fullt ut summan 500 kronor.

Statsrådet säger, att om statstjänarna skulle få en sådan kompensation, skulle det innebära detsamma som om de icke haft något lönestopp: de skulle få full ersättning. Men ett lönestopp som tillämpas är väl till för att hålla löneläget vid en viss nivå och förhindra en löneutveckling på marknaden, som man befärrar kan förorsaka inflation. Man vill med andra ord förhindra att lönerna gå ytterligare i höjden. Även om statstjänarna nu skulle få full kompensation för att de fått lönestopp tidigare än andra grupper, så har det dock för dem existerat ett speciellt lönestopp i syfte att hålla inflationen tillbaka.

Just det resonemang, som statsrådet Lingman förde, att om statstjänarna hade fått sitt lönestopp samtidigt med de övriga så hade de startat med 15 procent, tycker jag ger det starkaste stöd åt det krav vi framfört i motionen.

Det vore en hel del annat att säga om det resonemang som förts på denna punkt. Jag skall för tillfället avstå men får kanske anledning att återkomma.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i motionen II: 632 av herr Senander m. fl.; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Senander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förvarande utlåtande nr 204, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i motionen II: 632 av herr Senander m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Senander begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavs 186 ja och 8 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 januari 1950 dagtecknad proposition, nr 59, vilken hänvisats till lagutskottet och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om gräns mot allmänt vattenområde; samt
- 2) lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft aderton i anledning av densamma väckta motioner.

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

I motionen II: 423 av herr *Lundberg* hade — under hemställan om skyndsam och allsidig utredning om allemansrätt m. m. — yrkats avslag å propositionen.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i de genom förevarande proposition framlagda lagförslagen — måtte för sin del antaga av utskottet framlagda förslag till

1) lag om gräns mot allmänt vattenområde;

2) lag om ersättning för mistad fiske rätt m. m.;

B) att motionerna I: 355, 357, 359, 360, 366, 523 och 525 samt II: 423, 425, 427—431, 437, 445, 623 och 624, i den mån de icke kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under A) här ovan, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade fogats tre reservationer.

Enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag skulle 1 § lagen om gräns mot allmänt vattenområde erhålla följande lydelse:

1 §.

Vattenområde i havet är allmänt (allmänt vatten), där det ej ingår i fastigheterna (enskilt vatten).

2—4 §§ samma lag skulle enligt utskottets förslag avfattas sålunda:

2 §.

Till fastigheterna hänföres i havet

1. allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva; samt

2. allt vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som nu sagts.

3 §.

Vid rikets östra och södra kuster från gränsen mot Finland till Listershuvud i Blekinge hänföres till fastigheterna tillika allt vatten, som väl har annan förbindelse med öppna havet än i 2 § 2 angives men ej av större bredd än en kilometer räknat från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd.

Denna bestämmelse skall dock ej äga tillämpning beträffande vatten vid Gotland eller Öland eller vid andra öar, vilka från fastlandet helt skiljas av vatten som har förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer räknat på sätt i första stycket sägs.

4 §.

I Norrbottens och Kalmar län hänföres till fastigheterna även följande vattenområden i havet:

i *Norrbottens län* vid Torne älvs mynning allt vatten innanför en linje från gränsen mot Finland vid 65 grader 35 minuter nordlig bredd västerut till 23 grader 40 minuter ostlig längd från Greenwich, därifrån norrut till 65 grader 45 minuter nordlig bredd och därifrån österut till Seskarö; samt

i *Kalmar län*

allt vatten innanför en linje mellan de södra uddarna av Sladö Ask och Åskeskär,

Idöfjärden och Björkskärsdjupet innanför en linje mellan de sydöstra uddarna av Örskär, Idö Stångskär och Bussan,

allt vatten innanför linjen Ljungskärs sydspets—Vinö Bredhäll—Boskärs nordöstra udde—Örskärens östra uddar—Logen—Lilla (Södra) Ljusklabb—Soen,

allt vatten innanför linjen Tjudö sydöstra udde—Träthällarnas huvudö—Långgrunds norra udde—Slobbsudden—Oxlenäs—Sandö nordspets—Taktö nordspets—Taktö ostpets—Eneskärs yttre både—Eneskärs sydöstra udde—Vällöromps nordöstra udde—Vällö-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

romps sydspets—Stora Sillekroks ostspets—Gåsö ostspets, samt

allt vatten innanför linjen Stångskärs sydspets—Pata Enskärs nordöstra udde—Pata Enskärs sydspets—Lilla Millgrund—Enskärskläppens ostspets—Ryssby Enskärs ostspets—Långskärs sydöstra udde—Stånggrund—sydöstra udden av Ryggås—Stora Rocknekalvens ostspets—Skäggenäslandets nordspets.

Utskottets förslag beträffande 4 § innebar avstyrkande av motionen II: 623 av herr *Holmberg m. fl.*, i vilken hemställt, att riksdagen måtte besluta, att berörda paragraf, som i Kungl. Maj:ts förslag hade beteckningen 3 §, skulle givas följande ändrade lydelse:

I Kalmar län hänföres till fastigheter-
na även följande vattenområden:

allt vatten innanför en linje — — —
Skäggenäslandets nordspets.

I en med 1) betecknad reservation hade herrar *Eskilsson* och *Larsson* i Karlstad hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga 2 § lagen om gräns mot allmänt vattenområde i följande lydelse:

2 §.

Till fastigheterna hänföres i havet

1. allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö *vilken utgör fastighet eller del därav* ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva; samt

2. allt vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som nu sagts.

Vidare hade herrar *Nils A. Larsson*, *Andersson* i Mölndal och *Utbult* beträffande 2 och följande §§ förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde i en med 2) betecknad reservation hemställt, att riksdagen måtte för sin del dels antaga 2—4 §§ i följande lydelse:

4 — *Andra kammarens protokoll 1950. Nr 29.*

2 §.

Till fastigheterna hänföres i havet allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva.

3 §.

Vid rikets östra och södra kuster från gränsen mot Finland till Listershuvud i Blekinge hänföres till fastigheterna tillika allt vatten, som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer, räknat från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd.

Denna bestämmelse skall dock ej äga tillämpning beträffande vatten vid Gotland eller Öland eller vid andra öar, vilka från fastlandet helt skiljas av vatten som har förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer räknat på sätt i första stycket sägs.

4 §.

Vid rikets östra och södra kuster från gränsen mot Finland till Listershuvud i Blekinge hänföres till fastigheterna dessutom allt vatten som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som enligt 2 eller 3 § tillhör fastigheterna;

dels med den ändrade beteckningen 6 § och viss formell jämkning antaga 5 § nämnda lag;

dels ock med den ändrade beteckningen 5 och 7—9 §§ antaga de av utskottet föreslagna 4 och 6—8 §§ samma lag.

Enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag skulle 1 och 2 §§ lagen om ersättning för mistad fiskerätt m. m. erhålla denna avfattning:

1 §.

Där vattenområde jämlikt lagen om gräns mot allmänt vattenområde från-
går ägaren, njute han ersättning av

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

statsmedel för värdet av fiskerätt och annan förmån, som han sålunda förlorar, så ock för annan skada som därigenom tillskyndas honom.

Ersättning av statsmedel för värdet av förlorad förmån och för annan skada tillkomme ock

a) jordägare, vilkens fiskerätt inskränkes därigenom att jämlikt 6—13 §§ eller 18 § lagen om rätt till fiske annan än innehavaren av den enskilda fiskerätten må bedriva fiske, som enligt äldre lag var förbehållet strandägaren,

b) den som enligt urminnes hävd, dom eller skattläggning eller på annan särskild grund innehar fiskerätt, vilken helt eller delvis blir utan verkan till följd av att enligt lagen om gräns mot allmänt vattenområde och lagen om rätt till fiske enskild fiskerätt ej gäller i allmänt vatten eller till följd av stadgandena i 6—20 §§ sistnämnda lag, samt

c) den som den 1 januari 1951 på grund av servituts- eller nyttjanderättsupplåtelse åtnjuter förmån, vilken helt eller delvis går förlorad av skäl som förut i denna paragraf är sagt.

2 §.

Fråga om ersättning som sägs i 1 § skall upptagas av särskild nämnd (fiskevärderingsnämnd), inrättad för län eller annat område som Konungen bestämmer.

Anspråk på ersättning skall vid påföljd av talans förlust framställas hos nämnden före den 1 januari 1956.

I en av herrar *Werner, Eskilsson, Ivar Nilzon, Andersson* i Dunker och *Larsson* i Karlstad avgiven, med 3) betecknad reservation hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del antaga 1 och 2 §§ förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m. i följande lydelse:

1 §.

Där vattenområde — — — (lika med utskottet) — — — tillskyndas honom.

Ersättning av statsmedel för värdet

av förlorad förmån och för annan skada tillkomme ock

a) jordägare, vilkens fiskerätt inskränkes därigenom att jämlikt 6—13 §§ eller 18 § lagen om rätt till fiske annan än innehavaren av den enskilda fiskerätten må bedriva fiske, som enligt äldre lag var förbehållet strandägaren,

b) den som enligt urminnes hävd, dom eller skattläggning eller på annan särskild grund innehar fiskerätt, vilken helt eller delvis blir utan verkan till följd av att enligt lagen om gräns mot allmänt vattenområde och lagen om rätt till fiske enskild fiskerätt ej gäller i allmänt vatten eller till följd av stadgandena i 6—20 §§ sistnämnda lag, samt

c) den som den 1 januari 1953 på grund av servituts- eller nyttjanderättsupplåtelse åtnjuter förmån vilken helt eller delvis går förlorad av skäl som förut i denna paragraf är sagt.

2 §.

Fråga om — — — (lika med utskottet) — — — Konungen bestämmer.

Anspråk på ersättning skall vid påföljd av talans förlust framställas hos nämnden före den 1 januari 1958.

Enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag skulle båda lagarna träda i kraft den 1 januari 1951.

I ovannämnda med 3) betecknande reservation hade hemställts, att lagarna skulle träda i kraft den 1 januari 1953.

Det skulle här anmärkas, att å dagens föredragningslista efter tredje lagutskottets nu förevarande utlåtande upptagits utskottets utlåtanden nr 23 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till fiske, m. m., jämte i ämnet väckta motioner och nr 24 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.

Beträffande föredragningsordningen rörande utskottets utlåtande nr 22 begärdes till en början ordet av

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

Herr ANDERSSON i Löbbo, som anförde: Herr talman! I avseende å föredragningen av tredje lagutskottets utlåtande nr 22 ber jag att få hemställa,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och punkten A på det sätt, att de av utskottet tillstyrkta lagförslagen föredragas vart för sig, det första paragrafvis med slutbestämmelser, ingress och rubrik sist, varefter och sedan båda lagförslagen blivit genomgångna utskottets hemställan föredragas;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet samt i den mån så befinnes påkallat även utskottets utlåtanden nr 23 och 24;

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att, för den händelse något av lagförslagen kommer att helt eller delvis återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föränledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar; samt

att utskottet bemyndigas att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Kammaren biföll denna hemställan.

I enlighet härmed upptogs till en början till behandling det i *punkten A* upptagna förslaget till *lag om gräns mot allmänt vattenområde*.

Efter föredragning av 1 § yttrade:

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag har begärt ordet vid 1 § för att giva en kort orientering av utskottets ståndpunkt i de föreliggande ärendena.

Tredje lagutskottets utlåtanden nr 22, 23 och 24 avhandla, det första förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenom-

råde, det andra förslaget till lag om rätt till fiske samt det tredje, vilket föränledes av en följdproposition till de båda första förslagen, förslag till lag angående ändring i jorddelningslagen. De tre lagförslagen ingripa i varandra på ett sådant sätt, att de nu i principdebatten böra behandlas samtidigt.

Jag börjar då med lagen om gräns mot allmänt vattenområde. Avsikten är att denna lag skall helt eller delvis inflyta i den nya jordabalk, som är under utarbetande. Detta har varit huvudmotivet för att gränsbestämmelserna ansetts icke lämpligen böra ingå i den nya fiskelagen.

För närvarande saknas lagbestämmelser om hur långt ut i havet och de större insjöarna som fastigheternas ägövälde sträcker sig. I de mindre insjöarna har genom gällande lagbestämmelser, genom lantmäteriförrättningar och genom urminnes hävd m. m. rätt klart kunnat konstateras, att vattenområdet är enskild egendom. Vid bestämmandet av den enskilda vattenrätten i havet och de större insjöarna har man sökt ledning från vissa delvis oklara och svårtolkade stadganden om fiskerätten. Det föreliggande lagförslaget är avsett att i möjligaste mån fastställa enhetliga och konkreta gränsbestämmelser samt ansluter sig väsentligen till gällande rättsuppfattning. Det har dock ej kunnat undvikas, att förslaget på rätt många ställen medför en utvidgning eller också en förminskning av den enskildes vattenrätt. När det gäller intrång i den enskilda äganderätten till vatten föreslås, att ersättning skall utgå av statsmedel. Bestämmelser härom ha införts i en särskild lag om ersättning för mistad fiskerätt, till vilken jag något senare skall återkomma.

Utskottet har tillstyrkt den föreslagna gränslagen med i huvudsak blott några mindre ändringar. Det är egentligen bara två av dessa ändringar som ha någon nämnvärd betydelse. Den ena är att den så kallade kilometerregeln,

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

d. v. s. bestämmelsen om en kilometers avstånd från kust till kust, när det gäller vikar och fjärdar, icke skall tillämpas vid rikets västra kuster. Orsaken till att utskottet här har gjort en ändring är den, att utskottet — något som jag litet senare skall återkomma till — för västkustens del förordar allmän fiskerätt i större utsträckning än vad i propositionen föreslås.

Den andra ändringen gäller Kalmar läns kust. Där föreslår utskottet, att två smärre områden, belägna vid öarna Runnö och Vällö, fortfarande skola förbli enskilt vatten med åtföljande enskild fiskerätt. De säregna förhållandena inom dessa områden ha gjort, att utskottet förordat denna mindre justering.

Utskottet har ansett sig kunna godtaga departementschefens principiella ståndpunktstagande, att gränsdragningen för vattenrätten i havet får bli bestämmande i fiskerättsligt hänseende. Denna princip överensstämmer med den nuvarande principen för gränsdragning mellan fritt och enskilt fiskevatten. Härtill bör läggas, att då gränsdragningen — jag måste säga tyvärr — icke kunnat göras fullt enhetlig, utan en rad undantagsbestämmelser måst medgivas, så beror detta dels på det förut rådande oklara rättsläget, dels på de mycket skiftande fiskerättsliga förhållandena vid rikets havskuster. För min del hade jag gärna sett, att en till mera allmänt vatten syftande enhetlig gränsdragning kunnat åstadkommas, men detta har icke varit möjligt. Detta är främst beroende på sambandet med fiskerätten och på de antagligen mycket stora ersättningsbelopp, som det allmänna då hade måst vidkännas för inlösen av enskild fiskerätt.

Sammanfattningsvis kan fastslås, att lagförslaget om gräns mot allmänt vattenområde i stort ansluter till rådande rättsuppfattning om äganderättens gräns samt avser att precisera gränsen för de vattenområden, som tillkomma enskild vatten- och fiskerätt.

Utskottet har, såsom jag förut nämnt, ansett sig böra godtaga och i princip förorda denna lagstiftning.

Jag övergår härefter till att säga några ord om det nya förslaget till lag om rätt till fiske. I samband därmed återkommer jag måhända i någon mån till de förut berörda frågorna. I nu gällande lag — 1896 års lag om rätt till fiske — finns en huvudregel, som säger, att i insjöar och vattendrag samt inomskärs i saltsjön allt fiske är förbehållet strandägarna. Undantag göres dock i viss mån för fyra större insjöar. Utomskärs och vid öppen havsstrand sträcker sig enligt nuvarande bestämmelser den enskilda fiskerätten 180 meter ut från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager. Inom dessa områden har dock den enskilda fiskerätten begränsats i betydande utsträckning genom en rad undantagsbestämmelser. Dessa undantagsbestämmelser äro väsentligen av två slag, som jag här skall nämna. Det ena slaget ger rätt åt envar att inom ett bestämt område fiska vissa slag av fisk. Det tämligen fria strömmingsfisket vid östersjökusten är ett sådant undantag. Den andra stora undantagsbestämmelsen ger rätt till mera allmänt fiske med rörlig redskap. Den gäller speciellt västkusten, där fiske med rörlig redskap redan nu är fritt ända intill stranden.

Enligt propositionens huvudregel skall fisket vara fritt i allmänt vatten och tillkomma jordägaren i enskilt vatten. Det är huvudregeln. Detta innebär, att för insjöar och vattendrag, med undantag för de fyra sjöarna Vänern, Vättern, Hjälmarren och Storsjön, blir fisket som förut enskilt. För saltsjön däremot och för de stora insjöarna föreslås i avslutning till gränslagen, att den förutvarande bestämmelsen om enskild fiskerätt intill 180 meter från ett stadigt djup av två meter skall utbytas mot en ny gränsbestämning, nämligen 300 meter från stranden eller där stranden är långgrund från ett djup av tre meter.

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

Dessutom föreslås fri fiskerätt i vissa delar av Mälaren. Härtill komma vissa särbestämmelser, som jag anser mig böra omnämna. Dessa särbestämmelser ansluta sig likaledes till gränslagen. Den ena är den så kallade kilometerregeln, den andra den så kallade enklavregeln.

De föreslagna bestämmelserna medföra i en del fall en utökning och i andra fall en minskning av den allmänna fiskerätten. Totalt torde man kunna säga, att förslaget innebär en utökning av den allmänna fiskerätten, framför allt efter de ändringar som utskottet har vidtagit. Vilketdera som blir fallet beror ofta på hur långgrund stranden är samt på inverkan av de förutnämnda kilometer- och enklavreglerna. De förut gällande undantagsbestämmelserna om fritt fiske i enskilt vatten ha bibehållits. Dessa bestämmelser ha utökats ytterligare i riktning mot ett mera allmänt fiske.

Jag nämner några av de i undantagsbestämmelserna intagna föreskrifterna om friare fiskerätt. Det föreslås sålunda, att större rörelsefrihet skall beredas dels för strömmingsfisket i Östersjön och dels för allt fiske med rörlig redskap vid blekingekusten. Hummerfisket i de delar av Bohuslän, där det nu är enskilt fiske, skall bli allmänt. I viss utsträckning skall fritt fiske vara tillåtet i de enskilda fiskeområdena i de fyra stora insjöarna. För Mälaren, som enligt gränslagens bestämmelser helt blir enskilt vattenområde, föreslås fritt fiske i några av de större fjärdarna. Däremot torde vid några havsfjärdar vid östersjökusten den allmänna fiskerätten komma att på grund av kilometerregeln bli något mindre än förut.

Utskottet har ansett sig böra i huvudsak tillstyrka propositionens förslag. I några avseenden ha vi dock funnit det befogat att föreslå vissa ändringar. De föreslagna ändringarna leda i allmänhet till en mera allmän fiskerätt. Det är blott i ett fall som de leda till mera enskild fiskerätt.

Jag skall nu lämna närmast en rubrikartad redogörelse för de av utskottet förordade ändringsförslagen. Den mest betydelsefulla ändringen gäller fisket vid västkusten. Som jag tidigare omnämnt är redan enligt gällande lag fiske med rörlig redskap fritt från Falsterbo rev till norska gränsen. Vid Skånes västkust är dessutom i allmänhet fiske med fast redskap fritt ända till stranden. Såväl från yrkesfiskares sida som från andra befolkningsgruppers sida har starkt påyrkats, att fisket vid hela västkusten borde frigivas för såväl fast som rörlig redskap. Som motiv härför har man anfört, att i befolkningens medvetande har det levat kvar en friare rättsuppfattning angående fiskerätten sedan det dansk-norska skedet. Dessutom har det gjorts gällande att myndigheterna, då de skola handlägga fiskeristadgebestämmelser, kunna, om de äro obundna av enskilda rättigheter, på ett bättre sätt reglera det fria fisket. Det sista motivet skulle i händelse av en ny sillperiod kunna bli av synnerligen stor betydelse.

Med undantag för det obetydliga ostronfisket, som här intar en bestämd särställning, har utskottet anslutit sig till dessa synpunkter. Utskottet föreslår därför, att vid Skånes västkust samt kusterna i Halland och Bohuslän varje svensk medborgare skall få fiska i enskilt vatten. Beträffande fiskerätten vid Skånes östra och södra kuster samt kusterna i Blekinge, Gotlands, Kalmar och Stockholms län har utskottet med undantag för ett par mindre ändringar tillstyrkt propositionen. Dessa mindre ändringar avse dels att den utsträckt rätten till fiske med fast redskap vid Skånes östra och södra kuster skall bli något större än vad i den kungl. propositionen föreslås och dels ett frigivande av långrevsfisket vid Blekinges östkust. Därtill kommer den förutnämnda ändring, som utskottet föreslår, att en inskränkning i det allmänna vattnet och den allmänna fiskerätten skall i mindre

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

utsträckning ske vid öarna Runnö och Vällö vid Kalmar läns kust. För Södermanlands län föreslår utskottet ett tillägg beträffande strömmings- och skarpsillfisket. Utskottet har ansett, att den större frihet för vinterfisket efter strömming, som ändringsförslaget innebär, är betydelsefull för yrkesfiskarens del samt dessutom väl torde överensstämma med rådande sedvänjor. För upplands- och hela norrlandskusten föreslår utskottet att fisket med rörlig redskap med undantag för laxfisket skall bli fritt. Angående fisket i de stora insjöarna har utskottet med ett litet undantag anslutit sig till propositionens förslag. Undantaget innebär att för Vättern och Brandsfjorden i Väneren bör den fiskande befolkningens oklandrade och efter gammal sedvänja bedrivna fiske genom ett tillägg i lagen tryggas som en fortbestående sedvanerätt.

I de fall, där lagreglerna varit oklara, har sedvanerätten mångenstädes kommit att spela en betydande roll. Någon bestämd definition av vad sedvanerätt innebär är svårt att göra. Åtskilliga sedvanor ha under tidernas lopp levat kvar och vid flera tillfällen blivit uttryckligen lagfästade. Genom utskottets förslag om större rätt till fritt fiske vid västkusten, blekingekusten, upplandskusten och norrlandskusten blir sedvanerätten ytterligare lagfästad. Beträffande annan sedvanerätt än den, som uttryckligen blivit lagskyddad genom allmän fiskerätt, så har utskottet gjort den ändringen, att det föreslagna stadgandet om begränsning av sedvanerätten till att endast avse sådan sedvana, som existerade vid lagens ikraftträdande, skall utgå. Detta har skett därför att det, allteftersom tiden går, blir svårare att föra bevisning om vilka sedvänjor som funnos vid den tidpunkt då lagen antogs. Utskottet anser att den sedvanerätt till fiske vid havskusterna som tidigare funnits bör bibehållas i samma utsträckning som förut.

De i 34—39 §§ föreslagna ansvarsbe-

stämmelserna för olovligt fiske ha tillstyrkts av utskottet. Däremot har utskottet funnit det vara att gå alltför långt i ingripande mot olovligt fiske att upphäva den i 17 § a) av nu gällande fiskerättslag intagna bestämmelsen om åtalsrätt för sådant olaga fiske, som endast kränker enskild fiskerätt. Det synes tillräckligt med föreskrift om att sådant olaga fiske ej må åtalas av allmän åklagare utan att anmälan skett från målsägares sida; dock bör statsåklagare kunna beivra dylik förseelse, om denne finner åtal ur allmän synpunkt vara påkallat. Utskottet har emellertid i motiveringen uttalat, att det förutsätter för denna statsåklagarens befogenhet kommer att utnyttjas endast i mycket få och av utskottet exemplifierade fall. Denna föreslagna begränsning är upptagen i en särskild paragraf, nr 40, i utskottets förslag.

I åtskilliga fall föreslås i propositionen — och i något ännu större mån i utskottsförslaget — en inskränkning i den enskilda fiskerätten. I sådana fall kommer gottgörelse att lämnas enligt den av utskottet tillstyrkta lagen om ersättning för minskad fiskerätt. Ersättningen föreslås utgå i form av engångsbelopp. Anspråk på ersättning skola vara framställda före den 1 januari 1956. Prövning av ersättningsanspråken skall ske av särskilt för detta ändamål tillsatta fiskevärderingsnämnder. Utskottet har anslutit sig till principen att ersättning bör utgå i den mån intrång sker i förutvarande rättigheter. Hur stora ersättningsbeloppen totalt kunna komma att bli är rätt svårt att nu kunna beräkna. Genom de ändringar, som utskottet föreslår i fiskelagen, är det möjligt att ersättningsbeloppen något komma att påverkas. Ersättningsbeloppen, som komma att fördelas på åtskilliga år, kunna dock inte antagas bli av sådan storleksordning att statsfinansiella svårigheter böra lägga hinder i vägen. Jag kanske får i detta sammanhang understryka vad utskottet

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

anfört angående beräkningen av ersättningsbeloppens storlek. Utskottet har där sagt följande: »Vid bedömande av ersättningsens storlek bör beaktas att de nya reglerna kunna för en och samma rättsägare få både gynnsamma och ogynnsamma verkningar, och över huvud synes det, på sätt som fiskerättskommittén framhållit, ej oberättigat att vid uppskattningen av liden skada viss hänsyn tages även till de allmänna fördelar i skilda hänseenden som den nya lagstiftningen i praktiken må medföra för den ersättningsberättigade.»

Detta innebär att utskottet i likhet med departementschefen och fiskerätts-sakkunniga menar, att, om det är en enskild fiskerättsägare, som förlorar sitt fiske och gör anspråk på ersättning, skall vid ersättningsbeloppets bedömande hänsyn tagas till den fördel, som denne fiskerättsägare kan få därigenom att han får rättighet att fiska i allmänt vatten, vilket han förut inte hade.

Med tillämpning av sådana enligt min mening fullt riktiga beräkningsgrunder torde det inte behöva befaras, att ersättningarna skola stiga till några orimligt höga belopp.

Med vad jag här anfört har jag sökt ge en bild av tredje lagutskottets ståndpunktstagande till de föreliggande ärendena. Jag medger oförbehållsamt att bilden är ofullständig och alltför koncentrerad; det enda, herr talman, jag kan ursäkta mig med är, att det torde bli anledning för utskottsmajoritetens talesmän här i kammaren att återkomma sedan vi fått höra vad utskottsreservanterna, och jag förmodar även någon talesman för de icke mindre än 43 motioner, som väckts i anledning av de två först på listan för de nu debatterade ärendena upptagna lagförslagen, ha att säga.

Jag slutar, herr talman, med att yrka bifall till 1 § i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **LUNDBERG**: Herr talman! Då jag i mina motioner i anslutning till propositionerna med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m., och lag om rätt till fiske, m. m., kräver respekt för de få kvarvarande men desto mera förnämliga allemansrättigheterna, är jag fullt medveten om att denna fråga ur både praktisk och principiell synpunkt tillhör de stora. Det rör sig här om en grupp rättigheter inom den mänskliga samvaron, som anses tillhöra dem som människan besitter av naturen.

Press- och yttrandefriheten tillhör även denna grupp av rättigheter. Av naturliga skäl har press- och yttrandefriheten, oavsett politisk uppfattning, många och starka försvarare både i ord och i skrift, och dess bevarande har varit en livsviktig och ovärderlig tillgång. Om denna allemansrätt säger en författare bl. a.: Det är icke med stöd av en lag som medborgarna tänka, tala, skriva och publicera sina tankar; det är med stöd av deras naturliga rättigheter, som människorna medfört i samhället och för vilkas upprätthållande de instiftat lagen och alla de andra offentliga medel som värna dem.

Tyvärr ha de andra allemansrättigheterna icke lika starka försvarare. Den allmänna opinionen, icke minst då pressen, har trots allt lyckats klara vår press- och yttrandefrihet emot både jurister och andra. Men våra jurister ha dess värre lyckats i sin strävan att skapa exakta lagtexter och till anpassning efter de ekonomiskt starkas intressen i samhället att i flera avseenden frånta de egendomslösa medborgarna deras urgamla fri- och rättigheter inom detta rättsområde. De i stort oskrivna allemansrättigheterna äro en levande och nödvändig realitet inom en demokrati. De kunna aldrig förstås endast ur juridisk synpunkt. Det krävs icke endast historisk kunnighet i juridik, utan det krävs än mera, nämligen förmåga att kunna sätta dem i

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

relation till den politik och den ekonomiska utveckling, som vårt land genomlidit. Detta gäller icke minst vår jord- och vattenrätt, vilken som motto tydligen haft och har de bekanta orden: Förtrycket nämns försvar, och rätt är det som lyckas.

När jag tar upp och hävdar allemansrätt vill jag självfallet icke på något sätt ge uttryck åt den uppfattningen, att riksdagen inte skulle ha rätt eller myndighet att fatta beslut om lagar inom denna rättsgren, även om jag måste erkänna, att jag, när jag tar del exempelvis av utvecklingen i fråga om rätten till vattenområdena, inte kan fredda mig från att det är juristerna som bestämma vad lagarna innehålla, och riksdagen är i stort en nullitet när det gäller att bestämma rättsutvecklingen. Man kan helt naturligt lägga icke blott historiska och rättsliga utan även lämplighets- och sociala och ekonomiska motiv till grund för ett ställningstagande i denna fråga. När de av mig hävdade allemansrättigheterna i stort sett äga sitt största värde för arbetare och småfolk i samhället kan man självfallet säga, att vi riksdagsmän i allmänhet, både ur ekonomiska och ur andra synpunkter, tillhöra de skikt inom samhället, som ha sakintresse att vinna av lagförslaget men också i det praktiska livet ha möjlighet att få jaga, fiska eller få en nypa frisk luft, oavsett hur lagens utformning blir. För småfolket inom samhället äro allemansrättigheterna i materiellt hänseende betydande, och många anse att de ekonomiska värdena äro det väsentligaste. För egen del tillmäter jag de ideella värdena en större roll. Allemansrättigheterna beröra mänskliga frihetsvärden och rättigheter som aldrig kunna mätas i pengar.

Vattenområdena ha hittills varit de enda bevarade verkliga allemansrättigheterna, som hela vårt folk haft full rätt till utan att behöva känna att man trädde den enskilde ägaren för nära.

Om vi nu följa Kungl. Maj:t och tredje lagutskottet, understryka vi än ytterligare, att vårt folk skall uppdelas efter principen: den ene skall ha tillgång och den andre icke ha tillgång till svensk natur, dess växt- och djurliv, luft och vatten.

Jag nekar tro på att känslan för och behovet av att ha tillgång till naturvärdena äro begränsade till dem som ha i mantal satt jord eller en god ekonomi. Tvärtom har jag fått en allmän och stark känsla av att arbetarna, tjänstemännen och andra genom industrialiseringen och rationaliseringen inom vårt näringsliv fått och få ett allt mera ökat behov av att få komma ut i skog och mark och på sjön. Hela vår sociallagstiftning strävar ju efter att öka möjligheterna härför. Mig veterligen har även jordlagstiftningen genom tiderna tvingats att ta viss hänsyn härtill. Allmänningar och samfälligheter visa detta. Vår socialrätt har kännetecknats av att lagstiftaren i stor utsträckning ansett det nödvändigt att skydda den ekonomiskt svaga mot maktmissbruk och social skada. Man kan väl utan överdrift säga, att socialminister Gustav Möller här har utfört ett pionjärarbete av betydande värde i detta avseende.

Tyvärr, måste jag säga, synes det som om jordbruksdepartementet saknar kontakt med denna rättsutveckling, och det vill synas som om regeringen, förlåt, uttrycket, råkat ut för en ny kortslutning. Ty de båda lagförslagen äro inte bara reaktionära i ordets sämsta betydelse, de vrida även klockan tillbaka till frälsestadiet. Förslagen innebära en skärpning av den enskilda äganderätten på ett sätt som gör att hela vår jordlagstiftning får en annan verkningssgrad än den som legat till grund vid äldre lagars tillkomst. Ge vi nu jord- och strandägare bl. a. ett 300 meter brett vattenområde och praktiskt taget vidga deras fiskerätt, blir väl nästa steg att rätten till att beträda annans mark, som inte minst för idrotts-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

folket är så betydelsefull, och rätten att plocka skogsbär m. m. också togs bort från arbetarna och Sveriges allmoge i gemen; de hänvisas till landsvägskanterna och ett och annat Reso-hotell.

Med denna syn på jordbruksfrågorna får jag deklarerat mitt beklagande av att vi i god tro blevo lurade att bl. a. godta jordförvärvslagen. Det har sagts att denna lag skulle skapa klarhet i fråga om gräns i vatten och i fråga om fiskerätt, men, ärade åhörare, mig veterligen har lagen inte haft denna förmåga. I första kammaren sade utskottets ärade ordförande, att frågan om gränsdragning i oskiftat vatten utanför by inte är klarad. Om jag exempelvis köper mark vid en strand innebär detta icke att jag samtidigt också förvärfvar fiskerätten, om icke detta uttryckligen står i köpehandlingen. Efter lagen skall jag nu bli ägare av ett 300 meter brett vattenområde vid denna tomt. Det måste tillhöra mig, därför att jag äger stranden. Men fiskerätten på detta vattenområde ligger ännu kvar hos den, som har i mantal satt jord! Det som lagen avsåg att klara har icke klarats i detta fall.

Jag vill också påpeka, att på en viss plats i detta land har landhöjningen medfört, att om laga skifte av vattnet nu krävs, komma tre jordbruksbyar att bli utan fiskerätt, och man frågar sig: Är detta något att sträva efter i detta sammanhang?

Den av utskottet förordade ändringen av 19 kap. 2 § jorddelningslagen stänger alla möjligheter för småfolk att förvärva del i samfällad fiskerätt, och hade utskottet dessutom godtagit propositionens skärpta polisingripande, skulle endast taggträdsstängeln kring all enskild egendom återstått. Tror regeringen, tredje lagutskottet och riksdagen att en sådan utveckling är lycklig eller önskvärd? Är det icke en farlig bumerang, som kan återkomma i olika sammanhang?

Per Albin Hansson sade i ett tal den

12 oktober 1939 bland annat: »Kärleken till fosterlandet ligger latent i det svenska folket, men viljan att värna är icke oberoende av känslan av delaktighet, av andel och ägande.»

De båda lagförslagen innebära icke endast ett avkall från det socialdemokratiska programmet utan måste, om statsministern före propositionernas avlämnande tagit del av dem, även tolkas som att det som skedde i regeringen på hösten 1946 icke endast var ett personskifte utan även något mer. Jag säger detta även om jag måste erkänna, att allemansrättigheterna till sin karaktär icke behöva vara knutna till olika politiska uppfattningar. Pressfriheten och de övriga medborgerliga friheterna skära igenom partilinjerna, och dessa frihetsvärden borde vara levande för alla och envar.

Det är riktigt, att en del av frälsets ekonomiska förmåner, när bland annat de olika gränserna drogos en gång i tiden, motiverades med att det påtog sig, som det hette, ansvaret för att skydda landet i krig och fara. Men skyldigheten i fråga om vårt försvar har förändrats, och jag tror att det ligger mycket i Per Albin Hanssons nyssnämnda uttalande 1939. Det vore nog klokt av vårt lands styresmän att beakta detta uttalande och lära sig förstå, att det för arbetare, tjänstemän och andra kan finnas behov av att komma i kontakt med och nyttja svensk natur även under andra förhållanden än krigsmannens, då rättigheten, skyldigheten och plikten att värna landet icke är begränsad endast till dem, som ha i mantal satt jord eller en god ekonomi.

Jag vet att det kommer att svaras: Men rätten att vistas på vattenområdet tas icke bort, därvidlag sker ingen förändring! Detta talesätt är en chimär, ty verkliga förhållandet är att markområden, som icke äro tomtmark, redan nu brukas förses med plakat, där det står: Enskilt område, som icke får beträdas. Man ordnar med grindar, som förses

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

med lås och taggtråd, trots att utrikesministern, som är juris professor, sagt ifrån att även om en länsstyrelse utfärdar dessa påbud, äro de utan verkan.

Under arbetslöshetskriserna fingo vi även bevittna, att trots att bolagen eller godsägarna saknade rätt till enskilt fiske, utnyttjade de hotet av att arbetarna inte skulle få arbete såsom ett verksamt medel för att få respekt för sin vilja. De mäktiga behövde icke den lagliga rätten för att få sin vilja igenom, ty hotet om avsked eller arbetslöshet är för en beroende arbetare hårdare, effektivare och för all del även tystare än skriven lag och rätt. Jag skall senare i all korthet återkomma till vad som skedde under 1600-talet.

Låt mig konstatera och slå fast, att alle man, kollektivt kallade staten eller samhället, alltid ägt vattenområdena i vårt land, och vattenområdesrätten har till dags dato aldrig ingått i enskild äganderätt och knutits till enskilda, som ägt strand eller i mantal satt jord. Den ekonomiska, juridiska och politiska litteratur, som jag efter förmåga sökt plöja igenom och som omfattar tiden efter år 1 000, ger belägg för att denna tolkning är riktig.

Det är riktigt, att professor B. H. Dahlberg i Uppsala i en bok Strandäganderätten enligt svensk rätt, som utkom år 1897, gjort sig till tolk för den mening, som nu förs fram i lagförslaget om gräns mot allmänt vatten, men det torde framgå av juristernas skämtsamma karakteristik av Dahlbergs förkunselse: »Det torde kunna sägas att ifrågasättas kan, om jordägaren har rätt till vatten på sitt land», att han själv inte hade lyckats att övertyga med sin mening.

I professor Almqvists kompendium 1946 om Den svenska fastighetsrättens historia sägs klart och tydligt, att Dahlbergs tolkning ur rättshistorisk synpunkt är omöjlig.

Nuvarande utrikesministern Undén har också skrivit i dessa frågor, bland

annat i Svensk saksrätt och i en festskrift, där han fastslagit det orimliga i att strandägare eller fiskerättsägare skulle kunna göra anspråk på vattenområdesrätten. Han fastslår, »att 1852 års fiskeristadga icke kan anses gälla något annat än fiskerätten. Och om 1852 års fiskeristadga icke haft någon vidsträcktare innebörd, kan ej heller 1896 års lag, som upprepar stadgans bestämmelser, frånsett en förvandling av famnmåtten till metermått, medförande någon jämkning till strandägarens förmån, ha inneburit en disposition av rätten till grunden eller vattenområdet. Den måste tolkas såsom avseende blott fiskerätten i enlighet med sin lydelse».

I lagberedningens förslag till jordabalk (SOU 1947:38), som undertecknats bland annat av herrar Undén och Zetterberg, vilka inom parentes sagt blevo statsråd den 31 juli 1945, är det en mycket svävande skrivning, och jag vet inte om den godtages av juris professorn Undén. Skrivningen är ur juridisk synpunkt märklig, om man betänker att den skall utgöra någon sorts rättslig grund för förslaget om enskild vattenområdesrätt. De skriva på s. 44 om 1766 års fiskeristadga, att under det att den »torde ha åsyftat en bestämning av såväl strandägarens fiskerättszon som hans äganderätt till vattenområde, ha senare författningar endast behandlat fiskerätten».

Man måste säga, att uttalandet på s. 53 i förslaget är ett strålande uttryck för juristernas förmåga att tvetydigt formulera yttranden, som sedan på ett avgörande sätt komma att ligga som grund för folkets rättigheter. Där sägs: »Angående utsträckningen av enskild vattenområde i de stora sjöarna har såsom förut framhållits ingen bestämd regel givits i lag. Ej heller synes den i saltsjön tillämpade 'landgrundsregeln' i allmänhet ha åberopats såsom gällande sjöarna. I anslutning till 1909 års förslag torde under de senare decennierna den uppfattningen blivit allt

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

mera vanlig att enskilt vattenområde sträcker sig 180 meter från det ställe där stadigt djup av två meter vidtager, såframt ej särskilda grunder för annan utsträckning av området kunna åberopas. Detta *lärer* sålunda gälla i fråga om Väneren, Vättern och delar av Hjälmaren. I Mälaren *torde* däremot allt vatten vara att betrakta som enskilt, och i Storsjön i Jämtland *synes* 180-metersregeln knappast ha vunnit beaktande.» — »Även i fråga om de stora sjöarna *torde vara lämpligt* att bestämma strandäganderättens utsträckning i anslutning till fiskerättskommitténs förslag om fastställande av fiskerättszonen.»

Herr talman! Det är upprörande att en allemansrätt som vattenområdesrätten skall ändras och behandlas endast ur lämplighetssynpunkt och att hänsyn endast togs till dem, som redan ha mer än nog av egendom, under det att de bredare folklagen utan hänsyn och känsla berövas den enda allmänna rätt de nu ha.

Jag vill också påpeka, att vid de förändringar, som hållits för att utröna hävd, har i regel endast den jordägande parten kallats. Allmogen har vanligen ställts utanför. I en utredning hänvisades bland annat till att man skulle ha kallat »herrarna» ifrån Bro i Uppland. Ja, »herrarna i Bro» beslöte en gång på en stämma att förbjuda arbetarna att hålla till även på landsvägskanterna. Det är självfallet att om man icke haft hjälp utifrån, skulle denna rätt ha blivit gällande. Befolkningen i Bro kommun hade nämligen icke makt och möjlighet att hävda sin rätt emot dessa herrar, därför att dessa hade andra maktmedel att tillgripa om så varit behövt.

Nu är det så, att jag råkar vara född på rätt sida om gränsen mellan by och bruksbygd. Jag har aldrig behövt sakna rätten att jaga och fiska, och jag är även ägare av mark, som av förfäder och mig brutits. Jag vet inte om justitiemi-

nistern är ägare av gammal jord, men jag skulle önska att han vore det och att han som jag upplevt svensk natur utan att behöva gå till andra och be om lov. Har justitieministern, som jag tycker mig lärt känna icke endast som jurist utan även som humanist, upplevt detta, får jag fråga: Är det rimligt och i överensstämmelse med demokratisk anda att nu beröva arbetare, som kanske bo i en hyreskasern med landsvägen som gårdsplan, den sista resten av svensk natur, som de kunna nyttja utan att be om lov eller betala för?

Fråntager man i dag vårt folk denna rätt, påminnes man hänsynslöst om att den orätrådighet, som diskuteras i en gammal bok om staten, ännu har plats i samhällslivet. Där sägs: »Despotismen går inte försiktigt fram utan i stora svep, som öppet och hänsynslöst lägger beslag på andras egendom, vare sig det är fråga om heliga eller profana, allmänna eller privata värden; som gör sig skyldig till rena lagbrott av den arten, att om en person begår dem i småsaker och blir tagen på bar gärning, straffas han och får böta stora summor, ty smärre lagbrytare kallas i denna grupp av förbrytelser för förövarer av helgerån, människotjuvar, inbrottstjuvar, stortjuvar och rövare. Men om en man inte bara bemäktigar sig sina medmänniskors ägodelar utan också lägger beslag på och förslavar deras personer, så slipper han dessa vanhedrande beteckningar och kallas lycklig och blir högt beundrad ... På så sätt blir orätrådigheten, förverkligad i större skala, en starkare, mer frikostig, mer herrelig sak än rättvisan.»

Det är givetvis lätt att cyniskt kalla en del för tjuvfiskare och tjuvskyttar. Men har man levt i gränsen av bolags och andra privilegierades marker, vet man att bakom dessa benämningar oftast ligga andra motiv och lidelser än brottslingens, och det är svårt att veta vem som skall kallas tjuv i detta avseende. Jag vill erinra om att bland de

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

första tjuvskyttar som funnos i Uppland voro de jordägare, som ville protestera emot en viss person, som under en viss tid lagt sig till med egendom, som han förvärvat på mycket underligt sätt. Det skulle vara önskvärt att bruksarkiven öppnades för offentlig insyn, så att man kunde referera till dem.

Jag vill i detta sammanhang också säga, att vattenområdesfrågan icke är ny, men jag kan även konstatera, att hittills har ingen riksdag i vårt land, oavsett dess sammansättning i politiskt avseende, velat gå in för en lagstiftning, som tillerkänt enskilda rätt till vattenområde. Kammarkollegiet har även avstyrkt förslaget och påpekat faran av en lagstiftning, samtidigt som det sågs att lagen icke löser de frågor den avser. Det påpekas även att »enligt dansk rätt sträckte sig den enskilda äganderätten ej till havet och havsbotten, utan strandägarrens rätt upphörde vid den normala vattenståndslinjen». Efter vad jag kan förstå av de handlingar och den litteratur jag genomgått har i varje fall svensk rätt icke heller sträckt sig längre.

Lagförslaget skall nu göra exempelvis hela Mälaren till enskilt vatten. Vid Mälaren bor omkring en tredjedel av Sveriges stadsbefolkning. Att göra detta vatten till enskild egendom är orimligt. Mälaren var i gången tid av grundläggande betydelse för hela vårt land. Den var ett innanhav av i stort sett likartad betydelse som nu Östersjön. Vattenväggarna voro i äldre tid av grundläggande betydelse både under sommar- och vintermånaderna. Mälarens vatten har aldrig varit knutet till enskild äganderätt. Det skulle vara lika orimligt som om vi skulle säga, att Östersjön är ett ryskt innanhav.

Nu vill man inte endast skänka godsägarna fiskerätten utan jämväl hela vattenområdesrätten, och i insjöar skall landhöjningens landvinningar även tillerkännas strandägarna. För Mälarens del får jag upplysa om att landhöjningen inom mälärutloppet sedan år

1000 uppgår till ungefär 3,5 meter, och mellan Luleå och Piteå, ja, även på ångermanlandskusten höjer sig landet med omkring en meter på hundra år. Det skulle ha varit intressant om regeringen, i samband med strandlagen, hade undersökt, huruvida inte staten hade kunnat få sina 300 meter utan kostnad, därest man hade utgått från att den strandlinje, som gällde när fastigheterna en gång utformades, drogs ut till strandlinjen av i dag.

Jag skulle i detta sammanhang kunna anföra en hel del ytterligare, men jag vill övergå till att ställa ett par frågor till vederbörande statsråd, regeringen samt tredje lagutskottet.

Vilka bevis ha nu framkommit som säga, att professor Dahlbergs uppfattning av 1897 är så riktig, att den kan upphöjas till lag? Var professor Östen Undéns och andra juristers vetenskapliga produktion byggd på felaktiga grundkällor, eller är det bristande förmåga att sammanföra material och dra goda slutledningar som gör, att deras vetenskapliga arbete icke tillmätas betydelse?

Herr Andersson i Löbbo sade tvärsäkert, att vattenområde är enskilt område, och när han så tvärsäkert kunde säga en sådan sak, bör han ha haft någonting att bygga på. För egen del anser jag, att den uppfattning, som professor Undén har anfört i de av mig lästa böckerna, är riktig. När man anför en annan mening och kan lägga övertygande bevis för den på bordet, skall även jag böja mig, men inte förr.

Om nu uppfattningen i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde är riktig i den utsträckning som Kungl. Maj:t och utskottet här ha anfört, får jag även fråga: Hur kunde Sveriges utrikesminister tillsammans med Danmarks enligt referat i tidningarna under juli månad protestera mot Sovjets rätt till tolv mils territorialvatten och bland annat motivera det med följande: »En utvidgning av territorialvattnet

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

måste sålunda enligt de båda regeringarnas uppfattning innebära intrång på det fria havet, där varje lands undersåtar ha rätt till fiske och samfärdsel utan ingrepp från andra staters sida.»? Även i den svenska noten angående räkfisket åberopades gammal hävd.

Jag får nu fråga: Kan vårt land, om nu denna orättfärdiga lag godkännes av riksdagen, i fortsättningen åberopa några som helst moraliska, hävd- eller andra principer i fråga om folkrättsliga anspråk i exempelvis Nord- och Östersjön?

Jag vet att sedan en kungl. proposition avlämnats är det svårt att få en ändring till stånd, men det vore angeläget att andra kammaren såge till, att denna orättfärdiga lag icke utfärdas i vårt land.

Det är märkligt att denna allemansrätt angripes. Om jag inte minns fel påtalar professor Undén i Svensk Sakrätt, att 1881 års förändrade hävdlagstiftning hade berövat det svenska folket stora värden i form av egendomar, både i jord, vatten och skog, och han säger, att denna förändrade lagstiftning var mycket allvarlig. När man nu skall reformera vore det väl lämpligare att tillämpa en reduktion av dessa rättigheter. Jag kan ge anvisning på en hel del mark både i Uppland och på andra ställen, som skulle kunna komma i fråga i detta sammanhang.

Tredje lagutskottet säger om min motion, att dess påstående, att staten och allmänheten frånhändas enorma vattenområden, ger en bild av rättsläget, som utskottet icke anser riktig. Några bevis har utskottet inte anfört, och jag ber att få efterlysa sådana.

I reservationen nr 2 av herrar Larsson i Östersund, Andersson i Mölndal och Utbult ha vissa hänsyn verkligen tagits till min motion, men reservationen är märklig och betecknande för förvirringen i dessa frågor.

Jag har givetvis ingenting emot att

västkusten får ytterligare friheter, och jag måste i detta sammanhang ge sydsvenskarna en eloge för att de, när det gäller egna områden, helt och fullt följa mina motioner. Men jag måste säga, att Jämtlands representant synes vara en dålig representant för Norrland, ty han yrkar utsträckt rätt för västkusten, och det är ju bra, men han har inga anspråk för Jämtland och Norrland i övrigt, trots att denne representant, om han nu är född i Jämtland, borde veta, att den norska rätten, som åberopas för västkustfiskets del, med samma fog skulle kunna åberopas för Jämtland, Härjedalen och norra delen av Dalarna. Att de som bo på västkusten och i Sydsvrige inte kunna sträcka sitt tänkande längre än att de äro nöjda när de få sitt — Sydsverige synes dominera i utskottet — är att beklaga, men jag frågar: Vad skall det sägas om utskottsledamöterna i övrigt?

Jakträtten och fiskerätten i vattenområdena äro två gamla allemansrätter som undergått skiftande öden. Jakträtten var den första som utsattes för attacker. Jag kan erinra om att bonden icke ägde rätt att jaga å egen mark förrän 1789. De första attackerna mot jakträtten gjordes troligen på 1300-talet, men den första jag har funnit är i ett brev av den 25 juni 1462, då bönderna förbjödos jaga och utlägga stockar i skogen. I ett brev daterat den 6 mars 1488 i Dagsberg i Östergötland kungör riksföreståndaren Sten Sture jämte några andra rådsherrar, att »rådet vid det nyss hållna mötet i Arboga, liksom tillföre, beslutat förbjuda den olagliga jakt, som bönder och klerker bruka här i riket.» Inom parentes vill jag säga, att i slutet av 1300-talet ägde en enda frälseman, Bo Jonsson, nästan en femtedel av all Sveriges jord, och under sådana förhållanden är det givetvis svårt att avgöra vad som är rätt och rimligt.

Förbudet för bönder att jaga på egen mark upprepades av Johan III och in-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

fördes i adelsprivilegierna 1612 och 1617 samt var även införd i 1664 års förnyade jaktstadga.

Vid de överläggningar, som höllos vid 1731 och 1734 års riksdagar rörande förslaget till den nya lagboken, fördes häftiga strider angående jakträtt. Adeln hävdade, att endast kronan och frälsemännen voro att anse som jordägare, och i det praktiska livet var nog detta rättsläge riktigt alltifrån 1300-talet, men de ofrälse hävdade hårdnackat, att jaktregaliet skulle ändras. År 1734 tvingades eller lurades bönderna återigen att avstå sin jakträtt, och först 1789 ställdes skattebonden i paritet med frälsemanen även i fråga om jakträtten.

Jakträtten var fräntagen den svenske bonden i över 300 år, men när det gavs makt därtill tog bonden rätten tillbaka oavsett de rättsbildande verkningar som privilegierna hade medfört.

Att jakträtten numera genom jaktområden m. m. på nytt håller på att bli de rikas privilegierade tillgång skall jag inte beröra i detta sammanhang. Där emot vill jag påpeka, att jakträtten vid olika tidpunkter har förändrats. Det har tagits förmåner, och det har givits förmåner, men inte vid något av alla de olika tillfällena har det, åtminstone inte enligt de handlingar jag har läst, givits ersättning för den vinning som har gjorts eller den förlust som har åsamkats. Detta tyder på att en allemansrätt av den karaktär, som jakt och fiske ha, helt kan förändras och part lida skada utan att man kan ställa vanliga rättsanspråk för denna skada.

Om jag nu övergår till förslaget om fiskerättslag m. m. nödgas jag konstatera, att regeringen, som representerar en grupp inom samhället, vilken tidigare icke på något sätt har kunnat göra sin rätt gällande i detta avseende, har avstått från den rätt som bönderna så hårdnackat kämpade för 1734 och i mars 1809, och nu i stället rentav skärper lagen för de bredare folklagren. När jag läst detta lagförslag har jag haft

svårt att undgå en tankebild. Jag tycker mig å ena sidan se jordbruksministern sjungande: Vi gå över daggstänkta berg, fallera, och å andra sidan ser jag tredje lagutskottets ärade ordförande mumla: Höga berg och djupa dalar, och mellan sig föra de 1600-talsdrottningen Kristina med den tidens rättsväsen sammanfört i en näsduk, med vilken hon kokett snyter sig.

Jag har ingen anledning att gå in på en detaljgranskning av förslaget till fiskerättslag, men jag vill ställa frågan: Finns det några rättsliga och traditionella grunder för en tillämpning av allemansrätten på fiskerättens område i vårt land? Jag vågar trots allt svara ett obetingat ja på den frågan.

Innan jag övergår till en granskning av denna fråga skulle jag rent allmänt vilja säga, att förslaget till fiskerättslag i huvudsaklig del innebär en skärpning av jordäganderätten. Det som ges åt fiskarna är som ett kopparmynt från de rika för att de skola tuga och vara statister.

Egentligen behöver man endast gå tillbaka till 1600-talet för att finna de första trevande försöken att inskränka folkets allemansrätt till fisket i våra vatten, och det var först med 1896 års fiskerättslag som en verklig attack gjordes mot denna gamla rätt. Jag vill erinra om att den ursprungliga enskilda jordäganderätten endast omfattade kultiverad jord inom hägnad, medan all okultiverad mark och allt vatten med fisket däri har varit samhällets och i stort sett får nyttjas som allemansrätt.

Orimligheten i att inskränka äganderätten till fisket framträdde efter de första trevande försöken 1734 och efter den första fiskeristadgans tillkomst den 14 november 1766. Inte minst synes utredningsmannen Dufvas förklaring av tvister m. m. visa, att rättsförslaget icke hade någon grund i svenskt rättsmedvetande.

Denna fiskeristadgas tillkomst hade förberetts under ett tidsskede som

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

sträckte sig från 1500-talets början och fram till 1700-talet, då Sverige, speciellt under adelsväldets glanstid på 1600-talet, upplevde vad Tyskland under Hitler och andra länder under sina diktorherrnar ha upplevt senare.

Det var aktförfalskningarnas gyllne tid. I sin kungaförsäkran förband sig Gustav Adolf att besätta riksens höga ämbeten med adelsmän. De fem högsta posterna tillförsäkrades också adeln, också de andra av riksens råd och kammarråd, lagmän, ståthållare, befälhavare på de viktigaste befästningarna, häradshövdingarna, patronatsrätten vid tillsättande av kyrkoherdetjänster tillhörde adeln, som också hade rätt att ha privata fängelsehålor på sina borgar. Axel Oxenstierna uppskattade ridderskapets och adelns förbehållna ämbeten till 800. Adelns rätt att ha privata fängelser lämnade oanade möjligheter till skamligt förtryck och miss-handel i hemlighet. Man bör hålla i minnet, att domarbefattningarna kontrollerades av adeln eller av dess beroende redskap bland lagläsarna, och det klagades bittert: »Huru vilja vi, fattiga bönder, få rätt när adelsmän sitta till doms på tingen, och broder dömer icke gärna broder till straff.» Således förefaller det inte orimligt att de tre ofrälse stånden vid 1650 års riksdag kunde klaga över att »en part sine bönder liksom livegne trälar pina och tvinga med fängslen och tortyrer». Prästerna gjorde också mindre lämpliga handlingar för att inte göra allmogens tillvaro alltför ljus. Drottning Kristina sade i ett ljust ögonblick när inte allmogen vågade påtala dessa orättvisor: »Prästen hotar honom med helvitet.»

Jag kan inte i detta sammanhang gå in på de skiftande öden, som jordägan-det har genomgått. Jag vill emellertid hänvisa bl. a. till professor Heckschers ekonomiska redogörelse från detta tidskede, där han behandlar den oerhörda förläningspolitiken till adeln och där

han påpekar, hur bönderna piskades och sattes i privata fängelser när de vägrade att gå ifrån fäderneärvd torva. När man betänker att detta tidskede inte mättes i tiotal år utan i sekler, förstår man, att svensk allmoge levde under en rättslöshet, inför vilken de moderna diktaturerna blekna. Inte minst Mellansverige och Uppland fingo lida under herremännens godtycke. Jag har sett efter hur förläningspolitiken verkade och hur adeln tog bondgårdar o. s. v., och jag vill, herr talman, icke nu vara med om en lag, som skulle ha sin grund i den rättslöshet, som då rådde.

Det är riktigt att fiskerättsförslagets berg- och dalbaneliknande lagtext återger skiftningarna av 1600-talets makt-politik, ty det är självfallet att när frälsets hårdhet speciellt satte in i Mellansverige blevo även de bredare folklagrens rättigheter åsidosatta.

Det är också en reflex av denna tid som återfinnes i förslaget till fiskerättslag. Detta förslag karakteriseras av att godtycket nu tycks upphöjas till lag. De bredare folklagren få vackra ord medan andra ta sakvärdena. Jag måste också fråga mig, hur lagstiftningen är konstruerad ur juridisk synpunkt. Det förefaller mig som om lagstiftningen till sin konstruktion är landskaps- eller häradsbetonad. Den svenska rätten är på detta område icke lika för Nord- och Sydsverige, utan det förekommer godtyckliga gränsdragningar. Man frågar sig, om det är lämpligt att en demokratiskt vald församling skall återgå till gamla rättsprinciper när den för första gången skall stifta lag på detta område. När man läser förslagen får man en känsla av att befolkningen i Jämtland, Härjedalen, det övriga Norrland, Mellansverige och på östkusten skulle vara mindervärdig i förhållande till väst- och skånekustens befolkning. Man frågar sig, om Sveriges medborgare skola behöva resa till västkusten för att få fiska fritt. Västkustområdena

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

lära erbjuda utomordentliga badmöjligheter för dem som ha råd och möjlighet att fara dit, men denna möjlighet är mycket begränsad för de breda folklagren.

Det sägs att ekar och statsråd inte växa norr om Dalälven, men i detta fall har jag en känsla av att befolkningen norr om Skåne ställs utanför rättigheterna och lagen.

Det är självfallet att det knappast kan sägas vara några rättsnormer att stödja sig på om man går tillbaka till våra landskapslagar. De skrevos av herremännen, och om man betänker, att en av Upplandslagens författare bl. a. var dömd för dråp, är det självklart, att man inte får ställa alltför stora anspråk på kvaliteten. Man kan väl ändock säga, att landskapslagarna icke överdriva de rättigheter, som skulle gälla för bönderna och den bredare befolkningen i landet.

Jag skall nämna en del äldre rättsnormer, som inneslöto allemansrättigheterna. I Norrland gällde i äldre tid omfånget att »de emellan älfvarna liggande vattendelarna, vare sig land eller vatten, tillhöra allmanningen». Och eftersom 1897 tycks spela en stor roll i fråga om bl. a. lagen om gräns mot vatten, så vill jag också nämna, att det fanns en annan juridisk författare, som gav ut en bok samma år, vari han säger: »Vid innevarande århundrades början torde väl däremot såsom en riksallmanning i ordets egentliga betydelse kunnat anses hela Norrland.»

Från Norge kom det gamla Viken, Jämtland med Härjedalen samt Särna socken i Dalarna. Även i den äldre norska lagen (Frostatingsloven och Nyere Landsloven) inskränktes jordäganderätten till att omfatta endast »kultiverad jord inom hägnad». Allmänheten hade rätt att hugga bjälkar och timmer, att bruka fiskevatten, att anlägga säterhyddor på fjällbetena samt att tillgodogöra sig slätterlägenheter.

För Hälsingland, Medelpad och Ång-

ermanland gällde, att allmanning omfattade både vatten och land. Även för Västmanland och Dalarna gällde enskild rätt endast den inhägnade marken, och för Uppland gällde regeln »åker och äng inom hägnad samt allmanning».

Rörande sydvästra Sverige borde jag kanske läsa in dess långa förteckning på allmänningsvatten till protokollet. Jag kan emellertid begränsa mig till att nämna, att i dessa ingå även hela »Vernern och Vettern».

Skåne har ju alltid haft det relativt bra därför att det inte alltid har hört till Sverige utan tillhört ett annat land och därför haft många förmåner; även om det brukar vara så på andra håll, att förmånerna förändras alltefter den nation man tillhör tycks denna regel icke gälla i det här sammanhanget. För Skåne heter det, att »endast damfäst vatten var under enskild äganderätt. Allt annat vatten var allmanning, hvarhelst det än fanns.»

Att dessa nyttjanderätter under exempelvis Bo Jonssons tid vid 1300-talets slut och under den s. k. stormaktstiden utnyttjades av adeln och att arbetare och bönder och andra avstängdes från att nyttja dessa olika områden innebar icke, att äganderätten därigenom övergick till densamma.

Under Gustav Vasas tid skedde en viss uppstramning i fråga om kronans gamla rättigheter, och i kungl. brev av den 20 april 1542 heter det: »Alla sådana ägor, som obbyggda ligga, höra Gud, Konungen och Sveriges krona till.» Om man med kronan förenar kollektivet folket, är nog denna slutförklarande resultatet av en naturlig och följdriktig rättsutveckling från forntidens stater av ätter och ättförbund och den medeltida förbundsstatens särskilda statsformer av land, folkland eller härader.

I detta sammanhang vill jag påpeka ett annat viktigt och rättsskapande dokument, nämligen det s. k. Helgeands-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

holmsbeslutet av år 1282. Jag vet att herrar jurister ögonblickligen säga, att denna akt är en förfalskning. Ja, det är kanske troligt att själva akten är en förfalskning av Johan III, men det underliga är, att dokumentet, i motsats till andra förfalskade dokument och åtkomsthandlingar från detta tidsskede, det oaktat synes på ett riktigt sätt återgiva rättsläget från 1200-talet. Jag skulle kunna anföra donationer, som måste grunda sig på denna rätt från slutet på 1200-talet, och även om dokumentet är förfalskat, så är dess innehåll i fråga om beskrivningen av rättsläget riktigt. Men till detta kommer även, ärade kammarledamöter och man kan väl även säga jurister, att om herrarna och damerna slå upp Ridderskapets och Adelsn protokolll från 1734 års riksdag — det finns här nere i biblioteket — skola ni finna, att ständsriksdagen 1734 konfirmerade Helgeandsholmsbeslutet, och det var just detta dokument som var den lagliga grunden för de s. k. kvarnkommissionernas arbete.

Helgeandsholmsbeslutets rättsbildande betydelse torde därför ur juridisk synpunkt icke kunna fränkännas bindande verkan. Och mig veterligt — jag måste erkänna att jag på grund av sjukdom inte har haft möjlighet att kontrollera i handlingarna det sista påståendet som jag gjort — ja, jordbruksministern skrattar, men jag skulle vilja säga, att de påståenden som jag hittills gjort har jag kontrollerat, men i det här fallet har jag icke kontrollerat uppgiften i riksdagsprotokollen — har ingen riksdag efter 1734 upphävt ridderskapets och de andra ständens beslut om att Helgeandsholmsbeslutet skulle gälla. Jag har inte fått tag på några uppgifter härom, men det är självfallet, att tredje lagutskottet, som haft så mycket tid på sig att syssla med dessa ting, har möjlighet att ge anvisningar i det avseendet. Jag vill bara konstatera, att enligt Helgeandsholmsbeslutet

Konungen, tagen som uttryck för landet, tilldömdes högsta äganderätten över bland annat »rikets största insjöar och havsvikar, Mälaren, Vänern, Vättern, Hjälmaran, Bråviken och Slätbaken; med strömmarna vid Trollhättan, Motala och Eskilstuna».

Huvuddelen av jorden runt Mälaren schackrades bort till adeln under Axel Oxenstiernas tid på 1600-talet. 1734 års beslut av bland annat riddarståndet borde väl visa, att i förläningarna kunde icke ingå vare sig vattenområdena eller fiskerätten i Mälaren. Ty om så skulle ha varit förhållandet, skulle väl adeln, som var ägare till gårdarna runt Mälaren, ha protesterat och sagt ifrån, att denna rättsregel är orimlig i olika sammanhang. Skulle sedan lantmätlarna ha begått felaktiga förrättningar, torde det visst, om jag inte tar fel — tyvärr har jag inte nu tillgång till lagparagraferna — ändå stå någonting om att därest en lantmätare råkar medtaga i en förrättning någonting, som inte hör till egendomen, skall det anses ligga utanför. Jag kan inte återge dessa bestämmelser ur minnet, men det lär visst förhålla sig så med denna sak.

När fiskerättskommittén och lagberedningen tala om lantmäteriförrättningar, som skulle ligga till grund för att Mälaren skulle helt göras till enskilt vatten, skulle jag i detta sammanhang ha önskat att de lämnat en redogörelse — jag hoppas nu att jag får en sådan av tredje lagutskottet eller statsrådet — för den lantmäteriförrättning, som enligt Kungl. Maj:t:s beslut den 24 maj 1693 och befallning till direktören för landtmäteriet Carl Gripenhjelms utfördes av landtmätaren Jacob Braun och vilken i ett särskilt beslut den 13 juni samma år tillerkändes speciella möjligheter att erhålla skydd av Kungl. Maj:t — ja, inte *mot* Kungl. Maj:t utan *mot* adeln och andra, inte minst i Uppland. Denne lantmätare påpekar i ett memorial den 11 januari 1694, »huru allmänningarne i Uppland, som på åt-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

skilliga tider, emot Lag och billigheten kommit i privatorum händer kunna till Kongl. Maj:t och Cronan redresseras och återsökas».

Av ingressen till denna handling ser det ut som om man mindre haft för avsikt att omedelbart lägga allmänningarna under kronan utan mera åsyftat att bibehålla och återsöka dem till allmogens fria nyttjande. Det var snarast deras överförande i enskild ägo, som man ville förhindra. Tyvärr får jag ju säga, att dessa indragningar icke fullföljdes. Det var ganska naturligt, därför att de som skulle drabbas av desamma hade den politiska makten i vårt land. Det är emellertid uppenbart, att alla dessa olika handlingar på ett otvetydigt sätt tala om allemansrätten och att den ansågs som en levande realitet inom samhället. Det är denna rätt som jag i detta sammanhang har sökt hävda.

På riksdagsläktaren brukar en fiskare, som man kallar för Sunna-Nisse, sitta och höra på debatterna, speciellt när det gäller fisket. Jag var ute i somras och tittade på olika sjöar och besökte därvid även Hjälmaren. Jag får säga, att det måste kännas bittert för denne fiskare och hans medbröder, för fiskarena i Mälaren och på andra håll, när enskilda människor skola kunna säga, att detta fiskevatten utestänga vi er ifrån. Jag skall inte tala om känslorna hos befolkningen i Jämtland och Norrland över huvud när de får se hur sportfiskare från alla länder utestänga bygdebefolkningen från en ur gammal rätt. Jag har även tagit del av denna underliga inkapning som har skett i fråga om olika vatten i Norrland, och jag måste fråga mig: På vilken rättsgrund bygger man, när man låter bolag ta ifrån det norrländska folket kronan tillhöriga områden med dess olika vatten och fiskerätt? Det är en självtagen rätt. Och jag måste säga, att det är märkligt, att folk som bor i obygderna finner sig i dessa orimligheter.

Jag skulle också kunna gå igenom avvitringshandlingarna från Norrland, men det torde väl vara obehövt i det här sammanhanget. Men även i dessa handlingar har det föreskrivits, att strömfäll med utmål skulle för kronans framtida behov avsättas.

Jag vet inte heller, om det finns flera upplagor av 1852 års fiskeristadga — det har jag inte kontrollerat — men den jag tagit del av säger bl. a.: »Så stände och hvarje svensk man fritt att fiska i de delar af större insjöar, till hvilka strandäganderätten sig icke sträcker och där ej heller enskilt fiske är Kronan förbehållit eller annan tillhörigt.» Efter vad jag kan förstå sägs även där ifrån, att i vissa sjöar skall det finnas allmänningstvatten. Det förundrar mig, att dessa sjöar skulle kunna inskränka sig till dem, i vilka nu fritt vatten delvis upplåtes enligt propositionen och tredje lagutskottets förslag. När utskottets talesmän göra gällande, att ersättningarna skulle bli så oerhörda, vill jag säga: Ja, det är första gången som förändringar i fråga om fiskerätten skulle betalas av kronan. Under andra tids-skeden, när det icke fanns en socialdemokrat i denna riksdag, så ansåg man att förändringarna i fråga om fiskerätten kunde göras utan att berörda parter i olika avseenden kunde framställa ersättningsanspråk. Men det är uppenbart att känsligheten tycks vara ganska stor i det här sammanhanget.

Jag vet inte heller, om jag skall behöva säga någonting om 1896 års lag. Jag vet mer än väl, att både jordbruksministern och tredje lagutskottet komma att klamra sig fast vid 1896 års lagtext och säga, att detta är lag, och den skall följas. Men det är väl inte okänt, att 1896 års riksdag fattade ett beslut som gick längre än vad som avsågs i den föreliggande utredningen, och bl. a. förre statsrådet Gärde har ju senare fäst uppmärksamheten på det-samma.

Men det har också skett en föränd-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

ring i fråga om äganderätten ute i bygderna. Jag skulle önska att jag i stället för de här upphängda kartorna hade en karta ifrån Stockholms skärgård, upprättad av Bertil Hedenstierna i en bok som han gav ut för några år sedan. Då skulle vi få se, att huvudintressenterna i fråga om vattenområdena utanför Stockholm nu till huvudsaklig del utgöras av folk, som bor i Stockholm eller är godsägare. Att marken i kustområdet övergått till dessa folkskikt har inte endast inneburit, att det har kommit en främmande befolkning till kustbygderna, utan även att denna främmande befolkning hävdar 1896 års lag, som aldrig har tillämpats enligt lagtexten runt om i de svenska bygderna. Så länge bonden ägde marken tillämpade han icke 1896 års lag, men så snart en fiskerättsförening eller några andra föreningar, som bestå av ett antal direktörer och kaptener här i Stockholm, får en rättighet vet vi hur det går till. Jag har gått igenom domboken för Södertörn, och därav framgår, att så fort alleman, befolkningen, både fiskare och andra, kommer och begär sin rätt försas de ifrån fiskevattnen, oavsett vad de säga. Att hävda gammal rätt var svårt, därför att man hade någon-ting som hette jäv enligt förutvarande lagtillämpning.

Jag måste i detta sammanhang ge en liten eloge åt folkpartiet — jag brukar annars aldrig ge så mycket blommor åt det hållet utan av olika anledningarna säga små artigheter av annat slag. Men i detta sammanhang skulle jag vilja säga, att f. d. justitieminister Gärde visade förståelse för denna allemansrätt. I det tal, som han höll i denna kammare 1932 i denna fråga, yttrade han följande: »Genom det ifrågavarande stadgandet i 1766 års fiskeriförfattning har sedvanan blivit lagfäst, och därmed kom den att utgöra en legal inskränkning i jordägarens fiskerätt. Den blev i detta avseende fullt jämbördig och likställd med själva

strandäganderätten i och för sig.» Jag har i min motion givit ett fylligt referat av f. d. statsrådet Gärdes tal. Jag har gjort det därför att förre justitieministern Gärde ändock har visat förståelse och känsla för de gamla allemansrättigheterna. Man gjorde även 1932 förändringar i ett viktigt avseende därvidlag.

Jag måste understryka vad jag förut har sagt, att det är orimligt att tänka sig, att ett bolag eller liknande inte bara skulle kunna avstänga andra från fiskerätt utan även ha äganderätt till vattenområdena. Dessa värden ha aldrig medtagits i köpehandlingarna utan ha alltid legat på sidan av dessa. Ty när de stora bolagen erövrade Uppland, så var det skogen som man i främsta rummet ville åt — det övriga hade man inte räknat med.

Jag ber om ursäkt för att jag hållit på litet länge, men det torde ändå vara så, att denna fråga såvitt jag kan förstå har ägnats en mycket underlig behandling inte bara av Kungl. Maj:t utan även av andra. I de utredningar som arbetat med densamma har ingen talesman för allemansrätten haft säte. Jag har därför måst göra en historisk översikt i olika avseenden. Ty det är nödvändigt att ha en sådan för att kunna taga ställning till om man träder någons rätt för nära, om man nu skulle återgå till en allemansrätt på det område det här gäller. Men nu säger man i södra Sverige på samma sätt som tredje lagutskottets ärade ordförande, som jag ser är här, sade i första kammaren, att stjalpa ni lagen om gräns mot allmänt vatten, så stjalpa ni därmed fiskerättslagen. Det var naturligtvis en oerhört kraftig påtryckning på dem som äro ifrån Sydsverige, där man fått sig allemansrätten tillerkänd och varifrån anhängare av alla partier bl. a. i motioner givit uttryck åt sin anslutning till denna ståndpunkt. De mena, att om man nu stjalper lagförslaget om gräns mot allmänt vatten, stjalper man även

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

de andra lagförslagen med de fördelar som dessa medföra. De fri- och rättigheter, som det nya lagförslaget innebär för västkusten, äro värdefulla för fiskarna av i dag. Man kan givetvis resonera på det sättet. Men, ärade kammarledamöter, när man kom på tanken att skapa en lag om gräns mot allmänt vattenområde, så var förutsättningen den, att denna lag skulle anpassas efter den gällande fiskerättslagen. Och förut har denna fiskerättslag gällt utan att vi haft lagstiftning i fråga om vattenområde. Därför sker ingen olycka om man stjälpur lagförslaget om gräns mot allmänt vatten. Ty en sådan lag anser jag vara något av det mest orimliga som man kan föreslå inom en demokratiskt vald riksdag. Om nu kamrarnas ledamöter skulle hysa den uppfattningen, att man för att skydda västkusten måste taga denna lag och ändå behålla alla orättvisor i andra delar av landet, så finns ju dock den utvägen att begära återremiss på propositionen om allmänt fiskevatten, och då får tredje lagutskottet ytterligare gnugga det kära utskottsbetänkandet och se till, att man får fram den inte alltför vidlyftiga omformulering, som är erforderlig i detta sammanhang.

Jag vill sluta med att säga, att när vi första gången i en demokratiskt vald riksdag skola besluta om en rätt som denna, så borde det väl ändå vara så, att man borde slå vakt om de folkliga rättigheter som det här gäller och inte slå sönder dem. Och därför vet jag att det lönar sig litet att vädja till jordbruksministern. Jag vädjar mera till justitieministern, som ju ändå i fråga om vår lagstiftning om fornminnesvården o. d. visat intresse och känsla för gammal tradition, och undrar om han ändå inte skulle kunna visa litet mera känsla för denna allmänna rätt, som jag här gjort mig till tolk för. Jag är medveten om att riksdagsmän och andra, oavsett hur lagen kommer att se ut, komma att kunna utnyttja både fiske-

jakt- och andra rättigheter. Men det finns även andra människor, som icke ha den ekonomi som vi ha och som också behöva tillgång till dessa allmänna rättigheter. Jag vill framhålla, att det ur friluftssynpunkt är viktigt att allemansrätten icke i något avseende rubbas.

Jag har, herr talman, icke kunnat förbereda denna fråga som jag hade bort göra ute i bänkarna, d. v. s. resonera med olika riksdagsmän. Regeringen har ju haft alla möjligheter i det avseendet. Jag har av sjukdom tvingats att vara ifrån det hela under flera veckor. Även om jag har försökt göra så gott jag kunnat i det avseendet, vill jag nu vädja till kammaren att följa mina motioner, som innebära avslag på propositionen och tredje lagutskottets förslag i fråga om lagen om gräns mot allmänt vatten och där jag i fråga om fiskerätten yrkar avslag på propositionen men kräver en skyndsamt utredning, varvid man tar hänsyn till allemans rättigheter och försöker förverkliga dem.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till de av mig väckta motionerna.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**: Herr talman! Då jag ber att få yttra några ord i denna fråga, är det inte för att jag står såsom medverkande vid utformningen av den framlagda propositionen. Så är inte fallet. Ej heller är det för att jag har någon ambition att följa herr Lundberg på hans rätthistoriska utflykter bakåt till år 1000. Det har jag för övrigt ingen som helst kompetens att göra. Men dels har herr Lundberg apostroferat mig genom att citera några uttalanden av mig i en juridisk skrift, och dels har jag såsom ordförande i lagberedningen på sin tid haft att göra med denna fråga.

Herr Lundberg har som bekant väckt en motion, och som en röd tråd genom denna motion går en anklagelse mot den

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

historiska utvecklingen på detta område. Han anser att vattenområdena inom landets gränser böra vara statlig tillhörighet och att fiskerätt bör av staten tillerkännas befolkningen efter sociala grunder, såsom en allemansrätt. Det rättsliga tillstånd som för närvarande råder på öppna havet utanför strandägarezonen borde enligt herr Lundberg råda överallt i landet. Fiskerätten borde över huvud taget inte på något sätt vara knuten vid strandäganderätten. Herr Lundberg menar att detta varit det ursprungliga tillståndet i landet; den ideala ordning som han blickar fram mot såsom en framtidsvision finner han realiserad långt tillbaka i tiden i vårt land. Ett genomförande av hans tankar skulle alltså blott bli en återgång till svunna tiders mera tillfredsställande ordning, då fisket överallt i landet enligt herr Lundberg var en allemansrätt, en nyttjanderätt, som på sociala grunder tillerkändes bygdebefolkningen.

Jag vill för min del inte gå in på det rättshistoriska problemet, hur den gammalnordiska fiskerätten var gestaltad. Motionären har kanske rätt. Men jag tror i alla fall att han ser litet för romantiskt på äldre tiders ordning. Var det måhända inte så, att när fisket var en allemansrätt var det i hög grad därför att det fanns utrymme för alla att fiska utan att man gjorde intrång på varandras intressen? Befolkningen var tunn sådd, fiskeredskapen voro primitiva och havet var stort. Men jag kan i långa stycken sympatisera med herr Lundbergs tankegång, när han kritiserar utformningen av den svenska fiskerättslagstiftningen århundraden tillbaka. Visst hade man kunnat tänka sig att fisket vid våra havskuster frikopplats från jordäganderätten. Jag har sympatier, det säger jag öppet, för en sådan ordning, som ju för övrigt sedan gammalt varit rådande i Danmark. Man hade också kunnat tänka sig en mycket snävare fiskerättszon än den som gällt i Sverige under senaste århundraden,

t. ex. en zon som ungefär som i Norge följt stranden på ett kort avstånd. Jag kan alltså liksom herr Lundberg beklaga att utvecklingen icke tog den riktningen i Sverige. Men att protestera mot ett historiskt händelseförlopp nyttjar vanligen inte mycket till. Vi ha nu en gång haft en fiskerättslagstiftning, som låtit fiskerätten bli tillbehör till fastigheterna på land, vanligen strandfastigheten. Vi kunna inte rulla tiden och utvecklingen tillbaka och komma åter till det idealtillstånd som enligt herr Lundberg — han må nu ha rätt eller inte — har existerat.

Jag kanske får säga några ord om ett par uttalanden av mig som herr Lundberg åberopat, dels i sin motion och dels i sitt yttrande i kammaren. Jag har i en liten skrift om strandäganderätten vid våra havskuster — den rör sålunda inte alla vattendrag och vattenområden i landet utan endast kusterna och där endast vid öppna havet — kritiserat ett betraktelsesätt som kommit fram i litteraturen och hos den lagberedning som år 1909 lade fram ett förslag till jordabalk. Man hade resonerat om fiskerätten i havet såsom ett utflöde av äganderätten. Man tycktes mena att det historiskt sett funnits en äganderättsgräns i havet, och med äganderätten följde rätt för fastighetsägaren att fiska inom området. Enligt mitt sätt att se — man kan naturligtvis ha olika meningar om det — var det ett mycket konstlat betraktelsesätt att antaga att rätten till havsbotten skulle vara det primära och sedan fiskerätten något slags bihang till denna äganderätt till botten. Jag såg det i stället så att fiskerätten var det substantiella och att det var den man lagstiftade om, inte om någon äganderätt till havsbotten.

När jag hörde herr Lundberg tala om dessa frågor, kom jag att tänka på en liten historia, vilken på sin tid berättades av en forskningsresande som besökt någon avlägsen övärld. Han hade funnit att stammarna på öarna som sina

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

viktigaste skatter dyrkade stora stenar, förmodligen välformade sådana, och de förde blodiga strider om dessa stenar. Den segrande stammen tog dem med sig såsom krigsbyte, när den for tillbaka. En gång råkade en segrade stam tappa en stor sten på havsbotten, så att den sedan var oåtkomlig. Men det hindrade inte att stenen blev den viktigaste skatten, som stammarna tvistade om ännu mer än förut, och den som segrade ansågs få äganderätt till stenen. Då hade han vunnit en stor härlig triumf och stort krigsbyte, till nästa gång, då kanske den stammen led nederlag och äganderätten gick över till den andra stammen.

Någonting liknande gäller om en äganderätt till havsbotten, som icke är förenad med fiskerätt. Det är en urholkad äganderätt, beträffande vilken man inte kan säga vilka reella förmåner den medför.

Om jag får återgå till min lilla skrift, var alltså mitt resonemang det jag nyss angav. Jag anförde vidare att vi inte hade några bestämda regler i lag om något annat än fisket. Mitt resonemang överensstämmer på den punkten med vad herr Lundberg sagt. Jag tillade också — men det har herr Lundberg inte sagt — att jag ansåg denna fråga vara av mycket ringa praktisk betydelse. Det behandlade ämnet kan synas vara obetydligt, men juristerna ta ju ibland upp sådana där små nötter att knäcka. Frågan gällde alltså huruvida en strandägare vid havet har någon äganderätt oberoende av fiskerätten. Det som skulle följa med äganderätten utöver fisket skulle möjligen vara jakt på sjöfågel och rätt att taga sten, tång o. dyl. på havsbotten. Resonemanget hade sålunda inte den bärvidd som herr Lundberg tycks ha antagit.

Jag skulle i detta sammanhang vilja säga några ord om herr Lundbergs påstående i motionen och i sitt anförande, att denna lagstiftning innebär att kronan utan ersättning avhänder sig oer-

hörda strandområden. Förslaget låter fiskerättszonen utanför en fastighet även vid öppna havet sammanfalla med det enskilda ägoväldet. Ett sådant betraktelsesätt har förut varit det allmänt rådande i fråga om inre vattendrag, sjöar, åar etc. Man har där sagt att ägo-gränsen går ute i vattnet, bortsett från det inre området i de största sjöarna. Men vid havet har man inte haft något särskilt uttryck för ett sådant betraktelsesätt. När jag hade att göra med denna fråga i lagberedningen, diskuterade vi mycket om man möjligen skulle göra en skillnad mellan ägoväldet, den privata äganderätten, som skulle gå närmare stranden, och en fiskerättszon, som skulle gå längre ut. Men vi kommo till den uppfattningen att det skulle bli mycket svårt för befolkningen att förstå sig på det fina i en sådan lagstiftning. En dylik ordning skulle innebära att man först hade en smal zon, dit äganderätten skulle sträcka sig, exempelvis som i Norge intill den linje där ett djup av två meter vidtager, och därefter ytterligare en zon, en fiskerättszon, vilken hos oss hittills gått 180 meter utanför tvåmetersdjupet. Hur skulle fiskar- och kustbefolkningen kunna begripa denna subtila distinktion mellan den inre gränsen, inom vilken man inte bara fick fiska utan också skjuta sjöfågel och hämta sten och tång, och den yttre gränsen, inom vilken man bara fick fiska? Det skulle betraktas såsom något ganska konstlat. Nu kan det kanske i alla fall sägas att det måste anses innebära ett onödigt förlösande av värden från statens sida att utsträcka den enskilda äganderätten till hela fiskerättszonen. Men frågan har icke någon praktisk betydelse annat än beträffande de av mig förut nämnda befogenheterna, jakt på sjöfågel samt sten- och tångtäkt o. d. Härtill kan invändas att man kanske i en framtid kan upptäcka någon naturtillgång i vattnet och att det vore olägligt om fastighetsägarna kunde säga att denna vore deras privata till-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

hörighet. Jag hyser för min del icke någon som helst farhåga för att kommande lagstiftning i vårt land skulle låta jordäganderätten få det innehållet. Upp-täcker man några värdefulla tillgångar inom denna zon, lär man väl kunna se till att de utnyttjas till samhällets förmån. Jag tror inte man behöver befara att kommande lagstiftare skulle vara oförmögna att urholka äganderätten, likaväl som hittills skett på andra områden.

Herr Lundberg säger vidare att strandägaren kanske inhägnar sin bit av havet och förbjuder andra att färdas där med båt eller att bada. Ja, men den rätten har strandägaren inte nu, även om det är fråga om enskilt vatten. Skulle det komma att göras försök till missbruk och skulle domstolarna gå längre än man anser rimligt i fråga om möjliggörande av dylika monopol på jorden, finns det väl möjligheter att ingripa däremot, lika väl som vi ingripa på alla möjliga andra områden såsom när det gäller våra skogar, mineraltillgångar osv.

Motionären låter sålunda sin historiska framställning bli bakgrunden för yrkandet att man skall avskaffa all enskild vattenrätt och så att säga dela ut fiskerätten till befolkningen efter sociala grunder. Man kan ju säga att detta är ett förslag om nationalisering som skulle äga rum utan ersättning till de rättsägare som för närvarande ha uteslutande rätt till fisket. Mot detta kan man ju anföra liksom mot andra projekt om nationalisering utan ersättning, att det blir en godtycklig behandling av en viss grupp medborgare. Hur än de nuvarande förhållandena uppkommit — det må ha varit vilka politiska faktorer som helst som ha dominerat, vissa samhällsklasser må ha profiterat och begagnat sig av lagstiftningsmakten för att gynna sina egna intressen, vilket är mycket möjligt och mycket sannolikt — så ha vi i alla fall kommit fram till en ordning, som vi inte utan vidare kunna

upphäva. Man kan inte utan vidare, om man inte vill göra sig skyldig till godtycke, säga, att vi ta ifrån alla jordbrukare deras vatten- och fiskerätt, därför att det har en gång för några hundra år sedan utvecklats en lagstiftning, där de dominerande samhällsklasserna ha gynnat sig själva. Vi kunna inte göra så, ty vi ta ändå hänsyn till nu levande generationer och utgå ifrån att de på vanligt normalt sätt förvärvat sin fiskerätt.

Även om man inte ginge så hårdhänt fram utan sade, att de skola få ersättning, undrar jag, om det vore så praktiskt, när vi nu ha det ärvda systemet, att genomföra en häftig omkastning av hela vårt vattenrättssystem och alltså reglera fiskerätten på ett helt annat sätt än hittills. Jag tror att en sådan reform skulle mötas av mycket oförstående och mycket motstånd, och den skulle självfallet, om ersättning lämnas, draga med sig mycket dryga kostnader för staten.

Den av min kollega statsrådet Sträng förordade fiskerättslagen går i stället en annan väg. Förslaget bygger på gällande fiskerättslag men utvidgar allemansrätten i flera viktiga hänseenden. Det kan kanske sägas att förslaget är mycket hänsynsfullt mot strandägarna genom att för minskningen i deras nuvarande monopol — uteslutanderätt i den mån de haft det till fisket — lämnas penningersättning. Men därmed vinnes i alla fall, att ingen kan klaga över att ha blivit godtyckligt eller orättvist behandlad, och man har därigenom nått större enighet och samförstånd och undvikit att skapa bitterhet bland dem, som annars skulle känna sig drabbade av en ensidig lagstiftning.

Det förhåller sig med fiskerätsregler liksom med rättsregler om gruvor och skogar och andra naturtillgångar så, att man kan ha och faktiskt har mycket olika system i olika länder. Men när man, som jag sade, kommit fram till ett visst system, som man så att säga ärvt från sina förfäder, och man skall revidera detta system för att möta nutida

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

krav, är det vanligen enklast och mest ändamålsenligt att söka sig fram på sådana vägar, att man bibehåller de gamla formerna och institutionerna men ger dem ett ändrat innehåll.

Motionären, herr Lundberg, har själv i denna kammare berömt statsrådet Gärde för en reform i fiskerättslagen, som han var med om att genomföra, och herr Lundberg har i sin motion också berömt statsrådet Bismark, lika så för en reform. I själva verket utvidgades då allemansrätten på de enskilda fiskeinnehavarnas bekostnad mot ersättning till dessa. Det är precis samma väg som statsrådet Sträng går i sitt nu förevarande förslag. Han borde därför strängt taget ha anspråk på samma lovord från herr Lundberg, som denne har slösat på herrar Gärde och Bismark.

Jag tror, herr talman, att kammaren med lugnt samvete kan godkänna detta lagkomplex.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Jag skall först be att få beklaga, att jag inte kan tillmötesgå herr Lundbergs begäran om en historisk utredning. Framför allt saknar jag fullständigt möjlighet att göra någon historisk utredning om de lantmäteriförrättningar, som ägde rum under 1600-talet.

För övrigt har herr Lundberg i sin framställning här i dag såväl som i sin motion givit en bild av rättsläget, som jag inte tror är fullständigt riktig. Herr Lundberg hävdar den uppfattningen, att vattenområdena i vårt land äro kronans egendom och att den nya lagen skulle frånhända staten enorma vattenområden. Jag tror att herr Lundberg missuppfattade vad jag sade i mitt anförande, då herr Lundberg trodde, att jag skulle ha givit uttryck åt den meningen, att alla vattenområden som finnas här i landet äro enskilda. Det var sötvattenområdena jag syftade på, och det tror jag också mycket klart fram-

gick av mitt anförande. Vad beträffar frågan huruvida sötvattnet är enskilt eller allmänt har ju herr Lundberg själv i sin motion medgivit, att sötvattnet nog får betraktas som enskild egendom. Jag har fått den uppfattningen av herr Lundbergs motion. Men av herr Lundbergs anförande i dag kunde man knappast finna annat än att herr Lundberg gick in för den uppfattningen, att praktiskt taget alla vatten här i landet vore allemansrätt eller kronans egendom.

Jag skall med anledning därav bara be att få citera vad som säges i nuvarande jordabalk. Det är ett stadgande som är mycket gammalt. Det daterar sig från år 1734, och det gäller än i dag. Det finns infört i 12 kap. 4 § jordabalken, och det heter där — jag skall citera ordagrant, formuleringen är något ålderdomlig, men jag hoppas, att kammarens ledamöter komma att förstå innebörden — på följande sätt: »Är å, sjö, eller sund, sidolånga byar emellan; ägen då halvt vardera. Ligger holme mitt uti insjö eller ström; vare lag samma. Ligger den ettdera landet närmare; have den holme, som vatten äger, efter rågång och bya skillnad. Flottholma have han, som den vid land sitt fäster. Kan insjö, eller en del därav, till äng växa; äge var äng eller land, efter ty, som han i sjön rådande varit.» Det är ju ett oförtydligt bevis på att vattenrätten i insjöarna är enskild egendom. Den saken kan väl inte behöva diskuteras.

Vad sedan vattenrätten i havet beträffar har jag förut givit uttryck åt den meningen, och det säges även i propositionen, att där är rättsläget tämligen oklart.

Nu vet jag att herr Lundbergs resonemang beträffande insjöarna främst gäller bolagens fiskerätt, och därvidlag tror jag inte, att herr Lundberg drager de riktiga slutsatserna. Han säger i sin motion ordagrant följande: »Att bolagen skulle kunna ha någon som helst rätt till fiskerätten i insjöar eller vattenområden anser jag icke kunna mo-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

tiveras ur allemansrättslig synpunkt, och de böra, som bolag, helt uteslutas från fiskerätt.» Nu är det emellertid så här i landet, att om man äger jord och fastighet av vilket slag det vara må, så äger man den. Om det är en fysisk person, ett bolag, gör detsamma. Man kan inte med nu gällande lagstiftning ta ifrån ägaren en rätt som han har, även om det skulle vara så, att herr Lundberg och jag kanske äro ense om att de människor som bo och bygga framför allt vid norrlandsbolagens insjöar borde få rätt att fiska där. Även om vi skulle ha rätt i denna uppfattning, kan man inte göra något åt den rättsliga sidan av saken. Det äro vi oförmögna till. Vi kunna möjligen göra det på det sätt utrikesministern nämnde, nämligen nationalisera utan att ge någon som helst ersättning, men en sådan handling strider så starkt mot vedertagen svensk rättsuppfattning, att den bleve en handling av närmast revolutionär karaktär. Det är jag för min del, när det gäller vattenrätten och dylika saker, inte beredd att medverka till, och jag undrar, om ens herr Lundberg är det.

Det är många saker som man skulle kunna tala om här. Herr Lundberg meddelade, att han är ägare av mark, som hans förfäder brukat och att den marken ligger på rätta sidan, vilket jag fattade så, att det skulle innebära, att herr Lundbergs mark även innefattar fiskerätt. Ja, tiden är ute och vid sådant förhållande vill jag bara tillägga, att denna stora Realtillgång, som herr Lundberg äger och som visar att herr Lundberg har sina rötter i jorden kanske har varit en bidragande orsak till det utomordentliga patos, som han har kunnat nedlägga i sin insats i dagens debatt.

Herr LUNDBERG (kort genmäle): Herr talman! Till detta sista vill jag säga, att när jag själv har dessa rättig-

heter, herr Andersson i Löbbo, så vill jag icke förvägra andra, som leva under sämre förhållanden än jag, den enda lilla allemansrätt de ha.

Sedan vill jag säga till herr utrikesministern att jag inte har påstått att utrikesministern var rättshistoriker. Den saken har jag inte uttalat mig om. Jag har tvärtom alltid fattat att professor Undén har sysslat med andra ting, som inte direkt höra till rättshistorien.

Utrikesministern beklagade, att vi inte ha fått norsk och dansk rätt gällande på detta område. Ja, det beror på att svenska folket aldrig tillförne, när dessa lagar ha tillkommit, haft några möjligheter att representera sig. Fram till 1896 hade icke svenska arbetare en enda representant i riksdagen. Det är orsaken. Nu ha vi fått dessa möjligheter, men när vi nu skola stifta lag, så skärpa vi i stället äganderätten och ta bort sådana rättigheter som andra, vilka man har brukat kalla reaktionärer, ändå ha skyddat åt svenska folket under många år.

Vad sedan de sociala synpunkterna beträffar har jag i detta sammanhang kopplat bort fiskares och andra liknande rättigheter, ty allemansrätten förutsätter icke att man mot t. ex. fiskare skall behöva vidtaga några åtgärder. Men inom allemansrätten kunna sociala hänsyn tagas. Dessa skola dock icke bindas till enskild äganderätt utan till rätten som sådan, och det är en sak, som ligger vid sidan om detta resone-mang. Den hör annat till.

Så berättade utrikesministern en liten vacker saga om en sten, som till slut hamnade i ett vatten, där den starkaste fick äganderätt till densamma. Ja, det har varit likadant med här ifrågasvarande rättigheter. När adeln hade makten, avstängde de bönderna från rätten att fritt bruka sin egen jord. När bönderna sedan blevo starkare, i slutet av 1700-talet, togo de tillbaka allemansrätten i fråga om jakten o. s. v. Så har det alltid varit. Jag vill erinra om stri-

Interpellation ang, utökning av antalet prisorter, m. m.

derna i riksdagen 1809, när exempelvis bondeståndets sekreterare troligen skrev under en viss handling mot bondeståndet, som fick lov att finna sig i vad som skedde.

Det har här talats om att folk har så svårt att förstå nödvändigheten av att ha olika zoner, en vattenområdeszon, en fiskerättszon o. s. v. Folk förstår sig inte på sådana juridiska finurligheter. Vore det då inte lämpligare att juristerna lärde sig de enkla regler, som vi anse skola gälla i fråga om fiske vid kuster och annorstädes, att man inte skall träda någons rätt för när. Det är grosshandlare och direktörer och andra främmande element, som nu ha kommit in i sammanhanget. Jag har själv icke del i vatten annat än samfällt, och det är den omständigheten att jag råkar vara av bondesläkt som gjort, att jag kunnat göra bruk av dessa rättigheter.

Vidare har det sagts här, att det inte spelar någon större roll, om man vidtar här föreslagna förändringar eller inte. Men, herr utrikesminister, res ut en knapp mil utanför Uppsala — vi ha ju bott i Uppsala båda två under en del år — och se efter hur det förhåller sig med de enskilda skogsområdena och med förbudsskyltarna där! År 1930 stötte jag på dem för första gången, och jag vågade faktiskt inte gå över de förbjudna gränserna, ty jag visste inte om att denna allemansrätt gällde. Faktum är, att man sätter upp förbudsanslag överallt, oavsett om det är rätt eller inte, och sådana förbud respekterar åtminstone fattigt folk.

Sedan har också ersättningsfrågan varit på tal här. Jag har inte tagit upp den som en huvudregel. Om staten nu anser det lämpligt, och om man har ekonomiska möjligheter att ersätta, så är den saken inte någon huvudfråga för mig. Men de förändringar, som skola vidtagas i vatten- och fiskerätt, de skola göras nu, ty annars skriva vi bort alla här ifrågavarande rättigheter, och vad kommer då härnäst?

Till slut sade utrikesministern att jag hade slösat vackra ord på förre justitieminister Gärde, och att jag på samma grunder också kunde ha slösat vackra ord på den nuvarande jordbruksministern. Men tyvärr råkar jag ha kontakt med de människor, som komma att träffas av här ifrågavarande lag, och jag har levt för mycket bland dem för att min tacksamhet, om också i begränsad omfattning, skulle kunna sträcka sig till jordbruksministern. Jag har ingen möjlighet att göra det.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**: Herr talman! Jag beklagar att poängen i min lilla historia gick herr Lundberg helt förbi. Min mening var att förklara, att striderna om stenen på havsbotten voro strider om fiktioner, om fetischer om man så vill, utan egentlig praktisk betydelse. Herr Lundberg tog dock historien högst allvarligt och tyckte att äganderätten till stenen på havsbotten var utomordentligt viktig.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta den fortsatta behandlingen av detta utlåtande samt handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7.30 em., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 8.

Interpellation ang. utökning av antalet prisorter, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **ADOLFSSON**, som anförde: Herr talman! Enligt riksdagens beslut i våras har antalet prisorter för brödsäd reducerats mycket kraftigt. I inlandet finnes sålunda endast en prisort kvar, nämligen Örebro, med 0,75 kronor per deciton lägre pris än kustprisorterna.

Interpellation ang. överenskommelsen om införande av exportavgifter å trävaror och pappersmassa.

För att kompensera fraktökningen med anledning av prisornas slopande beslutade riksdagen en höjning av brödsädespriset med 0,57 kronor per deciton. I motion nr 612 i denna kammare ifrågasatte jag, om inte denna kompensation vore otillräcklig och komme att sänka avräkningspriserna till jordbrukarna, i synnerhet i inlandet. Jag yrkade därför att Skattkärr, Kristinehamn och Säffle i Värmlands län och Lidköping i Skaraborgs län skulle bibehållas som prisorter. Riksdagen beslöt dock avslå denna motion.

Vid de leveranser av brödsäd, som ägt rum i höst i Värmland, ha sålunda jordbrukarna fått vidkännas en prisreduktion för fraktkostnaden till Göteborg, som är närmaste kustprisort, med:

från Kristinehamn	1,15	per	dt
» Skattkärr	1,05	»	»
» Karlstad	1,15	»	»
» Säffle	1,05	»	»
» Arvika	1,25	»	»
» Sunne	1,80	»	»

Då som förut nämnts kompensationen utgör 0,57 kronor per deciton ha alltså jordbrukarna i Värmland fått vidkännas en nettoförlust på ca 0,5—1,2 öre per kg. Likadant torde förhållandet vara i många andra delar av vårt land. Det är fullt naturligt att detta vållat både besvikelse och oro, och många jordbrukare fråga nu hur en rättelse skall kunna ske. Man menar nog, att endera bör antalet prisorter ökas igen eller också bör priset på brödsäd höjas, så att full täckning för den ökade fraktkostnaden erhålles. En höjning av brödsädespriset torde även ur försörjningssynpunkt vara önskvärd, då ju genom det höjda klipriset skillnaden mellan klipriset och brödsädespriset på från prisorterna längre bort belägna gårdar är lika med noll, vilket lätt kan fresta till att använda brödsäd till foder.

Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen

för jordbruksdepartementet få framställa följande frågor:

Är statsrådet beredd att till nästa års riksdag framlägga förslag om en utökning av antalet prisorter?

Om så inte är fallet, är då statsrådet beredd att föreslå riksdagen redan nu en höjning av brödsädespriserna, så att full kompensation lämnas för de genom prisornas slopande ökade fraktdragen?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.

Interpellation ang. överenskommelsen om införande av exportavgifter å trävaror och pappersmassa.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till herr JÖNSSON i Rossbol, som yttrade: Herr talman! Enligt bestämmelserna om användningen av de penningmedel, som inflyta genom exportavgifterna å trävaror och pappersmassa, om vars införande överenskommelse träffats emellan regeringen och trävaruindustrien, framgår bl. a. att den berörda industrien efter vissa år skall äga återfå 70 procent samt att 10 procent av dessa medel skola reserveras för bekostande av skogsvårdsbefrämjande åtgärder vid en eventuell inträffande lågkonjunktur.

Den starka stegringen av exportpriserna på såväl trävaror som pappersmassa har givetvis föranlett stegrade hemmamarknadspriser på dessa förnödenheter. I den mån man sålunda genom exportavgifter kan trygga hemmamarknadens behov av trävaror och pappersmassa till priser, som icke äro av inflationsdrivande natur, kan åtgärden anses principiellt riktig. Däremot kan det med fog ifrågasättas om överenskommelsen beträffande fördelningen eller användningen av de influtna medlen är välbetänkt.

Den omständigheten att trävaruindustrien, särskilt i Norrland, genom sina

Interpellation ang. avstyckning av tomter och uppförande av bostäder inom icke planlagda områden.

starka inköpskarteller äger ett avgörande inflytande på prissättningen av råvarorna, kommer säkerligen att ge till resultat att de nu beslutade exportavgifterna, i trots av ifrågavarande industris goda vinstmöjligheter, ändock till övervägande del få bäras av nämnda industris råvaruleverantörer.

Även om utgångsläget för de enskilda skogsägarnas företrädare vid pågående prisförhandlingar om råvaran är förmanligare än föregående år, så kan träindustrien säkerligen skydda sig för de inkomstminskningar som exportavgifternas införande skulle innebära. I realiteten kommer sålunda den mellan berörda industrier och regeringen trädfade överenskommelsen om införande av exportavgiften att som en extra beskattning i stor utsträckning drabba leverantörerna av sågtimmer och massaved.

Dels här antydda förhållande och dels den omständigheten att de under senaste årtiondet relativt stora skogsuttagen absorberat all för råvaruprodukterna tillgänglig arbetskraft, varför nödiga skogsvårdsarbeten i brist på arbetskraft inte ha kunnat genomföras i takt med avverkningarna, borde vid regeringens handläggning av denna fråga ha vunnit bättre beaktande än vad som synes vara fallet. En större del av de genom exportavgifterna influtna penningmedlen än vad överenskommelsen förutsätter borde sålunda ha reserverats för skogsvårdsarbeten, ej minst med hänsyn till att det därigenom skulle ges större möjligheter att bereda skogsarbetarna en önskvärd tillgång på arbete vid en eventuell konjunkturförändring och därav föranledd inskränkning av virkesuttagen i skogarna.

Då här berörda frågor äro av stor betydelse för inte endast landets skogsägare utan för alla, som äro engagerade i skogsindustriens råvaruproduktion, samt då alla åtgärder till tryggande av en nöjaktigt återväxt i våra skogar be-

hövas får jag härmed hemställa om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framställa följande fråga:

Av vilken anledning har vid den mellan regeringen och skogsindustrien trädfade överenskommelsen om införande av exportavgifter prövats lämpligt att endast 10 procent av genom dessa avgifter influtna penningmedel skola reserveras för bekostande av skogsvårdande åtgärder?

Denna anhållan bordlades.

§ 10.

Interpellation ang. avstyckning av tomter och uppförande av bostäder inom icke planlagda områden.

Herr **PETTERSSON** i Dahl erhöi på begäran ordet och anförde: Herr talman! År 1947 antog riksdagen en ny byggnadslag. Avsikten med denna var att söka åstadkomma större planmässighet i markens användning och i bebyggelsen i fråga om tätorter eller i sådana områden, där tätortsbebyggelse kan väntas. Genom den nya lagstiftningen ville man skapa garanti för en bättre avvägning mellan de enskildas och det allmännas intressen i fråga om exploatering av mark och bebyggelse. Däremot var det väl icke lagstiftningens avsikt att reglera markens användning för glesbebyggelse med undantag för sådana områden, som på grund av särregna naturförhållanden eller av kulturhistoriska eller konstnärliga skäl borde skyddas från vandalisering genom olämplig bebyggelse. Glesbebyggelse i andra områden torde icke behöva medföra någon konflikt mellan de enskildas och det allmännas intressen. Avstyckning av tomter och uppförande av byggnader i s. k. glesområden, d. v. s. utanför planlagda områden, bör byggnadslagen således inte lägga några hinder i vägen för, för så vitt det inte kan väntas

Interpellation ang. avstyckning av tomter och uppförande av bostäder inom icke planlagda områden.

att tätortsbebyggelse skall uppstå. I så fall kan länsstyrelsen utfärda byggnadsförbud.

Trots att någon oklarhet således inte bör kunna råda om byggnadslagens vare sig anda eller bokstav synes det vara en allmän tendens hos de organ, som handlägga ärenden rörande byggnadsverksamheten, att lägga hinder i vägen för avstyckning av tomter och uppförande av byggnader i rena glesområden, där det ingalunda kan bli fråga om någon tätortsbebyggelse, åtminstone inte inom överskådlig tid. Svårigheterna att få bygga på landsbygden äro betydande och många exempel kunna anföras på att ansökningar om avstyckning av tomter avslagits eller att byggnadstillstånd och lån till bostadsbyggande icke kunnat erhållas. När det gäller ytterområden till en tätort är detta ju fullt förståeligt, där måste det av praktiska skäl vara önskvärt att undvika en splittrad bebyggelse, men för den rena glesbebyggelsen kan ju detta skäl inte tillmätas någon betydelse. Inte heller har det stöd i gällande lagbestämmelser.

Det förefaller sålunda som om tillämpningen av gällande lagar på området skulle lämna en del övrigt att önska. Särskilt frågan om vad som skall anses som tätortsbebyggelse eller icke tätortsbebyggelse tycks vara svår att avgöra. Om området är föremål för tätortsbebyggelse får en lantmätare icke avstycka en tomt, förrän avloppsledningar äro projekterade och godkända. När en lantmätare har att behandla ansökan om avstyckning är han hänvisad till en subjektiv tolkning av lagbestämmelserna och i tveksamma fall synes han anse det bäst att icke handla utan vägra avstyckning, innan mycket omfattande utredningar och förslag beträffande avloppsledningar blivit utförda. Anhopningen av sådana ärenden är mycket stor, och så kommer det att dra långt ut på tiden, innan frågan kan

bli avgjord. Under tiden finns det ju ingen möjlighet att bygga. Tillgången på tekniskt kvalificerad personal för uppgörande av förslag till vatten- och avloppsledningar har också varit otillräcklig, varför ärendenas behandling ytterligare fördröjts. Det förefaller också som om samarbetet mellan de organ, som ansvara för byggnadsverksamheten, icke varit tillfredsställande.

De här berörda omständigheterna verka tillsammansantagna på ett sådant sätt, att åtskillig bebyggelse på den rena landsbygden hindras. I stället tvingas de bostadssökande att anskaffa tomter och bygga inom planlagda områden. Följden blir att den redan förut omfattande flykten från landsbygden påskyndas alldeles i onödan. Det kan ju inte ha varit lagstiftningens mening att tvinga in nybyggen till tätorterna.

Med anledning av vad som sålunda anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande frågor:

Har herr statsrådet observerat de förhållanden, som starkt försvåra möjligheterna att avstycka tomter och uppföra bostäder inom icke planlagda områden?

Anser herr statsrådet att tillämpningen av gällande bestämmelser på byggnadsverksamhetens område står i god överensstämmelse med bestämmelsernas anda och mening?

Om så inte är fallet är herr statsrådet beredd att vidtaga åtgärder i avsikt att få en bättre tillämpning till stånd, så att byggenskapen på den rena landsbygden icke som nu är fallet starkt försvåras?

Denna anhållan bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 5.23 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 15 november.

Kl. 7.30 em.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Lag om gräns mot allmänt vattenområde m. m. (Forts.)

Herr andre vice talmannen anmälde, att behandlingen av tredje lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner, nu komme att fortsättas; och lämnades vid fortsatt föredragning av det i *punkten A* upptagna förslaget till *lag om gräns mot allmänt vattenområde*, 1 §, enligt förut skedd anteckning ordet till

Herr LARSSON i Karlstad, som yttrade: Herr talman! Med tanke på den synnerligen intressanta och monumentalt upplagda historiska avhandling, som kammaren fick höra före middagen, förstår jag, att innehållet i mitt anförande här kommer att te sig tämligen enkelt. Jag vill emellertid redan nu säga, att jag beträffande äganderätten har en i väsentliga stycken helt annan uppfattning än den, som kammaren då hörde.

Utskottets ärade vice ordförande lämnade vid debattens början en utförlig redogörelse för de föreliggande lagförslagen. Jag kan intyga att dessa förslag behandlats synnerligen grundligt i tredje lagutskottet. Det har rätt olika meningar, men man har försökt jämka ihop dem och har även lyckats därmed i väsentliga punkter. Åtskilliga motsättningar kvarstå emellertid och ha i form av reservationer fogats till utskottets

utlåtande. Då jag funnit mig föranlåten att ansluta mig till några av dem, så skall jag be att få motivera orsaken därtill.

Det av utskottsmajoriteten förordade förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde fyller nog i stort sett det angivna syftet att skapa enkla och enhetliga regler beträffande gränsdragningen mellan allmänt och enskilt vattenområde vid landets kuster och insjöområden. Tyvärr rubba emellertid dessa regler gamla rättsförhållanden, grundade på urgammal hävd, lantmäteriför rättning, dom etc. Denna omständighet har hos strandägarna utlöst en stark oro för att de genom de nya gränserna skola förlora sådana enskilda rättigheter till fiske och jakt, som de i alla tider ansett obestridligt knutna till fastigheterna. Att sålunda befarade förluster i stor utsträckning komma att drabba småbrukare och fiskare med svag ekonomi gör lagändringen särskilt betänklig.

Farhågor för att den nya lagstiftningen skall förvandla ett betydande antal hittills bärkraftiga kombinerade jordbruk till ofullständiga jordbruk med svaga eller helt otillräckliga försörjningsmöjligheter för sina innehavare ha till utskottet framförts av ett stort antal deputationer, som kommit från olika delar av kusten från Lappland i norr till Blekinge i söder. För egen del har jag inte kunnat undgå att taga intryck av de sålunda framförda bekymren. I den mån kustbefolkningens farhågor äro befogade förefaller det också mycket tveksamt, om det kan vara möjligt att kompensera de uppkomna förlusterna genom engångsersättning. Resultatet blir väl för vederbörande fastigheter detsamma som det blivit för de fastigheter, vilka i ett tidigare skede av-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

hände sig sina skogsmarker. Den skilsmässa mellan jord- och skogsbruk, som därigenom uppkom, har man numera funnit medföra olyckliga följder för jordbruket. Ligger det då inte nära till hands att misstänka att, om man nu på lagstiftningens väg genomför en liknande skilsmässa mellan jordbruk och fiske — även i fall där en kombination av dessa båda näringar är ändamålsenlig och kanske den enda naturliga betingelsen för att bereda vissa befolkningsgrupper skäligen utkomstmöjligheter — man i en framtid kommer att beklaga denna åtgärd lika livligt och med samma berättigande, som man nu beklagar de talrika fall, där skogen blivit skild från jordbruken?

Rent principiellt hysa vi reservanter dessutom den åsikten, att den privata äganderätten bör skyddas så långt detta är möjligt utan att något väsentligt allmänt intresse eftersättes. Det är visserligen sant, att den nya lagen i vissa fall medför en utsträckning av fastigheternas strandvatten, men i andra fall får lagen en motsatt verkan, som på sina håll påstås komma att medföra avsevärda förluster för fastigheternas ägare. Detta gäller strandvattnet kring de små öar, som i havet ligga 300 meter utanför strandlinjen. Enligt lagförslaget skola dessa fräntagas enskilt vattenområde. Det kan måhända vara en bedömningsfråga, hurvida allmänt intresse verkligen kräver detta offer av strandägarna; vi reservanter ha i så fall bedömt saken annorlunda än utskottsmajoriteteten. Vi anse, att en utsträckning av rätten till enskilt strandvatten, så att denna rätt kommer att gälla kring alla öar — alltså även sådana av mindre utsträckning än 100 meter — vilka utgöra fastighet eller del därav, i många fall skulle bevara nu rådande rättsförhållanden och dessutom bespara statsverket några miljoner kronor i eljest ofrånkomlig ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till de med 1) resp. 2) be-

tecknade reservationer, som av herr Eskilsson och mig ha fogats till tredje lagutskottets utlåtande nr 22 resp. 23.

I utskottets utlåtande nr 23 angående förslag till lag om rätt till fiske m. m. förekommer i 30—32 §§ en nyhet under rubriken »om åtgärder mot vanskötsel av fiske». Visserligen har fiskerättskommittén föreslagit denna nyhet, och flertalet remissinstanser ha lämnat den utan erinran, några ha t. o. m. tillstyrkt densamma, men vägande skäl kunna även anföras däremot, såsom också framgår av en del remissvar. Hovrätten över Skåne och Blekinge t. ex. avstyrker en dylik lagstiftning och likaså ett antal hushållningssälls kapps förvaltningsutskott. Starka betänkligheter mot densamma uttalas av lantbruksstyrelsen och en del andra remissinstanser. I propositionen redovisas ett uttalande av fiskeriintendenten i Västerhavets distrikt, vari denne erinrar, att beträffande vatten, där flera ha fiskerätt, vanskötsel i de flesta fall bör kunna förekommas på så sätt, att lokala bestämmelser för fiskets bedrivande meddelas med stöd av fiskeristadgan. Där en enda person är ägare av ett fiskevatten ifrågasätter fiskeriintendenten om åtgärder av här ifrågavarande art verkligen behöva vidtagas, då sådana ej äro behövligen för landets försörjning med färsk fisk och ej heller för att tillgodose något särskilt exportintresse. Liknande betänkligheter framföras av kammarkollegiet, som ställer sig kritiskt till införande av statligt krav på att varje fiskevatten skall skötas på ett sätt, som överensstämmer med en rationell hushållning, då detta icke betingas av det ekonomiska läget. Det föreligger enligt kollegiets mening under sådana förhållanden ej något intresse av att driva upp en fiskerinäring, som ej kan få lönnande avsättning för sina fångster. Det samhällseliga intresset synes följaktligen för närvarande endast kräva en lagstiftning, som möjliggör åtgärder till skydd för fiskstammens förödande, säger kol-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

legiet. — Ett dylikt skydd torde dock, som fiskeriintendenten i Västerhavets distrikt påpekat, kunna åstadkommas med stöd av fiskeristadgan.

Med hänsyn till dessa och liknande yttranden är det svårt att finna denna nya lagstiftning av behovet påkallad. Man har en bestämd känsla av att nuvarande lag om uppsikt å jordbruk har en mycket ringa effekt både vad det gäller hävden av den svenska jorden och jordbrukets produktionsvolym. Ändock måste det vara betydligt lättare att upp-daga vanhävd vid jordbruk än vanskötsel av fiskevatten. Kostnaderna för uppsikt rörande lagens efterlevnad, länsstyrelsernas befattningsmed saken och kontrollen över ådömda åtgärders fullgörande skulle troligen kosta det allmänna mera än vad som står att vinna med en dylik lag. Jag ber därför att få yrka bifall jämväl till den reservation — betecknad 3) — som av herr Eskilsson och mig fogats till tredje lagutskottets utlåtande nr 23.

Beträffande slutligen tiden för den nu ifrågavarande lagens ikraftträdande, så förefaller brådska därmed skäligen omotiverad. Ha nu rådande förhållanden, vilka utbildats och varit gällande under en mycket lång tid, kunnat uthärdas utan större men, torde det icke innebära någon risk eller olägenhet att låta samma förhållanden bestå ytterligare ett par år, så att allmänheten hin-ner få del av och sätta sig in i de nya lagrumsbestämmelserna, innan lagarna träda i kraft. Jag tillåter mig därför yrka bifall även till de av herrar Werner m. fl. till utskottsutlåtandena nr 22 — reservation 3) — nr 23 — reservation 4) — och nr 24 fogade reservationerna.

Härefter anförde:

Herr HÆGGBLOM: Herr talman! Den långa utredning herr Lundberg gjorde här före middagen föreföll oss naturligtvis i mycket hög grad teoretisk. När

den tesen ställdes från herr Lundbergs sida, att vi i dag skulle hålla på att fördärva en allemansrätt, som förut existerat i vårt svenska rikets historia, och eftersom jag har en avvikande mening — jag tycker att utrikesministerns rätt vaga gensaga inte gav klart besked om hur en uppfattning, som är motsatt herr Lundbergs, kan vara grundad — skall jag be att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk med några reflexioner. Jag hoppas herr Lundberg inte misstycker, ty har han ställt en tes, så vill han givetvis att den allvarligt skall diskuteras.

Vad jag saknade i herr Lundbergs yttrande var just beviset för detta påstående, att här har existerat en allemansrätt till fiske och fiskevatten i vår svenska stat. Alla bevis för detta påstående saknades. Söka vi efter de äldsta urkunderna, som kunna giva oss ledning om huruvida denna tes är riktig, så komma vi till landskapslagarna, som äro de äldsta källor vi ha i fråga om vårt svenska rättssamhälles gestaltning. Jag hade i våras tillfälle att påpeka för herr Lundberg, att det i Upplandslagen mycket tydligt finns utsatt straff för den, som kränker enskild fiskerätt. Detta påpekande skedde sedan han skrivit sin motion, och han hade före motionens skrivande inte observerat denna sak. Nu avfärdar herr Lundberg denna sak med en ganska egenartad metod. Han säger, att den som skrivit Upplandslagen var en dråpare, och därför var det tydligen ingenting bevänt med honom.

Nu förhåller det sig väl ändå på det sättet, att dessa gamla landskapslagar inte äro skrivna av enskilda människor — vare sig av dråpare eller andra — utan som vi veta ha dessa lagar kommit till som sammanfattningar av den rättsuppfattning, som våra fäder hade. Låt vara att Upplandslagens skrivare Vigor, som presenteras som »en hedning i heden tid» — herr Lundberg, som inte har så stor beundran för kyrkans infly-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

tande här i landet, borde ha haft särskild anledning att fästa sig härvid — alltså var en dråpare och Upplandslagen på grund därav inte kan tillmätas någon större betydelse, så återstår i alla fall Östgötalagen, där brott mot enskild fiskerätt eller intrång på enskilt fiskevatten betecknas såsom odalbrott. Odal var beteckningen för jord i enskild ägo i motsats till allmänningsegendomen, och fiskevattnen räknades alltså till enskild egendom.

Dessa äro de äldsta urkunderna, herr Lundberg, och för att komma fram till den tes, som herr Lundberg driver, måste man plocka fram någonting ännu äldre. Jag vet inte hur klarlagt det blev efter det försiktiga yttrande, som herr Undén här fällde, men jag kom på det klara med att rättshistorien i varje fall inte kan ställa sig bakom herr Lundbergs tes. För min del vågar jag tro, att tillkomsten av den enskilda fiskerätten går så långt tillbaka i tiden som till den första bebyggelsen. För länge sedan, när våra förfäder levde av jakt och fiske, hävdade de givetvis inte någon enskild fiskerätt. De voro då nomadiserande. När emellertid en del av denna befolkning blev bofast, måste människorna i boplatsernas närhet trygga sin tillgång till fiske. Eftersom det var denna bofasta befolkning, som skrev de äldsta lagarna, så passade man sannolikt på att i dessa lagar trygga fiskerätten i boplatsernas närhet, medan man lät de mera avlägset liggande fiskevattnen förbli i allmän ägo.

Herr Lundberg säger dock, att staten en gång ägde alla vattenområden. Detta tror jag man vågar bestrida, eftersom den svenska statens tillkomst tillhör ett väsentligt senare skede än den äldsta bebyggelsens tid, och de former för äganderätt, som möta oss i landskapslagarna, gå längre tillbaka i tiden än den svenska statens tillblivelse.

Jag har roat mig med att jämföra Skånelagen, Östgötalagen och Upplandslagen. Jag har då konstaterat, att det

inte finns något som helst bevis för det herr Lundberg tillät sig att påstå, nämligen att svensk enskild rätt inte sträckt sig längre än den danska. I Skånelagen möta vi ingenting mer om enskilt fiskevatten än rätten att fiska i dammar o. d. I såväl Upplandslagen som Östgötalagen ha vi emellertid enskild rätt att fiska i av naturen danat vatten. Herr Lundbergs påstående att svensk lag i fråga om fiskerätt i enskilt vatten inte sträcker sig längre än dansk stämmer alltså inte. Så var åtminstone inte förhållandet när lagen skrevs ner. Jag tror inte man behöver fundera så mycket över vad det är som förklarar skillnaden. Hos oss var det ju så, att bondeallmogen bevarade sin frihet — kränkt då och då visserligen — i väsentligt större utsträckning än den kunde bevaras i Danmark. När herr Lundberg tillät sig säga, att han räknade med att det var en förmån för Skåne att det ej alltid varit en del av Sverige, så vill jag erinra herr Lundberg om vad denna »förmån» betydde för allmogen i Skåne. Den betydde, att allmogen i Skåne blev delaktig av samma livegenskap, som allmogen både i Danmark och i de mel-laneuropeiska länderna fingo lida under, men som den svenska allmogen blev förskonad ifrån. Där tror jag vi också ha förklaringen till, varför i Sverige den enskilda fiskerätten bevarats i böndernas och allmogens ägo, medan den är borta i de förut danska landskapen.

När herr Lundberg lade upp sin stora redogörelse för hur de svenska bönderna stredo för rätten till jakt, tycker jag att han borde ha stannat inför frågan varför de bara stredo för jakt-rätten och inte behövde strida för fiskerätten. Orsaken var den att jakträtten var dem berövad, men fiskerätten hade de aldrig berövats.

Så har det alltså varit med denna allemansrätt, som herr Lundberg gjorde sig till tolk för. Denna rätt går så långt tillbaka i tiden som före den första bebyggelsens tid, och förklaringen till att

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

vi ha enskild fiskerätt kvar i Sverige utom i Skåne, som förlorat den, tror jag för min del ligger i att den svenska allmogen skyddats mot den livegenskap, som berövade den danska allmogen dess fri- och rättigheter. Det är således en ganska underligt formulerad allemansrätt som herr Lundberg nu vill importera från de förut danska landskapen och göra hela det övriga Sverige delaktigt av. Detta må vara tillräckligt sagt om detta.

När herr Lundberg sedan talar om att vi här i detta land inte ha möjligheter att få en nypa luft o. s. v. utan att vi äro berövade dessa förmåner, då skulle jag vilja fråga herr Lundberg varför det just är i samband med metspö och fiskredskap, som kontakten med den friska luften och det övriga värdefulla i naturen måste nås — vi ha ju ändå rätt att fritt ströva omkring i alla vilda marker och röra oss på alla vatten. Det återstår att få en förklaring härpå, ty det finns här i Sverige en allemansrätt att vistas och röra sig fritt över de befintliga stora vatten- och landområdena.

Om jag sedan får gå till själva utskottsutlåtandet så är ju situationen, efter vad som hänt här förut i debatten, inte så litet förbryllande. När jag hörde herr Andersson i Löbbo tala om denna lagstiftning, som med en kostnad för staten på åtskilliga miljoner kronor skulle överföra förut enskilt vatten till allmän ägo, då verkade det som om staten skulle vara en sådan där ädel rövare, som stal från de rika och skänkte åt de fattiga. När jag hörde herr Lundberg skildra samma sak verkade det, som om staten tagit från de fattiga för att skänka åt de rika, och detta verkade i någon mån förbryllande. När man litet här och var i utskottsutlåtandet finner understruket, att det som vi nu skola besluta betyder en utvidgning av enskilda människors rättigheter, så gäller det väl endast själva lagen om gräns mot allmänt vattenområde, alltså det som står i utlåtandet nr 22.

När man sedan ser efter hur man gestaltar fiskerätten finner man, att allt det där om ökad äganderätt, som gjort herr Lundberg så orolig, bara är rena symboler. Man är formellt skriven som ägare till en massa vatten utanför kusterna, men man får inte överallt i Sverige rätt att utnyttja detta vatten med enskild äganderätt.

Om man nu undersöker hur denna nya fiskerättslag fördelar enskild fiskerätt och allmän fiskerätt för framtiden så är det ofrånkomligt, att den enskilda rätten fått maka åt sig. I annat fall, herr Lundberg, skulle det inte vara tal om att staten skulle behöva betala många miljoner kronor för att lösa till sig denna rätt. Det måste vara en obestridlig sak, att hela detta begrepp »inomskärs», som tillkom år 1766 och som utskottet säger att de små och stora jordägarna inrättat sig efter som ett rättsläge, så gott som helt och hållet försvinner. De enda områden, där de gamla förhållandena komma att gälla, äro utanför kalmarkusten och norrbottenskusten, där man dragit gränslinjer på kartan och i lagen förklarat, att innanför dessa gränslinjer är vattnet enskilt. Dessa gränslinjer gå, såvitt jag kunnat kontrollera i mitt hävligt, efter de gamla utom- och inomskärsgränserna. I övrigt betyder borttagandet av enskilt vatten kring öar med mindre längd än 100 meter och tillämpningen av den s. k. kilometerregeln, att betydande arealer förut enskilt fiskevatten, som utnyttjats med enskild fiskerätt, nu överföras till allmän ägo.

Om nu socialisering innebär att överföra naturtillgångar från enskild till allmän ägo, så kan jag inte komma ifrån att vi i denna lag, som vi nu skola antaga, acceptera en betydande socialisering av åtskilliga enskilda ägodelar. Inför detta vill jag erinra om ett gammalt löfte, som givits av en socialdemokratisk statsminister — jag minns inte om det var den nuvarande statsministern eller hans företrädare, Per Albin

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

Hansson — att man endast skall socialisera när det befrämjar produktionens effektivisering. Så har det hetat i en hel mängd socialdemokratiska skrifter, där man velat försvara den nuvarande socialdemokratiens socialiseringsplaner såsom mycket modesta och beskedliga. Man har lovat att icke tillgripa socialisering annat än när man därigenom kan åstadkomma en effektivisering av produktionen. Det skulle då vara intressant att få höra vilken effektivisering av produktionen i våra fiskevatten, som man nu skall befrämja med denna socialisering.

Nu ha vi, observera det, en viss fördelning mellan olika slag av fiskare. Vi ha strandfiskare med små båtar och små nät, som inte äro så djupgående. Man har här lämpliga redskap för grunt vatten. Vi ha sedan utehavsfiskare, som vi kalla det i mina trakter, och dessa äro utrustade med sjögående motorbåtar, djupgående garn o. s. v. Detta har jag tyckt vara en mycket klokt och ekonomiskt lämplig fördelning: de som haft tillräckligt fiskevatten på grunt vatten ha kunnat utnyttja detta utan att samtidigt behöva hålla sig med onödigt stora och dyrbara redskap. I den mån det blir förändringar i dessa förhållanden på de ställen, där gränsdragningen i Kalmarsund inte gäller, så måste strandfiskarna skaffa sig djupgående båtar och större redskap för att kunna få tillräckliga inkomster på sitt fiske. Jag har mycket svårt att förstå, att detta skall leda till en bättre ekonomi för fisket. Tvärtom tycker jag att det verkar vara en mycket dålig nationalekonomi att inte låta de gamla fördelningsgrunderna vara kvar.

En annan sak som gäller effektiviseringen av fisket är fiskevärden. För det stationära fisket har fiskevärden varit av mycket stor betydelse. Där har begreppet »inomskärs» varit en trygghet för dem, som ägnat sig åt fiskevärden. Därigenom ha de själva fått fördel av vad de vidtagit i fiskevårdande syfte.

Jag vill här efterlysa vad man nu tänker sätta i stället. Det skyntar fram, att staten skall ge sig på att bedriva fiskevärden på dessa områden. Vad man då tycks sikta till är väl att staten skall plantera ut fiskyngel i betydande mängder. Då vill jag emellertid med stöd av vad jag hört från sakkunnigt håll påpeka att den fiskevård, som man åstadkommer med yngelutsättning, i praktiken spelar en mycket liten roll. Det är visserligen astronomiska tal man här rör sig med. Man sätter ut hundratusentals lax-, sik- och gäddyngel. Men i områden, där man satt ut dessa yngel, har man kunnat konstatera, att det är mycket små mängder, som nå upp till ettårsåldern. Under alla förhållanden betyder denna yngelutsättning ur fiskevårdssynpunkt så ofantligt litet i jämförelse med den naturliga förökning med rom från köns mogna fiskar, som en förständig fiskare kan underlätta genom klokt fiske. Om man nu gör dessa fiskevatten allmänna, är det ingen som har ansvaret för att sköta fisket på ett klokt sätt, och under sådana förhållanden måste fiskevärden bli eftersatt.

Sedan ha vi, när det gäller denna effektivitetssynpunkt, ett tredje moment, nämligen jordbrukets beroende av fisket. Jag uttalade i början av mitt anförande en uppfattning om att de äldsta bebyggarna här i landet sökte trygga fiskerätten i närheten av sina boplatser, därför att befolkningen behövde detta för sin försörjning. Jag vill då erinra om att det alltså finns strandbyar, där jordägarna äro beroende av att ha tillgång till fiske för att jordbruket skall bli tillräckligt bärkraftigt för familjeförsörjning.

Herr Lundberg påtalade hänsynen till dem, som redan ha mer än nog av egen dom. Jag skulle emellertid vilja be herr Lundberg att komma ned till mina kustbygder, t. ex. till en by Ödängla, som genom denna lagstiftning förlorar 400 ha fiskevatten. Herr Lundberg borde vidare besöka Vällö, som omtalats i

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

samband med denna lagstiftning. Situationen där är enligt överlantmätarens beskrivning den att om inte denna gränsdragning kommit till stånd, vilket utskottet nu så välvilligt förordat, kunde överlantmätaren icke ha varit med om en uppdelning av ett jordbrukshemman där på två kvarvarande söner. Det skulle nämligen inte gå att vid en sådan uppdelning få bärkraftiga brukningsdelar utan tillhörande fiskevatten. På detta sätt förhåller det sig således med vad herr Lundberg kallar hänsynen till dem, som ha mer än nog av egendom.

Jag vill således i anslutning härtill ställa följande fråga till jordbruksministern: Är det riktigt vettigt, att man, samtidigt som vi försöka tillämpa 1947 års lagar om rationalisering av de mindre jordbruken genom att med förköpsrätt och expropriation m. m. tillföra småbruket mer odlad jord och mer skog, tar ifrån vissa kustbyar de där befintliga småbrukens försörjningskällor i fisket? Det är icke någon konsekvens i denna s. k. rationalisering. Det kan visserligen sägas att ersättning ges åt dem som bli berövade fiskevattnet, men den ersättningen kommer endast den nuvarande småbruksägaren till del och gör icke småbruket livskraftigt för framtiden.

På tal om denna ersättning — vi skola naturligtvis vara tacksamma för att den finns och att man inte gått mer bryskt till väga — vill jag dock påpeka, att ersättningsberäkningarna äro oerhört vagt formulerade. Om vi här i kamraren hade varit en kommunalfullmäktigförsamling i vår hemsocken, skulle vi icke ha kunnat fatta ett beslut såsom vi göra här i dag, ty då skulle vi enligt kommunallagen ha varit tvungna att anvisa sättet för utgifternas täckande i samband med att utgifterna beslutas. Här besluta vi emellertid nu en lagstiftning, som kommer att draga med sig okända utgifter i framtiden. Herr Andersson i Löbbo försökte trösta oss med

att dessa ersättningar inte komma att överskrida den svenska statens ekonomiska möjligheter. Men nog tycker man, att utredningen borde ha kunnat försöka något mer precisera vad de här ifrågavarande reglerna verkligen medföra i ekonomiska konsekvenser.

Enligt min mening hade det ur ekonomisk synpunkt varit förenat med stora fördelar att låta de enskilda fiskevattnen vara kvar kring de stränder, där de nu äro tillfinnandes. Dessa vattens utsträckning har i många fall fastställts genom lantmäteri, genom domstolsutslag eller genom länsstyrelsernas bestämmande av gränserna för gemensamhetsfisken. Det rör sig här således inte om några okända gränser. Vad man nu ställer till med åstadkommer emellertid en långvarig ny oro, innan människorna lärt sig känna till de nya gränserna. Det är betydande värden, som kunna gå bort genom denna bestämelse att endast öar av 100 meters längd skola få ha kvar de enskilda fiskevattnen. Det är rena slumpen som gör om en ö således fortfarande får ha kvar sitt fiskevatten. Jag tänker exempelvis på de många fall, som komma att uppstå i Kalmarsund. En ö där kan ha ett sådant läge, att ålfisket på höstarna stryker fram så nära ön, att man kan nå ålen med bottengarn. Det är rena slumpen, om en sådan ö har 100 meters längd eller om den bara är en liten kobbe eller ett mindre skär e. d. När man tänker på hur många s. k. ålbryggor, som där nere byggts ut från förhållandevis små öar och holmar för att vederbörande skola kunna tillgodogöra sig ålen, så förstår man vilket värde fisket kan ha även kring dessa mindre öbildningar.

Nu är jag emellertid utskottet mycket tacksam för att man definierat vad som menas med en ö. Jag hoppas att denna definition blir av värde, när ersättningsfrågorna skola klaras ut. Med ö, heter det i utlåtandet, avser man varje landbildning, oavsett dess storlek. Så-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

vitt jag förstår, måste då till öarna räknas även dessa många gånger 100 meter långa ålbryggor, som visserligen äro gjorda av människohänder men absolut icke utgöras av sjöbildningar.

Jag begagnar tillfället att här understryka, att såsom formuleringen nu är gjord, nämligen att ö betyder varje landbildning oavsett storlek, måste dit hänföras även vad människorna gjort i form av bryggor m. m. Jag tror, att det för staten kommer att vara en mycket god affär, om regeln blir tolkad på detta sätt. I annat fall kan det här komma att röra sig om betydande ersättningsanspråk, om man skall driva bort de enskilda fiskevattensägarna från deras förutvarande vatten. Jag kommer därför att för min del rösta för bifall till reservationen nr 1) under utlåtandet nr 22 och reservationen nr 2) under utlåtandet nr 23.

Sedan är det en annan sak, som jag tycker vittnar om en viss futtighet från utskottets sida. Det gäller lagens ikraftträdande. Vi få inte glömma bort att när denna proposition avlämnades i våras, utgick Kungl. Maj:t ifrån att ärendet skulle behandlas under riksdagens vårsession. Utskottet har emellertid alltså vidhållit kravet på att lagen skall träda i kraft den 1 januari 1951.

Ett uppskov med lagens ikraftträdande anser jag vara motiverat av två skäl. Det ena är att vissa ägare till fiskevatten efter lagens ikraftträdande inte längre kunna utnyttja sina garn. Om dessa fiskare finge ett par år på sig, skulle garnen hinna bli slitna till lagens ikraftträdande och förlusten därigenom bli mindre. Det andra skälet enligt min mening för ett uppskov med lagens ikraftträdande har kanske inte blivit beaktat, därför att man inte känt till vissa förhållanden som råda på en del orter. Ätminstone vid kalmarkusten är det ofta så att byarnas fiskevatten icke delats i hemman så att var och en fått sin bit. Fiskevattnen äro i stället bestämda genom lantmäteriförrätt-

ning, och lantmätaren har därvid bestämt lika många lotter i fiskevattnet som det finns mantal i byn. För att ingen orättvisa skall behöva ske, har man ordnat det på det sättet, att man varje år byter fiskevatten. Under loppet av så många år som det finns hemman kommer således varje ägare att få fiska i hela fiskevattnet, d. v. s. på alla lotterna. Allt detta är som sagt fastslaget genom lantmäteriförrättningar. Nu kommer emellertid denna nya lagstiftning och kanske på vissa ställen skär bort en del av dessa bitar. En by, som med lantmätarens hjälp haft sitt fiskevatten uppdelat i tio bitar, får kanske efter denna lagstiftnings ikraftträdande inte mer än åtta bitar. Man behöver då vidtaga nya lantmäteriförrättningar och fördelningar. Jag tycker verkligen, att det inte hade varit för mycket, om man medgivit någon tid för att vederbörande skulle hinna ordna om sådana förhållanden, innan lagen träder i kraft.

Jag vill här påpeka en annan egendomlighet. På s. 29 i utskottsutlåtandet nr 22 talas det om de ytterligare vattenområden, som kunna tillkomma genom den nya lagen. Sådana vattenområden skola fördelas efter samma grunder, enligt vilka man fördelat byns eller jordägarnas förutvarande fiskevatten. Detta är också rimligt. Men man har inte beaktat det förhållandet, att det kan bli mindre vatten än förut i ett byalag. Om det i sådana fall helt rör sig om byalagets gemensamma fiskevatten, blir det givetvis så att förlusten drabbar alla. Men om vi ha en by, som skiftat sitt vatten och där således varje delägare har fått sin bestämda bit, blir det den delägare, som har sin del längst utåt havet, som kan helt eller delvis bli av med sitt fiskevatten, under det att de övriga delägarna få ha kvar sina vattenområden. Det hade varit rimligt, att man inte endast försökt erbjuda ersättning till den, som på detta sätt kan bli av med sitt fiskevatten, utan även öppnat möjligheter till ett omskiftande av

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

de fiskevatten, som återstå av det en gång gemensamma vattnet i byn. Man har emellertid från utskottets och Kungl. Maj:ts sida inte ägnat något intresse åt denna sak.

Det finns för övrigt även andra rätt egendomliga omständigheter i samband med denna lag. I utskottsutlåtandet nr 23 behandlas i § 3 i förslaget till lag om rätt till fiske möjligheten att utan myndighets tillstånd sträcka fast redskap från det enskilda vattnet ut i allmänt vatten. Kungl. Maj:t hade föreslagit, att denna rätt skulle få finnas i Norrbottens län och i Kalmar län söder om Kråkelund ned till sydöstra udden av Blekinge. Detta var således Kungl. Maj:ts förslag, men utskottet har nu av skäl, som jag inte känner till, bättrat på detta förslag och gett samma rätt även åt dem som ha vatten vid Skånes östra och södra kuster. Beträffande de vatten däremot, som ligga mellan Torhamnsudde och gränsen till Kristianstads län, har man inte tillåtit denna rätt att utan myndighets tillstånd sträcka ut fast redskap i allmänt vatten. Man ställer sig då den frågan, om denna skillnad i behandlingen kan bero på att det i utskottet suttit en framstående och kunnig ledamot från Skåne, som haft ingående kännedom om Skånes fiske. Kan detta ha medverkat till att skåningarna fått denna rätt, eller anser man att blekingarna äro mer skrivkunniga, så att de men icke skåningarna skola kunna skriva till sin länsstyrelse och begära denna rätt? Jag kan för egen del inte förstå varför man först dragit upp denna gräns från Kråkelund till Torhamnsudde och sedan låter skåningarna få denna rätt utan att ge samma förmån till blekingarna. Detta vittnar enligt min mening inte om att utskottet trots den långa tid, som man haft på sig, verkligen ägnat detta problem tillräckligt intresse. Jag ställer mig därför i hög grad frågande till denna bestämmelse.

Sedan skulle jag med några ord vilja beröra gränsdragningen i Kalmarsund.

Jag är givetvis personligen tilltalad av att man genom gränsdragningen där skyddat de fiskevatten, som jag själv är ägare till. Jag har velat påpeka detta för att kammarens ledamöter inte skola tro att jag står här och talar i egen sak. Jag har nämligen blivit tryggad i bevarandet av de fiskevatten, som mina fäder lyckats klara genom tiderna. Jag vill emellertid påpeka, att det i Kalmarsund kommer att uppstå många rätt underliga situationer genom den gränsdragning, som här kommer i fråga. Man drar denna gräns söderifrån från en punkt ungefär två mil norr om Kalmar och låter sedan gränsen gå ungefär två mil norrut. Därefter gör man ett hopp på 1½ mil, varefter man återigen drar en gräns. Det är nog bra i och för sig, att man på detta sätt klargjort var gränserna skola gå. Det vare mig fjärran att vilja förleda någon att tro att jag har den åsikten, att man bara skall ändra något på dessa gränser. Jag vill emellertid påpeka att i den öppning eller lucka, som uppkommit mellan dessa olika gränser, ligger bl. a. den av mig här förut omnämnda byn Ödängla, som förlorar 400 ha vatten. Det är ganska naturligt att invånarna i denna by ha väldigt svårt att förstå sig på den högre rättvisa, som härskar här uppe i den svenska riksdagen, när man drar gränslinjer på detta godtyckliga sätt.

Från högerhåll ha vi i denna fråga väckt en mycket klok motion. Bakom denna motion låg en mycket hög beundran av Kungl. Maj:ts förmåga att ställa till rätta tokigheter. Vi föreslogo därför att Kungl. Maj:t skulle få rätt att i efterhand vidtaga justeringar av just sådana obilliga gränsdragningar o. d. Jag beklagar djupt att utskottet icke haft tillräckligt förtroende för Kungl. Maj:t utan att man helt avvisat denna goda tanke. Om man vill tänka igenom detaljerna, bör det framstå som uppenbart för envar, att det är något ganska tokigt att Kungl. Maj:t inte skall

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

kunna ställa till rätta vissa orättvisa konsekvenser av denna lagstiftning. Men särskilt efter den förfärliga avhyvling av Kungl. Maj:t, som herr Lundberg här tillåtit sig, inser jag att det kanske inte är mycket lönt att nu yrka på att Kungl. Maj:t skall få denna justeringsrätt i efterhand. Annars skulle jag i mycket hög grad ha önskat göra det.

För min del är jag sedan litet besviken över att man har gått ifrån Kungl. Maj:ts förslag, när det gäller fiskerätten i Norrland. Kungl. Maj:t bevarade där det som ännu finns kvar av enskild rätt till fiske, men utskottet har dragit ett streck däröver. Enligt min mening har Kungl. Maj:ts förslag i vissa avseenden varit bättre än utskottets, men främst föreligger anledning från min sida att yrka bifall till de reservationer, som i vissa fall söka göra denna lag bättre än vad Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit.

Herr LUNDBERG (kort genmäle): Herr talman! Jag skulle inte gå in på herr Hæggbloms juridiska tal, ty det var av den kvaliteten att man inte kan diskutera det. Lika klart, tydligt, redigt och logiskt som en akademiker kan utreda en sak, lika oklart och okritiskt kan han även utnyttja olika saker. Jag har inte begärt ordet för att diskutera den saken med herr Hæggbloom, men när herr Hæggbloom drar in min kristendom i frågan om den hedniska inställningen i gången tid, vill jag säga, att min kristna syn — om jag har den eller inte — är någonting som inte angår herr Hæggbloom. Jag skulle också vilja säga till herr Hæggbloom, att med en sådan diskussionsmetod bör man inte gå fram här i riksdagen, utan dessa etiska ting bör man försöka diskutera under andra former.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av ett yttrande av herr Hæggbloom, som jag hoppas, att jag inte

har missförstått. Inte bara jag utan flera av kammarens ledamöter fingo den uppfattningen, att herr Hæggbloom gjorde gällande, att den s. k. kilometerregeln gynnar det allmänna och fria fisket. Så uppfattade jag herr Hæggbloom, men detta är fullständigt fel. Sanningen är raka motsatsen. Genom kilometerregeln gynnas i allmänhet det enskilda fisket och den enskilde vattenrättsägarens intressen. Jag har bara velat påpeka detta, då det förefaller mig i högsta grad betänkligt, att en så historiskt rättslärdd man som herr Hæggbloom kan falla offer för en dylik villfarelse.

Herr HÆGGBLOM (kort genmäle): Jag skall börja med den sista anmärkningen. Det förefaller mig ofattbart, att tredje lagutskottets ärade ordförande kan driva en så fullkomligt felaktig linje. Förut var det ju en gräns mellan inomskärs- och utomskärsvatten. Kilometerregeln betyder nu, att där det förut var inomskärsvatten och enskilt vattenområde släpper man in allmänt vatten, om det är mer än en kilometer mellan öar som äro hundra meter långa. Jag har bilden precis framför mig, och jag tror, att om man skulle titta närmare på den skulle man finna, att den nu föreslagna utformningen kanske är bättre än Kungl. Maj:ts proposition, men i förhållande till 1766 års lag, där något allmänt vatten minsann inte släpptes in över inomskärsgränsen, innebär den i varje fall en betydande minskning av det enskilda vatteninnehavet. Herr Abel Andersson kan komma ner till kalmarkusten och titta litet på hur det ligger till i vissa avseenden. Det förvånar mig, att man inte har klart för sig, att man genom denna kilometerregel i förhållande till nu gällande snart tvåhundraåriga lagstiftning berövar enskilda fiskevatten betydande arealer.

Jag ber herr Lundberg om ursäkt för mitt lilla skämt om herr Viger, som var

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

hedning i hednisk tid. Jag talade inte om herr Lundbergs kristendom eller tro utan om hans inställning till kyrkan.

Men om herr Lundberg anser sig genom sina studier stå så högt över varje profan människas syn på detta, att han vill, att vi skola sluka vad han i 1¼ timme har satt i oss utan att ha rätt att opponera oss, då är det herr Lundberg som väljer en mycket underlig och fullkomligt underkännbar metod för diskussioner i denna kammare. Har han ställt fram sina teser i 1¼ timme må han orka höra ett genmäle, som inte tog mer än 10 minuter. Om han sedan inte hade något att svara i sak, är det naturligtvis lätt att komma undan på detta sätt, och jag skall be att få påpeka, att det var så han klarade sig undan kritiken.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Jag ber bara att få erinra herr Hæggbloom om att det från alla håll i landet har gjorts gällande, att kilometerregeln — i all synnerhet om den sättes i samband med enklavregeln — i obefogat hög grad skulle gynna den enskilda fiskerätten och den enskilda strandäganderätten. Den saken torde herr Hæggbloom inte ha några som helst möjligheter att kunna bortförklara.

Herr HÆGGBLOM (kort genmäle): Om den enskilda fiskerätten gynnas i otillbörligt hög grad, ja, det beror på från vilket utgångsläge man ser saken. Om man vill ha kvar de enskilda fiskevatten som nu funnits inomskärs, är detta en minskning av fiskevattnet, men om man i stället vill ge det allmänna så mycket som möjligt och ser saken ur den synpunkten, är denna kilometerregel någon smula mer gynnsam än strandregeln. Men i förhållande till nuvarande innehav betyder kilometerregeln en minskning, kombinerad alltså med borttagandet av fiskevattnen omkring öar som äro mindre än hundra meter.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Ja, men det där står inte alls i kontakt med den uppfattning, som gjorts gällande från olika håll i landet. Där har man sagt, att genom kilometerregelns införande och framför allt dess samband med den s. k. enklavregeln komma vissa fjordar att få betydligt mera enskilt vatten än vad förut varit fallet. Det gäller exempelvis vissa fjordar i Stockholms läns skärgård. Den saken kan jag visa herr Hæggbloom lika väl som han kan ge mig exempel.

Jag hyser fortfarande, herr talman, den uppfattningen att min ståndpunkt i denna fråga är fullt riktig.

Herr HÆGGBLOM (kort genmäle): Vi kunna nog ha rätt båda två, ty jag kan inte neka till att det kan finnas sådana situationer, men att det finns situationer där min beskrivning stämmer kan jag taga gift på om det gäller. Jag har bilden precis klar för mig. Men ingenting är omöjligt, ty sådan är denna lag. Den ger i vissa fall och tar i andra, och i den mån den tar minskar den givetvis det enskilda vattnet. Herr Abel Andersson försöker alltjämt spela den ädle rövaren som tar från den ene men ger litet åt den andre.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÅNG: Herr talman! Under debattens gång har här framförts kritik dels av den innebörden, att enskilda intressen skulle ha läderats genom de lagförslag som framlagts, och dels över att de enskilda intressena skulle ha gynnats på ett otillbörligt sätt.

Herr Lundberg i Uppsala företräder den ena ytterlighetsriktningen och en del högerrepresentanter den andra. Herr Lundberg betraktar lagen som utpräglat reaktionär och fördömer den från den utgångspunkten i synnerligen starka ordalag. Å andra sidan har jag här i min hand en rad tidningsurklipp, där man talar om att lagen innebär »fiskevattnens socialisering»; man tur-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

nerar rubriken och kallar den »socialisering av fiskevattnen» och »socialiserade fiskevattnen», men innebörden är diametralt motsatt det som herr Lundberg här sökt presentera kammaren.

Det vore ganska frestande att draga den enkla slutsatsen, att Kungl. Maj:t i sin proposition och tredje lagutskottet i sitt utlåtande träffat den exakta och riktiga medelvägen, när reaktionen blivit sådan från två rakt motsatta utgångspunkter. Jag skall emellertid inte använda den gamla kända formuleringen, att om båda parterna äro missnöjda är resultatet gott, utan jag skall försöka förklara detta lagförslag på andra, kanske mer reella grunder.

Jag vill då först säga, att i det komplex av lagförslag — gränslag, fiskelag och jaktlag — som nu ligger på riksdagens bord, har regeringen inte försökt att till riksdagen förmedla sin synpunkt på vad som är reaktionärt eller socialistiskt. Det är sålunda inte något försök att i princip bena upp begreppen enskild rätt och kollektiv rätt och eventuella graderingar där emellan. Det hela är, såsom vi ha sett det, en rent praktisk fråga, i vars bedömande åtskilliga praktiska och väsentliga element ingå.

Det är här fråga om hur rättsförhållandet har utvecklats under tidernas lopp. Herr Lundberg har ägnat den frågan stor studiemöda men kommer ändå fram till två diametralt motsatta ståndpunkter. Han hävdar först med all energi, att om man går tillräckligt långt tillbaka i tiden kan allemansrätten rättsligen underbyggas och motiveras. Går man däremot inte fullt så långt tillbaka i tiden utan i stället nöjer sig med 1852 års fiskeristadga eller med 1896 års fiskelag, kan man konstatera, att den enskildes rätt har blivit i lag sanktionerad. Men inför den överblicken vänder herr Lundberg på ett rent halsbrytande sätt sin motivering och frågar: Är det rätt att hävda dessa gamla rättsprinciper från 1852 och

1896, nu när vi för första gången skola stifta lag i denna fråga i en demokratisk församling?

Herr Lundberg redovisar i sitt historiska resonemang, hur adeln tog sig rättigheter i kraft av sin makt och styrka och hur dessa berövades dem av bönderna med deras makt och styrka. Konsekvensen av hans resonemang, även om han inte klart har sagt det, skulle väl vara, att det nu vore på tiden att en annan grupp tog ifrån bönderna deras rättigheter i kraft av sin makt och styrka. Herr Lundberg talade visserligen endast om bolagen i detta sammanhang, men var och en kan genom att läsa propositionerna övertyga sig om att på de kuststräckor, där den enskilda fiskerätten har någon reell betydelse, är det den enskilda skärgårdsbefolkningen, bönder eller kombinationen fiskare och bönder, som är fiskerättsägare.

Herr Lundberg i Uppsala ogillar också, att staten skall betala för ett utvidgande av det fria vattnet. Han konstaterade i sitt anförande, att det är första gången staten betalar för något liknande och att den uppfattningen har introducerats sedan vi fingo socialdemokrater i regering och riksdag. Principen om betalning grundar sig helt enkelt på ett rimligt rättvisekrav. De stora adelsgoods, som herr Lundberg titt och tätt kom tillbaka till och talade om i generell mening, äro ju i dag, när det gäller kusterna, i stor utsträckning en lång rad småfiskare- och småbrukareställen, där de ekonomiska förhållandena äro sådana, att ersättning är både rimlig och i många fall absolut nödvändig. Jag tror nog herr Lundberg i Uppsala ger mig rätt i detta vid litet mera mogen eftertanke.

En andra omständighet — utöver den gällande rättsliga grunden för vad som skall vara enskilt och fritt vatten, enskilt och fritt fiske eller enskild och fri jakt — som har legat till grund för regeringens förslag och — föreställer

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

jag mig — även för utskottets utlåtande är frågan: Vilka ekonomiska konsekvenser få de nya lagarna för staten, för de berörda jordägarna, för yrkesfiskarna och för dessa yrkesutövare, när deras yrken äro kombinerade?

En tredje omständighet är frågan: Hur skall man på ett rimligt sätt kunna tillgodose tätortsbefolkningens naturliga önsknings i fråga om hobbyfiske och rekreation? Hur skall en kompromiss se ut, när dessa intressen kollidera på många punkter?

Herr Lundberg har den enkla regeln, att vi skola ha allemansrätt till fiske, till jakt och till allt vatten. Men i fråga om fiske och jakt är det nog många gånger så, att det inte räcker till för allas önskan att fiska och jaga, i varje fall när det gäller sötvattnet och även inom Stockholms splittrade skärgård, där havsvattnet många gånger har karaktär av sötvatten i avseende på fiskens bestånd och art. Vi ha inte fisk och villebråd i tillräcklig utsträckning för att kunna realisera allemansrätten. Man kan naturligtvis — jag vet inte om det är det som ligger bakom herr Lundbergs uppfattning — säga, att den saken får ordnas genom fridlysnings- och skyddsbestämmelser, men jag försäkrar kammarens ärade ledamöter, att det är inte något idealiskt tillstånd att ha intermittenta perioder av allemansfiske, fridlysning, allemansfiske, fridlysning etc. Jag har den bestämda känslan, att åtminstone en grupp, nämligen yrkesfiskarna, skulle ha anledning att vara missnöjda med en sådan utveckling.

Här måste således komma en kompromiss till stånd, och hela förslaget är ett uttryck för försöken att komma fram till en dräglig sådan i detta besvärliga problem. Under fyra år arbetade fiskerättskommittén med sin utredning, vilket gick till så att man reste runt vårt lands långa kuster och hade tjuotals och åter tjuotals möten med kustbefolkningen. Herr Lundberg sä-

ger, att allemansintresset inte var representerat, men det låg bakom. Direktiven voro nämligen: Hur mycket kan man ge fritidsintressena utan att allvarligt försvåra yrkesfiskarnas och strandägarnas ställning?

Önskvärdheten av klarhet och enhetlighet i lagstiftningen har legat bakom Kongl. Maj:ts proposition och utskottets utlåtande. Man måste taga hänsyn till vissa lokala intressen men man kan inte göra det i sådan utsträckning, att lagen förlorar sin karaktär av lag. Det måste bli en kompromiss, som självfallet föranleder kritik från lokala utgångspunkter.

Just nu diskutera vi gränslagen, en av de tre lagarna i komplexet, men diskussionen har fått en sådan uppläggning — vilket väl i och för sig är naturligt — att den även spänner över de båda andra intresseområdena. Det förefaller mig emellertid som om man inte skulle ha så mycket att invända mot själva fiskelagens utformning, i den mån någon mening därom kommit till uttryck i debatten. Däremot har gränslagen väckt indignation. Jag vågar nog säga, att denna i stor utsträckning är av emotionell natur. Den bygger på känslomässiga grunder, vilka, om de övervägdes förståndsmässigt, inte skulle behöva vara så besvärande som tycks ha framgått av en del talares anföranden.

Utrikesminister Undén förklarade i sitt anförande varför man av praktiska skäl låter gränsen mellan fritt och enskilt vatten sammanfalla med gränsen mellan fritt och enskilt fiske. Det finns också ett formellt skäl till att det göres en gränsdragning mellan fritt och enskilt vatten, och det är det lantmäteritekniska skälet. I de fall, där det har förelegat tvister från lantmäteritekniska utgångspunkter, ha de domstolsutslag, som finnas som ett svar på dessa tvister, redovisat en enskild rätt i vattnet. I det arbete, som pågår med jordabal-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

ken, har man också ett motiv för att få den saken definitivt upplärd.

Jag tror att indignationen mot gränslagen bygger, såsom jag nyss sade, på ganska abstrakta grunder. I fiskelagen och jaktlagen regleras ju de rent materiella faktorerna, och gränslagen förhindrar inte ett tillfredsställande av rekreationsintressen. Det är fritt, såsom tidigare sagts, för John Lundberg i Uppsala eller för vem som helst — även för den som inte är riksdagsman och inte har, enligt herr Lundbergs terminologi, en riksdagsmans ekonomiska möjligheter — att ge sig ut på de enskilda vattnen, om han finner nöje i det. Om han vill ro eller åka motorbåt eller segla eller göra vad som helst sådant på enskilt vatten, så kan ingen makt i världen hindra honom därifrån. Vill han fiska, ja, då kommer han i den belägenheten att han får rätta sig efter vad fiskelagen säger att han får göra eller inte göra, men det har inte någonting med gränslagen att skaffa.

Den reella kritiken skall enligt mitt förmenande sättas in i fråga om fiskelagen och jaktlagen. Den siste ärade talaren före mig, herr Hæggbloom, kritiserade ju också konkret fiskelagen på vissa punkter. Han diskuterade gränslagen, men hans motivering byggde på fiskelagen. Han talade om den enskilda fiskerätten för de små öarna, vilken nu enligt förslaget skulle vara ett gängt kapitel. Han betecknade detta som en klar socialisering, och han tillät sig ställa den frågan, om åtgärderna rimmade med den uppfattning om takten och principerna för socialiseringen, vilken kommit till uttryck i uttalanden antingen av den nuvarande eller förutvarande statsministern. Jag tror att man tar till litet för grova kanoner, om man på detta sätt söker få fram ett principresonemang om socialisering med utgångspunkt från det lagförslag som vi behandla här i dag. Jag tillåter mig också konstatera, att det föreliggande förslaget, som enligt herr Hæggblooms

uppfattning är ett klart socialiseringsförslag, har omfattats av både bondeförbundets och folkpartiets ledamöter i tredje lagutskottet. Det ger mig anledning att fråga, om högern nu kanske är den ensamme tappre soldaten på antisocialiseringsfronten. En reaktion från bondeförbunds- och folkpartihåll i anledning av herr Hæggblooms påstående är kanske inte alldeles ur vägen.

När det gäller den lag, som vi här närmast behandla, alltså gränslagen, har utskottet gjort ett par mindre justeringar av Kungl. Maj:ts förslag. Man har slopat kilometerregeln på västkusten, således gjort en ytterligare eftergift åt frifiskeintresset. Man har flyttat på en gränslinje utanför Runnö—Vällö i Kalmar län på ett sådant sätt, att det blivit en eftergift åt det enskilda intresset. Jag tar detta som ett uttryck för att även utskottet har betraktat frågan i första hand såsom en praktisk arbetsfråga och inte alls som den principiella fråga om enskild eller fri rätt, som herr Lundberg i Uppsala i stort sett ville göra den till.

Herr Hæggbloom anförde avslutningsvis en viss kritik mot att de nya lagarna träda i tillämpning så snart, därest nu riksdagen godkänner förslaget. Enligt Kungl. Maj:ts förslag och utskottets utlåtande är det ju meningen, att de skola träda i kraft redan den 1 januari 1951, och man uttalar farhågor för att den korta tid, som återstår till dess, inte skulle möjliggöra en friktionsfri tillämpning av det nya lagkomplexet. Vad beträffar de mera administrativa förarbetena kan jag försäkra, att de äro i väsentlig utsträckning redan avklarade. Vi förväntade ju att de nya lagarna skulle vara ett faktum redan vid vår riksdagen, och de dispositioner, som äro erforderliga, äro därför i huvudsak vidtagna inom departementet.

Jag tror inte heller att det hela kommer som någon överrumpning för fiskarens del. De ha sedan 1943 haft möjligheter att diskutera saken, först med

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

fiskerättskommittén, sedermera med mig själv och under den sista våren och hösten med tredje lagutskottet. Det är därför knappast troligt att bestämmelserna komma som någon överraskning för dem som äro berörda därav, och i stora delar är det fråga om bekanta ting. Dessutom sättes lagen i kraft vid en årstid, som ju inte kännetecknas av någon säsong för fiskerinäringen. Man har på det sättet tre, fyra månader på sig för att inrätta sig efter de nya förhållandena.

Frågan om omställning av redskap och andra liknande arrangemang blir, efter vad jag kan förstå, i huvudsak aktuell på kalmarkusten, där de fasta redskapen ha en ganska stor omfattning. Men såsom herr Hæggbloom också framhöll, är det ju meningen att även efter den nya lagens ikraftträdande skall för dem, som ha fasta redskap och som få vidkännas en viss begränsning av sitt tidigare vatten, föreligga rätt till en avsevärd utsträckning ut i det fria havet av de fasta redskapen. Och i den mån en enskild fiskare lider ekonomisk skada på grund av de nya lagarna och fiskevärderingsnämnderna skola fixera storleken därav, så föreställer jag mig att man helt naturligt tar hänsyn även till sådana omständigheter som realisation av ett visst redskapskapital.

Herr talman! Jag har härmed velat mera i allmänna ordalag beröra bakgrunden till de föreliggande lagförslagen. Jag har i detalj uppehållit mig vid ett par punkter i gränslagen, därför att det är denna lag som vi närmast behandla. När fiskelagen och jaktlagen sedermera komma under behandling, hemställer jag om att vid dessa tillfällen närmare få utveckla mina synpunkter på dessa båda andra lagförslag.

Herr LUNDBERG (kort genmäle): Herr talman! Jag tvivlar inte på att jordbruksministern anser, att han kunnat finna just den där gyllne medelvägen. Men när han börjar försöka reso-

nera om »allemansträtten» ur socialistiska synpunkter och åberopar vissa tidningsuttalanden om dess betydelse därvidlag, så måste jag säga att dessa uttalanden bara visa hur litet folk ändå känner till vad den nya lagen innehåller.

När jag talat om de förändringar, som skett beträffande »allemansträtten», har jag bara velat visa hurusom rättigheterna ha stått i en viss relation till den maktgruppering i politiskt och ekonomiskt avseende, som funnits inom samhället vid olika tidpunkter. Efter vad jag kan förstå, ha dessa rättigheter varit olika i olika sammanhang. Lag och rätt ha här som alltid utformats under hänsynstagande till den politiska och militära maktställningen i samhället vid olika tillfällen. Men jag för min del vill inte nu ta någonting från bönderna eller andra och skapa något monopol exempelvis för arbetare och småfolk, utan jag vill ge rätten åt alla. Och i fråga om vattenområdena är, oavsett vad man än vill göra gällande, rätten nu tillhörig varje medborgare här i landet.

Jag skall inte diskutera frågan, huruvida det är ett rättvisekrav att ersättning utbetalas. När det gäller ekonomi, kan man alltid vända på argumenten, och är det så att man i detta sammanhang anser sig böra utbetala ersättning, så låt gå! Men jag vill erinra om att fram till den sista lagstiftningen på detta område hade icke någon ekonomisk ersättning utgått.

Man säger vidare att en tillämpning av »allemansträtten» skulle förstöra fisket o. s. v. Men hur kan det då komma sig, att statsrådet anser att »allemansträtten» skall gälla för Sydsverige? Är Sydsverige glesare befolkat än Norrland? Är befolkningen i städer och tätorter nere i Sydsverige mindre farlig för fisket än befolkningen på andra håll? Jag har svårt att tro, att så skulle vara förhållandet.

Låt oss göra det tankeexperimentet, att

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

de bestämmelser, som skola gälla för Mellansverige och Norrland, skulle gälla även för Sydsverige. Jag tror att den opinion från Sydsverige, som då skulle möta herr statsrådet, skulle sopa undan en hel del i detta sammanhang.

Det har här talats om demokrati och sådant och om att det funnits möjligheter för dem, som äro berörda av de nya lagarna, att diskutera saken. Ja, herr statsråd, jag har också haft kontakt med och fått skrivelser från olika grupper. Jag skall gärna medge att jag icke haft några diskussioner med de stora jordägarna, med Engström i Kalmar län eller några andra. Men jag har diskuterat förhållandena med dem, som verkligen träffas av de nya lagbestämmelserna, och det är deras talan som jag här försökt föra.

Jag vill också, när det talas om att jag skulle vilja ta från den ena gruppen för att ge till den andra, erinra om att det icke är småbrukare eller fiskare som nu inneha godsens utefter upplandskusten, utan att det till 80 procent är bolag som äga marken där. Jag frågar då: Kommer man inte under sådana förhållanden att beröva inte endast småbrukare och fiskare utan även jordbrukarna deras gamla rätt?

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**: Herr talman! Jag har inte fattat herr Lundbergs första anförande på det sättet, att han var beredd att göra en distinktion i fråga om de enskilda rättigheterna med hänsyn till vem som innehade marken. Jag vet inte om jag skall fatta vad han sade i sitt sista anförande som en förändring av hans ståndpunkt därvidlag och att hans uppfattning i dag således skulle vara den, att därest det är fråga om enskilda personer, som sitta inne med mycket mark, skulle man lägga andra rättsgrundsatser på frågan om den enskilda äganderätten än om det vore fråga om personer med bara litet mark.

Herr Lundberg ruskar på huvudet; han vill tydligen inte vara med om en skillnad i rättstillämpning, beroende på storleken av markinnehavet. Men vill han inte det, måste han ge mig rätt, när jag säger att de områden, där just det enskilda innehavet av fiskerätt och vatten är mycket markerat, äro de områden, där marken innehaves av småbrukare, fiskare och annan bofast kustbefolkning.

Jag vill vidare som ett direkt svar på herr Lundbergs fråga om varför jag har accepterat »allemansrätten» i fråga om fisket i Sydsverige upplysa om att beträffande Väneren och Vättern, därest man nu räknar dem till Sydsverige, föreligger inte någon »allemansrätt», utan det är samma gränser där i det fria och enskilda vattnet när det gäller fiskerätten som på övriga håll. Och i den mån man talar om Sydsverige enbart som kusten kring Skåne och Halland, här införandet av »allemansrätten» helt enkelt betingats av kustens eget utseende. Det finns inte någon skärgård där nere. Det finns inte några isolerade, av ögrupper eller arkipelager omslutna vattensamlingar, som ha karaktär av insjövatten och där det bedrivs stationärt fiske på samma sätt som fallet är i Stockholms skärgård och i Kalmar län. Vid kusten kring Skåne och Halland pågår bara stimfiske, och man har därför kunnat tillämpa »allemansrätten» utan någon risk för utfiskning av vattnen. Det är detta som har varit avgörande för Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt.

Herr **LUNDBERG** (kort genmäle): Herr talman! För att inte något missförstånd skall råda vill jag säga, att min uppfattning är — jag trodde att jag i mina föregående anföranden klart givit uttryck därför — att »allemansrätten» skall vara en *alle* mans rätt och att den alltså skall gälla oavsett om det är fråga om stora gårdar eller småbruk. Men

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

tyvärr har utvecklingen varit sådan, att äganderätten till stranden alltmera kommit att ligga i händerna på bolag och andra intressenter, och fiskarbefolkningen och andra sådana grupper ha i allt större utsträckning motats bort från stränderna.

Jag skulle vilja råda statsrådet att gå igenom den utredning, som härvidlag gjorts i fråga om Stockholms skärgård, och att ta reda på vad som egentligen har skett vid Mälaren. Jag har, i den mån jag haft tid och möjligheter därtill, sökt följa utvecklingen i fråga om de olika godsen där, och jag vågar göra gällande att den uppfattning, som statsrådet gjort sig till tolk för i detta sammanhang, åtminstone icke är tillämplig på förhållandena inom mälarområdet.

Vad Vänern och Vättern beträffar, är det riktigt att man där tummat på den gamla »allemansrätten». Men jag skulle tro att både Vänern och Vättern liksom en mängd andra vatten funnos intagna redan i de gamla landskapslagarna — jag gör dock inte något påstående på den punkten, då jag inte har dokumenten i fråga tillgängliga här.

Herr ANDERSSON i Mölndal: Herr talman! Herr Hæggblom framhöll i sitt anförande, att den föreslagna nya fiske-lagen skulle innebära en socialisering. Detta föranledde jordbruksministern att göra den kommentaren, att folkpartiet och bondeförbundet i så fall skulle genom sin anslutning till förslaget ha avsvurit sig sin tidigare uppfattning om behovet av att reagera mot socialisering. Men även högern har ju genom sin representant i den utredning, som föregått den kungl. propositionen, accepterat det förslag som sedermera framlagts i propositionen. Det fanns visserligen en reservation av högerrepresentanten herr Magnusson i Skövde, men den berörde endast en mindre del av de problem, som äro upptagna i den kungl. propositionen — herr Magnus-

son ansåg för sin del att man inte skulle frige hummerfisket i Bohuslän. Även på högerns sida har man alltså i viss utsträckning glidit över på den linje, som bondeförbundet och folkpartiet, enligt vad jordbruksministern här åskådliggjort, skulle ha slagit in på.

Jordbruksministern gjorde i sitt första anförande gällande att utskottets förslag om borttagande av kilometerregeln för västkustens del skulle vara en eftergift åt frifiskare. Så är emellertid inte förhållandet, ty utskottet har föreslagit att praktiskt taget allt fiske på västkusten skall bli fritt, och därigenom kommer gränslagen att sakna betydelse ur fiskerättens synpunkt. Man har därigenom också frångått den princip, som varit grundläggande för både gränslagen och lagen om rätt till fiske, nämligen att gräns i vatten för fastighet skulle sammanfalla med gräns för enskilt och allmänt fiskevatten, en princip som enligt min uppfattning kan anses vara riktig både ur rättsliga och kanske främst ur praktiska synpunkter.

Men en konsekvens av utskottets förslag om frigivande av fisket på västkusten borde ha varit, att utskottets behandling av gränsfrågan blivit annorlunda när det gäller kusten från Listershuvud i Blekinge och upp till norska gränsen. Sedan man frigivit fisket på västkusten, borde man ha fullföljt principen om att gränserna skola sammanfalla. Visserligen har utskottet föreslagit, att kilometerregeln för nämnda kustområde skall borttagas, men det ändrar inte det reella förhållandet, ty man uppnår inte vad utskottet avsåg att vinna genom kilometerregelns borttagande, då man fortfarande har kvar enklavregeln inom detta område. Det betyder att de fjordar, och mycket stora sådana, som finns i Bohuslän, komma att bli enskilt vatten. Jag vill nämna här att en sådan fjord i Bohuslän som Hakefjorden, som ju går fem mil in i landet från Marstrand till Uddevalla och på sina ställen är mellan fem och

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

sex kilometer bred, kommer att bli enskilt vatten i framtiden. Nu har det varit så tidigare enligt de fiskerättsliga bestämmelserna på västkusten, att inomskärsregeln inte gällt där utan endast regeln om 180 meter från stadigt djup av två meter. Då frågar man sig givetvis, vad det kan finnas för motiv för att man nu gör en sådan ändring av bestämmelserna, att man tillägger fastigheterna ägovälde över så stora delar av vattnet, att fastigheternas gränser komma att gå ett par tre kilometer ut i vattnet, då man tidigare inte hävdade någon annan rätt till vattnet än som motsvarar ett område 180 meter utanför det ställe, där det råder stadigt djup av två meter. Motiveringen skulle kanske närmast vara den, att det är en praktisk, lantmäteriteknisk åtgärd. Men man kan väl knappast säga, att den motiveringen kan tillmätas något större värde.

Då de fiskerättsliga synpunkterna här äro utan större betydelse, frågar man sig, varför man egentligen skall giva fastigheterna så stora vattenområden.

Jag skulle ha förstått utskottets ställningstagande i gränslagen bättre, om man inom dessa områden tidigare hävdade en sådan rätt till vattnet, men då man icke gjort det, finns det icke skäl att medgiva en dylik utsträckning av fastigheternas rättigheter. Jag skulle också ha förstått utskottet, därest det varit så, att man skulle ha varit skyldig lämna ersättning till fastighetsägarna, därest de skulle ha lidit skada eller avstått från någon rättighet som de tidigare haft. Men då så icke är fallet, tycker jag att resultatet av utskottets behandling av gränslagen borde ha lett till att man ävenledes hade förslagit borttagandet av enklavregeln. Även om man i dag icke vet något om eventuella nyttigheter på havsbotten, finns det icke något som motiverar, att man nu sträcker ut fastigheternas gränser flera kilometer ut på djupt vatten.

Detta förslag kommer också att med-

föra, att den bofasta befolkningen i Bohuslän, som icke har strandrätt, kommer att förlora den jakträtt den tidigare haft på dessa vatten. Utan att man på något sätt träder någons rättigheter för nära, torde det räcka för västkustens vidkommande att med strandvattensregeln reglera gränserna i vattnet i framtiden från Listershuvud till gränsen mot Norge.

Jag finner alltså ingen anledning att nu genomföra en gränslag av denna karaktär, då de fiskerättsliga synpunkterna icke ha någon betydelse i detta sammanhang. Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets förslag med den ändring, som föreslagits i den av herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna reservationen till utskottets utlåtande nr 22.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr LEVIN: Herr talman, ärade kammarledamöter! Det finns ju en grupp här i landet, som är mer intresserad av den här frågan än av några andra frågor, nämligen yrkesfiskarna vid landets kuster. Den gruppen har hittills kommit tämligen i skymundan i diskussionen, och man har hört nämnas blott litet om deras reaktioner beträffande det framlagda lagförslaget och deras inställning till detsamma.

Jag tror att jag kan säga, att de svenska fiskarena i stort sett äro nöjda med det föreliggande lagförslaget. Detsamma har också utarbetats i mycket intim kontakt med de organiserade fiskarena. Utredningskommittén reste på sin tid runt Sveriges kuster och till trakterna vid de stora insjöarna och höll massor av sammanträden med fiskarbefolkningen och strandägarna. Kommittén hade även under hela tiden kontakt med fiskarens organisationer på olika håll. Jag kan nog därför tryggt säga, att kommitténs förslag i mycket

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

stor utsträckning i vad det gäller lagen om rätt till fiske följt fiskarens organisationers intentioner.

Det är klart, att man inte på alla kuststräckor är nöjd med allt vad kommittén eller utskottet föreslagit. Resultatet i kommittén liksom i utskottet är naturligtvis en kompromiss av olika intressen, och man har fått väga mot varandra fördelar och nackdelar av de olika förslagen och försöka lirka sig fram för att få det bästa möjliga. Otvivelaktigt kan man i alla fall säga, att den nu föreslagna lagen innehåller stora förbättringar för de fiskande, jämförd med den lag som tidigare gällde. Man har framför allt sökt få till stånd ett utskrivande i lag av de många sedvänjor som funnits i fråga om fiske utomskärs och vid havskusten. Det har varit rätt stora skillnader mellan lagens skrivna bokstav och vad som i praktiken tillämpats. På mycket vidsträckt kuststräckor har lagen tillämpats på ett mycket friare sätt än dess bokstav skulle ha föranlett till.

Den tidigare lagstiftningen avvek, som jag nyss sade, i många och väsentliga punkter från vad som faktiskt varit sedvänja på kusterna. Dessutom innehöll den massor av otydliga begrepp som man i kommittén och vid departementsbehandlingen försökt att klara ut. Den nuvarande lagstiftningen på fiskets område har rört sig med så oklara begrepp som »inomskärs», »stadigt djup», »fast och rörligt redskap» etc., utan att man givit någon definition på vare sig vad som menas med »inomskärs», hur man skall tolka begreppet »stadigt djup» eller vad som menas med »fast och rörligt redskap».

I de större sjöarna skulle samma fiskerätt gälla som i havet. Men vilka som äro de större insjöarna har icke nämnts i lagtexten. Det har ej heller i lagen utskrivits, vilket vattenstånd man skall räkna med. Det har därför varit ideliga processer om vad som är inomskärs och vad som är utomskärs, vad

som är stadigt djup, vilket vattenstånd man skall räkna med och vad som är fast eller rörligt redskap. Därför har kommittén och senare Kungl. Maj:t och utskottet undanröjt alla oklarheterna. Man har bytt ut begreppet inomskärs och man har infört kilometerregeln, som betyder att allt vatten, som ligger inom det område som täcks av kilometerregeln blir enskilt vatten medan det som ligger utanför blir allmänt vatten. Man har tagit bort uttrycket stadigt djup och infört benämningen djupkurva. Man har skrivit ut vid vilket vattenstånd man skall mäta och använt beteckningen medelvattenstånd. Man har sagt ut, vilka insjöar som höra till de större, och man har givit en definition på fast och rörligt redskap. Alla de nya bestämmelserna göra att lagen blir betydligt lättare att tolka, och den kan under inga förhållanden leda till den långa rad av tvistigheter som den tidigare lagen lett till.

Detta har varit ett önskemål överallt, sedan vi fingo den äldre lagstiftningen, att man skulle få ett förtydligande. Redan år 1841 skrev rikets ständer till Konungen och begärde ett förtydligande av vad som menades med »inomskärs». Efter år 1841 företagna ändringar i fiskelagen har man tagit saken under debatt, men man har ej förrän nu vågat sig på att byta ut »inomskärs» mot ett mera tydligt och lättolkat uttryck.

När kommittén skred till att söka utforma en ny lag, skedde det efter massor av framstötter från fiskarorganisationernas sida runt om i hela Sverige. Fiskarens organisationer hade under långa tider och vid många tillfällen uttalat sitt missnöje med den nuvarande lagen och begärt en ny lag med förtydliganden. Jag tror att man kan säga, att den nya lagens bestämmelser i stort sett tillfredsställa fiskarna runt Sveriges kuster.

När Sveriges organiserade fiskare fått yttra sig om den föreslagna lagen ha de i stort sett uttalat sin tillfreds-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

ställelse. Från kilometerregeln, som avsluter hela Sveriges kust, och strandvattensregeln, förbunden med enklavregeln, har gjorts vissa undantag. Men dessutom har man inom det s. k. enskilda vattnet gjort en lång rad av undantag för fiskarena. För hela norrlandskusten ända från finska gränsen till Stockholms län blir enligt utskottets förslag allt fiske med rörligt redskap utom fiske av lax fritt för envar. När därför herr Lundberg här frågar, varför fisket i södra Sverige skall bli så mycket friare än i Norrland, måste han mena inlandet i Norrland. Vid norrlandskusten blir praktiskt taget allt fiske med rörligt redskap fritt, med undantag för laxfiske, precis som vid kusterna i Skånes södra och östra delar. Man fiskar för övrigt icke lax vid kusten där, och därför fanns ej behov av något undantag.

Å området för vår mellansvenska skärgård har man givit strömmingsfisket i stort sett fritt. Det är ju så, att strömmingsfisket är det huvudsakliga fisket där, åtminstone för yrkesfiskarena. Längs blekingekusten och längs södra och östra Skånes kust har man givit allt fiske med rörligt redskap fritt. På västkusten från Falsterbo rev till norska gränsen har man givit *allt* fiske fritt. Det är således mycket väsentliga inskränkningar som gjorts i strandägarnas enskilda fiskerätt, och man kan näppeligen påstå att lagen på någon plats eller kust ger de fiskande sämre rättigheter än tidigare. Dessutom har man ju skrivit om sedvaneparagrafen så, att det sedvanemässiga fisket är skyddat icke bara utomskärs och på havskusten med rörligt redskap som tidigare, utan det är lagligen skyddat överallt i havsbandet och med alla sorters redskap.

Här har på högerhåll anförts ett par reservationer mot utskottsforlaget. Man har reserverat sig och vill ha fiskerätt för även de allra minsta öar och landbildningar. Det är väl ändå ganska

orimligt att tänka sig att även de allra minsta småkobbar skulle ha ett vattenområde på 300 meters diameter. En kobbe på några kvadratmeter vid öppet vatten skulle alltså ha bortåt 30 hektar vattenområde. Det är väl ändå ganska orimligt. Det är klart att man kan diskutera storleken på öarna och om man för att de skola betecknas som öar i detta sammanhang skall föreskriva en storlek av 200 eller 150 meters längd, eller något annat. Gränsfall inträffa ju alltid.

Högern har också en reservation, där man går emot kommitténs och Kungl. Maj:ts förslag om att vissa åtgärder skulle vidtagas mot vanvård av fiskevatten. Man säger att det är orimligt att tänka sig att bestämmelserna härom över huvud taget skulle behöva tillämpas. Men det är icke så säkert att under alla förhållanden så icke blir fallet. Det kan faktiskt förekomma vanvård av fiskevatten. Jag har sett i mitt eget län, att det har förekommit. Där hade en fiskgrossist arrenderat ett insjövatten och på mycket kort tid — 3 à 4 år — fiskat ut sjön. Så arrenderade han en annan sjö som fiskades ut, och så har skett med nya sjöar med tre, fyra års mellanrum. Därför är det ej ur vägen att ha bestämmelser om vanvård.

Herr Hægglom var särskilt aggressiv mot den nya lagen och tålade starka ord om socialisering. Jag tror att man på alla håll är överens om att detta ej betyder någon socialisering utan endast ett försök att normalisera vad som tidigare varit. Socialisering av fisket skulle man ju kunna säga förekommer i någon mån när det gäller västkusten, där man givit allt fisket fritt från Falsterborev till norska gränsen. Det är emellertid att märka, att herr Hæggloms partivänner ingalunda varit motståndare till den socialiseringen. Det var faktiskt så att före 1948 års val ansågo herr Hæggloms partivänner på västkusten att det var så nödvändigt att vidtaga den socialiseringen att man, trots att en kommitté höll på att lägga sista handen vid

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

arbetet härom, motionerade till 1948 års riksdag just om en sådan socialisering och begärde att allt fiske på västkusten skulle bli fritt. Jag vet icke hur herr Hæggbloom reagerade mot sina partivänner från västkusten, men man skall kanske icke alltför mycket fästa sig vid de överord som fälldes här.

Det skulle kanske vara en hel del ytterligare att säga, men jag tror att jag skall begränsa mig till att litet grand vidröra ytterligare en liten fråga. Kommittén hade föreslagit, att man skulle i lagen inskriva vissa skyddsåtgärder för arrendatorerna av fiskevatten. Man hade tänkt, att man skulle kunna tillämpa i det närmaste samma bestämmelser som gälla för den sociala arrendelagen. Kungl. Maj:t har icke funnit det lämpligt att nu framlägga förslag i den frågan. Utskottet har emellertid i samband med behandlingen av en motion tagit upp detta förslag, och utskottet understryker önskemålet att en dylik utredning så snart som möjligt kommer till stånd. Jag vill ytterligare understryka detta, och jag hoppas att statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet icke skall dröja för länge med förslag till dylika skyddsåtgärder för fiskearrendatorerna.

Herr talman! Med dessa ord vill jag sluta, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **NORDKVIST**: Herr talman! Jag skall glädja kammaren med att säga, att det anförande som jag kommer att hålla icke blir långt. Jag vill nämna det dels för att icke kammaren skall bereda sig på att ta igen sig för lång stund, dels för att den talare som kommer efter mig skall vara startfärdig för att snart nog kunna intaga min plats.

Jag skall till en början rikta ett tack till tredje lagutskottet för behandlingen av frågan om gränsen mot allmänt fiskevatten för Runnö och Vällö i Kalmar län. Jag har tillsammans med några

andra representanter från länet väckt en motion i frågan. Den har visserligen icke till alla delar blivit beaktad, men våra önskemål ha i alla fall tillgodosetts i stor utsträckning, och det är det som jag tackar för. Den detalj som jag här sysslar med kan kanske synas rätt obetydlig och i det stora sammanhanget inte så mycket att orda om, men för de människor som bli berörda av denna lag spelar dock frågan en mycket stor roll. Och vi skola ta hänsyn också till detaljerna. Det är de som i mångt och mycket gestalta det hela.

Man tycks från första början ha inriktat sig på att det inte utan vidare skall vara enhetliga bestämmelser gällande överallt vid Sveriges kuster. Jordbruksministern har i ett uttalande sagt något som pekar i den riktningen. Jag ber att få citera: »Med hänsyn till vad som anförts i remissyttrandena finner jag emellertid önskvärt, att gränsen på vissa ställen efter kusten får en sträckning, som något avviker från vad som skulle följa av de allmänna reglerna. De ställen jag åsyftar äro Norrbottens län vid mynningen av Torne älv samt vissa delar av Kalmar län. Det är här fråga om en skärgård av särpräglad typ, grund och småbruten. Vidare äro äganderättsförhållandena annorlunda än på många övriga håll, i det att här yrkesfiskarna i stor utsträckning ännu stöja sig på strandäganderätt och ofta samtidigt äro både bönder och fiskare.»

Det är bl. a. detta uttalande som har gjort att vi motionärer vågat skriva ned våra åsikter i denna fråga. Motionen stöder sig emellertid inte bara härpå utan också på vissa andra förhållanden. Däribland vill jag omnämna den strävan som har gjort sig gällande under senare tid att skapa s. k. fullständiga jordbruk. Det är något som man har strävat efter överallt i Sveriges land, och varför skulle man inte göra det också på dessa öar, Runnö och Vällö? Dessa jordbruk kunna inte bli fullständiga på annat sätt än att öborna

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

få behålla sina fiskerättigheter och sina fiskevatten. Detta ligger helt och hållet i linje med jordbruksministrernas strävan att försöka att tillgodose dessa krav. När man inte kan göra det genom att skaffa öbefolkningen jord, bör man göra det genom att skaffa dem fiskevatten eller rättare sagt låta dem få behålla de fiskevatten, som de av ålder varit i besittning av.

Jag kan vidare återropa gammal hävd för detta. Det har redan tidigare talats om fiskestadgan av 1766 och jag ber att få citera ur denna: »Alla rikets invånare, av vad stånd och villkor de vara må, som fiskerier idka, skola njuta Kungl. Maj:ts nådiga hägn och försvar, och alla i gemen, samt var och en i synnerhet vid deras lagligen undfångne så enskilda som skattlagda fiskevatten bibehållas varda, med rättighet att dem obehindrade nyttja, på det sätt, som bäst till Rikets och deras fördel, nu och i framtiden lända kan.»

Jag kan också citera ur ett domstolsutslag från Stranda härads sommarting den 22 juni 1767, där det står: »Haver någon urminnes hävd på utholmar, fisken eller fiskeskär; då äger han den rätt okvald behålla.» Det är emellertid icke det enda motivet för motionärernas uppfattning. Det finns åtskilliga andra, men de nämnda må vara tillräckliga.

Vad Runnö beträffar — jag ber om ursäkt för att jag fördjupar mig en smula i detaljer — så har var och en som satt sig in i denna fråga lagt märke till att på norra sidan av Runnö finns en vik. Utanför denna finns ett helt konglomerat av öar och grund. Denna vik är som skapad för att man där skall kunna bedriva fiskodling och utarrendera fiskevattnen. Men gör man det kommer ynglet på grund av strömförhållandena och vindarna att föras ut i de vatten, som äro belägna norr om denna grundanhopning, Långgrund. Just detta fiskevatten skulle, om lagförslaget blir antaget, komma att från-

händas runnöborna. Det blir ett vidsträckt område — jag kan inte säga exakt hur stort det är, men jag tror inte jag tar fel om jag påstår, att det är omkring två kvadratkilometer.

Dessutom skola vi lägga märke till att runnöborna äro i jämförelse med sina grannar på Vällö de sämst ställda när det gäller jordbruk. Jorden på Runnö är betydligt magrare än på Vällö, och om det är nödvändigt att man skapar fullständiga jordbruk så är detta om någonsin fallet just på Runnö. Dessutom kommer enligt lagförslaget åtskilligt annat också att berövas öfolket. På östra sidan av Runnö har man exempelvis inte hävdat fiskevattnen på samma sätt som man gjort på norra sidan, och med hänsyn därtill är det kanske inte så mycket att göra åt den saken.

Jag vill i detta sammanhang även påtala något som kanske kan föranleda komplikationer i framtiden, om man nu opererar bort just den delen av Runnös fiskevatten som ligger norr om ön. Avståndet mellan tremeterskonturen vid Långgrund — den där öanhopningen som jag talade om — och en 300 meter från en nordost därom belägen annan ö, Runnö Röskär, är omkring 600 meter. Om man sätter ut bottengarn enligt propositionen 200 meter från vardera av tremeterskonturerna och 300-metersgränsen, så kvarstår en ränna på 200 meter. Jag har velat nämna detta därför att jag hyser den farhågan, att detta kanske i framtiden kan föranleda komplikationer, som äro allt annat än önskvärda.

Jag kommer inte att i anslutning till detta anförande ställa något yrkande. Jag vet mycket väl att utskottets utlåtande är frukten av en kompromiss, och jag tror nog att man därmed har vunnit vad man kan vinna för dessa båda öar, Runnö och Vällö. Jag har i alla fall velat föra saken på tal i allra största korthet, och detta av två anledningar. Den ena är att när man i framtiden skall börja praktiskt tillämpa denna lag,

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

som troligen kommer att antagas här i kväll, kommer man säkerligen att råka ut för vissa komplikationer, och det kan ha varit tacknämligt, att denna risk omnämnts i debatten. Det andra skälet är att länsstyrelserna när det gäller fiskelagen skola ha vissa befogenheter, och det kan kanske också ha sin betydelse att av den anledningen ha påpekat detta.

Herr talman! Jag har som sagt inte något särskilt yrkande.

Herr **FAGERHOLM**: Herr talman! Jag ber till en början att få säga att jag kommer att liksom herr Lundberg ansluta mig till ett avslagsyrkande när det gäller lagen om gräns mot allmänt vattenområde. Jag kommer emellertid att vara konsekvent — vilket jag inte tycker att herr Lundberg varit — och yrka avslag även på förslaget i nästa utskottsutlåtande om fiskelagen.

Jag vill understryka att denna min ståndpunkt inte grundar sig på de skäl, som herr Lundberg anförde här i debatten. Jag tror att jag utan att gå in i någon lång polemik mot herr Lundberg — såvitt jag kan se är han inte heller här närvarande — endast skulle vilja karakterisera hans omfattande utredning på det sättet, att han läst detta ofantliga källmaterial utan att använda sig av något som är nödvändigt vid en sådan genomgång, nämligen en textkritisk metod. Jag har fått den uppfattningen att han har läst det med en förutfattad mening och i syfte att ur materialet få fram belägg för denna förutfattade mening. Detta är en alldeles oriktig väg att gå när det gäller att med stöd av ett omfattande rättshistoriskt material få fram något att hålla sig till.

Jag finner sålunda inte att det värdefulla eller det som på något sätt påverkat min inställning i denna fråga varit herr Lundbergs argumentering. Det som jag däremot tycker var utomordentligt intressant och aktningvärt är det indi-

cium, som herr Lundbergs stort upplagda anförande innebar. Jag har en bestämd känsla av att här talade inte en socialist av 1950 års modell utan en man av gammal bondestam, som stod mitt uppe i kampen mot det feodala samhällssystemet, att det var en sentida ättling från företrädarna för detta resonemang som vi här mötte. Jag tror att herr Lundbergs inlägg lika väl skulle ha kunnat hållas vid riksdagarna i början av 1730-talet, då den stora lagstiftningsfrågan gällde rätten till jakt.

Herr Lundberg har säkerligen läst 1734 års lag i dess ursprungliga edition mycket noggrannare än jag haft anledning att göra och vet, att där inte finnas några bestämmelser om jakt. Detta berodde just på den stora striden mellan allmogen och de feodala om vem som skulle ha rätt till jakt på allmogens mark, och som en kompromiss togos alla dessa bestämmelser bort ur 1734 års lag. Jag föreställer mig att herr Lundberg skulle ha varit en stor kämpe för allmogens rätt i en sådan debatt.

Med vad jag nu har sagt vill jag inte på något sätt nedvärdera det arbete herr Lundberg nedlagt på frågan. Jag tror att detta är värdefullt. Hans anförande visar, hur djupt rotade, åtminstone på många håll här i landet, gamla rättssedvänjor, gammal rättspraxis och gammal syn äro; det visar också hur folk reagerar mot angrepp på denna gamla rättsuppfattning.

Om man skall stifta en lag kan man göra det efter olika metoder, det vet herr Lundberg säkert bättre än jag. Man kan göra som då man gjorde ett försök i Alexander I:s Tsarrysland. Man sade kanske ungefär som herr Levin nyss, att det är alldeles förfärligt att lagen är så oklar och att det finns så många specialregler. Det måste bli slut på detta! Och så satte man sig att skriva den stora Code Alexander. När man kommit till jag tror det var 97 000 paragrafer och funnit, att man ändå inte täckt hela området, gav man upp.

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

Det är ett utmärkande drag i svensk lagstiftning, som i mångt och mycket går tillbaka till den gamla germanska rätten, att man i motsats till de kontinental systemen icke hängivit sig åt den fullständighetsiver, denna normaliseringsiver, i varje fall på jordrättens område.

Det är värdefullt att man inte låst in allt i likadana regler från Norrland till Skåne beträffande insjöar och hav. Just detta har möjliggjort ett kvarlevande av värdefulla rättssedvänjor. Och jag säger liksom herr Lundberg, att finns det rättssedvänjor i vissa trakter som ge de stora skogsbolagens arbetare rätt — kanske sedan mycket lång tid — att fiska i bolagens sjöar, tycker jag att det är riktigt att den sedvänjan fortlever och att jag betraktar en normalisering av lagstiftningen som ett hot mot dessa sedvänjor.

När jag var ung och bodde i Stockholms skärgård fiskade jag ute på Nämndöfjärden — jag tror jag försökte få ål men jag fick aldrig annat än simpor, vilket nu inte hör hit. Detta ansågs emellertid vara en alldeles självklar sak, att jag fick fiska där. Numera är denna rätt icke självklar. Numera har fiskerätten så preciserats, att det finns risk för att även en dylik »allmansrätt» försvinner; detta sagt mer i förbigående. Jag har nämnt det därför att jag velat antyda, att vissa tongångar i herr Lundbergs resonemang överensstämmer helt med min uppfattning.

När det gäller jordlagstiftningen — lagstiftningen om vatten är ju jordlagstiftning, så egendomligt det kan låta — är den mer känslig för brådstörtade omändringar än någon annan lagstiftning. Herr Lundberg har fört resonemanget tillbaka till, jag vill minnas år 1 000 — vissa av de förhållanden han berörde kanske snarare kunde dateras till t. o. m. tusen år före Kristi födelse, men det är en sak för sig. I varje fall har det gått som en röd tråd i debatten vad som hänt då och då, för århundra-

den sedan. Vi ha konstaterat att det som på ett avgörande sätt indirekt påverkat riksdagens ständpunktstagande nu i fråga om fisket är de villkor i Brömsebrofreden, som förbehölls de erövrade provinserna. Och nu har man sett — om jag vågar skämta litet med de erövrade provinserna, till vilka jag dessbättre själv hör — hur dessa provinser, som Sverige började med att erövrade, nu hålla på att erövra Sverige tillbaka. Deras framträngande i t. ex. fiskefrågan har ju nått mycket långt. — Således, om man skapar en lagstiftning i dessa frågor är det ingenting som man skapar för några år eller årtionden, utan det är en lagstiftning i mångt och mycket för sekler.

Med denna utgångspunkt ser jag saken så att man skall inte ändra en bestående sedvanerätt, som har fotfäste hos folket, om det inte är nödvändigt. Då kommer första frågeställningen: Är läget sådant nu att man kan säga, att en ändring av hela fiskelagstiftningen — märk väl inte en ändring av vissa paragrafer utan en ändring av hela grunden för fiskelagstiftningen — är påkallad? Den nuvarande fiskelagstiftningen är ett lapptäcke, men det fungerar. Vad har man velat vinna genom detta förslag? Jo, om jag börjar med ett argument som anförts här, så har det sagts att den nuvarande lagen är ändå från 1896. Den är så gammal att den måste moderniseras, säger man. Där kunna herr Lundberg och jag vara överens: en lag av år 1896 är inte gammal i den diskussion vi föra. Om en lag är gammal och kompletterad med sedvanor, som äro fast rotade, är det intet skäl att ändra den.

Sedan har det sagts — jag vill minnas av herr Levin, som gick mycket noggrant in på detta — att den nuvarande lagen är oklar. Det är riktigt att den är det. Men jag vill till herr Levin ställa frågan: Är den nya lagen klar? Är den, som någon i utskottet i annat sammanhang uttryckte det, så klar att

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

varje medborgare skall kunna utan vidare genom att studera några korta bestämmelser veta, om han får fiska där eller där? Vad är det som enligt det nya förslaget avgör, om vederbörande får fiska eller ej? Jo, det är åtta i vissa fall obestämbara faktorer, som jag skall roa mig med att räkna upp. Först och främst gäller det var vattnet är beläget. Det gäller nämligen olika regler vid olika kuster, och inom de olika kusterna finnas insprängda enklaver med andra regler. Sedan beror det på vilken fisk man vill fånga. Jag har icke riktigt förstått det fina i den kråksången. Jag tänker bara på den där mannen, som satt och metade och som man frågade, vad han metade för fisk. »Jo», svarade han, »jag metar abborrar.» — »Har du fått någon abborre då?» »Nej, inte ännu», svarade han. Hur kan man i förväg veta vilken fisk man skall fånga? Om jag lägger ut nät, alltså rörlig redskap, utefter norrlandskusten och får en lax, som befinner sig i det fysiska tillstånd, att det icke går att laglydigt och snällt släppa ut honom utan han måste dödas, har jag då begått ett brott eller ej? Hur skall laxen behandlas? Skall han lämnas i den byn, som äger vattnet, och i så fall till vem? Och hur skall ersättningsfrågan ordnas? Det kommer att bli strid om med vilket redskap fisken fångats. Och det kan bli strider om långrevrar, som flyta eller som ligga på bottnen.

Nästa fråga är, vilken årstid man fiskar, något som i sin tur varierar i olika landsändar.

Sedan kommer frågan, om fisket är tillåtet eller icke med hänsyn till vilka som fiska. I vissa fall talas det om »de fiskande». Vad som ligger i detta begrepp är omöjligt att avgöra. I vissa fall är det väl allmänheten.

Sedan kommer som det sjätte oklarhetsmomentet det förhållandet, att det föreligger fortfarande ibland gammal hävd, som gör att fiskerätten i ett om-

råde icke tillhör den ena eller den andra fastigheten.

För det sjunde kan det föreligga en sedvänja, som ger allmänheten rätt att fiska eller den ena byn rätt att fiska i den andra byns vatten. En sådan sedvänja är i allmänhet mycket svår att utreda.

För det åttonde — och därmed skall jag sluta min långa uppräknings — blir rätten att fiska beroende av de föreskrifter som länsstyrelserna i de olika länen, kanske helt fristående, kunna ha utfärdat.

Med det vill jag säga, att om någon föreställer sig, att den nya fiskelagen är enkel, så far man fel. Vi ha, herr Lundberg, talat om direktörer och grosshandlare. I tredje lagutskottet användes ju den sistnämnda titeln, fastän jag föreslog då generalkonsul för att ingen skulle behöva känna sig sårad. Låt oss säga att en generalkonsul eller en direktör sätter sig på sin ägandes lättviktsmotorcykel och far ut att fiska. Han kan icke bara taga upp sitt lilla blad och med ledning därav säga: »Här får jag fiska och där får jag icke fiska.» Det är en ganska komplicerad utredning som i vissa fall behöver ske. Förenklingen är icke sådan att den motiverar den krångliga apparat, som hela avlösningen av de nuvarande fiske- och äganderättsförhållandena innebär.

Sedan har i denna debatt kommit in ett ord, som fått slagordets vanliga förmåga att fånga tanken, att förverkliga ordets makt över tanken. Det är ordet »rekreationsfiske». Jag sade en gång, att jag anser det vara en olycka att det tillsättes så många kommittéer. Ty tillsättes en kommitté, måste den komma med ett resultat. Detta resultat måste departementschefen anständigtvis — om han icke vill bli ansedd för att arbeta långsamt — framlägga för riksdagen, och sedan måste det bli en lag. Varje kommitté sätter en ära i att

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

föreslå något nytt, något som alltid kommer att kosta en del och betyda, att man gör om någonting. Vad jag nu sagt om kommittéarbetet innebär naturligtvis en viss karikatyr, och jag vill icke att det skall tagas för annat.

Här talar man alltså om rekreationsfisket. Jag tror att det var jordbruksministern som sade detta: Städernas ökade antal människor måste komma ut i naturen, idka friluftsliv och fiska! Men, herr statsråd, abbormetning är lika mycket förbjuden nu som förut, bortsett från de kuster där det icke finnes några abborrar. Likadant är det med gäddfisket. För dem, som vilja ro gädddrag inom områden, där det finnes någon chans att få en gädda, är detta lika förbjudet nu som förut. Våra pojkar på ångbåtsbryggan, som meta abborrar, eller generalkonsuln, som sitter i en korgstol på det höga berget och kastar drag, äro lika stora brottslingar nu som förut. Så förhåller det sig med den saken.

Ökar man rekreationsfiskets möjligheter genom att utsträcka fastighetsägarnas fiskerätt längre än förut? Det är riktigt att man utökat frifisket t. ex. långt utanför Runmarö. Men dit tar det sju timmar att komma med motorbåt — om man icke har en racerbåt, men i så fall tillhör man ju den feodala klassen, som icke skall ha några rättigheter. Sedan skall man få litet rekreation med fiske, men man får kanske ingen fisk om man ger sig så långt ut från stränderna.

Jag tror icke att man på detta sätt främjar rekreationsfisket. Det sker genom de organiserade rekreationsfiske-sammanslutningar som iordningställa fiskevatten och bygga upp ett fiske på rent intresse. Jag tror nog att herr Levin eller någon annan med stor sakkunskap kan påvisa, att i några fall kan man fiska mera än förut. Men när det sades, att i Björkfjärden i Mälaren skall det bli fritt fiske på ett litet område mitt ute i sjön, långt ut från land,

tycker jag icke att detta är mycket värt ur rekreationssynpunkt.

Jag skulle kunna fortsätta och beröra en massa saker. Men det finnes i denna diskussion ett argument, som jag fäst mycket starkt avseende vid: det är yrkesfiskarens intresse. Det är icke yrkesfiskarens intresse ur den synpunkten, att det är något självändamål att en viss folkgrupp genom lagstiftningen skall tillerkännas förmåner och att staten betalar; då kommer man vart som helst. Men i den mån det för ett främjande av ett sunt och produktionskraftigt yrkesfiske är erforderligt att göra en justering av lagen, är jag beredd att medverka därtill. Det fordras emellertid icke en omläggning av hela lagstiftningens grunder för den sakens skull.

Mot lagstiftningen talar en hel del skäl av praktisk och konkret karaktär, som jag, eftersom jordbruksministern gör kammaren äran med sin närvaro, gärna vill passa på tillfället att litet närmare beröra.

Vad karakteriserar de nuvarande fiskerättsförhållandena? Jo, en stor oklarhet, juridiskt sett, om hur förhållandena i det enskilda fallet ligga till. Jag är övertygad om att det finnes tusentals eller tiotusentals latent tvister om fiskevatten och fiskerätt. Dessa tvister bestå framför allt i följande. Ofta är fiskevattnet oskiftat. I det fallet är det en sak som ingalunda är lätt att klargöra: Vem äger andel i dessa oskiftade fiskevatten? Vilka avstyckningar eller avsöndringar av fastigheter ha skett med förbehåll om fiskerätt? Denna oklarhet spelar just nu icke så stor roll. Men när det blir fråga om ersättning och att fördela den då måste alla dessa latent tvister klaras upp. Detta är ingen liten sak.

Hur långt sträcka sig de nuvarande fiskevattnen? Herr Levin har påpekat hur oklart det är. Alla äro överens om att denna fråga måste knäckas, innan man kan fastställa ersättningen.

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

Nästa exempel! Vad finns det för sedvänjor? Om en man i Norrland säger, att han vill ha ersättning för förlorat fiske, så säger en annan, att han ej skall ha någon ersättning därför att det är sedvänja, att folket i byn får fiska; han gör alltså ingen förlust. Att klara detta är ingen enkel sak.

Vad som i utskottsutlåtandet liksom av jordbruksministern behandlats med uppseendeväckande lätthet är själva kostnadsfrågan. Det finnes i utskottets utlåtande icke en enda preciserad uppgift om vad detta kommer att kosta staten. Jag har sökt höra mig för litet grand och fått uppgiften att man kan räkna med fyra eller fem miljoner kronor. Sedan har utskottet kanske lagt på litet. Det kan sålunda bli fyra eller fem miljoner kronor, men det kan lika gärna bli åtta eller tio miljoner kronor. Om jag säger detta, kan icke utskottets vice ordförande eller någon annan påstå att det är fel. Det som står i utskottsutlåtandet kanske lugnar någon. Man säger, att kostnaden blir icke så stor, att den inger budgetpolitiska farhågor, vad nu detta kan innebära.

Dessa kostnader i fråga om inlösenbeloppen, som ligga fullkomligt i det blå, utgöra icke de enda kostnaderna. Det skall sättas i gång med fiskevärderingsnämnder i alla län. Man har att räkna med att tiotusentals ersättningsfrågor behöva klaras upp. Arbetet med att klara upp detta och arbetet för parterna med att precisera sina ersättningskrav och få dem prövade medför en allt annat än liten kostnad. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att ett beslut, som grundas på önskan om en normalisering, önskan att storstadens befolkning skall få tillfälle att fiska i Björkfjärden, önskan om det ena och det andra, är en sak, som för samhället kan röra sig om kanske ett tiotal miljoner kronor. Det är ingen liten fråga; jag tycker att det är en stor post. Vid utredningen har man icke försökt att precisera kostnaderna.

Må det tillåtas mig att ett ögonblick skämta med utskottets högt ärade vice ordförande. Han sade, att om en person blir av med sitt enskilda fiskevatten och alltså mister enskild egendom men i stället får samma rätt som alla andra medborgare att fiska i allmänt vatten, så skall värdet för honom av denna allmänna rätt dragas ifrån den ersättning som han skall få för den förlorade egendomsrätten. Skulle vi inte kunna göra om exemplet, herr utskottsviceordförande? Låt oss säga, att herr Andersson i Löbbo har en villa med bland annat ett arbetsrum! Det skall dragas fram en ny väg, som nödvändiggör att man kapar av villan på sådant sätt, att det rum, som utskottets vice ordförande använt som arbetsrum, blir oanvändbart. Då skulle man från ersättningen för förlust å tomt och byggnad draga av värdet av den förman, som vice ordföranden finge genom att i det nyuppförda kommunalhuset finnes ett utmärkt bibliotek och läsrum, som byggts enligt den nyuppgjorda stadsplanen och som kunnat genomföras på grund av att vägen dragits fram. Det vore ju värdefullt för vice ordföranden att kunna gå dit och arbeta i stället för att göra det i sitt eget rum.

Herr talman! Det skulle vara mycket mera att säga om detta. Jag skall icke göra det nu, utan jag skall bara taga upp ytterligare en liten fråga. Det är frågan om ikraftträdandet. Herr Lundberg har efter ett omfattande textstudium och en lärdom, som till och med förstummat professorer — vilket icke vill säga så litet — påvisat, hur denna fråga om fiskerätten enligt hans uppfattning utvecklats under närmare tusen år. Nu få de svenska fastighetsägarna, de svenska fiskarna, den svenska allmänheten, de svenska frifiskarna, de svenska abbormetarna precis fem veckor på sig att inställa sig för den nya ordningen. Om herr Lundberg kanske tycker, att tiden gått långsamt, måste

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

vi väl dock vara överens om att tiden nu måste gå väldigt fort, när det gäller att vänja det svenska folket — jag citerar herr Lundberg — att avstå tusenåriga vanor för att övergå till något nytt.

Det förefaller icke ligga i den nya fiskelagstiftningens intresse att forcera saken på detta vis. Om det, herr jordbruksminister, skall bli en ny lag, som medför stora förändringar, är det bättre att man förbereder folkopinionen, att man låter det hela växa in i medvetandet, att man låter lantmätnarna få tid att göra den omfördelning av fiskerätten som behövs än att man brådstörtat kastar över den svenska allmänheten och den svenska jordlagstiftningen ett sådant förslag. Det kan icke göra någon skada, om det får dröja ett eller annat år ytterligare. Det förvånar mig, att man från majoritetens sida icke varit beredd att på denna punkt lyssna till vad som anförts från minoritetens sida.

Jag vill sluta med att säga att jag kommit fram till ett avslagsyrkande på bägge lagarna. Jag har icke gjort det på grund av att jag gillar herr Lundbergs juridiska argumentation. Jag har heller icke gjort det därför, herr Lundberg, att jag numera enligt vad det säges råkar vara direktör och alltså tillhör dem som utnyttja den förstörda allemansrätten. Jag har gjort det därför att jag sagt, att om det skall bli en sund utveckling av rättssystemet, skall man icke lättvindigt taga bort lagfästa, genom rättssedvanor stadfästa rättigheter. Man skall icke bolla med bestående fastighetsrättsliga begrepp, prejudikat från högsta domstolen och en bestående ordning bara därför att det skall hända något nytt. Det vore lika rimligt att vänta till dess den nya jordabalken skall komma och i ett sammanhang pröva alla dessa vittgående frågor.

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på utskottets förslag i anledning av nu ifrågavarande proposition. Beträffande fiskelagen avser jag att senare återkomma med avslagsyrkande.

Häruti instämde herrar *Birke, Dickson* och *Hagård*.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Då herr Fagerholm direkt vände sig till mig, kan jag icke underlåta att giva honom en kort replik.

Jag måste säga, att hans jämförelse med mitt bibliotek var i avsevärd grad långsökt. Jag skall tillåta mig att taga ett annat exempel, som icke är fullt så långsökt. Antag, att herr Fagerholm har ett jordområde, från vilket det exproprieras en bit, eller att hela området exproprieras! Vid denna expropriation gives åt herr Fagerholm i utbyte ett annat jordområde, som kanske är mindre värt men som herr Fagerholm är intresserad av att få tag i och i någon mån värderar. I ett sådant fall är det väl icke orimligt att det sker en avräkning. Den synpunkten har för mig varit fullt vägledande, då jag gjorde gällande, att den som förlorade enskild fiskerätt skulle från den ersättning, som tillerkännes honom, vidkännas avdrag med det värde han kan få genom den förman, som i annan form tillkommer honom genom allmän fiskerätt.

Så nämnde herr Fagerholm, att utskottet gått förbi ersättningsfrågan. Det ha vi gjort därför att beräkningarna äro svåra att göra. Jag kan nämna för herr Fagerholm — som för övrigt var med vid den förberedande behandlingen i utskottet — att fiskerättskommittén räknade med att ersättningsbeloppen icke skulle komma att överstiga totalt två miljoner kronor. Nu är det sannolikt att siffran kommer att ökas; det är jag beredd att medgiva. Det är emellertid mycket vanskligt att uttala sig om hur mycket det blir. Det har herr Fagerholm och jag lika små utsikter att kunna göra. Men en sak är säker. Jag framhöll i mitt första anförande, att ersättningsbeloppens totala summa icke kan bli av den storleksordningen, att det bör förhindra reformens genomförande.

Vidare ett ord om herr Fagerholms

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

mening, att ett eller annat års uppskov ingenting gör. Hur många år var det, herr Fagerholm, som fiskerättskommittén arbetade? Var det fyra eller fem år, eller hur länge var det? Skall det bli en ny utredning av denna komplicerade sak, riskera vi att utredningen kommer att bli så omfattande, att vi få vänta på förslag lång tid framåt.

Slutligen vill jag säga, att herr Fagerholms förslag om avslag tvivelsutan skulle medföra, att alla fastighetsägare komme att mycket snabbt göra sina anspråk gällande. Det är kanske detta som herr Fagerholm innerst avser.

Herr **FAGERHOLM** (kort genmäle): Herr talman! Jag skall lämna herr Anderssons i Löbbo bibliotek i fred ett ögonblick och i stället säga några ord om uträkningen av ersättningen. I sistnämnda avseende skulle herr Andersson i Löbbo ha haft fullkomligt rätt, om en fiskerättsägare både får en utvidgning av sin enskilda fiskerätt genom att gränsen utökas till 300 meter och förlorar ett område på ett annat håll. Då skulle det vara rimligt att de båda sakerna kvittades. Men att kvitta den rätt han såsom varje annan svensk medborgare har är icke rimligt. Så var inte heller det exempel, som den ärade vice ordföranden i utskottet tog, framlagt. Men nog om den saken.

Beträffande kostnadsfrågorna vill jag säga, att innan man vidtar någon åtgärd i det avseendet är det av intresse att få fram åtminstone något så när tillförlitliga kalkyler eller i vart fall något försök till sådana, men några dylika ha inte redovisats i detta sammanhang. Den utvidgning utskottet gjort genom att frige fisket vid norrlandskusten har skett utan att man över huvud taget fått veta vilka ersättningskrav, som därvidlag komma att resas; där har sålunda frigivandet skett utan några reella kostnadsberäkningar, vilket jag finner anmärkningsvärt.

Herr talman! Det var bara dessa två korta påpekanden jag ville göra. Vad sedan gäller ett uppskov med lagens ikraftträdande behöver detta inte förorsaka någon ny utredning.

Herr **ANDERSSON** i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Jag måste säga att det är i någon mån överraskande att finna att herr Fagerholm efter sitt uppträdande i utskottets förberedande behandling av detta ärende — han lämnade sedan sin plats till herr Larsson i Karlstad — nu gått över på avslagslinjen. Men det må vara hans ensak.

Jag har, herr talman, begärt ordet för en andra replik bara för att framhålla, att herr Fagerholms genmäle i ersättningsfrågan måste bygga på den förutgående sättningen att den allmänna fiskerätt, som skall tillkomma varje svensk medborgare, blir värdelös för den enskilde fiskerättsägaren. Men detta är inte riktigt. Den som bor på platsen får väl ändå någon fördel genom att han kommer i åtnjutande av den allmänna fiskerätt, som tillkommer alla andra medborgare.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **STRÅNG**: Herr talman! Jag har i anledning av herr Fagerholms inlägg anledning till en kort replik. Jag tycker att det var för mycket av överdrifter i herr Fagerholms anförande, och möjligen säger sig nu herr Lundberg i sin bänk: gud bevara mig för mina vänner.

Herr Fagerholm preciserade åtta punkter, där han ansåg att den föreslagna lagens bestämmelser kunde bli föremål för olika meningar. Jag minns dem inte allesammans, men jag minns en del av vad han anförde. Han sade bl. a., att enligt den nya lagen blir den omständigheten att en person får fiska eller icke beroende på var vattnet ligger. Ja, så är det för närvarande, och den föreslagna lagen innebär härutinnan ingen ändring utan utgör endast

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

ett försök till precisering. Vidare sade herr Fagerholm, att avgörande för frågan om vem som äger fiska är vem det är som fiskar. Ja, i vissa fall är det så även nu. Den nya lagen vill endast precisera begreppen i det avseendet. Så sade herr Fagerholm, att en avgörande faktor är vilken fisk det är man fiskar. Ja, så är det för närvarande, och på den punkten innebär den nya lagen ingen ändring utan endast en precisering och ett klarläggande. Vidare var det en viktig sak vad länsstyrelserna komme att säga i sina fiskeristadgor. Ja, länsstyrelserna säga för närvarande en hel del i sina fiskeristadgor, men den nya lagen är ett försök att göra en del av dessa bestämmelser överflödiga och få dem ensartade; det är alltså ett försök till fortsatt precisering och klarläggande.

Herr Fagerholm gjorde vidare gällande, att han inte kan finna något i den nya lagen, som är en eftergift åt frifiskeintresset — han har inte större chanser att meta abborrar enligt den nya lagen än tidigare. Ja, jag vet nu inte, om herr Fagerholm med skäl kan göra det påståendet ens om han sitter här i Stockholm. Vi ha i första kammaren ägnat rätt mycken tid åt förhållandena i Stockholms skärgård och där diskuterat områden, som tidigare varit enskilt fiskevatten men som enligt den nya lagen skulle bli allmänt vatten. Vi ha ägnat mycken tid åt den saken därför att de enskilda intressenterna och strandägarna befarade att stockholmarnas möjligheter att komma ut och fiska på deras områden skulle betyda ett allvarligt ingrepp i vederbörandes gamla rättigheter. Och det har väl i det sammanhanget inte undgått herr Fagerholm, att de fyra stora fjärdarna i Mälaren enligt den nya lagen skulle bli frifiskeområden? Jag vet inte om jag fattade herr Fagerholm rätt men jag tyckte, att hans yttrande gick i de vändningarna, att de områden i Mälaren, som skulle upplåtas till fritt fiske, voro så små att

man måste ha goda ögon för att kunna upptäcka dem. Var det så herr Fagerholm menade, drar han sina slutsatser rätt lättsinnigt. På en karta här är det angivet med röda gränser var de fria vattnen ligga i Mälaren 300 meter från stranden, och Mälaren är nu dess bättre så stor att det blir inte oväsentliga områden att meta abborre på, därest herr Fagerholm så skulle önska.

Herr Fagerholm säger, att man i denna lagstiftning inte klarat ut problemet med de oskiftade vattnen. Ja, detta är riktigt, men jag kan upplysa herr Fagerholm om att för närvarande arbetar fiskeristyrelsen på Kungl. Maj:ts uppdrag med en utredning om fiskevårdsområdena. Man har fått direktiv att snarast möjligt klara av denna utredning, och om den ger det resultat vi hoppas på komma väl åtskilliga av de oskiftade vattnens problem att klaras ut åtminstone på de områden, där fisket har någon egentlig betydelse. I de kvarvarande fallen kan det självfallet bli komplikationer. Om en bit av ett oskiftat vatten blir fritt vatten, skall naturligtvis ersättning lämnas. Jag är inte beredd att på rak arm säga vem som skall ha denna ersättning, men det finns väl alltid den möjligheten att låta samsälligheten dela på ersättning. Och det finns kanske också den möjligheten att ordna med en speciell kassa för fiskevårdande uppgifter eller kollektiva samslutningar, där samtliga delägare i det oskiftade vattnet kunna tillgodogöra sig ersättningen. Den saken är som sagt inte uppklarad, men jag försäkrar att det hela inte är något problem av dominant storleksordning.

Herr talman! Jag fick det intrycket att herr Fagerholm i sitt avslagsyrkande hade något annat än det anförda bakom sin ståndpunkt. Herr Fagerholm kan inte hävda yrkesfiskarens intressen, av den enkla anledningen nämligen att yrkesfiskarena och deras organisationer, såsom herr Levin här nyss konstaterade, uttalat sin tillfredsställelse

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

med den nya lagen just med tanke på de hittillsvarande förhållandena. Herr Fagerholm kan väl näppeligen heller företräda, om jag så får säga allmänhetens intresse, dem som ha intresse av ett fritt vatten, eftersom ju den nya lagstiftningen kommer att innebära en koncession åt det allmännas intresse, detta i motsats till vad som för närvarande gäller. Och företräder herr Fagerholm de enskilda strandägarnas intresse så har ju Kungl. Maj:t och utskottet accepterat tanken på en fullt objektiv och rättvis ersättning. Vad är det då för intresse, som ligger bakom herr Fagerholms förslag om avslag på hela lagen? Herr Lundbergs motiv äro öppna och klara för oss alla: han vill ha en lagstiftning, som ger väsentligt större koncessioner åt allemansrätten och åt frifiskeintressena och föreslår av den anledningen avslag på hela lagstiftningen. Den enda plausibla förklaringen till herr Fagerholms avslagsyrkande är att lagförslaget inte är perfekt, och att vi därför inte skola ha någon lag. Jag föreställer mig emellertid, att om herr Fagerholm i sin allmänna civila verksamhet skulle sitta med händerna i kors ända till den dag, då han vore övertygad om att det han gjorde vore det slutliga, det fixa, det perfekta och det under alla förhållanden fullkomliga, skulle herr Fagerholm bli sittande med händerna i kors, representerande negativismens apostel.

Herr FAGERHOLM (kort genmäle): Herr talman! Herr jordbruksministern sade i sin replik till mig, att herr Lundberg borde be Gud bevara sig för sina vänner, därmed syftande på mig. Jag har inte uppfattat herr Lundberg på annat sätt i denna debatt än så, att han upprepade gånger med uppriktig patos sagt: Gud bevara mig för mina vänner i jordbruksdepartementet, som kommit med detta förslag. Jag tror nämligen att hans uttalande hade mera adress till jordbruksdepartementet än till mig.

Tydligen har mitt resonemang beträffande lagstiftningens principiella sida gått herr jordbruksministern fullkomligt förbi. Jordbruksministern påpekade, att de oklarheter jag påvisat i den nya lagen också finnas i den gamla — som om han ville avslöja en blotta i mitt anförande. Det var ju just det jag avsåg att bevisa, nämligen att den nya lagstiftningen inte innebär den effektivisering, rationalisering eller normalisering, som han talat om. Det är möjligt att det blir en litet större chans till abbormetning i norra skärgården exempelvis vid Blidö, dit man åker med »Blidösund» på sex timmar från Stockholm. Jag vill inte bestrida det. Herr Sträng känner till det där bättre än jag. Och inte heller vill jag bestrida, att det är en pittoresk syn att se en rad roddbåtar guppa på Mälaren 300 meter från land med folk, som menar sig meta abborre. Jag skall nu inte närmare gå in på dessa saker utan tar fasta på vad statsrådet Sträng sade. Herr statsrådet kan inte närmare ange hur man tänker sig det praktiska genomförandet av ersättningen när det gäller oskiftat fiskevatten. Såvitt jag kan förstå är huvudparten av fiskevattnen vid våra kuster oskiftat, och då är det ju ett stort problem man här gått förbi.

Slutligen svävar herr statsrådet i oklarhet när han frågar vem jag representerar och vilka motiv som drivit mig till att komma med mitt negativistiska yrkande. Ja, vem jag representerar? Det är något mycket enkelt och mycket behagligt; jag representerar nämligen i detta fall endast min egen uppfattning som praktisk jurist, som kommit i kontakt med rättsfrågor i en rad olika sammanhang. Som sådan anser jag, att lagen är onödig, att den nuvarande ordningen inte innebär sådana besvärligheter att det är värt att ta denna omkastning, dessa ersättningsfrågor, detta bråk. Det är min subjektiva uppfattning, herr statsråd, om jag anser saken värd allt detta eller icke. Detta är mitt motiv.

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

Jag har i detta sammanhang inte alls frågat efter vad yrkesfiskarena eller fri-friskarena eller andra sagt, jag har gjort ett ringa försök att se saken ur vad jag skulle vilja kalla rättspolitisk synpunkt. Jag tycker, herr Sträng — det är synd att jag inte kan säga herr Danielson — att detta land överflödar av lagar, bestämmelser och förordningar, som man inte längre kan följa. Jag finner för min del att redan detta överflöd är skäl för att ställa sig kritisk mot att nu sätta i gång nya saker. Om vi kunde få en ordning, som begränsade vårt nya lagmaterial så att det kunde ligga inom mänsklig möjlighet att överblika det, vore detta till stor fördel. Genom det föreliggande förslaget har ingenting skett i den riktningen, utan genom denna påbyggnad har endast ytterligare oklarhet skapats, i vart fall under en lång övergångstid.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**: Herr talman! Herr Fagerholm presenterade sig i sitt sista anförande som jurist. Då borde det kanske ha varit förståeligt om han även här i kväll kommit underfund med att herr Lundberg i denna fråga inte räknat oss i jordbruksdepartementet som sina vänner utan som fiender. Men herr Fagerholm befinner sig såsom ställare av ett avslagsyrkande i samma fälla som herr Lundberg och får väl därför räknas som herr Lundbergs vän i detta speciella fall. Från den utgångspunkten, som jag finner juridiskt ganska otadlig, tycker jag att herr Lundberg skulle be Gud bevara sig för sin vän.

Herr Fagerholm säger, att man med detta förslag kan ha chans att efter en sex timmars båtresa med »Blidösund» släppa en rev på ett abborrgrund i skärgården, men han tror inte att det finns den möjligheten i Mälaren. Mälarens öar, holmar, fjärdar och en del abborrgrund har jag själv prövat. Jag är själv född 15 meter från Mälaren och har till-

bringat min ungdomstid som frifiskare i Mälaren. Därför känner jag litet grand till även dessa förhållanden.

Herr Fagerholm säger vidare, att han representerar här ingen speciell uppfattning; han representerar sin egen uppfattning. Ja, det var ett intressant klarläggande. Utan att vilja vara elak eller oförskämd måste jag säga att detta påminner mig om en historia från Södermanland. Där sade man alltid, att en gris representerar sin egen uppfattning. Man menade förmodligen med detta »sin egen», det var en uppfattning som man inte hade alltför mycket stort intresse av på andra håll. I detta fall finns det vissa parter, som äro intresserade av lagstiftningens utformning. Det är yrkesfiskarena, det är människor i allmänhet, som vilja ha möjlighet till frifiske, och det är enskilda fastighetsägare. Herr Fagerholm har svurit sig fri från alla dessa intressen och sagt, att här representerar han sin egen juridiska uppfattning. Ja, det kan naturligtvis ha sitt akademiska intresse när man diskuterar denna fråga. Men fiskelagen är ingen lag för sin egen skull utan en lag som skall tjäna det praktiska livets intressen, en lagstiftning som skall tjäna yrkesfiskarena, en lagstiftning som skall tjäna de medborgare, som vilja ha fiskemöjligheter på enskilt vatten, och en lagstiftning som även skall vara ett stöd och en trygghet för de enskilda fastighetsägarna. Jag tror att om man försöker arbeta fram en lagstiftning efter dessa grunder, får man en lagstiftning, som gör avsedd nytta. Och det är i det sammanhanget man skall sätta in lagstiftningsarbetet och inte efter ens egen personliga juridiska uppfattning av problemet.

Vi göra inte, herr talman, anspråk på att med denna lagstiftning ha löst alla problem, såsom jag också sade i mitt sista anförande. Vi göra endast anspråk på att försöka hyfsa till lagen i den mån det finns möjligheter att hyfsa den och få den bättre lämpad för sitt ända-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

mål. Den omständigheten att det inte är full perfektion i det hela hindrar oss inte att vilja förbättra ett förhållande som behöver förbättras.

Herr LEVIN (kort genmäle): Herr talman! Jag kan inte riktigt förstå herr Fagerholms inställning. Under vårriksdagen deltog herr Fagerholm i tredje lagutskottet vid denna frågas behandling under de många sammanträden vi då hade. Herr Fagerholm yrkade icke vid något tillfälle avslag på förslaget. Som väl är känt var utskottet faktiskt färdigt med sin behandling före vårriksdagens slut, och jag har här i min hand ett förslag till utlåtande från utskottet. Bland dem som deltagit i ärendets behandling är också herr Fagerholm. Herr Fagerholm reserverade sig på vissa punkter, men varken vid slutbehandlingen eller någon gång tidigare yrkade han avslag på Kungl. Maj:ts förslag. Jag kan inte förstå vad det är som kommit emellan, sedan herr Fagerholm lät en annan högerrepresentant intaga sin plats i utskottet. Herr Fagerholm har faktiskt helt och hållet bytt åsikt under denna tid.

Herr LUNDBERG (kort genmäle): Herr talman! Jag måste säga ett par ord till jordbruksministern i anledning av hans yttrande, att herr Lundberg skulle be Gud bevara sig för herr Fagerholms uppvaktning.

Jag vill säga jordbruksministern, att om herr Fagerholm eller någon annan, oavsett partitillhörighet, redogör för en juridisk sak som är riktig, anser jag att rätt är rätt, oavsett vem som säger det. Man skall inte välja rättssynpunkt ur lämplighetssynpunkt.

Vad den sörmländska grisens rättsuppfattning har med detta att göra vet inte jag, men det förefaller, som om mycket skulle vara jordbundet på ett speciellt sätt i detta sammanhang.

Herr FAGERHOLM (kort genmäle): Herr talman! Jag beklagar att jordbruksministern efter den historia han berättade uppenbarligen inte kan ha någon egen uppfattning, därför att det vore ju upprörande om man sade, att landets jordbruksminister vore en gris, vilket naturligtvis inte kan komma i fråga att man säger. Härmed nog sagt om denna något långsökta historia.

Jag vill till herr Levin säga, att jag inte tänkt gå in på vad som förekommit i utskottet. Den dag då definitivt beslut skulle fattas, hade jag enligt särskilt meddelande fått upplysning om att då skulle det icke vara något utskottssammanträde, ty då skulle man se på försvarsövningar i Rosersberg. Jag hade vid detta tillfälle ett kommittésammanträde och kunde icke komma. I den ursprungliga uppläggnings hade jag ett särskilt yttrande, som gick ut på de principfrågor, som nu tagits upp. Detta särskilda yttrande har icke influerat i det slutgiltiga utlåtandet. Jag betraktar mig sålunda som fullkomligt fri att i detta sammanhang ange min uppfattning.

Herr talman! Det är sagt så mycket här om vad som är praktiska krav och inte praktiska krav. Men jag anser det som ett praktiskt krav, att man icke ställer till en stor oreda i bestående förhållanden för att vinna något som är mycket tveksamt. Vill man främja yrkesfiskarens intressen kan det ske inom ramen för nuvarande lag på samma sätt som man reglerat många gånger tidigare. Det hade inte behövts denna stora lagrevision medan man väntar på nya jordabalken.

Herr ERICSSON i Sörsjön: Herr talman! Det är inte min mening att gå in på någon av detaljerna i de framlagda lagförslagen beträffande fiske, men jag vill göra några uttalanden i största allmänhet.

För egen del hyser jag den uppfatt-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

ningen, att det hade varit bäst att åtminstone fisket i havsvattnet hade förblivit fritt ända intill stränderna och att sålunda de i havet befintliga rikedomarna hade förblivit tillgångar, över vilka staten ensam hade kunnat förfoga. Nu förhåller det sig inte på det sättet, utan i olikhet mot vad fallet är i andra länder har fiskerätten här i landet så småningom i icke ringa utsträckning övergått till enskilda. Jag vill erinra om vad Väst kustfiskarens centralförbund har framhållit. Det säger, att i intet annat land har en enda medborgargrupp, nämligen strandägarna, lämnats så stort inflytande över fiskerilagstiftningen som här i landet. Det är tydligen alldeles riktigt, och man frågar sig, varpå detta kan bero. Centralförbundet besvarar för sin del frågan på det sättet, att jordägarna i riksdagen på en tid, som ligger rätt långt tillbaka, understödde strandägarnas krav på att via fiskerilagstiftningen få sina enskilda intressen tillgodosedda. Säkerligen är detta med sanningen överensstämmande. Jag vill erinra om att jordägarrepresentanterna i riksdagen för lång tid sedan voro mycket talrika och inflytelserika, varför det icke var så svårt för dessa att påverka eller rent av bestämma utformningen av fiskerilagstiftningen under dessa äldre tider.

Emellertid vill jag här erinra om ett annat förhållande, som också måste i hög grad bidra till att den s. k. allmansrätten till fiske kommit att vinna så ringa beaktande i lagstiftningen om fisket under tidigare skeden. Det fanns nämligen ingen arbetarrepresentation att tala om här i riksdagen under den tid, som det nu närmast är fråga om. Det var först efter den allmänna rösträttens genombrott som arbetarpartiet här i riksdagen kom att vinna ett avsevärt inflytande, men vid den tidpunkten var ju rättsförhållandet på fiskets område i stort sett prövat och fastställt.

I ett av yttrandena till dessa lagförslag — nämligen från Väst kustfiskare-

nas centralförbund — har det framhållits, att nu föreliggande lagförslag lider av samma svaghet som sina föregångare i så måtto, att man i förslaget allttjämt bibehåller grundregeln, att kustfisket i princip förbehålles strandägarna. Man säger bl. a., att fiskerättskommittén har använt en oriktig undersökningsmetod och att detta måhända kan vara beroende av det förhållandet, att fiskarbefolkningen på västkusten icke haft någon representant med i fiskerättskommittén. För egen del måste jag dock fråga mig, om den omständigheten, att det hade funnits en person från västkusten med i fiskerättskommittén, hade kunnat inverka så, att kommittén föranletts att se på det föreliggande rättsförhållandet mellan enskilt och allmänt fiske med andra ögon än som fiskerättskommittén har gjort. Jag har svårt att tänka mig detta. Jag utgår nämligen ifrån att man beträffande fiskerätt, som fastställts genom prövning i rättslig instans, kanske velat slå vakt om den enskilda äganderätten. Vid sådant förhållande kan jag inte föreställa mig annat än att om förslaget skulle sett annorlunda ut, hade det möjligen endast blivit fråga om en mera omfattande inlösnings av enskild fiskerätt än vad kommittén föreslagit.

Personligen hyser jag den uppfattningen, att även om man i princip erkänner den enskilda äganderätten, så kan det ibland vara ur allmänna synpunkter påkallat att man gör ett ingripande och att samhället sålunda övertar en enskild äganderätt. Så har ju förekommit vid åtskilliga tillfällen tidigare, och jag föreställer mig också att det kommer att ske åtminstone något ingripande av detta slag även framdeles. Enligt min mening borde det skapas möjlighet för varje svensk medborgare att på sin fritid i något fiskevatten här i landet utöva fiske. Jag tror inte att det behövs någon allmän socialisering av fisket eller något större övertagande från samhällets sida av fisket

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

än som nu föreslås. Jag tror att det skulle lätt gå att realisera, om det blev fiskevårdsföreningar överallt i landet.

För närvarande ligger det så till, att om man undantar vissa av de stora sjöarna, tillhör fisket i övriga vattendrag enskilda markägare. Det är sådana som ha delaktighet i skifteslag. Fisket inom landet är i stort sett ännu oskiftat, och därför tror jag att det skulle gå ganska bra att bilda fiskevårdsföreningar och fiskevårdsområden över så gott som hela landet. Jag kan meddela att i en kommun i norra Dalarna har man genomfört ett system, som om det skulle vinna beaktande inom andra delar av landet, skulle innebära att möjlighet att utöva sportfiske skulle finnas för varje svensk medborgare. Denna kommun har en fiskevårdsförening, som tagit hand om så gott som alla vattendrag inom kommunen. Den säljer fiskekort, och ingen nekas att köpa fiskekort, oavsett om han tillhör kommunen eller kommer från andra orter inom landet eller utlandet. Alla få lösa fiskekort och utöva fiske. De inkomster som erhållas genom försäljning av fiskekort användas till fiskevårdande ändamål.

Nu vet jag, att det finns ett förslag om fiskevårdsområden nära nog utarbetat, och jag vill för min del uttala den förhoppningen, att detta förslag skall framläggas så skyndsamt som möjligt och att det kommer att upptaga bestämmelser om hur det bör vara ordnat inom dessa fiskevårdsområden. Det är möjligt att vissa tvingande bestämmelser äro av behovet påkallade för att man skall kunna få denna idé med framgång realiserad.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Det är ganska förklarligt att när man tar upp en debatt i en fråga, som rör gränsdragningen mellan enskilt

och allmänt område, sinnen komma i svallning. När man nu berör ett sådant känsligt område som jakt och fiskerätt, som kanske i det undermedvetna dominerar stora delar av vårt folk, förstår man kanske att det måste bli en diskussion om dessa frågor. Det är väl så, att denna lagstiftning tar och ger. Den tar på vissa områden ifrån den jordägande befolkningen vid kusterna, som med större eller mindre rätt hävdad sin fiskerätt, och den ger på andra platser. Redan den struktur, som våra kuster ha, visar att det inte går att genomföra några enhetliga bestämmelser. Man måste göra undantag, och man måste tillämpa olika bestämmelser i olika delar av landet, på öst- och västkusten o. s. v. Beträffande den länsdel, där jag är hemma, är förhållandet det, att på vissa områden anser den bofasta kustbefolkningen sig gynnad av detta lagförslag. På andra områden klagas man och klagas säkert också med skäl.

Jag tror det hade varit lyckligt, om man uppskjutit avgörandet av denna fråga tills folkopinionen hade hunnit mogna och göra sig förtrogen med vad som nu kommer att ske. Nu är emellertid lagförslaget framlagt. Det är utskottsbehandlat och kommer att i dag slutbehandlas i riksdagen. Däråt är intet att göra. Vi ha emellertid i motioner från södra Kalmar län påpekat vissa förhållanden, som vi hade önskat att utskottet skulle i möjligaste mån beakta. Vi ha fått dessa motioner delvis beaktade, men vi ha å andra sidan på vissa punkter inte vunnit gehör för våra önskemål. Jag tänker då närmast på den motion, där vi pekat på de rådande förhållandena kring Vällö och Runnö samt strax norr och söder därom. På detta område har den bofasta befolkningen gjort stora insatser för att skydda sitt eget fiske, ett fiske som den hävdad på grund av laga förrättning redan på 1700-talet och senare. Man har bildat gemensamhetsfiske, utfört inplantering av fisk, haft skyddsbestämmelser när

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

det gällt att fånga fisk, och man har vårdat sitt fiske på ett sätt, som knapast har sin motsvarighet längs hela östersjökusten. Nu kommer särskilt Runnö att berövas en del av sin fiskerätt, och detta är att beklaga. Det är ju så, att den på öarna Runnö och Vällö bofasta befolkningen har mycket små jordbruk, som inte kunna försörja sin man, men den har fiske som huvudnäring. I och med att man beskär deras möjlighet, komma svårigheter att uppstå för dem att existera på öarna. Nu säger man så generöst, att man kommer att ersätta den skada som tillfogas. Det må vara riktigt. Jag vill inte yttra mig om huruvida denna ersättning kommer att vara tillfyllest för den person som får den. Men för framtiden medför detta förfaringssätt, att man berövar denna befolkning möjlighet att existera på samma sätt som förut.

Här har man velat gynna frifiskarena. Man har inte gått så långt som herr Lundberg tycks vilja gå, att man skulle införa allemansrätt, men man har i alla fall beskurit den enskilda rätten till förmån för dessa frifiskare. Man kan vara alldeles övertygad om att det inte går att åstadkomma någon motsvarighet till nu befintliga sammanslutningar för fiskevård och fiskodling på det område, som här nu frisläpps. Denna fiskodling har kommit inte bara traktens befolkning till godo. Fisken är ju inte stationär utan flyttar, och en stor sträcka av kusten där nere har haft nytta av detta arbete. Det kommer att bortfalla så småningom.

Jag tror det hade varit lyckligt om utskottet hade kunnat tillmötesgå vår begäran i motionerna, att detta områdes befolkning skulle bibehållas vid sin av ålder hävdade och fastställda rätt. Så har inte skett, och det är att beklaga.

Jag kommer inte att här framställa något yrkande, men jag har inte kunnat underlåta att vid detta tillfälle säga min mening om saken. Jag har varit i kontakt med detta problem under flera år

på grund av mitt arbete i hushållnings-sällskapetets fiskerinämnd, och denna fiskerinämnd har enhälligt tillstyrkt de motioner med detta yrkande, som ha framlämnats. Nu är det intet att göra åt saken, men jag har velat föra den på tal. Med de utgångspunkter jag har i övrigt kommer jag att vid voteringen rösta för det uppskov med lagens ikraftträdande, som har föreslagits i reservationen av herr Werner m. fl.

Herr JOHANSSON i Torp: Herr talman! Det var ett par uttalanden i hans excellens utrikesministerns anförande som jag särskilt fäste mig vid. Det ena var hans konstaterande, att det i Danmark och Norge har rått och råder andra regler beträffande fiskerätten och äganderätten till vattenområde än vad som har gällt och gäller i Sverige. Det har sitt intresse så till vida som det visserligen, så långt jag har hört av debatten, inte har gjorts gällande här i riksdagen i dag men väl i diskussionen utanför riksdagen, att den rättsuppfattning, som råder i de gamla dansk-norska landskapen, skulle vara ett utslag av okynne och självsvald eller rent av laglöshet. Vi ha nu fått bekräftat, att så inte är fallet. Det är en tradition sedan den gamla tiden som befolkningen har hållit på och som har gjort att de regler, som gälla för Sverige i övrigt, aldrig ha slagit helt igenom där nere. Vi ha i dag fått bekräftat, att den uppfattningen vilar på historisk och rättslig grund och än mer: vid landskapens införlivande med det svenska statsrådet fick befolkningen där sig tillförsäkrad rätt att åtnjuta samma förmåner som den hade haft tidigare. När nu den svenska lagstiftningen under århundradenas lopp har tvingat på dem andra rättsregler, står detta i strid med den överenskommelse som ingicks vid dessa områdens införlivande med Sverige.

När man nu går att återställa det gamla förhållandet — jag tänker nu

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

närmast på västkusten, alltså Bohuslän och Halland — noterar jag med tillfredsställelse, att förslaget ger oss full rätt därutinnan. Det är emellertid inte så som herr Hæggbloom vill göra gällande, att det är något slags gåva vi få. Jag har noterat ändringen med tillfredsställelse liksom alltid när en orätt som gjorts gottgöres igen.

Det andra som jag fäste mig vid i utrikesministerns anförande var påpekan- det, att om man gör fyndigheter av något slag, som gå att exploatera, på sjö- botten i de stora fjordarna, som genom enklavregeln skulle bli enskilt område, skulle äganderätten på nytt urholkas, om det allmänna tar dessa fyndig- heter i anspråk.

Det är odisputabelt att detta går lag- tekniskt, men denna fiskerättshistoria utgör ett belysande exempel på att det man en gång ger bort gratis får man be- tala dyrt, om man en gång skall ha till- baka det. Det är väl ingen ledamot här i kammaren som inbillar sig, att om dessa områden ges till enskilt område och det sedan av en eller annan anled- ning blir ifrågasatt, att man skall åter- föra dessa områden i allmän ägo, detta kommer att kunna ske utan att staten får lägga ut nya miljoner för att åter- förvärva vad man nu ger bort utan att jordägarna påkalla det.

Här har tidigare bland annat av herr Andersson i Mölndal påpekats, vilka konsekvenser ett genomförande av en- klavregeln skulle få för våra stora fjor- dar. Om man gör sig mödan att fråga strandägarna vid dessa fjordar — jag har roat mig med att göra det — vem som äger vattenområdet eller vem som har jakträten, har svaret alltid blivit detsamma. De ha sett på mig ungefär som om jag ville driva med dem, och så ha de svarat: Det känner du väl till att det är den bofasta kust- och skär- gårdsbefolkningen som har fri jakträtt på vattenområdet ute i fjorden. Säger man då, att det är ifrågasatt, att strand- ägaren skall få enskild jordägarätt

till detta, blir svaret: Vill riksdagen va- ra så generös att ge oss det, ha vi ing- enting emot det, men vi ha inga an- språk i den vägen. Skulle nu utskotts- majoritetens förslag bli lag och enklav- regeln antagas, så att våra stora fjord- områden med ibland halvmilsbredd bli enskild egendom, kommer exempelvis jakträten att övergå till jordägarna. Medan det den 31 december står envar av kustbefolkningen fritt att bedriva jakt ute på fjorden, skulle vederböran- de vara tjuvskytt om han gjorde det da- gen därpå. Detta är ingen stor ekono- misk fråga, men det skulle bli ett irrita- tionsmoment av ganska besvärande art. Jag skulle vilja vädja till kammarens ledamöter att inte nu med ett penndrag göra hundratals oförvitliga människor till tjuvskyttar genom att till fastighe- terna lägga dessa vattenområden, som jordägarna inte göra anspråk på.

Det är inte, såsom det har sagts, känslomässiga skäl som ligga till grund för vårt yrkande utan rent praktiska och rättsliga skäl. Det har anförts lant- mäteritekniska skäl mot vårt yrkande, men jag undrar, om det inte går lika bra för en lantmätare att dra en gräns 300 meter ut från stranden till en fjord som till öppna havet. Det lär väl inte medföra några extra tekniska svårig- heter.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna reservationen.

Herr **HOLMBERG**: Herr talman! Stats- rådet Sträng sade vid ett tidigare till- fälle i kväll, att yrkesfiskarena i all- mänhet äro nöjda med det lagförslag, som nu framlägges, och jag tror nog det stämmer i huvudsak. Jag måste emellertid därvidlag göra undantag för en del av yrkesfiskarena i Norrbotten. Där- emot är det så, att även yrkesfiska- rena i Norrbotten voro ganska allmänt nöjda med det förslag, som på sin tid framlades av fiskerättskommittén rö-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

rande gränsdragningen mellan allmänt och enskilt fiskevattnen.

Det kan naturligtvis aldrig undvikas, och det har betonats i flera sammanhang under denna debatt, att det vid en sådan här grundlig omdaning av de hittillsvarande bestämmelserna uppstår en del konflikter mellan de olika berörda grupperna. Det måste emellertid anses rimligt, att man vid sådana konflikter följer den allmänna anvisning, som departementschefen har angivit, nämligen att yrkesfiskarens skäliga krav i första hand skola tillgodoses. Den mening kan inte vara riktig, som en del talare ha hävdad, nämligen att man i första hand skall tillgodose anspråken från dem, som av någon anledning ha råkat bli ägare till mark i närheten av fiskevattnen, även om de inte utnyttjat dessa vatten för att utöva fiskenäringen utan arrendera ut dem eller på annat sätt profitera på dem som utöva fisket.

Det är från sådana utgångspunkter som jag tillsammans med samtliga andra representanter på norrbottensbänken har opponerat mig mot en detalj i propositionen. I regeringsförslaget görs nämligen för en del av den norrbottenska kusten undantag från den allmänna regel, som departementschefen har uttalat sig för, och också undantag från det förslag, som utarbetades av fiskerättskommittén. Jag kan inte finna, att det under den senare behandlingen av denna fråga i olika instanser har tillkommit någonting som motiverar ett sådant undantag eller att det anförts några argument eller framlagts några nya sakskaäl för att frångå den uniformering, som fiskerättskommittén hade föreslagit. Departementschefen har ju också för sin del vitsordat, att fiskerättskommittén byggde sitt förslag på omsorgsfulla utredningar och övertvåganden, som det står i propositionen. Om tredje lagutskottet nu har gjort någon ännu mer omsorgsfull utredning eller frambragt något material eller några nya synpunkter, som inte ha varit

kända för fiskerättskommittén, har det i varje fall inte framgått av den redovisning, som utskottet lämnat till riksdagen. Jag tvivlar för övrigt starkt på att det finns någon sådan saklig anledning att frångå fiskerättskommitténs förslag.

Utskottet har i samband med de undantag, som nu föreslås för Torne skärgård — det är närmast vad vår motion avser — snuddat vid en fråga, som möjligen är avsedd som argument, nämligen den statsfinansiella sidan av saken. Den frågan har emellertid också fiskerättskommittén beaktat, men fiskerättskommittén fann efter de omsorgsfulla utredningar, som den företog, att de statliga kostnaderna för reformen mer än väl uppvägas av de fördelar man skall vinna för det allmänna genom fiskets och fiskevårdens främjande på det sätt som fiskerättskommittén hade tänkt sig saken. Vid en tidpunkt, när man ännu räknade med att Norrbottens hela kustland skulle bli likställt med landet i övrigt, ansågo utredningsmännen alltså, att det inte fanns några statsfinansiella betänkligheter emot förslaget. Nu anser sig emellertid tredje lagutskottet ha upptäckt sådana betänkligheter. Utskottet påstår nämligen, att det måste medföra synnerligen stora kostnader för det allmänna, om man skall låta Norrbottens fiskare få samma rättigheter som man nu vill tillerkänna deras kolleger i andra landsändar. För övrigt gäller det inte fiskare i Norrbotten utan bara yrkesfiskare i Torne skärgård.

Man kan med skäl fråga sig, vilka sakliga grunder utskottet har när det nu anser, att det för en liten kuststräcka längst i norr skulle kunna anläggas sådana synpunkter, att man helt och hållet kan gå ifrån det betraktelsesätt, som fiskerättskommittén gjorde sig till tolk för när det gäller landet i dess helhet. Det är mycket som talar för att ersätningarna åt dem som förlorat fiskerätt inte skulle bli större i Torne skärgård än vad de komma att bli på andra håll.

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

Många som känna förhållandena i den delen av den svenska kustbygden hävda till och med, att det skulle bli mindre risk för ersättningar från statens sida i Torne skärgård än i vissa andra landsdelar, där äganderättsförhållandena äro sådana, att man har grundad anledning tro, att många som nu göra äganderätt gällande och på grund därav ta ut arrende av yrkesfiskarna, inte ha någon sådan äganderätt till holmar och skär och följaktligen på helt ogrundade skäl ta ut ersättning.

Men alldeles bortsett från hur det är med den saken är den viktigaste synpunkten, att lagen skall ge samma skydd åt fiskarbefolkningen i Torne skärgård som den avser att ge fiskarna i andra delar av landet. För min del anser jag att ett sådant skydd av olika orsaker är mera påkallat i denna skärgård än på många andra håll. Det undantag, som föreslås i regeringens förslag, skapar orättvisa och är irriterande.

Nu har det hänvisats till en ny utredning, som skall ta itu med frågan om ett bättre skydd för fiskearrendatorerna. Såväl departementschefen som fiskerättskommittén har angivit vad den nya utredningen skall syssla med, och det är i och för sig viktiga saker, men lösandet av detta problem kan inte betraktas som något alternativ till den lagstiftning det nu är fråga om. Det kan inte betraktas som en ersättning åt Torne skärgårds fiskare för det undantag man gör för dem i förhållande till övriga fiskare i landet. Fiskerättskommittén, som ansåg att gränslagen skulle göras tillämplig även för Torne skärgård, ansåg att man därutöver skulle företa en utredning i syfte att ge arrendatorerna bättre skydd i vissa avseenden. Det var alltså inte fråga om att skapa ett sådant skydd i stället för en uniformering, som ju också statsrådet Sträng har talat för här men som man i regeringspropositionen icke har tillmötesgått när det gäller tornedalsfiskarna.

Det är av dessa anledningar som vi

motionärer på norrbottensbänken ha velat få en ändring till stånd. Vi äro i övrigt i huvudsak ense med regeringen. Vi vilja bara ha den ordningen, att det som gäller för hela landet i övrigt skall gälla också för Tornedalen, och därvidlag ha vi stöd av yrkesfiskarna i denna del av landet. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till det yrkande, som har ställts i motion nr 623. Det innebär, såsom kammarens ledamöter kanske ha sig bekant, en ändring av 4 § enligt den numrering, som lagparagraferna ha i regeringens förslag, enligt vilket man inte skulle göra det undantag, som nu är föreslaget för Norrbotten.

Herr förste talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr LEVIN (kort genmäle): Herr talman! Jag skall försöka med några ord förklara hur man i utskottet sett på denna sak. Det är alldeles riktigt, som herr Holmberg här har sagt, att det blir en undantagslagstiftning, som på sätt och vis ger fiskarna i Torne skärgård en sämre ställning än andra. Men det är ju så, att det fiske som där bedrives huvudsakligen är fiske efter lax med storryssjor, alltså med fast redskap. Storryssjorna äro ju liksom botengarn monterade och avsedda att sättas på en viss plats. Fisket med dessa storryssjor kan aldrig bli fritt i samma mening som fisket eljest är ute på allmänna vatten. Även om man tog det ursprungliga förslaget och skar av en del av Torne skärgård, blev fiskerätten icke ovillkorlig, utan den blev beroende av tillstånd i varje särskilt fall. Det skulle sålunda även i fortsättningen bli en liten privilegierad grupp, som kunde bedriva fiske med storryssjor därute. Visserligen skulle man slippa betala arrende till markägaren, men det bleve ett fiske förbehållet ett fåtal. Jag tror, som utskottet sagt, att om man vill åstadkomma en förbättring, får man se till att vi få en lagstiftning, som

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

ger arrendatorerna av fiske ordentligt skydd. Herr Holmberg säger nu att en sådan lagstiftning hade vi behövt under alla förhållanden. Jag vill säga att oberoende av hur man ställer sig till frågan om gränsdragningen, är Torne skärgård ett säkert bevis för att man behöver den lagstiftning, beträffande vilken utskottet understrukit önskvärheten av att man inte alltför länge behöver vänta på ett förslag från Kungl. Maj:t.

Herr **HOLMBERG** (kort genmäle): Herr talman! Jag vill också understryka behovet, kanske framför allt för Torne skärgård, av ett ytterligare skydd för arrendatorerna. Jag kan däremot inte godtaga påståendet av utskottets talesman att, för den händelse det av mig förordade förslaget bifalles, det bara vore ett litet fåtal som finge glädje därav. För närvarande är det så, att ett ytterst litet fåtal profiterar på praktiskt taget samtliga yrkesfiskare i Torne skärgård och tar ut mycket stora arrenden, vilka under otjänliga år kunna uppgå till mer än bruttoinkomsten för alla dem som utöva fisket.

Dessutom vill jag erinra om att det inte bara är i Torne skärgård som det fiskas lax, om det nu är detta man motiverar undantaget med. Det fiskas lax i alla älvmynningar och skärgårdar i Norrbotten. Jag skulle tro att exempelvis i Kalix skärgård fiskas i det närmaste lika mycket lax som man fiskar i Torne skärgård. Det blir följaktligen inte heller någon likställighet i det hänseendet.

Slutligen vill jag framhålla att när yrkesfiskarna i Torne skärgård betala dryga arrenden, 500 à 600 och kanske upp till 1 000 kronor, för att få fiska kring en holme, göra de det inte bara för att fiska lax utan också för att fiska siklöja, sik, strömming, harr och annat, som ger en betydande del av den inkomst man kan få. Efter denna

nya fiskelags tillkomst få yrkesfiskarna betala samma arrende som tidigare, men de bli fredade endast för sitt laxfiske, medan vem som helst kan lägga ut redskap för att fiska sik, siklöja, strömming och sådant, som tidigare var förbehållet dem som hade arrende. Det blir alltså en ytterligare belastning i förhållande till vad det varit tidigare, vilket ju är i högsta grad orättvist.

Herr **ANDERSSON** i Dunker: Herr talman! Vid det här laget bör det i huvudsak vara klart för kammarens ledamöter vilka verkningar de föreliggande lagförslagen komma att få. Ehuru jag varit med i lagutskottet och behandlat frågan under många, många dagar, skall jag nu inte ge mig in på en närmare granskning. Här ha anförts, tycker jag, så många skäl både för och emot, att det inte finns mycket nytt att komma med. Jag tänker inte heller göra något försök härtill. Det är naturligt att vi i utskottet, som varit nödsakade att vara med om den kompromiss utskottets förslag innebär, inte i alla avseenden äro tillfredsställda med förslaget. För min del hade jag önskat ha det annorlunda på åtskilliga punkter. Men när man skall försöka få fram ett resultat, måste man ju jämka på sina synpunkter och meningar. Det ha vi här fått göra litet var. Jag har därför ansett mig kunna ge min anslutning till utskottets förslag och yrkar bifall till detsamma.

Det är dock på en punkt som jag inte kunnat gå med på vad utskottet föreslår och det är i fråga om lagstiftningens ikraftträdande. Såsom redan sagts är det nu endast sex veckor kvar till den dag då lagförslagen, om de nu bli bifallna, skulle träda i kraft. Statsrådet har här förklarat, att de administrativa myndigheterna äro beredda och att den korta tiden icke behöver vara besvärande för dem. Men det är väl ändå inte tänkbart och möjligt, som

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

statsrådet gjorde gällande, att även de många berörda enskilda strandägarna, fiskarena och andra äro insatta i förslagen och beredda på alla dessas konsekvenser. Skulle man fråga ledamöterna av denna kammare hur mycket de visste om innehållet i de här lagförslagen, skulle man nog finna att de, trots denna långa debatt och alla de redogörelser som där lämnats, egentligen visste bra litet. Inte ens vi, som suttit i utskottet under denna långa tid och behandlat förslagen, kunna säga att vi till fullo behärska dem. Det är nog en stor överdrift att påstå, att de yrkesfiskare och strandägare, som fått vara med om de förberedande möten som jordbruksministern talade om, nu skulle vara på det klara med allt vad denna lagstiftning innebär. Jag fruktar därför att det kommer att bli en mängd tvistigheter och processer med därav följande kostnader. Detta skulle bli onödigt om man beredde parterna litet längre tid att sätta sig in i och rent av nöta in de olika bestämmelserna. Jag tror därför att det vore mycket välbetänkt om kammaren ville gå med på den reservation som avgivits av herr Werner m. fl. och i vilken föreslås att ikrafträdandet skulle uppskjutas två år eller till den 1 januari 1953.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med den ändring beträffande ikrafträdandet som föreslagits i den av herr Werner m. fl. avgivna reservationen.

Herr **UTBULT**: Herr talman! Den fråga som kammaren nu har att taga ställning till är särskilt för yrkesfiskarena en stor fråga. I 1896 års fiskelag ha funnits många oklara begrepp. Framför allt har frågan om gränsdragningen mellan fast och rörligt fiskredskap under tidernas lopp givit anledning till många tvister och rättegångar. Det är därför med tillfreds-

ställelse man konstaterar att fiskerättskommittén har lagt fram mera klara linjer i denna fråga, som böra vara ägnade att förebygga tvistigheter åtminstone beträffande de fiskredskap som nu existera.

Då fiskerättskommittén började sitt arbete, hade den nog för avsikt att så långt möjligt var söka få fram enhetliga grunder för hela kusten. Denna tanke visade sig dock snart nog svår att genomföra med hänsyn till de olika förhållanden som äro rådande på kuststräckorna runt vårt land.

Den kungl. propositionen bygger i stort sett på fiskerättskommitténs förslag. Det är naturligt att förslaget inte skulle kunna vara av den beskaffenheten, att det tillfredsställer alla de intressen som göra sig gällande på de olika kustavsnitten. På västkusten har den västnordiska sedvanerätten gjort sig gällande intill våra dagar, med i stort sett fritt fiske. Jag bortser då från hummerfisket i norra Bohuslän, som blev enskilt så sent som år 1928. I Östersjön har den östnordiska sedvanerätten varit härskande. Den har gått ut på att visst vattenområde skulle tillhöra strandägaren.

Det var också naturligt att förslaget till ny fiskelag skulle ge anledning till en hel del motioner, där de olika intressena kommo till synes.

Tredje lagutskottet, som brottats med det framlagda lagförslaget i inte mindre än ett 70-tal timmar, har enligt min mening gjort ett gott arbete. Utskottet har lagt fram ett lagförslag, som i flera avseenden skiljer sig från propositionen. Den blivande lagen blir bättre än 1896 års lag. Att inte alla motionärerens önskemål kunnat tillgodoses är ju naturligt. Visserligen är förslaget inte hundra procentigt idealiskt beträffande vissa områden, men enligt min mening kunna kammarens ledamöter utan samvetsbetänkligheter rösta för dess antagande.

Det är emellertid ett avsnitt i den

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

nya fiskelagen som jag inte kan undgå att omnämna i detta sammanhang, därför att jag är mycket betänksam mot den formulering som föreslagits. Jag tänker på 27 § i fiskerättslagen, som handlar om rätt att nyttja annans strand. Alltsedan den norsk-danska tiden har sillfisket — alltså det fiske som man då räknade med — fått utövas fritt vid alla slag av stränder i Bohuslän. I lagar som gällt under århundradenas lopp kan man läsa följande: »När män fara på sillfiske, då må de kasta vid åker och äng och var de vill, obehindrat.» Med hänsyn till de gamla lagarnas uttryckssätt har bestämelsen allmänt ansetts gälla för allt saltsjöfiske. Här är det alltså inte tal om att betrakta fiskevattnen såsom något tillbehör till stranden. Snarare skyntar bakom föreskriften en motsatt tankegång. Även i Danmark stå kustfiskevattnen öppna för alla, och de enskilda jordägoområden begränsas här av strandkanten. Havsbotten och fiskevattnen tillhöra staten. Vissa ål- och laxfischen, som innehavas av enskilda, förbehållas dessa.

I 1896 års fiskelag finns en bestämmelse, som har följande lydelse:

»De, som efter ty i denna § sägs idka fiske vid annans strand, äge att nyttja stranden för landfäste och för sådan tillfällig uppdragning av redskap och båt, som för fiskets utövande är av nöden; svare dock för skada och intrång.»

I det föreliggande förslaget ha bestämmelserna enligt min mening skärpts. Det heter där i 27 §:

»Fiskande må, när det erfordras för fiskets utövande, beträda annans strand och nyttja den för tillfällig fastgöring eller uppdragning av redskap eller båt, om det kan ske utan förfång för den som innehar stranden. Vad nu sagts om annans strand skall äga motsvarande tillämpning beträffande annans vattenområde, även om den fiskande ej äger fiska där, såvida

förfång ej uppkommer för den som innehar vattenområdet eller har enskild fiskerätt där. — Ändå att förfång uppkommer, må den som vid annans strand yrkesmässigt utövar fiske som må bedrivas utan stöd av enskild fiskerätt, mot ersättning för skada och intrång beträda stranden och nyttja den på sätt i första stycket sägs, när det erfordras för fiskets utövande. Tomt eller plantering må dock tagas i anspråk endast om särskilda skäl föreligga.»

Det är svårt att förutse vad detta kan komma att betyda exempelvis vid en kommande sillperiod på västkusten. På västkusten äro vi, herr talman, rädda för att denna formulering då kan komma att förorsaka tvister och rättegångar. Man vet ju egentligen inte vad bestämmelserna innebära. Detta kommer att visa sig först genom rättegångar. Vi äro inte rädda för att några stora svårigheter komma att uppstå med den gamla bofasta befolkningen, vare sig det gäller de jordägande eller andra, men det finns en ny befolkningsgrupp, som under de sista årtiondena förvärvat stora strandområden på många platser i Bohuslän. Dessa personer äro inte kända med de förhållanden som varit rådande under tidernas lopp utan hävda en helt annan rättsuppfattning än den vedertagna och av ålder gällande.

Jag har, herr talman, ej heller på denna punkt något annat yrkande än bifall till utskottets förslag, men jag har velat framhålla dessa synpunkter vid behandlingen av denna punkt i lagförslaget.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till tredje lagutskottets förslag i dess utlåtande nr 23. Jag vill särskilt betona vikten av att lagen får träda i kraft den 1 januari 1951. Annars vet jag inte om vi västkustbor våga komma hem. Särskilt hummerfiskarna vänta på att denna lag skall träda i tillämpning fortast möjligt.

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

Jag har, herr talman, tillsammans med ett par andra av tredje lagutskottets ledamöter, reserverat mig mot förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde såsom detta är utformat i den kungl. propositionen för västkustens del. I fråga om fiskerätten har det visat sig, att såväl fiskerätsutredningen som tredje lagutskottet icke har kunnat följa, långt mindre föreslå enhetliga linjer att gälla för alla kustavsnitt, utan har, så långt detta har varit möjligt, måst anpassa sina förslag efter de olika förhållanden, som äro rådande på olika platser.

Men då det gäller förslaget om gräns mot allmänt vattenområde ha inte samma hänsyn tagits till de olika kustavsnitten som då det gällt fiskerätten. I den kungl. propositionen nr 59 har förslagits bland annat att vid öppen havsstrand skall det enskilda vattnet i regel sträcka sig 300 meter ut från stranden. Öar och holmar med mindre längd än 100 meter skola liksom hittills kunna ingå i fastigheterna men skola ej ha något självständigt vattenområde. Vidare heter det i propositionen: »I vikar och skärgårdar hänföres till fastigheterna vidare allt vatten, som saknar bredare förbindelser med öppna havet än en kilometer.» Det är i fråga om den sista meningen, herr talman, som vi reserverar ha en annan uppfattning än utskottet då det gäller västkusten och en del av sydkusten.

I tredje lagutskottets betänkande nr 23 om rätt till fiske föreslår utskottet, att praktiskt taget allt fiske vid västkusten lämnas fritt för varje svensk medborgare, och gränsdragningen av vattenområdena på västkusten kommer alltså att sakna fiskerättslig betydelse.

På västkusten har inomskärsregeln icke tidigare hävdats utan endast regeln om en gräns vid 180 meter utanför ett stadigt djup av 2 meter. Skall enklavregeln genomföras för västkustens del, kommer detta att betyda, att alla både små och stora fjordar från

norska gränsen till Marstrand, alltså så gott som i hela Bohuslän, komma att bli enskilt vatten, därför att inloppen till samtliga här nämnda fjordar utifrån havet är mindre än 600 meter brett. Mycket stora vattenområden, som under alla tider varit allmänt vatten, skulle sålunda komma att bli enskilt vatten.

Låt mig belysa detta med ett exempel. Vi ha i Bohuslän en fjord som heter Hakefjord. Herr Andersson i Mölndal nämnde den, då han var framme och höll sitt anförande, och pekade ut den på sjökortet. Denna fjord börjar vid Marstrand och ligger alltså intill själva Kattegatt. Den fortsätter in genom Bohuslän till Uddevalla, en sträcka på inte mindre än cirka 54—55 kilometer, och högsta bredden är 5 å 6 kilometer. Samma fjord går sedan i en annan riktning från Uddevalla även nu ut mot havet samt mynnar ut dels i Ellösfjorden och dels i Gullmarsfjorden, en sträcka på ytterligare 30 å 40 kilometers längd.

I Hakefjorden passera oceangående ångfartyg på väg upp till Uddevalla. Att lägga märke till är, att hela denna stora fjords vatten skall bli enskilt vatten från att till största delen ha varit allmänt vatten av den anledningen, att inloppet utifrån Kattegatt råkar vara mindre än 600 meter. Att bredden många kilometer inne i fjorden är upp till 5 000 meter har i detta sammanhang ingen som helst betydelse.

Liknande förhållanden äro rådande i en del andra stora fjordar, såsom Gullmarn emellan Lysekil och Munkedal, där 10 000- till 20 000-tons tankfartyg gå upp emot Munkedal mitt inne i Bohuslän.

Det är med anledning av de här framförda synpunkterna som jag anslutit mig till den av herr Nils A. Larsson m. fl. vid utskottets utlåtande fogade reservationen, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr JONSSON i Järvsand: Herr talman! När jag vid denna sena tidpunkt

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

tar till orda är det endast för att i korthet motivera, varför jag i den snart förestående omröstningen kommer att rösta med herr Lundberg utan att därför i alla delar kunna instämma i det anförande han har hållit.

En av de anledningar som föranlett mig att gå på avslagslinjen är vad som icke finnes med i denna lag. Jordbruksministern talade här om motsättningen mellan yrkesfiskare och vad han kallar hobbyfiskare. Inom Jämtlands län och troligen inom hela Norrlands inland finns en motsättning mellan vad jag vill kalla för sportfiskare och matfiskare. Till matfiskare räkna vi då skogsbygdens befolkning, som bor upp efter älvarna och sjöarna och där har sin utkomst och som behöver taga fisk för att få ett komplement till sin mat-hållning. I de flesta av våra fiskrikaste sjöar och älvar är emellertid denna befolkning urständssatt till sådan fångst. Det är bolag och enskilda personer, som inte äro bosatta på orten, det är sportfiskeklubbar av exklusiv karaktär, det är hotellägare som sälja fiskekort till hotellens gäster, det är innehavare av s. k. skattefisken som äro lagliga ägare till dessa fiskevatten. Vi skola förstå att de, som ha sin utkomst och leva i dessa bygder och som inte ha så mycket rekreation och förströelse i övrigt, äro missnöjda med detta förhållande och att man från deras sida har väntat sig att snart få en lösning på detta problem.

Samtliga riksdagsmän på andra kammarens jämtlandsbänk motionerade för ett par år sedan om denna sak. Motionen avslogs då under hänvisning till pågående utredning. Nu skall man snart besluta en lagstiftning på området, varvid dessa problem fortfarande bli olösta. Och när de icke bli lösta i detta sammanhang, föreligger risk för att de komma att förbli olösta för lång tid framåt. För min del vill jag inte vara med om detta, och därför kommer jag att rösta för avslag.

I detta anförande instämde herrar *Gunnarsson* och *Lindström*.

Herr **KARLSSON** i Stuvsta: Herr talman! Jag och ett par kolleger ha i ett par motioner i detta ärende framfört några synpunkter på hur fiskerättslagstiftningen enligt vår mening borde utformas. Det är inte nödvändigt att här redovisa dessa synpunkter på nytt för att få dem med i kammarens tryck, och det är för övrigt synnerligen olämpligt vid denna sena tidpunkt på dygnet. Jag vill bara framföra några korta synpunkter på den förda debatten. Under densamma ha ju olika meningar framträtt, och det är väl ganska naturligt, alldenstund olika intressen sammanstöta i denna fråga. Det är framförallt tre grupper som här anmäla sig. Det är dels yrkesfiskarens intressen, dels jordägarnas och dels amatörfiskarens intressen, dessa senare kanske i viss mån koncentrerade till större städer, vilkas befolkning har behov av rekreation och har intresse för amatörfiske. Frågan är nu vilken grupps intressen som måste anses vara det primära för statsmakterna vid utformningen av lagstiftningen. Jag måste för min del alldeles bestämt säga, att i detta sammanhang måste yrkesfiskarens intressen fälla utslaget. Av samtliga här berörda grupper är det ju denna som har sin försörjning knuten till fisket. Detta kunna ju inte jordägarna och amatörfiskarna för sin del hävda.

Man kan då fråga sig: Vilka framsteg ha uppnåtts för yrkesfiskets del genom det föreliggande förslaget i jämförelse med gällande lag? Man kan givetvis diskutera om framstegen enbart äro av formell natur och obetydliga eller om de ha större reellt innehåll, exempelvis frågorna om strandlinjen och om kilometergränsen. Vad som i detta avseende är det viktigaste för yrkesfisket är väl i alla fall, att de allmänna fria vattnen få så stor omfattning som möjligt och helst omfatta allt vat-

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

ten. Vilken bestämmelse är då bäst, den om en gräns 300 meter från land, förutsatt att man då uppnår 3 meters djup eller den om en gräns på 180 meter från det ställe invid stranden där två meters stadigt djup vidtager? Ja, i vissa fall betyder det, att de allmänna vatten utvidgas, i andra fall att de minskas. Men å andra sidan är det ju en obestriddlig fördel, att holmar och öar med mindre än 100 meters längd icke få något enskilt vatten enligt denna lag. Bestämmelsen att, därest avståndet mellan två öar med enskilt vatten är mindre än en kilometer, däremellan liggande vatten i vissa fall räknas som enskilt, är naturligtvis inte trevlig ur den synpunkt jag utgått ifrån. Men skall man ändå taga hänsyn till för- och nackdelar och till de mycket skiftande förhållandena vid olika kuster, har jag i alla fall för min del — jag vill ju säga, att jag inte är särskilt sakkunnig på detta område — dock kommit till den uppfattningen, att man nog inte kan gå på avslagslinjen, d. v. s. resonera på det sättet, att här väga fördelar och nackdelar lika och följaktligen avslå vi hela förslaget. Jag tror man, särskilt med hänsyn till yrkesfiskarens intressen, inte kan göra på detta sätt, och jag kan därför inte gå på avslagslinjen. Men jag vill samtidigt säga, att förbättringarna äro mindre än vad man väntat. Det förhållandet, att jordägarna egentligen äro rätt tysta i debatten — något mera framträdande missnöje ha vi faktiskt inte hört från det hållet — ger på sätt och vis ett visst bebygg å den nya lagstiftningen. Man förlorar naturligtvis litet här och där, men man räknar ju med kompensation, och så kanske man tycker, att det här var ju inte så farligt som man kanske hade väntat.

Jordbruksministern har i debatten i denna kammare — jag hörde också hans anförande i första kammaren — sagt, att man måste kompromissa i en fråga som denna, och det föreliggande

förslaget är ju resultatet av en kompromiss. Ja, jag är för min del fullt på det klara med att man i en sådan här fråga måste kompromissa, men frågan är bara hur man skall kompromissa. Jag tycker nog att man har kompromissat för mycket med jordägarintresset och givit yrkesfiskarena för litet. Men jag vill likväl understryka vad jag sade förut, att lagen innebär ett framsteg och att man, även om det är litet, ju måste taga lagen och sedan försöka bättra på den efter hand. Det är min inställning till den förda debatten.

Vad sedan beträffar våra motioner yrka vi ju på att allt fiske skall bli fritt vid västkusten, naturligtvis med undantag för ostron. Vidare ville vi att yrkesfiskarens intressen skulle tillgodoses bättre på Blekingekusten, och detta vårt önskemål har ju till någon liten del tillmötesgått av utskottet. För min del har jag i en personlig motion yrkat, att man skulle bereda strömmingsfisket vid Stockholms läns kust större fördelar än regeringen velat ge detsamma, men denna min framställning har avstyrkts. Därvidlag har utskottet enligt min mening tagit alltför stor hänsyn just till jordägarintresset, och det verkar som om man från utskottets sida inte har observerat, att det i alla fall även i Stockholms län finnes en yrkesfiskarkår, som inte har egen strandrätt. Man borde enligt min mening ha tagit större hänsyn till denna grupp. Men det får ju utskottet svara för och inte jag, och jag kommer därför inte att ställa något särskilt yrkande i anledning av dessa motioner. Jag har såväl som andra lagt mina synpunkter i dagen. Jag vill upprepa, att de framsteg som gjorts i detta lagförslag borde ha kunnat vara större, men det är i alla fall fråga om framsteg och då får man taga dem även om de äro små.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag vill först säga till herr Jonsson i Järvsand, som nyss hade ordet och yrkat avslag på det föreliggande lagförslaget, att när det gäller hans speciella intressen beträffande insjöfisket i Norrland, så vinner han ingenting alls genom ett avslag på detta lagförslag. Jag kan inte förstå att dessa ting som herr Jonsson intresserar sig för skola kunna ordnas på annat sätt än genom inrättande av ändamålsenliga fiskevårdsområden och reviderad fiskeristadga.

Jag besvärar kammaren vid denna sena timme endast för att göra ett konstaterande i anledning av att det här i kammaren gjorts gällande, att kammaren skulle kunna avslå propositionen om gräns mot allmänt vattenområde men bifalla propositionen om fiskelagen. Så är emellertid icke förhållandet. Jag kan utan vidare kategoriskt försäkra, att tredje lagutskottet icke har någon möjlighet att i sådant fall åstadkomma en sammanjämkning, emedan dessa lagförslag sammanfalla. Om alltså ett avslagsyrkande på förslagen om gräns mot allmänt vattenområde skulle vinna gehör hos kammaren, bleve följden den, att dels lagen om rätt till fiske, dels lagförslaget om ändring i lagen om delning av jord å landet och jämväl förslaget om ändrad lydelse av lagen om rätt till jakt komme att samtidigt avslås. Lagutskottet har i sådant fall ingenting annat att göra än att konstatera faktum, att samtliga nämnda lagförslag icke ha vunnit riksdagens bifall. Det var bara för att förebygga alla missförstånd som jag innan debatten avslutats ville lämna detta meddelande.

Herr LUNDBERG: Herr talman! Redan i mitt första anförande tog jag upp den nyss berörda frågan, och det förvånar mig att ingen av de olika talarna har varit inne på detta spörsmål tidigare under debatten. Ty det skulle, såvitt

jag kan förstå, vara rätt underligt, om tredje lagutskottet, som ändå i stort sett i fråga om fiskerätten har byggt upp en lag som kan vara självständig, skulle behöva anse, att denna lag icke kan antagas utan att de övriga nämnda lagförslagen samtidigt bifallas. Jag vill inom parentes säga, att detta lagutskott har visat sin oförmåga att få någonting ifrån sig. Men när nu fiskerättslagen har fått en bestämmelse om gräns mot allmänt vatten som ett påhäng, vill jag säga, att denna skrämseltaktik att försöka få kammaren att vända i sista ögonblicket i fråga om gränslagen, kanske inte bottnar i de verkliga förhållandena. Och skulle det vara så, att tredje lagutskottet saknar förmåga att göra den lilla ändring, som kan bli behövlig, då vore det lämpligt att denna lagfråga hänskötes till ett annat lagutskott.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag ber att få meddela herr Lundberg, att även om han skulle vinna gehör för sin tanke att hänskjuta hela detta ärende till ett annat lagutskott, så skulle resultatet ändå bli det som jag nyss nämnde. Därom är jag hundraprocentigt övertygad.

Herr Lundberg gör gällande, att tredje lagutskottet har knåpat ihop ett självständigt förslag till fiskerättslag. Så är icke fallet, utan förslaget till fiskerättslag är intimt knutet till förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde. Därom råder ingen tvekan. Jag tycker att herr Lundberg och jag knappast behöva diskutera den saken i detta sammanhang. Det har framgått inte minst av den här förda, långa debatten.

I detta komplex av lagförslag med olika undantagsbestämmelser m. m. är det inte möjligt för något utskott att före julafton åstadkomma en kompromisslösning enligt herr Lundbergs linje. Ja, jag går ännu längre. Jag tror knappast att det finns någon möjlighet

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

att åstadkomma en ny fiskerättslag med mindre än att en ny utredning först föregår beslutet. Jag försäkrar herr Lundberg, att detta mitt yttrande inte på något sätt är ett utslag av skrämselfaktik mot kammaren. Jag har bara känt mig nödsakad att delge kammaren förhållandena, sådana de ha gestaltat sig i tredje lagutskottet.

Slutligen, herr talman, fäster jag ringa avseende vid de hårda ord, som herr Lundberg yttrade, ty hela hans uppträdande här i dag har präglats av sådant heligt patos, att det förlåter mycket av vad herr Lundberg har sagt i sina anföranden.

Herr LUNDBERG: Herr talman! Jag är tacksam för att herr Andersson i Löbbo har ett förlåtande hjärta.

Så vill jag säga, att även om tredje lagutskottet skulle få hålla på till julafton med denna fråga, så är den ändå så pass viktig för det svenska folkets breda lager, att jag tror att riksdagen, om den här visar bristande respekt för svenska folkets urgamla rättigheter, får än sämre rykte än den kanske har för närvarande. Kom ihåg, att denna lag om gräns mot allmänt vattenområde är ett påhäng till fiskerättslagen! Att herrarna ha sammankopplat de båda lagarna är taktiskt, och jag förstår varför det har skett. Men om vi anta lagen om gräns mot allmänt vattenområde och remittera fiskerättslagen till tredje lagutskottet, så kan man där ägna tid och intresse åt den frågan och försöka lösa den. Skulle detta icke vara möjligt — ja, herr talman, då får väl regeringen försöka komma igen, om detta är nödvändigt.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Bara ett par ord. Herr Lundberg missförstår situationen. Det är inte alls så att gränslagen är ett påhäng på fiskerättslagen, utan det förhåller sig tvärtom. Fiskerättslagen bygger på gränslagen och dess bestämmelser. Det har

jag försökt framhålla hela dagen. Om herr Lundberg vill bestrida detta eller ha en annan mening, så är det herr Lundbergs ensak. Men i så fall har herr Lundberg fel.

Herr LUNDBERG: Herr talman! Jag vill fråga herr Andersson i Löbbo: När nu en person kan äga ett vattenområde och en annan person kan äga fiskerätten i detta vatten, äro då fiskerätts- och vattenrättsförslagen så sammankopplade, att det är uteslutet att skilja dem åt? Det förefaller mig ganska underligt, om så är. Det är märkligt att man gör en ny lag som huvuddel i ett gammalt rättskomplex — låt vara att detta har varit mer eller mindre underligt förut.

Jag må ju säga att det förefaller som om tredje lagutskottet här reser speciella hinder för att vinna vissa syften. Det hade varit önskvärt att herr Andersson i Löbbo efter mitt första anförande hade svarat på det hela, så kunde vi ha klarat ut begreppen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav beträffande 1 § lagen om gräns mot allmänt vattenområde propositioner dels på godkännande av paragrafen enligt utskottets förslag dels ock på avslag å nämnda förslag; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lundberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i tredje lagutskottets föreliggande förslag till Lag om gräns mot allmänt vattenområde, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets förslag till lydelse av ifrågasvarande paragraf.

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

Herr talmannen meddelade, att herr Lundberg jämte 23 andra ledamöter av kammaren skriftligen jämlikt § 4 mom. 3 i riksdagsstadgan framställt begäran om omröstning medelst omröstningsapparat samt att i protokollet skulle antecknas, huru varje ledamot röstat.

På grund härav verkställdes nu, sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, votering medelst omröstningsapparat. Därvid avgåvos 147 ja och 24 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till paragrafens avfattning.

Av nedan intagna voteringslista framgår huru varje ledamot röstade.

	Ja	Nej	Av- står
herr <i>förste vice talmannen</i>	1		
» <i>andre vice talmannen</i>	1		
» <i>Severin</i>		1	
» <i>Lindberg</i>	1		
» <i>Erlander</i>	1		
» <i>Ohlin</i>	1		
fru <i>Västberg</i>			
herr <i>Håstad</i>	1		
» <i>Nilsson</i> i Stockholm	1		
» <i>Malmberg</i> i Stockholm			
» <i>Johansson</i> i Stockholm	1		
» <i>Johansson</i> i Stockholm	1		
» <i>Fagerholm</i>	1		
» <i>Larsson</i> i Stockholm			
fru <i>Ewerlöf</i>		1	
herr <i>Lager</i>		1	
» <i>Hjalmarson</i>	1		
» <i>Kollberg</i>	1		
fröken <i>Höjer</i>	1		
» <i>Ager</i>	1		
fru <i>Eriksson</i> i Stockholm	1		
herr <i>Nihlfors</i>	1		
» <i>Wiklund</i> i Stockholm	1		
» <i>Gustafsson</i> i Stockholm	1		
fru <i>Gärde Widemar</i>	1		
herr <i>Henriksson</i>		1	
» <i>Andersson</i> i Tungelsta	1		
» <i>Mosesson</i>	1		
herr <i>Eriksson</i> i Sandby	1		
» <i>Wallenheim</i>			
» <i>Birke</i>		1	
» <i>Sköldin</i>	1		
» <i>Hedqvist</i>			
» <i>Boman</i> i Stafsund			1
» <i>Karlsson</i> i Stuvsta	1		
» <i>Åhman</i>	1		
» <i>Häckner</i>	1		
fröken <i>Vinge</i>	1		
herr <i>Hansson</i> i Skediga		1	
» <i>Lundberg</i>		1	
» <i>Jacobsson</i> i Igelsbo			
» <i>Edenman</i>			1
fru <i>Wallin</i>		1	
herr <i>Andersson</i> i Dunker	1		
» <i>Larsson</i> i Julita	1		
fru <i>Svedberg</i>			
herr <i>Wirtén</i>	1		
» <i>Sehlstedt</i>			1
» <i>Ekström</i>			1
» <i>Wedén</i>			
» <i>Ward</i>		1	
» <i>Hoppe</i>		1	
fru <i>Johansson</i> i Norrköping	1		
herr <i>Johansson</i> i Mysinge	1		
» <i>Thapper</i>	1		
» <i>Stjärne</i>	1		
» <i>Bergstrand</i>	1		
» <i>Persson</i> i Appuna	1		
» <i>Andersson</i> i Linköping			1
fröken <i>Wetterström</i>	1		
herr <i>Fast</i>	1		
» <i>Andersson</i> i Löbbo	1		
» <i>von Seth</i>	1		
» <i>Gustafsson</i> i Bogla	1		
» <i>Pettersson</i> i Norregård	1		
» <i>Forsberg</i>	1		
» <i>Boman</i> i Kieryd	1		
» <i>Svensson</i> i Vä			1
fru <i>Sjöstrand</i>	1		
herr <i>Svensson</i> i Grönvik			1
» <i>Gustafsson</i> i Dädesjö	1		
» <i>Nolin</i>	1		
» <i>Persson</i> i Växjö	1		
» <i>Strandh</i>	1		
» <i>Holm</i>	1		
» <i>Jonsson</i> i Skedsbygd	1		

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

	Ja	Nej	Av- står		Ja	Nej	Av- står
herr <i>Ohlsson</i> i Kastlösa			1	herr <i>Bengtsson</i>	1		
» <i>Johansson</i> i Kalmar	1			» <i>Nilsson</i> i Göteborg			
» <i>Hægglom</i>	1			» <i>Senander</i>			
» <i>Nordkvist</i>	1			fröken <i>Öberg</i>			1
fru <i>Torbrink</i>	1			herr <i>von Friesen</i>			
herr <i>Ericsson</i> i Näs	1			» <i>Dahlgren</i>			
» <i>Engström</i>				» <i>Edberg</i>			
» <i>Svensson</i> i Stenkyrka	1			» <i>Edström</i>	1		
» <i>Ahlsten</i>	1			» <i>Schmidt</i>	1		
fru <i>Löfquist</i>	1			» <i>Svensson</i> i Göteborg	1		
herr <i>Johnsson</i> i Kastanje- gården				fröken <i>Elmén</i>			
» <i>Andersson</i> i Ronneby	1			herr <i>Gustafson</i> i Göteborg			
» <i>Karlsson</i> i Olofström	1			» <i>Mårtensson</i> i Uddevalla	1		
» <i>Nyberg</i>				» <i>Staxäng</i>	1		
» <i>Björklund</i>				» <i>Andersson</i> i Mölndal	1		
» <i>Andersson</i> i Munka- ljungby	1			» <i>Carlsson</i> i Bakeröd			
» <i>Ekdahl</i>				» <i>Svensson</i> i Ljungskile	1		
» <i>Norup</i>				» <i>Johansson</i> i Torp	1		
» <i>Johnsson</i> i Skoglösa	1			» <i>Utbult</i>	1		
» <i>Kristensson</i> i Osby	1			» <i>Olsson</i> i Mellerud	1		
» <i>Mårtensson</i> i Smedstorp	1			» <i>Rubbestad</i>	1		
» <i>Nilsson</i> i Bästekille	1			» <i>Svensson</i> i Alingsås	1		
» <i>Engkvist</i>	1			» <i>Dickson</i>			1
» <i>Bergström</i>	1			» <i>Antby</i>	1		
» <i>Andersson</i> i Malmö	1			» <i>Sjölin</i>	1		
» <i>Hagberg</i> i Malmö	1			» <i>Ryberg</i>			
» <i>Nilsson</i> i Landskrona	1			» <i>Ericsson</i> i Kinna	1		
» <i>Bladh</i>				» <i>Andersson</i> i Hyssna	1		
» <i>Jönsson</i> i Lund				» <i>Hagård</i>			1
» <i>Huss</i>				» <i>Gustafsson</i> i Borås	1		
» <i>Christenson</i> i Malmö	1			» <i>Sundström</i>	1		
» <i>Netzén</i>		1		» <i>Kyling</i>	1		
» <i>Braconier</i>		1		» <i>Onsjö</i>	1		
» <i>Sköld</i>	1			» <i>Malmberg</i> i Skövde	1		
fru <i>Nordgren</i>				» <i>Larsson</i> i Luttra	1		
herr <i>Landgren</i>	1			» <i>Odhe</i>			1
» <i>Olofsson</i>	1			fru <i>Johansson</i> i Skövde			1
» <i>Levin</i>	1			herr <i>Rosén</i>	1		
» <i>Persson</i> i Svensköp	1			» <i>Hallén</i>			
» <i>Hansson</i> i Skegrie	1			» <i>Spångberg</i>			1
» <i>Nilsson</i> i Svalöv				» <i>Nilsson</i> i Kristinehamn			
» <i>Hansson</i> i Önnarp	1			fru <i>Humla</i>			
» <i>Pettersson</i> i Dahl	1			herr <i>Larsson</i> i Karlstad			
» <i>Persson</i> i Vinberg	1			» <i>Ståhl</i>			1
» <i>Nilsson</i> i Spånstad				» <i>Andersson</i> i Ryggestad			
» <i>Nestrup</i>	1			» <i>Widén</i>	1		
				» <i>Adolfsson</i>			
				» <i>Lindahl</i>	1		

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

	Ja	Nej	Av- står		Ja	Nej	Av- står
herr <i>Petterson</i> i Degerfors	1			herr <i>Johansson</i> i Norrfors	1		
» <i>Brandt</i>	1			» <i>Skoglund</i> i Umeå	1		
» <i>Allard</i>	1			» <i>Nilsson</i> i Varuträsk	1		
» <i>Jansson</i> i Hällefors	1			fru <i>Sandström</i>			
» <i>Swedberg</i>	1			herr <i>Östlund</i>	1		
» <i>Andersson</i> i Björkäng	1			» <i>Hagberg</i> i Luleå			
» <i>Åqvist</i>	1			» <i>Gavelin</i>	1		
» <i>Hall</i>		1		» <i>Jansson</i> i Kalix	1		
» <i>Vigelsbo</i>				» <i>Holmberg</i>	1		
fru <i>Eriksson</i> i Hallstaham- mar			1	fru <i>Boman</i>			
herr <i>Rylander</i>	1			» <i>Ericsson</i> i Luleå	1		
» <i>Bark</i>	1			herr <i>Löfroth</i>		1	
» <i>Jacobsson</i> i Sala	1			» <i>Wiklund</i> i Öjebyn		1	
» <i>Hellbacken</i>	1						
» <i>Ericsson</i> i Sörsjön	1			2 § föredrogs; och yttrade därvid:			
» <i>Hallberg</i>	1			Herr HÆGGBLOM: Herr talman! Jag			
» <i>Pettersson</i> i Ersbacken	1			ber att få yrka bifall till reservationen			
» <i>Jansson</i> i Aspeboda	1			nr 1 av herrar Eskilsson och Larsson i			
» <i>Hammar</i>	1			Karlstad.			
fru <i>Lindskog</i>			1	Herr ANDERSSON i Mölndal: Herr			
herr <i>Östrand</i>	1			talman! Jag ber att få yrka bifall till			
» <i>Olsson</i> i Gävle	1			den reservation, som avgivits av herr			
» <i>Orgård</i>	1			Nils A. Larsson m. fl.			
» <i>Persson</i> i Norrby	1			Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr tal-			
» <i>Lindholm</i>	1			man! Jag ber att få yrka bifall till ut-			
fröken <i>Nygren</i>	1			skottets förslag.			
herr <i>Fröderberg</i>		1		Härmed var överläggningen slutad.			
» <i>Persson</i> i Landafors	1			Herr talmannen gav propositioner på			
fröken <i>Liljedahl</i>				1:o) godkännande av utskottets förslag			
herr <i>Jonsson</i> i Haverö			1	till paragrafens lydelse; 2:o) godkän-			
» <i>Norén</i>	1			nande av den lydelse av paragrafen,			
fru <i>Hellström</i>	1			som föreslagits i den av herrar Eskils-			
herr <i>Andersson</i> i Alfredshem	1			son och Larsson i Karlstad avgivna,			
» <i>Hedlund</i> i Rådom	1			vid utlåtandet fogade reservationen;			
» <i>Kärlander</i>	1			samt 3:o) antagande av den lydelse av			
» <i>Andersson</i> i Essvik	1			paragrafen, som föreslagits i den av			
» <i>Bäckström</i>				herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna,			
» <i>Andersson</i> i Långviks- mon	1			vid utlåtandet likaledes fogade reser-			
» <i>Hedlund</i> i Östersund	1			vationen; och fann herr talmannen den			
» <i>Jonsson</i> i Järvsand		1		förstnämnda propositionen vara med			
» <i>Jönsson</i> i Rossbol	1			övervägande ja besvarad. Herr Hæg-			
» <i>Gunnarsson</i>	1			blom begärde emellertid votering, i an-			
» <i>Lindström</i>	1			ledning varav herr talmannen för be-			
» <i>Sandberg</i>	1			stämmande av kontrapositionen			
» <i>Jacobson</i> i Vilhelmina	1			ånyo upptog de båda återstående pro-			
» <i>Åkerström</i>	1			positionerna, av vilka herr talmannen			

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

nu fann den under 3:o) anmärkta hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde likväl herr Hægglom votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående 2 § i tredje lagutskottets förvarande förslag till Lag om gräns mot allmänt vattenområde antager den lydelse av paragrafen, som föreslagits i den av herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den lydelse av ifrågavarande paragraf, som föreslagits i den av herrar Eskilsson och Larsson i Karlstad avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hægglom begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 134 ja och 35 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den lydelse av paragrafen, som föreslagits i den av herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna reservationen. I enlighet härmed blev nu efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren godkänner 2 § i tredje lagutskottets förelig-

gande förslag till Lag om gräns mot allmänt vattenområde, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nej-propositionen. Herr Andersson i Löbbo begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 70 ja och 87 nej, varjämte 25 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt den lydelse av 2 §, som föreslagits i den av herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna reservationen.

3 § föredrogs; och anförde därvid

Herr ANDERSSON i Mölnadal: Herr talman! Jag hemställer om godkännande av 3 och 4 §§ i den av herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna reservationen.

Vidare yttrades ej. Kammaren godkände paragraferna i den lydelse, som föreslagits i den av herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna reservationen.

Sedan 4 § i utskottets förslag föredragits, yttrade:

Herr HOLMBERG: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag med uteslutande av den föreslagna särbestämmelsen beträffande Norrbotens län. I enlighet härmed skulle paragrafen erhålla följande lydelse:

Lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

4 §.

I Kalmar län hänföres till fastigheterna även följande vattenområden i havet:

allt vatten innanför en linje — — — Skäggenäslandets nordspets.

Herr ANDERSSON i Mölndal: Herr talman! Jag hemställer om bifall till den av herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna reservationen.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna reservationen, dels ock på bifall till det av herr Holmberg under överläggningen framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

I enlighet härmed skulle 4 § i utskottets förevarande lagförslag erhålla beteckningen 5 §.

5—7 §§ föredrogos härefter; och anförde därvid

Herr ANDERSSON i Mölndal: Herr talman! Jag hemställer om bifall till den av herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna reservationen.

Vidare yttrades ej. Kammaren godkände dessa paragrafer såsom 6—8 §§ i enlighet med den av herr Nils A. Larsson m. fl. avgivna reservationen.

Efter föredragning av *slutstadgandet* anförde:

Herr ANDERSSON i Dunker: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Werner m. fl. avgivna reservationen.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Det gäller nu tiden för ikraftträdandet. Det är en nog så viktig sak.

Med understrykande av de skäl jordbruksministern Sträng under överläggningen anfört hemställer jag att kammaren måtte bifalla utskottsförslaget oförändrat.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till slutstadgande dels ock på godkännande av den lydelse av slutstadgandet, som föreslagits i den av herr Werner m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Dunker begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner slutstadgandet i tredje lagutskottets föreliggande förslag till Lag om gräns mot allmänt vattenområde, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt slutstadgandet i den lydelse, som föreslagits i den av herr Werner m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ännu en gång upplästes, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Dunker begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 119 ja och 54 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till slutstadgande.

Lag om rätt till fiske, m. m.

Lagens rubrik och ingress.

Godkändes.

Härefter föredrogs utskottets förslag till *lag om ersättning för mistad fiskerätt, 1 §*; och anförde därvid:

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON i Dunker: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Werners m. fl. reservation.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens avfattning dels ock på godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Werner m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och godkände kammaren utskottets förslag.

2 § föredrogs; och yttrade därvid:

Herr ANDERSSON i Dunker: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Werners m. fl. reservation.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag ber att även beträffande denna paragraf få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens avfattning dels ock på godkännande av den lydelse, som föreslagits i den av herr Werner m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och godkände kammaren den av utskottet föreslagna lydelsen.

3—12 §§.

Godkändes.

Efter föredragning av *slutstadgandet* anförde:

Herr ANDERSSON i Dunker: Herr talman! Jag yrkar bifall till herr Werners m. fl. reservation.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till slutstadgande dels ock på godkännande av den lydelse av detta stadgande, som föreslagits i den av herr Werner m. fl. avgivna reservationen; och godkände kammaren utskottets förslag till slutstadgande.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i avseende å lagförslagen.

Punkten B.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Lag om rätt till fiske, m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till fiske, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 januari 1950 dagtecknad proposition, nr 60, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen

dels jämlikt § 87 regeringsformen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om rätt till fiske;

2) lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 20 december 1946 (nr 807) om handläggning av domstolsärenden;

3) lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 12 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet; samt

Lag om rätt till fiske, m. m.

4) lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation; dels enligt § 77 regeringsformen att godkänna vid propositionen fogat förslag till förordning om fiskerätten vid vissa kronan tillhöriga havsstränder, skär och holmar m. m.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft tjugufem i anledning av densamma väckta motioner.

I motionen II: 424 av herr *Lundberg* hade yrkats, att propositionen, med undantag för bestämmelser om ökad rörelsefrihet vid fiske efter sill och strömming, måtte avslås och att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om en skyndsam och allsidig utredning av fiskerättsfrågan i dess helhet, med särskild hänsyn tagen till i motionen berörd allemansrätt, samt att Kungl. Maj:t därefter måtte förelägga riksdagen en ny proposition till lag om fiske, m. m.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom förevarande proposition, nr 60, framlagda förslaget till lag om rätt till fiske — måtte för sin del antaga ett av utskottet framlagt förslag till lag om rätt till fiske;

B. att riksdagen måtte antaga genom propositionen nr 60 framlagda förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 20 december 1946 (nr 807) om handläggning av domstolsärenden;

2) lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 12 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet;

3) lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation;

C. att riksdagen måtte godkänna genom propositionen nr 60 framlagt förslag till förordning om fiskerätten vid

vissa kronan tillhöriga havsstränder, skär och holmar m. m.;

D. att motionerna I: 356, 358, 361, 362, 364—366 och 524 samt II: 422, 426, 429, 433, 434, 436 och 438—444 finge anses besvarade genom utskottets hemställan under A—C här ovan.

E. att motionerna

1) I: 363 och II: 435;

2) II: 424; samt

3) II: 432,

i den mån de icke kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under A—C här ovan, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade fogats fyra reservationer.

Enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag skulle 1 § lagen om rätt till fiske erhålla följande lydelse:

1 §.

I vatten, som enligt lagen om gräns mot allmänt vattenområde är allmänt vatten, må varje svensk medborgare fiska med rörligt redskap. Fast redskap må, såvitt ej annat följer av 3 §, utsättas i allmänt vatten endast efter tillstånd av myndighet som Konungen bestämmer.

Med fast redskap förstås i denna lag fiskebyggnad, så ock med ledarm försatt fiskeredskap, vilket medelst pålar eller tyngder eller annorledes fästes vid botten eller stranden och avses skola kvarstå längre tid än två dygn i följd.

3 § första stycket samma lag hade i utskottets förslag denna avfattning:

3 §.

Vid kusten av Norrbottens län, vid kusterna av Kalmar län söder om Kråkelund, vid Blekinge läns östra kust (norr om Torhamnsudde) samt vid Skånes östra och södra kuster må innehavare av enskild fiskerätt även utan myndighets tillstånd sträcka fast redskap från det enskilda vattnet vidare ut

Lag om rätt till fiske, m. m.

i allmänt vatten, dock ej på större avstånd än tvåhundra meter från den stranden följande kurvan för högst tre meters djup vid fastlandet eller vid ö av minst etthundra meters längd.

I en av herrar *Eskilsson* och *Larsson* i Karlstad avgiven, med 2) betecknad reservation hade hemställts, att 3 och vissa andra närmare angivna §§ i förslaget till lag om rätt till fiske måtte antagas i den ändrade lydelsen att uttrycket »ö av minst etthundra meters längd» på varje förekommande ställe utbyttes mot uttrycket »ö vilken utgör fastighet eller del därav».

6 § lagen om rätt till fiske skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag lyda:

6 §.

Vid kusten av Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs och Uppsala län må varje svensk medborgare i enskilt vatten bedriva fiske efter strömming och skarpsill med notar ävensom med skötar och sillnät, vilka äro att hänföra till rörliga redskap.

Utskottet hade beträffande samma § föreslagit följande lydelse:

6 §.

Vid kusten av Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs och Uppsala län må varje svensk medborgare i enskilt vatten bedriva fiske med rörligt redskap, dock ej efter lax.

I 30—32 §§ lagen om rätt till fiske skulle enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag upptagas bestämmelser om åtgärder mot vanskötsel av fiske. 30 § skulle enligt förslaget lyda sålunda:

30 §.

Om innehavare av enskild fiskerätt, i strid med allmänt intresse, uppenbart vansköter fisket genom alltför hård beskattning av fiskbeståndet eller genom

underlåtenhet att utnyttja fisket, skall statens fiskeritjänsteman söka träffa överenskommelse med ägaren av den fastighet, till vilken fisket hör, samt, där fiskerätt innehaves av annan, jämväl med denne om fiskets bedrivande. Överenskommelsen skall avfattas skriftligen samt avse viss tid, högst tio år.

I en av herrar *Eskilsson* och *Larsson* i Karlstad avgiven, med 3) betecknad reservation hade hemställts, att riksdagen ville besluta, att avdelningen om åtgärder mot vanskötsel av fiske, 30—32 §§, måtte uteslutas ur lagen samt att, som en följd härav, sista meningen i utskottsförslagets 41 § måtte utgå.

Enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag skulle den nya lagstiftningen träda i kraft den 1 januari 1951.

I en av herrar *Werner*, *Eskilsson*, *Ivar Nilzon*, *Andersson* i Dunker och *Larsson* i Karlstad avgiven, med 4) betecknad reservation hade hemställts, att ikraftträdandet skulle uppskjutas till den 1 januari 1953.

Beträffande föredragningsordningen lämnades på begäran ordet till

Herr ANDERSSON i Löbbo, som yttrade: Herr talman! I avseende å föredragningen av tredje lagutskottets utlåtande nr 23 får jag föreslå,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och punkten A på det sätt, att det av utskottet däri tillstyrkta lagförslaget föredrages paragrafvis med slutstadganden, ingress och rubrik sist, varefter utskottets hemställan föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelse någon del av utlåtandet kommer att återremitteras,

Lag om rätt till fiske, m. m.

utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föränledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar; samt

att utskottet bemyndigas att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Kammaren biföll denna hemställan.

I enlighet härmed föredrogs nu *punkten A, utskottets förslag till lag om rätt till fiske, 1 §*. Därvid anförde:

Herr **FAGERHOLM**: Herr talman! På tidigare anförda skäl ber jag att få yrka avslag på lagen i dess helhet.

Herr **LUNDBERG**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen II: 424.

Herr **ANDERSSON** i Löbbo: Herr talman! Vi ha träffat en förhandsöverenskommelse om att beträffande denna lag om rätt till fiske inskränka oss till att om möjligt bara göra yrkanden. I anslutning härtill skall jag för min del inskränka mig till att yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse; 2:o) avslag å nämnda förslag; samt 3:o) bifall till det av herr Lundberg under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lundberg begärde likväl votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits bifall till det av herr Lundberg under överläggningen framställda yrkandet, följande vote-

ringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i tredje lagutskottets föreliggande förslag till Lag om rätt till fiske, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Lundberg under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härfter intagit sina platser och voteringspropositionen ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse av paragrafen.

2 §.

Godkändes.

3 § föredrogs; och anförde därvid:

Herr **HÆGGBLÖM**: Herr talman! Jag skulle ju kunna ställa ett yrkande om bifall till reservationen nr 2, men den hänger ju samman med motsvarande redan avslagna reservation till det förra utlåtandet. Jag ber i alla fall att få ställa ett symboliskt yrkande om bifall till reservationen av herrar Eskilsson och Larsson i Karlstad.

Herr **ANDERSSON** i Löbbo: Herr talman! Sedan herr Hæggbloom ställt ett symboliskt yrkande om bifall till herrar Eskilssons och Larssons reservation, ber jag att få ställa ett reellt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr **HÆGGBLÖM**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till nyssnämnda reservation trots att kammaren ju väl vet, huru saken ligger till.

Lag om rätt till fiske, m. m.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till avfattning av paragrafen, dels ock på godkännande av den lydelse därav, som föreslagits i den av herrar Eskilsson och Larsson i Karlstad avgivna, med 2) betecknade reservationen; och godkände kammaren utskottets berörda förslag.

4 och 5 §§.

Godkändes.

Sedan 6 § föredragits, yttrade:

Herr HÆGGBLUM: Herr talman! Beträffande 6 § ber jag få ställa ett yrkande om bifall till propositionen; och detta är ett mycket reellt yrkande.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag ber att beträffande 6 § få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse dels ock på godkännande av den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen; och godkände kammaren utskottets förslag.

7—29 §§.

Godkändes.

30 § föredrogs. Därvid yttrade:

Herr HÆGGBLUM: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 3, vari yrkas avslag på såväl 30 som 31 och 32 §§.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag beträffande den föredragna paragrafen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse dels ock på bi-

fall till det förslag om uteslutande av paragrafen, som framstälts i den av herrar Eskilsson och Larsson i Karlstad avgivna, med 3) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hægglom begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 30 § i tredje lagutskottets föreliggande förslag till Lag om rätt till fiske, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren i enlighet med den av herrar Eskilsson och Larsson i Karlstad avgivna reservationen beslutit, att paragrafen skall utgå.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt 30 § i utskottets förslag.

31—41 §§ med underrubriker.

Godkändes.

Slutstadgandet föredrogs; och anfördes därvid:

Herr ANDERSSON i Dunker: Herr talman! Jag ber att med hänvisning till vad jag tidigare i kväll här sagt, nämligen att jag finner det vara ganska omöjligt och orimligt att denna lag skall träda i kraft redan den 1 januari, få yrka bifall till den av herr Werner m. fl. avgivna reservationen.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag ber för min del att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Ändring i lagen om delning av jord å landet, m. m. — Ändrad lydelse av lagen om rätt till jakt.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till slutstadgande dels ock på godkännande av slutstadgandet enligt den av herr Werner m. fl. avgivna reservationen; och godkände kammaren utskottets förslag till slutstadgande.

Lagens rubrik och ingress.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i avseende å lagförslaget.

Punkterna B—E.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 3.

Ändring i lagen om delning av jord å landet, m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.

Genom en den 10 mars 1950 dagtecknad proposition, nr 184, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet;

2) lag angående ändrad lydelse av 2 kap. 13 § lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle den nya lagstiftningen, vilken ägde samband med det i utskottets utlåtande nr 22 behandlade förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde, träda i kraft den 1 januari 1951.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Reservation hade avgivits av herrar *Werner, Eskilsson, Ivar Nilzon, Andersson* i Dunker och *Larsson* i Karlstad, vilka hemställt, att lagarna skulle träda i kraft den 1 januari 1953.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **ANDERSSON** i Dunker: Herr talman! Jag hemställer om bifall till den av herr Werner m. fl. avgivna reservationen.

Herr **ANDERSSON** i Löbbo: Herr talman! Då detta lagförslag är en automatisk följd av vad vi beslutat i det föregående, tycker jag det kunde vara ganska meningslöst att framställa något ändringsyrkande. Jag hemställer därför om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som följde av bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Ändrad lydelse av lagen om rätt till jakt.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 31 mars 1950 dagtecknad proposition, nr 216, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att an-

Ändrad lydelse av lagen om rätt till jakt.

taga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt.

Förslaget innebar, att till paragrafen skulle fogas ett 2 mom., vars första stycke skulle erhålla följande lydelse:

Finnes enligt lagen om gräns mot allmänt vattenområde allmänt vatten vid stranden av ö eller holme som utgör fastighet eller del därav, have strandens ägare jakträtt jämväl å det allmänna vattnet intill etthundra meter från strandlinjen, bestämd på sätt i nämnda lag sägs.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft fem i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren
nr 478 av herr *Lindström* och
nr 493 av herr *Isaksson m. fl.*, ävensom

inom andra kammaren
nr 556 av herr *Lundberg*,
nr 563 av herr *Jonsson* i Skedsbygd och
nr 591 av herrar *Hæggbloom* och *Nolin*.

I motionen II: 556 hade yrkats avslag å propositionen.

I motionerna I: 478 och II: 563 samt i likalydande motionerna I: 493 och II: 591 hade hemställts, att nu ifrågavarande avstånd skulle bestämmas till 300 meter.

Utskottet hemställde, att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt — måtte med bifall till motionerna I: 478 och 493 samt II: 563 och 591 ävensom med avslag å motionen II: 556 för sin del antaga nämnda för-

slag med den ändringen, att 2 § 2 mom. första stycket skulle erhålla följande lydelse:

2 mom. Finnes enligt lagen om gräns mot allmänt vattenområde allmänt vatten vid eller inom trehundra meter från strand av ö som utgör fastighet eller del därav, have strandens ägare jakträtt jämväl å det allmänna vattnet intill trehundra meter från strandlinjen, bestämd på sätt i nämnda lag sägs.

Reservation hade avgivits av herrar *Andersson* i Löbbo, *Carl Edmund Eriksson*, *Nils A. Larsson*, *Uhlén*, *Boo*, *Ericsson* i Sörsjön, *Johansson* i Torp och *Levin*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt — måtte med avslag å motionerna I: 478 och 493 samt II: 556, 563 och 591 för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen, att i 2 § 2 mom. första stycket orden »eller holme» uteslötes.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **JONSSON** i Skedsbygd: Herr talman! Då intet annat yrkande framställt, nöjer jag mig, i varje fall tills vidare, med att endast hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr **LUNDBERG**: Herr talman! Jag hemställer om bifall till motionen II: 556, som innebär avslag på den kungl. propositionen.

Herr **ERICSSON** i Sörsjön: Herr talman! Den proposition, som vi nu ha att behandla, har ju ett visst samband med den nyligen behandlade propositionen nr 59 med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Enligt denna av kammaren redan antagna lag erhålla ägare till ö av minst

Ändrad lydelse av lagen om rätt till jakt.

100 meters längd och som ligger på allmänt vatten enskild fiskerätt omkring sådana öar till en bredd av 300 meter från stranden. Däremot tillerkännas icke ägare av sådana öar, vilkas längd är mindre än 100 meter, någon enskild äganderätt till vattenområdet kring dessa mindre öar.

Nu förhåller det sig så, att enligt § 13 jaktlagen är jakt i viss utsträckning fri på vatten, som inte omfattas av enskild äganderätt. Detta innebär alltså, att ägarna till dessa mindre öar, som ju finnas mest i den yttre skärgården — kanske det också finns några sådana öar i våra större insjöar — inte skulle komma att inneha äganderätt till jakt på någon del av de vatten, som omge öarna. Man har uppmärksammat detta förhållande på naturskydds- och djurskyddshåll. Man har där förmenat att om markägarna inte tilldelas något enskilt fiskevatten omkring dessa öar, så kommer det att uppstå vådor för viltlivets fortbestånd.

På grund härav har 1949 års jaktutredning tagit upp detta spörsmål till behandling och till Kungl. Maj:t inlämnat förslag om ändring av jaktlagen på så sätt att de enskilda ägarna skola tillerkännas ett ägovälde av 300 meter från stranden räknat. Kungl. Maj:t har inte godtagit utredningens förslag utan föreslagit den ändringen, att markägarens ägovälde i vatten omkring sådana öar måtte begränsas till 100 meter.

Då utskottets ena hälft nu påyrkar en utsträckning av denna gräns till 300 meter beträffande sådana öar i den yttre skärgården, vilkas längd inte uppgår till 100 meter, så motiveras detta framför allt därmed att markägaren på så vis skulle få ett större intresse av att skydda fågellivet där ute än vad fallet skulle bli enligt Kungl. Maj:ts förslag. Självfallet, anser man, skulle intresset från markägarens sida bli ännu mindre, om han inte tilldelades något vattenområde alls omkring dessa mindre öar.

För egen del anser jag att det ligger

en ganska stor överdrift i ett dylikt påstående, ty själva äganderätten kan väl knappast så där utan vidare konstituera något intresse för viltvården. Jag skall gärna medge, att om man inte skulle tilldela de enskilda markägarna något vattenområde alls kring dessa öar, då kanske intresset för viltlivet skulle vara helt obefintligt. Men å andra sidan tycker jag att det är orimligt att markägarens intresse skall behöva stå i proportion till det ägovälde av vatten, som han får sig tilldelat.

Som jag nyss sagt kan inte äganderätten i sig själv konstituera detta intresse. Jag har av egen erfarenhet åtskilliga gånger kunnat konstatera, att det finns markägare som inneha ganska mycket mark men som inte alls visat något intresse för exempelvis jaktvården. Jag har ibland funnit, att de som varit mest angelägna om att utrota det matnyttiga villebrådet i vårt lands skogsmarker många gånger varit att finna bland innehavare av rätt mycket mark. Därmed har jag emellertid inte velat säga att det i allmänhet inte skulle finnas något intresse hos markägarna för viltvården. Jag har emellertid velat konstatera, att det finns exempel på att man inte alltid kan säga, att markägaren är den rätte att tillvarataga viltvården. Jag har ofta funnit, att sådana som inte alls äro ägare till någon mark visat ett verkligt rörande intresse för bevarande av det djurliv, som finns exempelvis i den omedelbara närheten av en stad. Jag känner således här i huvudstaden både kvinnor och män, som aldrig ägt en enda jordbit och förmodligen väl aldrig komma att äga en sådan, men inte desto mindre ha de visat det största intresse för djurlivet.

Under tidigare skeden har sjöfågeljakten ansetts äga betydelse i så måtto att skärgårdsbefolkningen haft denna jakt som inkomstkälla, varigenom man kunnat få något bidrag till försörjningen. Jag minns, att när vi behandlade frågan om en ny jaktlagstiftning 1938,

Ändrad lydelse av lagen om rätt till jakt.

så framställdes det yrkande om att man skulle vidtaga åtgärder till skydd för fågellivet här ute i kustområdena. Vid samma tillfälle framfördes emellertid från skärgårdsbefolkningens sida dessa synpunkter om att fågeljakten i skärgården fortfarande utgjorde ett tillskott till skärgårdsbefolkningens försörjning. På grund av denna inställning från skärgårdsbefolkningens sida vidtogos inga åtgärder för att skydda fågellivet, som vi ju alla äro intresserade av att försöka bevara och inte utrota.

Nu torde det emellertid vara ganska klart att själva fågeljakten har en jämförelsevis ringa betydelse ur försörjningssynpunkt. Den betydelse som sjöfågeljakten haft tidigare har minskat ganska mycket under de år som gått. Enligt de uppgifter, som kommit mig till handa, brukar skärgårdsbefolkningen i många fall utarrendera jakträppen till andra. Detta beror naturligtvis på att sjöfågeljakten för ägaren, när han själv utövar jakten, inte ger något ekonomiskt utbyte av betydelse. Däremot kunna vederbörande få en viss mindre inkomst, om man lyckas utarrendera jakträppen på dessa holmar. Det föreligger alltså ett ekonomiskt intresse hos markägarna att utarrendera jakträppen. I den mån som de enskildas ägovälde blir större, ökas också det utbyte man kan erhålla genom utarrendering av detta slag.

Vi ha från reservanternas sida inte ansett oss kunna gå längre än vad Kungl. Maj:t föreslår. Vi tro nämligen att det skall bli möjligt för markägarna att utöva allt det djurskydd och all den viltvård, som behövs om markägarna tilläggas ett ägovälde i form av ett vattenområde av 100 meters bredd kring de öar det här gäller. Vi tro också att markägarna på detta sätt skola beredas tillräckliga möjligheter att utöva den jakt, som de eventuellt önska. — Inte heller beträffande de övriga punkter, varom man gjort vissa framställningar, ha vi reservanter ansett att sådana skäl kun-

nat anföras, som skulle kunna föranleda ett frångående av Kungl. Maj:ts förslag.

Herr talman! Med dessa få ord skall jag be att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **STRÅNG**: Herr talman! Utskottet har här delat sig med åtta ledamöter bakom utskottets förslag och åtta ledamöter för reservationen. Reservationen överensstämmer ju med Kungl. Maj:ts förslag.

Det beslut, som kammaren nyss fattade i fråga om ny fiskelagstiftning, och det beslut, som första kammaren tidigare fattat i båda de lagar det här gäller, medföra ett närmare fastställande av gränslinjen mellan enskilt vatten och fritt vatten samt enskilt fiske och fritt fiske. Denna gränslinje konstitueras av en kombination av strandregeln och den s. k. kilometerregeln. Gränsen har ritats ut med en röd linje på den karta, som finns upphängd här i kammaren.

Det ligger nära till hands att säga sig, att kan man draga en gränslinje mellan fritt och enskilt vattenområde och säga att samma linje skall gälla mellan fritt och enskilt fiske, så borde man också kunna acceptera samma linje mellan fri och enskild jakt.

När Kungl. Maj:t bedömt detta ärende, ha emellertid de skäl, som anförts från naturskydds- och viltvårdshåll, ansetts vara så pass vägande att man här får göra ett undantag, eller låt mig kalla det en ytterligare koncession åt de enskilda ägarna till de små öar, som ha en mindre längd än 100 meter. Kungl. Maj:t och utskottets reservanter föreslå nu, att man skall ha ett skyddsområde på 100 meter kring dessa öar. Denna gräns är satt med hänsyn till att vi betrakta detta som ett tillräckligt avstånd för att skydda viltbeståndet. Ett hagelskott går inte längre, ja, inte ens så långt, och man behöver därför inte göra skyddsområdet större än vad som är erforderligt.

Ändrad lydelse av lagen om rätt till jakt.

Vid en jämförelse mellan utskottets utlåtande och Kungl. Maj:ts förslag framstår även en annan skillnad. Vid ett bifall till den föreliggande reservationen får man en mycket enklare praktisk bedömning av gränsen mellan den fria och den enskilda rätten även på det jaktliga området. Man har den här ursprungliga gränsen, som naturligtvis kommer att vinna ett visst burskap, därför att den gäller som gräns mellan fritt och enskilt vatten samt fri och enskild fiskerätt. Den gränsen förändras inte i nämnvärd utsträckning vid ett bifall till reservanternas förslag. Den enda skillnaden är emellertid att det ute i det fria vattnet läggs en mindre skyddsgräns kring de mindre öarna.

Vid ett bifall till utskottets förslag kommer denna gräns att bli mycket serpentinetonad. Utskottets förslag innebär nämligen att alla små strand- och öbildningar på ett enskilt vattenområde skola omgärdas av ett eget skyddsområde av 300 meter. Om vi således utgå ifrån att vi ha en liten holme på ett tiotal meter, som ligger 200 meter från strand och således på enskilt vattenområde, så förändrar — enligt reservationens förslag — inte den omständigheten denna ursprungliga gräns. Vid ett bifall till utskottets förslag skulle emellertid denna lilla holme ha ett eget vattenområde av 300 meters bredd, vilket kommer att innebära att gränsen buktas ut med 200 meter, d. v. s. med samma avstånd som holmen ligger från strand. Även om en dylik liten holme bara ligger tio meter från strand och således på enskilt vattenområde, måste man enligt utskottets förslag räkna med en extra utbuktning på tio meter av den ifrågavarande gränslinjen. Det förefaller mig vara synnerligen svårt att i praktiken upprätthålla dessa serpentinegränser. Dessutom har Kungl. Maj:ts och reservanternas förslag den allmänna favören att det är lättare att något så när bedöma ett avstånd på 100 meter än det är att bedöma ett avstånd på 300 meter.

Jag vill understryka ytterligare en omständighet, som har en mycket stor betydelse i detta sammanhang. De som skola utnyttja det fria området i jaktligt avseende tillhöra i de flesta fall en viss bestämd grupp människor, nämligen den bofasta kustbefolkningen. Det ligger visserligen ett nytt förslag på departementets bord i fråga om ny jaktlag. Men de sakkunniga som arbeta på detta område ha inte ansett det vara skäl att ändra på den grundläggande principen. Man har väl all anledning tro att det även i fortsättningen blir förbehållet i första hand den bofasta kustbefolkningen att disponera över de fria vattnen i jaktligt avseende. En utsträckning av det enskilda skyddsområdet för jakt kring dessa småholmar skulle alltså i praktiken medföra begränsningar, inte för stadsbor och andra amatörjägare utan för den bofasta kustbefolkning, som av ålder och hävd utnyttjat dessa jaktområden. Även om denna jakt i dag inte har samma betydelse som den haft tidigare, har den dock en viss betydelse ur rent försörjningsmässiga grunder för skärgårdsbefolkningen.

Herr talman! Jag ville med detta lilla anförande klara ut några begrepp i fråga om jaktlagen som ett komplement till det inlägg, som här gjorts av herr Ericsson i Sörsjön.

Herr STJÄRNE: Herr talman! Trots att kammarens tålmod vid denna sena timma nu börjat nalkas bristningsgränsen, vill jag tillåta mig att med några ord motivera utskottets hemställan.

Alla synas vara ense om att det ur natur- och viltvårdssynpunkt är lämpligt att även ägare av dessa små öar få ett visst område frilagt för sin räkning för jakt på sjöfågel. Det är endast i fråga om bredden av ett sådant område, som meningarna gå isär. — Jaktutredningen och nästan samtliga remissinstanser jämte tre av lagrådets

Ändrad lydelse av lagen om rätt till jakt.

ledamöter ha samstämmt föreslagit 300-metersgränsen. Den samlade sakkunskapen på detta område är alltså enig om lämpligheten av detta avstånd. Nyssnämnda lagrådsledamöter ha anfört att i vissa av de stora insjöarna stora vassbälten kunna ifrågakomma även vid sådana mindre öar, varom nu är fråga. Det kan där inte vara lämpligt att kanske mitt i ett sådant vassbälte dela jakträten, så att endast 100 meter tillfalla öns ägare och den andra kanske mycket större delen av vassbältet är utlämnat till vem som helst.

Härtill kommer att det för lagens efterlevnad måste innebära en betydande fördel att i stort sett samma regler gälla för såväl större som mindre öar. Hur skall t. ex. en sjöfågelsjägare kunna bedöma om en ö, utanför vilken han ämnar jaga, har en längd av 100 meter eller något däröver eller om ön är 80 eller 90 meter lång? Han måste ju, om han vill respektera lagen, veta hur härmed förhåller sig. Vid den större ön får han ju nämligen ej komma närmare än 300 meter, men vid den mindre får han jaga intill 100 meter från stranden. Behovet av enkelhet och klarhet i lagstiftningen talar alltså ovillkorligen för utskottets förslag.

Emot de sakkunniga, emot så gott som alla remissinstanser och emot lagrådet ha nu departementschefen och reservanterna föreslagit 100 meters jakt rätt för ägaren omkring de mindre öarna. Departementschefen stöder sig, som han också nyss sade, därvid på att 100 meter är tillräckligt för skottvidden av ett vanligt hagelgevär. Motiveringen kan hålla i vissa fall men inte alltid. En fågel kan bli sårad och simmande ge sig i väg utanför 100-metersgränsen. Jakträttsägaren får då ej följa villebrådet för att göra slut på dess lidanden. Även från denna synpunkt ter sig 100-metersgränsen alltför knapp.

Lagförslaget saknar vidare bestämmelse om jakträtt å allmänt vatten för ägare av sådan ö, som genom en remsa

av enskilt vatten skiljes från näraliggande allmänt vatten. Detta blir fallet om en ö under 100 meters längd ligger å det enskilda vattnet för en strandfastighet. Saknaden av särbestämmelse innebär, att ägarens av ön jakträtt kan upphöra alldeles invid eller mycket nära stranden. Härigenom uppstår en ojämnhet som på grund av de åberopade natur- och viltvårdssynpunkterna samt angelägenheten av likformighet i rättsreglerna måste anses synnerligen olämplig. Lagrådet och ett par motioner förorda att även från en sådan ö jakträten måtte utsträckas till visst avstånd. Utskottet anser att avståndet för jakträten även vid sådana öar bör vara 300 meter.

Detta är, herr talman, ingen stor fråga, åtminstone ekonomiskt sett. Men även i frågor av mindre vikt bör man ju sträva efter praktiska lösningar, som innebära klara och enhetliga linjer. Jag är fast övertygad att sådana önskemål vad gäller denna fråga bäst tillgodoses genom utskottets förslag, till vilket jag yrkar bifall.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag inskränkte mig nyss till att yrka bifall till utskottets förslag därför att då inte något annat förslag framkommit. Men eftersom nu herr Ericsson i Sörsjön och även statsrådet Sträng varit uppe och försvarat propositionen och reservanternas förslag, nödgas jag taga några minuter i anspråk för att framlägga mina synpunkter på denna fråga.

Jag vill då först säga, att när vi i jaktutredningen behandlade denna sak, anlade vi inte på något sätt några äganderättssynpunkter på frågan. Det var helt och hållet naturskyddssynpunkter, som voro vägledande. Vi ville skydda fågellivet och om möjligt behålla kvar så mycket som möjligt därav längs våra kuster. Den Nothinska utredningen på detta område visar också vilken kata-

Ändrad lydelse av lagen om rätt till jakt.

strofal tillbakagång som sjöfågeln varit utsatt för främst till följd av det numera allt större antalet motorbåtar i skärgårdarna. Allt flera fiskare och jägare ha dessutom decimerat sjöfågelsbeståndet på ett oroväckande sätt. Vi kommo därför inom utredningen fram till att man skulle söka att kring de öar och holmar, där sjöfågeln häckar, skapa ett skyddsområde.

Det är tyvärr så att man, när man skall skapa ett sådant skyddsområde, inte bara får räkna med en hagelbössas skottlängd på det sätt, som statsrådet Sträng här gjorde. När fågeln går till häckning, vill den ha fred och skydd. Den tål inte att störas av skottlossning, närgånget buller eller på annat sätt.

Gentemot herr Ericsson i Sörsjön vill jag säga, att det i detta fall inte är fråga om att utvidga någon enskild rätt. Det gäller endast att i viss utsträckning bibehålla föreliggande jakträtt. Vi ha emellertid som sagt inte lagt huvudsynpunkten på äganderättsförhållandena utan helt och hållet på möjligheterna att åstadkomma skydd för den häckande sjöfågeln.

Det förslag, som jaktutredningen framlade, har ju tillstyrkts av samtliga remissmyndigheter utom två, Jägarnas riksförbund och en underavdelning av detta förbund. Herr statsrådet framhöll emellertid själv på s. 5 i propositionen, att de erinringar mot förslaget, som framställdes från Jägarnas riksförbund och en avdelning i samma förbund, syntes väsentligen ha sin grund i en missuppfattning om förslagets innehåll. Då detta torde vara fallet, kan man således med fullt fog säga, att remissinstanserna varit enhälliga i fråga om det förslag, som jaktutredningen framlade.

Herr statsrådet menade, att det skapas ett tillräckligt skydd för sjöfågeln med denna 100-metersgräns. Det är ju också på den punkten som meningarna bryta sig. Statsrådet delar visserligen jaktutredningens uppfattning om att man behöver ett sådant skyddsområde.

Jaktutredningen har emellertid ansett att detta skyddsområde bör omfatta 300 meter. För egen del ansluter jag mig helt till dem som hävda, att det i propositionen föreslagna avståndet på 100 meter inte lämnar det skydd för fågellivet, som är önskvärt.

Herr Ericsson i Sörsjön hävdade, att äganderätten i och för sig till dessa holmar inte stimulerar till någon jaktvård. Jag måste emellertid säga att i de trakter av Kalmar län, som jag känner till, ha ägarna till dessa små holmar satt ut en mängd fågelholkar och på annat sätt sökt bereda sjöfågeln möjligheter att häcka.

Det är naturligtvis alldeles riktigt, att sjöfågeljakten ur försörjningssynpunkt numera har en mycket liten om ens någon betydelse. Jag anser därför att man inte alls behöver fästa sig vid försörjningssynpunkten. Det lär nog vara så beträffande sjöfågeljakt att den tid, som förspills därpå, och den ammunition, som går åt, samt de omkostnader man i övrigt har, allt detta gör att jakten som sådan inte blir ekonomiskt lönande.

Herr Ericsson i Sörsjön sade vidare, att han kände till fall, där ägarna inte visat något intresse för jaktvården. Ja, det finns tyvärr sådana fall. Jag vill minnas, att det i fjol officiellt berördes något liknande i Dalarna i ett visst jakt-distrikt där. Detta faktum hindrar emellertid inte att det även finns en mängd ägare, som lägga ned stort intresse för att skydda viltbeståndet.

Jag är för min del fullt övertygad om att man, om man vill nå det mål, som vi alla äro ense om, nämligen att bereda ett nödigt skydd för sjöfågeln särskilt under häckningstiden, inte får pruta på denna 300-metersgräns. Om man gör detta, är jag övertygad om att man komme att skada vårt fågelliv, och vi finge kanske uppleva en ytterligare decimering av vår sjöfågelstam, vilket ur många synpunkter vore att beklaga.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Ändrad lydelse av lagen om rätt till jakt.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! I anslutning till herr Jonssons i Skedsbygd anförande tillåter jag mig bara konstatera, att sjöfågeln genom gällande fridlysningsbestämmelser är skyddad från all jakt under häckningstiden. Det är följaktligen endast höstjakten det här är fråga om. De sju dagar på våren, då jakt på vissa fågelslag är tillåten, passas alltid in under en tid, innan fåglarna äro färdiga för häckningen.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Det är alldeles riktigt, herr statsrådet. Men det är tyvärr så, att om det vilda blir jagat och efterhållet samt därigenom känner sig ofredat på en ort, så flyttar det därifrån och häckar inte på den platsen någon mer gång. Såväl sjöfågel som annat vilt vill ha lugn och ro. På en plats, där sjöfågeln vant sig vid att ha någorlunda lugn och ro, där trivs den, och där häckar den år efter år.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag har inte tänkt att vid denna sena timma ge mig in i den polemik, som här uppstått mellan olika talare. Jag har begärt ordet enbart för att påminna kammaren om att första kammaren med betydande majoritet redan bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen. Jag finner för min del goda skäl föreligga för att andra kammaren i detta fall följer första kammarens beslut. Jag hemställer därför om bifall till reservationen.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Om det är så att första kammaren fattat ett beslut, som vi i andra kammaren inte anse oss kunna följa, tycker jag, att vi i denna kammare inte ha något skäl att gå ifrån vår mening, ifall vi nu verkligen ha en sådan i denna fråga. För min del har första kammarens beslut ingen inverkan. Jaktutredningens av remissinstanserna tillstyrkta förslag

är ett minimum, om man vill bereda sjöfågeln det önskade skyddet. Jag vidhåller därför mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag har inte ett ögonblick förväntat att jag skulle kunna lyckas övertyga eller omvända herr Jonsson i Skedsbygd. Vad jag här sagt är enbart uttryck för min egen rent personliga uppfattning.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; samt 3:o) avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet framställda förslag; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Löbbo begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition antagits den under 2:o) anmärkta propositionen, följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 25, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nej-propositionen. Herr Jonsson i Skedsbygd begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 76 ja och 85

nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid utlåandet fogade reservationen.

§ 5.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 367, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner; och

från riksdagens kansli:

nr 364, angående val av en fullmäktig i riksbanken jämte suppleant.

Vidare anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 368, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid ut-

Ändrad lydelse av lagen om rätt till jakt.

skiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar, m. m.; och

nr 369, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker, m. m.

Slutligen anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens förordnanden:

nr 365, för herr Gustaf Filip Natan Kristensson i Osby att vara fullmäktig i riksbanken; och

nr 366, för herr Gustaf Napoleon Kollberg att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 1.35 på natten.

In fidem

Gunnar Britth.